

Faint, illegible text in the upper section of the page, likely bleed-through from the reverse side.

IVSTINI HISTORICI

Main body of faint, illegible text on the page, continuing from the upper section or bleed-through.

rum
dun
diui
toti
qua
rum
tur
cui
tuu

cup
by
thi
la g
sti
pr
sec
ru
fir
H
til
ru
fir
de
m
d
a
c
li
fi
P
a
t
i
c
u
r
f
l
n

IVSTINI HISTORICI

VM multi ex Romanis etiam consularis dignitatis uiri res romanas graeco per egrinoque sermone in historiam contulissent: seu aemulatione gloriae: seu uarietate & nouitate operis delectatus uir priscae eloquentiae Trogi Pompeius graecae & totius orbis historias latino sermone composuit: ut cum nostra graece: graeca quoque nostra lingua legi possent: prorsus rem magna: & animi & corporis aggreffus. Nam cum plerisque auctoribus singulorum regum uel populorum res gestas scribentibus opus suum ardui laboris uideretur: non ne Pompeius nobis herculea audacia orbem terrarum aggreffus uideri debet: cuius libris omnium saeculorum: regum: nationum: populorumque res gestae continentur. Et quae historici graecorum prout comodum cuique fuit: inter se gregatim occupauerunt: omissis quae sine fructu erant: ea omnia Pompeius diuisa temporibus: & serie rerum congesta composuit. Horum igitur quattuor & .xl. uoluminum (nam totidem edidit) per ocium quo in urbe uersabamur cognitione quaeque digna excerpfi. Sed omissis his quae nec cognoscendi uoluptate iucunda: nec exemplo erant necessaria: breue ueluti corpusculum florum feci: ut haberet & qui graeca didicissent: quo admonerent: & qui non didicissent: quo instruerentur. Quod ad te Impator Antonine non tam cognoscendi: quam emendandi causa transmisi: simul & ocii mei: cuius & Cato reddenda opera putat: apud te ratio constaret. Sufficit. n. mihi in hoc tempore iudicium tuum apud posteros: cum obrectationis inuidia decesserit: industriae testimonium habituro.

IVSTINI HISTORICI IN POMPEII TROGI HISTORIAS LIBER .I.

Rincipio rerum: gentium: nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium huius maiestatis non ambitio popularis: sed spectata iter bonos moderatio prouehabat: populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis quam proferre mos erat. Intra suam cuique patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus rex assyriorum ueterem & quasi uitum gentium morem noua imperii cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad resistendum populos ad libyae usque terminos perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores: Vexores rex aegypti: & scythiae rex Tanais: quorum alter in pontum: alter usque aegyptum excessit: sed longinqua non finitima bella gerebant: nec imperium sibi sed populis suis gloriam quaerebant: contentique uictoria imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quaesitae dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis: cum accessione uirium fortior ad alios transiret: & proxima quaeque uictoria instrumentum sequentis esset: totius orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum Zoroaste rege bactrianorum fuit: qui primus dicitur artes magicas inuenisse: & mundi principia: syderumque motus diligentissime spectasse. Hoc occiso & ipse decessit: relicto impubere adhuc filio Nino: ex uxore Semiramide. Haec nec immaturo puero ausa tradere imperium: nec ipsa imperium palam tractare: tot ac tantis generibus uix patienter uni uiro: ne dum foeminae parituris simulat se pro uxore Nini filium: pro foemina puerum: Nam & statura utriusque mediocris: & uox pariter gracilis: & lineamentorum qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura uelamentis: tiara caput tegit: & ne nouo habitu aliquid occultare uideret: eodem ornatu & populum uestiri iubet: quem morem uestis exinde gens uniuersa tenet. Sic primis initiis sexum mentita puer credita est. Magnas deinde res gessit: quarum amplitudine ubi inuidiam superatam putat: quae sit fateretur: quem uel simulasset. Nec hoc illi dignitatem regni ademisse: sed admirationem auxit: quae mulier non foeminas modo uirtute: sed etiam uiros anteiret. Haec babyloniam condidit: murumque urbis cocto latere circumdedit: harena: pice: bitumine interstrato: quae materia in illis locis passim e terra exaestuauit. Multa alia praecleara huius reginae fuere. Si quidem non contenta acquisitos a uiro regni terminos tueri: aethiopia quoque regno suo adiecit. Sed & indiae bellum intulit: quo praeter illam: & Alexandrum magnum nemo intrauit. Ad postremum quam concubitum filii petisset: ab eodem interfecta est. ii. & .xl. annos post Ninum regno potita. Filius eius Ninus contentus elaborato a parentibus imperio belli studia deposuit: & ueluti sexum cum matre mutasset: raro a uiris uisus: in foeminarum turba consenuit. Posterius quoque eius exempla secuti responsa generibus per internuncios dabant. Imperium assyrii: qui postea syri dicti sunt: annos. M. ccc. tenuere. postremus apud eos regnauit Sardanapalus uir muliere corruptior. Ad hunc uidentem (quod nemini ante eum promissum fuerat) praefectus ipsius medis praepositus nomine Arbactus: cum admitti magna ambitione aegre obtinisset: iuenit eum iter scortorum greges purpuram colorem nete. & muliebri habitu: cum mollitia corporis & oculorum lasciuia omnes foeminas anteiret: pensa inter uirgines partientem. Quibus uisis indignatus tali foeminae tantum uiroque subiectum: tractantique lanam ferrum & arma portantes parere: progressus ad socios suos: quid uiderit refert. Negat se ei parere posse: qui se foeminam malit esse quam uirum. Fit igitur conuictio. Bellum Sardanapalo inferit: quo ille audito: non ut uir regnum defensurus: sed ut metu mortis mulieres solent: primo latebras circumspicit. Mox deinde cum paucis & incompositis in bellum progreditur. Victus in regiam se recipit: & extructa pyra se & diuitias in incendiis mittit. Hoc solo imitatus uirum. Post haec statuitur rex interfectus eius Arbactus: qui praefectus medorum fuerat. Is imperium ab assyriis ad medos transfert. Post multos deinde reges per ordinem successiois regnum ad Astyagen descen-

Trogi historia

Quattuor & quadraginta uolumina scripsit trogus

Arbitria principum pro legibus erant

Vide ne tenus usque libyae sit legendum Tanais rex scythiae Zoroastes magicae inuentor

Babylonis conditio

Assyrii olim inde Syri dicti Sardanapalus Arbactus Sardanapali exitus

Astyages

Cambyfes

Harpagus

Att. cyri
fortunam

Att. afty-
gis ultionē

Sybaris

Perſæ ame-
dis deficiūt

Att. ſœmi-
narum faci-
nus i perſas
fugientes

Capit' afty-
ages

Croëſus ba-
bylonis au-
xilio uenit

dit. Hic per ſomniū uidit ex naturalibus filia: quam unicam habebat uitē enatā: cuius palmite om-
nis Aſia obumbrabatur. Conſulti arioli: ex eadem filia nepotem ei futurū: cuius magnitudo prænu-
ciatur: regnūq; ei amiſſionem portendi reſponderunt. Hoc reſponſo perteritus neq; claro uiro neq;
cui dedit filia: in paterna maternaq; nobilitas nepotis aium extolleret: ſed de gēte obſcura tunc tē-
poris perſæ Cambyſi mediocri uiro i matrimoniū tradidit. Ac nec ſiquidē ſomni metu deſiſto
grauidā ad ſe filiam accerſit: ut ſub aui potiffimū cōſpectu ſœtus ne caretur: Natus iſans datur occi-
dendus Harpago regis omniū cōſiliorū participi. Is ueritus ſi ad filia mortuo rege ueniſſet imperiū:
eo quod nullū Aſtyages uirilīſ ſexus gēnerat: ne illa necati infantis ultionē: quam a patre nō potuiſ-
ſetia miniſtro exigeret: paſtori regii pecoris puerū exponēdū tradidit: forte eodem tēpore & ipſi pa-
ſtori filius natus erat: Eius igiſ uxor audita regii infantis expoſitione ſummis præcibus rogat ſibi af-
ferri oſtēdiq; puerū: cuius præcibus fatigatus paſtor reuerſus in ſiluā inuenit iuxta iſantem canem
ſœminā paruulo ubera præbentē: & feris & alitibus defendētē. Motus etiam ipſe miſericordia: qua
motā ipſam canē uiderat: puerū deſert ad ſtabulū: eadē cane anxie proſequētē: quē ut i manum mu-
lier accepit: ueluti ad notā alluſit: tantuſq; in illo uigor & dulcis quidā blandientis riſus apparuit: ut
paſtorē uxor ultro rogaret: quo ſuum partū pro illo expōeret: permitteretq; ſibi ſiue fortunæ ipſius
ſiue ſpei ſuæ puerū nutrire. Atq; ita permutata ſorte paruuloq; hic pro filio paſtoris educat ille p ne-
pote regis exponitur. Nutrici Sparcon poſtea nomē fuit: quia canē perſæ ſic uocat. Puer deinde cū
inter paſtores eſſet: Cyri nomē accepit. Mox rex inter ludentes ſorte delectus cū p laſciuiam contu-
maces flagellis cecidiſſet a parētibus puerorū querela eſt regi delata indignātibus a ſeruo regio inge-
nuos homines ſeruilibus uerberibus affectos. Ille accerſito puero & iſterrogato. cū nihil mutato uul-
tu feciſſe ſe ut regē reſpondiſſet: admiratus conſtantiam i memoriā ſomni reſponſiq; reuocat. At-
q; ita cum & uultus & ſimilitudo & expoſitionis tempus & paſtoris conſeſſio conuenirent: nepotē
agnouit. Et quoniā deſunctus ſibi ſomnio uideretur agitato inter paſtores regno animum minacē
dūtaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico ſuo inſeſtus in ultionē ſeruati nepotis filium eius
interfecit: epulandūq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præſens tempus diſſimulato dolore odiū re-
gis in uindictæ occaſionē diſtulit: Interiecto demū tempore cum adoleuiſſet Cyrus dolore orbita-
tis admonitus ſcribit ei: ut relegatus in perſas ab auo fuerit: ut occidi eū paruulū auus iuſſerit: ut be-
neſicio ſuo ſeruatus ſit: ut regem offenderit: ut filium amiſerit. Hortat exercitū paret: & pronā ad
regnum uiam iſgrediatur: medorum tranſitionem pollicitus: epiſtolaq; quia palam ferri nequibat:
regis cuſtodibus omnem aditum obſidentibus exenterato lepore iſeritur: lepulq; in perſas Cyro fe-
rendus ſido ſeruo traditur. addita ſunt rætia: ut ſub ſpeciem uenationis dolus lateret. Lectis ille epi-
ſtolis eandem uiam ſomnio aggredi uifus eſt. Sed præmonitus ut quem primum poſtea die obuiū
haberet: ſocium cœptis aſſumeret. Igitur ante lucāo tempore ruri iter iſgreſſus obuiū habuit ſeruū
de ergaſtulo cuiuſdam medi nomine Sybarem. Huius requiſita origine ut in perſis genitū audiuit
demptis compedibus aſſumptoq; comite Perſepolim urbem egreditur. Ibi cōuocato populo iubet
omnes præſto cum ſecuribus eſſe: & ſiluam uiæ circūdatam excidere: quod cum ſtrenue eſſeciffent
eoſdem poſtera die apparatis epulis inuitat: deinde cum alacriores ipſo conuiuio factos uideret: ro-
gat: ut ſi conditio proponatur: utrius uitæ ſortem legant heſterni ne laboris an præſentiū epularum
præſentium ut acclamauere omnes: ait: heſterno ſimilem labori omnem uitam acturos quo ad me-
dis pareant. ſe ſecutos hodiernis epulis. Lætis omnibus medis bellū iſfert. Aſtyages meriti i Harpa-
go oblitus ſummam belli eidem committit: qui exercitum acceptum ſtatim Cyro per deditiōnē tra-
didit: regis crudelitatem perſidia deſectionis ulciſcitur: Quod ubi Aſtyages audiuit cōtractis undi-
q; auxiliis ipſe in perſas proficiſcitur: & repetito alacrius certamine pugnantis ſuis partē exerci-
tus a tergo ponit: & tergiuerſantes fero agi in hoſtes iubet: ac nunciat ſuis ni uincerint nō minus ſor-
tes etiam poſt terga inuenturos q̄ a frontibus uiros: proinde uideant fugientibus hæc an illa pugna-
tibus acies rumpenda ſit. Ingens poſt neceſſitatem pugnādi animus exercitui eius acceſſit. Pulſa ita-
q; cum perſarum acies paulatim cederet: mares & uxores eoz obuiam occurrunt: orāt in prælium
reuertantur: cunctantibus ſublata ueste obſcœna corporis oſtendūt: rogantes num i uteros matrū
uel uxorū uelint refugere. Hac reſpreſſi caſtigatiōne in præliū redeunt: & facta impreſſione quos ſu-
giebant: fugere compellunt. In eo prælio aſtyages capitur: cui cyrus nihil aliud niſi regnū abſtulit
nepotemq; in illo magis q̄ uictorem ſe geſſit: eumq; maxime genti hircanorum præpoſuit. Nam ip-
ſe reuerti in medos noluit. Hic ſinis medoz imperii fuit: Regnauerunt ānis. ccc. In initio regni Cy-
rus Sybarem captorum quē iuxta nocturnum uiſum ergaſtulo liberauerat: comitemq; i omnibus
rebus habuerat: Perſis præpoſuit: ſororemq; ſuam ei i matrimoniū dedit. Sed ciuitates: quæ medoz
tributariæ fuerant: mutato imperio etiā conditionē ſuā mutatā arbitantes a Cyro deſecerūt: quæ
res multorum bellorū Cyro cauſa & origo fuit. Domitis demum plariſq; cū aduerſus babyloſios
bellum gererent: Babyloſios rex lydorum Croëſus: cuius opes diuitiæ inſignes ea tēpeſtate erāt: in
auxilium uenit: uictuſq; iam de ſe ſollicitus in regnum refugit. Cyrus quoq; poſt uictoriā compo-
ſitis in babyloſia rebus bellum tranſſeret in lydiam. Ibi fortuna prioris prælii percuffum iam Croëſi
exercitū nullo negotio fundit. Croëſus ipſe capitur: ſed quanto bellorum minoris periculi: tanto &
mitior uictoria fuit. Croëſo & uita & patrimonii partes & urbs Barce conſeſſa ſunt: in qua & ſi non

regiam uitam: tamen & proximam maiestati regiae degeret. Hac clametia non minus uictori quam uicto utilis fuit. Quippe ex uniuersa graecia cognito quod illatum Croeso bellum esset: auxilia uelut ad commune extinguendum incendium confluebant: Tantus Croesi amor apud omnes urbes erat: ut passurus Cyrus graue bellum graeciae fuerit: si quid in Croesum crudelius consulisset. Interiecto deinde tempore occupato in aliis bellis Cyro rebellauere Lydii: quibus iterum uictis arma & equi adempti iussique cauponias ludicras artes & lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens & manu strenua effoeminata mollicie luxuriaque uirtutem pristinam perdidit. Et quos ante Cyrum uiictos bella praestiterant: in luxuriam lapsos otium ac desidiosa superauit. Fuere Lydiis multi ante Croesum reges uariis casibus memorabiles: nullus tamen fortunae Candauli comparandus qui cum uxore sua: quam propter pulchritudinem nimium diligebat: omnibus praedicaret: non contentus uoluptatum suarum tacita conscientia: nisi etiam matrimonii reticenda publicaret prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset: ad postremum ut affirmatione suae fidem faceret: eam Gygi sodali suo nudam demonstrauit. Quo facto & amicum in adulterum uxoris illectum hostem sibi fecit. & uxorem ueluti tradito alii amore a se alienauit. Nam breui post tempore caedes Candauli nuptiarum premium fuit. Vxor mariti sanguine dotata regnum uiri & se pariter adultero tradidit. Cyrus subacta Asia & uniuerso oriente ipotestate redacto scythis bellum intulit. Erat autem eo tempore scytharum regina Tomyris: quae non muliebriter aduentu hostium terit cum prohibere eos: posset: uadum Araxis fluminis transire permisit: & sibi feliciorum pugnam inter regni sui terminos rata: & hostibus obiecturi fluminis fugam difficiliorum. Itaque Cyrus transiectis copiis cum aliquantisper in scythiam processisset castrametatus est. Deinde postera die cum simulato metu & quasi refugiens castra deseruisset: uinum affatum & ea quae erant epulis necessaria reliquit. Quod cum nuntiatum reginae esset: adolescentulum filium ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mitxit. Cum uentum ad Cyri castra esset ignarus rei militaris adolescens ueluti ad epulas non ad praelium uenisset: omissis hostibus insuetos barbaros uino onerare se patitur. Priusque scythae ebrietate quam bello uicuntur. Nam cognitis his Cyrus reuersus per noctem faucios opprimit. omnesque scythas cum reginae filio interfecit. Amisso tanto exercitu & quod grauius dolendum unico filio Tomyris orbitatis dolorem non in lachrymas effundit: sed in ultionis solatia intendit. Hostesque recenti uictoria exultantes pari insidiae fraude circudedit. Quippe simulata diffidentia propter uulnus exceptum refugiens, Cyrum adusque angustias perduxit. Ibi compositis in montibus insidiis ducenta milia per sarum cum ipso Rege trucidauit. In qua uictoria etiam illud memorabile fuit: quod neque nuntius tantae cladis quae supersuit. Caput Cyri amputatum in utero humano sanguine repletum comitum regina iubet cum hac exprobratione crudelitatis. Satia te sanguine inquit: quem sitisti: cuiusque insatiabilis semper fuisti: Cyrus regnauit annis. xxx. non initio tantum regni: sed continuo totius temporis successu admirabiliter insignis. Huic successit filius Cambyfes: qui imperio patris aegyptum adiecit: sed offensus superstitionibus aegyptiorum Apis caeterorumque deorum caedes dirui iubet. Ad ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum exercitum mittit: qui tempestatibus & harenarum molibus oppressus interit. Post haec per quietem uidit fratrem suum Mergidem regnaturum quo somnio exteritus non dubitauit post sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile ut parceret suis: qui contemptu religionis crassatus etiam contra deos fuerat. Ad hoc tam crudele ministerium magnam quendam ex amicis delegit nomine Comarim. Interim ipse gladio sua sponte euaginato in femore grauiter uulneratus occubuit: poenasque luit seu imperati parricidii: seu sacrilegii perpetrati. Quo nuntio accepto magus ante famam amissi regis occupat facinus: prostratoque Mergide cui regnum debebatur: fratrem suum subiecit Horopastem. Erat enim oris & corporis liniametis per similis: ac nemine subesse dolum arbitrate pro Mergide rex Horopastes constituitur. Quae res eo occultior fuit: quod apud persas personas regis sub speciem maiestatis occultitur. Igitur magi ad fauorem populi conciliandum tributa & militiae uacationem in triennium remittunt: ut regnum quod fraude quaesierat indulgentia & largitionibus confirmarent: quae res suspecta primo Orthani uiro nobili & in coniectura sagacissimo fuit. Itaque per internuncios quaerit a filia: quae iter regias pellices erat: an Cyri regis filius rex esset. Et illa nec se scire ipsam ait: nec ex alia posse cognoscere: quia singulae sepe reuocantur. Tum pertractare dormienti caput iubet. Nam mago Cambyfes aures utraque perciderat. Factus deinde per filiam certior sine auribus esse regem otimatibus persarum rem indicat: & in eadem falsi regis impulsos sacramento religionis obstringit. Septem tantum conscii fuere huius coniuurationis: qui ex continenti ne dato in poenitentia spatio res per quaequam narraret: occultato sub ueste ferro ad regiam pergunt: Ibi obuiis interfectis ad magos perueniunt. Quibus ne ipsis quae animus in auxilium suum de fuit. Siquidem stricto ferro duos de coniuurationis interficiunt. Ipsi tamen corripuntur a pluribus: quorum alterum Gobryas amplexus magum cunctantibus sociis ne ipsum pro mago transfoderent: quia res obscuro loco gerebatur: uel per suum corpus adigi mago ferrum iussit. Fortuna tamen ita regente illo icolumi magus interficitur: Occisis magis magna quae gloria recuperati regni principum fuit: sed multo maior in eo: quod cum de regno ambigerent concordare potuerunt. Erant. n. & uirtute & nobilitate ita pares: ut difficilem ex his populo electionem aequalitas faceret: Ipsi igitur uiam inuenerunt: qua de se iudicium religioni & fortunae committerent: Pacti inter se sunt die statuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cuius equus ante solis ortum hinnitum prius edidisset

Croesus capitur

Art. cyri imperium in Lydios iterum uictos

Cadaules Gyges

Tomyris

Cyri consilium in capiendo hoste

Cyrus cum cent. millibus per fage caeditur

Cambyfes Rex

Herodotus hunc smerdem semper appellat non mergidem

Huc quoque otanem herodotus uocat

Herodotus uulneratos ait non interfectos

Persæ solē
pro deo ue
nerant

Darius rex
declarat

Zopyri fa
cinus

Babylon
Zopyri ar
te recipit

Scythæ &
Aegyptio-
rū uetustas

Aegyptio-
rū argumē
ta

Scythæ
argumenta

De Aegyp-
to exagger-
ata uis He-
rodorū

Scythæ
ritus

set his rex eēt. Nā & solē unū deū p̄fæ esse credūt: & equos eidē deo sacratos ferūt. Erat iter coniura-
tos Darius Hystaspis filius: cui de regno sollicito equi custo ait: si ea res uictoriam moraret: nil ne-
gocii superesse: perinde nocte equam pridie ante cōstitutam diē ad eūdem locum ducit: ibiq; equæ
equum admittit: ratus ex uoluptate ueneris futurū: quod euēit. Postera die cū ad statutā horā om-
nes uenissent: Darii equus cognito loco ex desyderio læminæ hīnitū statim edidit: & segnibus aliis
felix auspiciū domino primus emisit: Tanta moderatio cæteris fuit: ut audito auspicio cōfestim eqs
desilierint: & darium regem salutarit: populus quoq; uniuersus secutus iudiciū principum eundem
cōstituit regem. Sic regnū persæ septem nobilissimoz uirtute quæsitum tam leui momēto ī unū
collatum est. Incredibile prorsus pro tanta pietate gessisse: eos: quod ut eriperēt a magis: mori nō re-
cusarent: q̄q; propter formā uirtutēq; hoc imperio dignam & cognatio Dario iuncta cū pristinis re-
gibus fuit. p̄ncipio igitur regni Cyri regis filiam regalibus nuptiis regnum firmaturus in matrimo-
nium recepit: ut non tam in extraneum traslatum q̄ in familiam Cyri reuersum uideretur. Interie-
cto deinde tempore cum assyrii descuissent: & babiloniā occupassent: difficilisq; urbis expugnatio
esset: æstuante rege unus de interfectores magorum zopyrus nomie domi se uerberibus lacerari
toto corpore iubēt: Nasum & labia & aures sibi præcidi: atq; ita regi inopinātī se offert. Attonitū &
quærentem Darium causas auctoreq; tam foede lacerationis tacitus quo proposito fecerit edocet
formatoq; in futurum consilio transfugæ titulo babiloniam proficiscitur: Ibi ostēdit populo lania-
tum corpus. Queritur crudelitatem regis a quo in regni portione nō uirtute sed auspicio: non iudi-
cio hominum sed hinnitu equi superatus sit. Iubet illos ex amicis exemplū capere qd hostibus cauē-
dum sit. Hortatur ne mœnibus magis q̄ armis confidant: patienturq; se cōmune bellū recētiore ira
gerere. Nota nobilitas uiri pariter & uirtus omnibus erat: nec de fide timebāt cuius ueluti pignora
uulnera corporis & iniuriæ notas habebant. Cōstituitur ergo dux omnium suffragio & accepta par-
ua manu semel atq; iterum cedentibus ex consulto persis secunda prælia fecit. Ad postremū uniuer-
sum sibi creditum exercitum regi prodiit: urbemq; ipsam ī potestātē eius redegit. Post hæc Darius
rex bellum scythis infert: quod sequenti uolumine referetur.

IUSTINI HISTORICI LIBER SECVNDVS.

N relatiōe rerum a scythis gestarum: quæ satis amplæ satis amplæ magnificæq; fuerūt:
principium ab origine repetēdum est. Non enim minus illustria initia q̄ imperiū habue-
re nō uirorum imperio magisquā foeminarum uirtutibus claruere. Quippe cū ipsi par-
thos bactrianosq; foeminae autem eorum amazonum regna cōdiderint: prorsus ut res
gestas uirorum mulierumq; considerantibus icertū sit: uter apud eos sexus illustrior fue-
rit scytharum gens antiquissima semper habita: quāquā inter scythas & ægyptio diu cōtentio de ge-
neris uetustate fuerit: ægyptiis prædicantibus initio rerum cum aliæ terræ nimio feruore solis arde-
rent: aliæ rigerent frigoris immanitate: ita ut nō modo generare homies sed ne aduenas quidem re-
cipere ac tueri possent: prius q̄ aduersus calorem: uel frigus uelamenta corporis iuenirentur: uel lo-
corum uitia quæ sitis arte remediis mollirentur: Aegyptum ita temperata semper fuisse: ut neq; hy-
berna frigora: nec æstiu solis ardore incolas eius premerent. Solum ita foecundum: ut alimentorū
nulla terra feracior sit in usus hominum. Iure igitur ibi primū homies natos uideri debere: ubi edu-
cari facillime possent. Cōtra scythæ cæli tēpamētū nullū eē uetustatis argumentū putabāt. Quip-
pe naturā cū primū icremēta caloris & frigoris regiōibus distixerit: statim ad locoz patiētia aialia
quoq; generasse: sed arborum atq; frugum pro regionum cōditiōe apte genera uariata. Et quāto scy-
this sit cælum asperius q̄ ægyptiis: tanto & corpora & igenia esse duriora. Cæterū si mūdi quæ nūc
partes sunt: aliquando unitas fuit: siue illuies aquarū principio rerū terras obrutas tēuit: siue ignis
qui & mundum genuit: cuncta possedit: utriusq; primordii scythas origine præstare. Nā si ignis pri-
ma possessio rerum fuit: qui paulatim extinctus sedem terris dedit nullam priusquā septentriōalem
partem hyemis frigore ab igne secretam: adeo ut nūc quoq; nulla magis rigeat frigoribus. Aegyptū
uerum & totum oriētem tradidissime temperatum: quippe qui etiam nūc torrenti calore solis exæ-
stuet. Quod si omnes quondam terræ summerisæ profundo fuerunt: profecto editissimā quinque
partem decurrentibus aquis prius detectam: humillimo autem solo eandem aqua diutissime immo-
ratam. Et quanto prior quæq; pars terrarum siccata sit: tanto prius anialia generare cœpisse. Porro
scythiam adeo editiorem omnibus terris esse: ut cuncta flumina ibi nata in mare mæoticum: tū deī
de ī ponticum & in ægyptium mare decurrāt. Aegyptum autem quæ tot regum tot sæculorum cu-
ra impēsaq; munita sit: & aduersus uim decurrentium aquarum tantis instructa molibus tot fossis
conciā ut cum his arceantur: illis recipiantur aquæ: nihilominus coli nisi excluso nilo nō potuerit:
nec possit uideri homiū uetustate ultimam. quæ exaggerationibus regum siue nili trahētis limū
terrarum recētissima uideatur. His igitur argumētis superatis ægyptiis antiquiores semper scythæ
uisi. Scythia in orientē porrecta includitur ab uno latere pōto: & ab altero montibus riphæis. A ter-
go asia & phasi flumine multum in longitudinem & latitudinem patet. Homiibus inter se fines nul-
li: neq; enim agrum exercent: nec domus illis ulla aut tectū aut sedes est. Armenta & pecora semper
pascuntibus & per incultas solitudines errare solitis: uxores liberosq; secū plaustris uehūt. Quibus
coriis imbrium hyemisq; causa tectis pro domibus utuntur. Iusticia gētis ingeniis culta nō legibus

Nullum scelus apud eos furto grauius: quippe sine tecto munimētoq; pecora & armēta habentibus quid saluum esset: si furari liceret: Aurū & argētum perinde aspernant: ac reliqui mortales appetūt: lacte & melle uescunt. Lanæ iis usus ac uestium ignotus: & quāquam cōtinuis frigoribus urantur: pellibus tamen ferinis aut murinis uestiuntur. Hæc continentia illis: morum quoq; iusticiam dedit nihil alienum cōcupiscentibus. Quippe diuitiarum cupido ibi est: ubi & usus. Atq; utināq; reliquis mortalibus similis moderatio & abstinentia alieni foret. Profecto non bellorum tantum per omnia sæcula terris omnibus cōtinuaretur: neq; plus hominum ferrum & arma q̄ naturalis fatorum cōditio raperet: Prorsus ut admirabile uideat hoc illis naturam dare: quod græci longa sapiētum doctrina præceptisq; philosophorum consequi nequeunt: cultosq; mores incultæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit uitiorum ignoratio q̄ in his cognitio uirtutis. Imperium asiæ ter quæsiuere scythæ: ipsi perpetuo ab alieno imperio aut itacti aut inuicti mansere. Darium regē persarum turpi a scythia summouere fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt: Alexandri magni ducem Cæpyronam pari ratione cum copiis uniuersis deleuerunt: Romanorum audiuerunt: nō sensere arma: Mox parthicum & bactrianum imperium ipsi cōdiderunt: gens & laboribus & bellis aspera. Vires corporum immensæ: nihil parauere: quod amittere timeāt: nihil uictores præter gloriam cōcupiscunt. Primus scythis bellum indixit Vexores rex ægyptius missis prius legatis: qui hostibus parendi legem dicerēt. Sed Scythæ iam antea de aduētū regis a finitimis certiores facti: legatis respondēt. Tam opulētī populi ducem stollide aduersus inopes occupasse bellum: quod magis domi fuerit illi timēdum: quod belli certamen anceps: præmia uictoriæ nulla dāna manifesta sint. Igitur non expectaturos scythas: ut ad se ueniat: cum tanto sibi in hoste plura cōcupiscenda sint: ultroq; prodituros obuiam. Nec dictores morata: quos cum tanta celeritate uenire rex didicisset: in fugam uertitur: & exercitu cum omni apparatu belli relicto: in regnū trepidus se recepit. Scythas ab ægypto paludes prohibuere. Exinde reuersi asiam perdomitam uectigalem fecerunt: modico tributo: magis in titulum imperii: q̄ in uictoriæ præmium imposito quindecim annis pacādæ asiæ morati: Vxorū flagitatiōe reuocant: per legatos denunciantium ni redeant: sobolem se ex finitimis quæsituras. nec passuras ut in posteritatem scytharum genus per foeminas itercedat. His igit̄ asia per mille quingentos annos uectigalis fuit: pendēdi tributi finem Ninus rex assyriorū imposuit. Sed apud scythas medio tēpore duo regii iuuenes Plinos & Scholopytus per factionem optimatum domo pulli ingentem iuuentutem secum traxere: & in cappadociæ ora iuxta amnem thermodoonta cōsedere: subiectosq; themiscyros campos occupauere. Ibi per multos annos spoliare finitimos cōsueti: conspiratione populorum per insidias trucidant. Horum uxores cum uiderent exilio suo additam orbitatem arma sumpsere: sineq; suos summouentes primo: mox inferētes bella defendūt. Nubēdi quoq; finitimis animum omisere: seruitutem nō matrimonium appellantes: singulare omnium sæculorū exemplum. Auxere rempublicam sine uiris: iam etiam cum contemptu uirorum se tuent: & ne feliciores aliæ aliis uiderent: uiros: qui domi remanserant: interficiūt. Ultionem quoq; cæsorū coniugium excidio finitimorum cōsequunt. Tunc pace armis quæsitā ne gens interiret: concubitus finitimorum ineunt: Si qui mares nascerent̄ interficiebantur. Virgines in eūdem ipsum morem nō ocio neq; lanificio. sed armis: equis uenationibus exercebant: iniuictis infantium dexterioribus mām̄is: ne sagittarum iactus impediret: unde amazones dictæ sunt. Duæ reginæ his fuere Marthesia & Lampedo quæ in duas partes agmine diuiso inclytæ iam opibus uicibus gerebat bella sollicitæ terminos alternos defendētes: & ne successibus deesset auctoritas generatas se Marte prædicabant. Itaq; maiore parte Europæ subacta asiæ quoq; nonnullas ciuitates occupauere. Ibi ephæso multisq; aliis urbibus cōditis partem exercitus cum ingēti præda domum remittunt. Reliquæ quæ ad tuēdum asiæ imperium remāserant: cōcursu barbarorū cum Marthesia regina interficiuntur. In cuius locum filia eius Orithya regno succedit. Cui præter singularem belli industriam eximia seruata in omne æuum uirginitatis admiratio fuit. Huius uirtute tantum additum gloriæ & famæ amazonibus est: ut Herculi rex cui. xii. stipēdia debebat: quasi impossibile impauerit: ut arma reginæ amazonum sibi afferret. Igit̄ eo pfectus longis nouem nauibus comitāte principum græciæ iuētute inopinātes aggredi. Duæ ex quattuor tunc sorores amazonū regna tractabant: Antiopē & Orithya: quæ Orithya foris bellū gerebat. Igit̄ cū Hercules ad littus amazonū applicuisset infrequēs multitudo cum Antiopæ regina nihil hostile metuēte erat. Quare effectū est ut pauca repētino tumultu excitatæ arma sumeret: facilēq; uictoriā hostibus darēt. Multæ itaq; cæsa captæq; i his duæ captæ sunt Antiopæ sorores Menalippe ab Hercule: Hippolyte a Theseo. Sed Theseus obtētā i pmiū captiuam eandē in matrimonium assumit: ex ea genuit Hippolytum. Hercules post uictoriā Menalippen captiuam sorori reddidit: & præcium arma reginæ accepit. Atq; ita imperio functus ad regem reuertit. Sed Orithya ubi comperit bellū sororibus illatum & raptorem esse atheniensiu principem: hortat̄ comites in ultionem. frustra q; ponti sinum & asiam domitam esse dicit: si græcorum non tam bellis quam rapinis pateant. Auxilium deinde a Sagillo rege scytharum petit. Genus se scytharum esse: cladem uiroꝝ: necessitatem armorum: belli causas ostendit. Assēcutaq; uirtute ne se gniores uiris foeminas habere scythæ uideant. Motus ille domestica gloria mittit cum ingēti equitatu filium Penaxagoram in auxilium. Sed ante præliū dissensione orta ab auxiliis desertæ bello ab

Scytharū
iusticia &
abstinentia

Scythæ ro.
arma audi
uere nō sen
fere

Vexoris fu
ga

Amazonū
origo

Amazonū
succellus

Orithya

Amazonū
cædes
Hercules
Theseus

Sagillus rex

Penthesilea

Scytharum
consilium in
uicedis ser-
uis

Darii fuga

Athenarum
laudes

Cur bifrons
dictus
Cecrops

Codrus rex

Solon

Art. Solonis
artem suade-
do bello

atheniensibus uincunt. Receptaculum tamen habuere castra sociorum: quorum auxiliis intactae ab aliis gentibus in regnum reuertunt. Post Orithyam Penthesilea regno potita est: cuius troiano bello iter fortissimos uiros cum auxiliu aduersos graecos ferret magnae uirtutis documeta extitere. Interfecta demum Penthesilea exercituque eius absumpto paucae quae remanserant: aegre se aduersus finitimos defendentes usque ad tempora Alexandri magni durauerunt. Harum Minithia siue Calestris regina concubitu Alexandri per dies. xiiii. ad sobole ex eo generadam obtento reuersa in regnum breui post tempore cum omni amazonum nomine intercidit. Scythae autem tertia expeditione assana cum annis. vii. a coniugibus & liberis abfuisse: seruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa expectatione uirorum fessae: nec iam teneri bello sed delectos ratae seruis ad custodiam pecoris relictis nubunt: qui reuersos cum uictoria dominos uelut aduenas armati sinibus prohibent. Quibus cum uaria uictoria fuisset: admouetur Scythae mutare genus pugnae: memores non cum hostibus sed cum seruis praeliadum: nec armorum sed dominorum iure uincendos: uerba in aciem non tela ferenda: omissaque ferro uirgas & flagella caeteraque seruilis metus paranda instrumenta. Probato omnes consilio instructi sicut praecipitum erat: posteaquam ad hostes accessere inopinatis uerba intentat: adeoque illos perturbant: ut quos ferro non poterant metu uerberum uincerent: fugamque non ut hostes uicti: sed ut fugitiui seruit capesserent: quicunque capi potuerunt: supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male sibi consciae partim ferro: partim suspendio uitam finierunt. Post hoc apud scythas pax fuit usque tempora Lanthini regis huic Darius rex persarum: sicuti dictum est: cum filiae eius nuptias non obtinuisset: bellum intulit: & armatis septingentis milibus hominum scythiam ingressus non facientibus hostibus pugnae potestatem metuens ne interrupto ponte istri reditus sibi intercluderetur: amissis nonaginta milibus hominum trepide refugit: quae iactura abundante multitudine inter damna numerata non est. Inde asiam & macedoniam domuit. Ionas quoque nauali praelio superat. Demum cognito quod athenienses lonis auxilium contra se tulissent: omnem impetum belli in eos conuertit. Nunc quoniam ad bella Atheniensium uentum est: quae non modo ultra spem gerendi: uerum etiam ultra gesti fidem parata sunt operamque atheniensium effectu maiora quam uoto fuerunt: paucis uerbis origo repetenda est: quia non ut caeterae gentes a sordidis initiis ad summam creuere. Soli enim praeterquam in cremeto etiam origine gloriatur. Quippe non aduenae neque passim collecta populi colluies originem urbi dedit: sed in eodem nati solo: quod incolunt: & quae illis sedes eadem origo est. Primi lanificii & olei & uini usum docuerunt: arare quoque & serere frumenta glande uescentibus monstrauerunt: litterae certe ac facundia & hic ciuilis ordo disciplinae ueluti templum athenas habet. Ante deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem ut omnis antiquitas fabulata est: biforem prodidit. quia prius marem foeminae matrimonio iunxit. Huic successit Cranaus: cuius filia attis regionis nomen dedit. Post hunc Amphionides regnauit: qui primus Mineruae urbem sacrauit: & nomen ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus aquarum illuuias maiorem partem graeciae absumpsit. Superfuerunt quos refugia montium receperunt: aut ad regem Thessaliae Deucalionem ratibus uecti sunt: a quo praeterea genus hominum conditum dicitur per ordinem deinde successionis regnum ad Herethaem descendit: sub quo frumenti satio apud eleusina a Triptolemo reperta est: cuius muneris honorem noctes initorum sacratae. Tenuit & Aegeus Thesei pater Athenis regnum: a quo per diuortium decedens Medea propter adultam priuigni aetatem colchos cum Medo filio ex Aegeo suscepto concessit. Post Aegeum Theseus ac deinde post Thesei filius Demophon: qui auxilium graecis aduersus troianos tulit: regnum possedit. Erant inter athenienses & Dorienses simultatum ueteres offensa: quas uindicaturi bello Dorienses de euentu belli oracula consuluerunt: responsum superiores fore: in regem atheniensium occidissent. Cum uentum esset in praelium militibus ante omnia custodia regis praecipitur. Atheniensibus eo tempore rex Codrus erat: qui & responso dei & praecipitis hostium cognitis permutato regis habitu pannosus sarmeta collo gerens castra hostium ingreditur. Ibi in turba obsistentium a milite: quem falce astu uulnerauerat: interficitur. Cognito regis corpore Dorienses sine praelio discedunt. Atque ita Athenienses uirtute ducis pro salute patriae morti se offerentis bello liberantur. Post Codrum nemo Athenis regnauit: quod memoriae nominis eius tributum est. Ad administratio reipublicae annuis magistratibus permittitur. Sed ciuitati nullae leges tunc erant: quia libido regum pro legibus habebatur. Eligitur itaque Solon uir iusticia insignis: qui uelut nouam ciuitatem legibus condideret: qui tanto temperamento inter plebem senatumque egit: cum si quid pro altero ordine tulisset: alteri displiciturum uideret: ut ab utrisque parem gratiam traheret. Huius uiri iter multa egregia & istud memorabile fuit: inter Athenienses & Megareses de proprietate salaminae insulae prope usque ad iteritum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capitale esse apud Athenienses cepit: si quis legem de uendicanda insula tulisset. Sollicitus igitur Solon ne aut tacendo parum reipublicae consuleret: aut cesendo periculum sibi afferret: subitam demetiam simulat: cuius uenia non dicturus modo prohibita sed facturus erat. Deformis habitu more uacordium in publicum euolat: factoque concursu hominum quo magis consilium dissimularet insolitis sibi uersibus suadere populo cepit: quod uerebas: omniumque animos ita cepit: ut ex templo bellum aduersus megarenses decerneretur: insulaque deuictis hostibus atheniensium fieret. Inter ea Megareses memores illati ab Atheniensibus belli: & ueriti ne frustra arma mouisse uiderentur: matronas atheniensium in eleusinis sacris noctu

oppressuri naues cōscendunt: quare cognita dux atheniensium Pisistratus iuuentutē in insidiis collo-
 cat. iussis matronis solito clamore ac strepitu etiā in accessu hostium ne intellectos se sentiāt sacra
 celebrare egressosq; nauibus megarēses inopinātes aggressus deleuit: ac protinus classe captiua iter
 mixtis mulieribus ut speciē captiuag; matronarum præberēt. Megaram cōtendit. Illi cum nauium
 formam & petitam prædam agnoscerēt: obuui ad portum procedūt quibus cæsis Pisistratus & pau-
 lulum a capiēda urbe abfuit. Ita megarēses suis dolis hosti uictoriā dedere. Sed pisistratus quasi sibi
 nō patriæ uicisset: tyrānidem per dolum occupat. Quippe uerberibus uolūtariis domi affectus la-
 ceratoq; corpore in publicū progredit: & aduocata concione uulnera populo ostēdit: de crudelita-
 te principum: a quibus hoc se passum simulabat: quæritur: addunt uocibus lachrymæ: & inuidiosa
 oratione multitudo credula incēditur: amore plebis inuisum se senatui affirmat: obtinet ad custo-
 diam corporis sui satellitum auxilium: per quos occupata Tyrānide per ānos. xxxiiii. regnauit. Post
 cuius mortem Diocles alter ex filiis per uim stuprata uirgine a fratre puellæ iterficitur. Aliter Hip-
 pias noīe cum imperium paternum teneret: iterfectorem fratris comprehendit iubet: qui cum per
 tormēta cōscios cædis nominare cogeretur: omnes amicos tyrāni nominauit: qbus iterfectis quæ-
 renti tyrāno an adhuc reliqui conscii essent: nemo ait: superest quem amplius mori gestiam quam
 ipsum Tyrānum: qua uoce eiusdem Tyrāni se uictorem post uindictam pudicitia sororis ostendit.
 Huius uirtute cum admonita ciuitas libertatis esset: tandem Hippias regno pulsus in exilium agit:
 qui profectus in persas ducem se Darii inferētī Atheniēsis bellum: sicuti supra significatum est:
 aduersus patriam suam offert igitur atheniēses audito Darii aduentu auxilium a lacedæmoniis so-
 cia tunc ciuitate petierunt. Quos ubi uiderunt quatridui teneri religione: nō expectato auxilio in-
 structis decem milibus ciuium & platēsis auxiliariis mille aduersus sexcēta milia hostiū in cam-
 pos maratōnios in prælium egrediuntur. Milciades & dux belli erat & auctor nō expectandi auxi-
 lii: quem tanta fiducia coeperat ut plus prælii in celeritate quā in socii duceret. Magna igitur cur-
 rentibus in pugnam alacritas animorum fuit: adeo ut cum mille passus inter duas acies essent: cita-
 to cursu ante iactus sagittarum ad hostem uenirēt: nec audacia eius euentus defuit. Pugnatum est
 enim tanta uirtute: ut hinc uiros inde pecudes putares: uicti persæ in naues confugerunt: ex quibus
 multæ suppræssæ: multæ captæ. In eo prælio tāta uirtus singulorum fuit: ut cuius laus prima esset:
 difficile iudicium uideretur: inter cæteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit in quo-
 iam tunc indoles futurae imperatoriae uirtutis apparuit Cynigeri quoq; militis atheniēsis gloria ma-
 gnis scriptorum laudibus celebrata est: qui post prælii innumeras cædes cum fugiētes hostes ad na-
 ues egissent: onustam nauem dextra manu tenuit: nec prius dimisit: q̄ manū amitteret. Tum quoq;
 amputata dextra nauem sinistra compræhendit. quam & ipsam cum amisisset: ad postremum mor-
 su nauem detinuit. Tantam in eo uirtutem fuisse: ut nō tot cædibus fatigatus: non ambabus mani-
 bus amissis uictus ad postremum truncus & ueluti rabida fera dentibus dimicauerit: ducēta milia
 persæ eo prælio sine nauigio amiserunt. Cecidit & Hippias tyrānus Atheniēsis auctor & concitator
 eius belli diis patriæ ultoribus poenas repetētibus. Interea & Darius cum bellum istauraret: in ipso
 apparatu decidit. relictis multis filiis & in regno & ante regnum susceptis. Ex his Arthemanes ma-
 ximus natu ætatis priuilegio regnum sibi uindicabat: quod ius & ordo nascētibus & natura ipsa gē-
 tibus dedit. Porro Xerxes cōtrouersiam nō de ordine sed de nascendi felicitate referebat. Nā quod
 Arthemenes primum quidem Darii sed priuato prouenisse: se regi primum natum fratres itaq;
 suos: qui ante geniti essent priuato priuatum patrimonium quod eo tēpore Darius habuisset nō re-
 gnum sibi uēdicare posse: se esse primum. quem in regnum rex pater sustulerit. Huc accedere quod
 arthemenes nō patre tantum sed & matre priuatae adhuc fortunæ auo quoq; materno priuato crea-
 tus sit: se uero & matre regina natū: & patrē nō nisi regem uidisse: auum quoq; maternū Cyrum re-
 gem habuisse nō hæredē sed cōditorem tāti regni. Itaq; & si æquo iure utrūq; fratrem pater reliquisset:
 materno se tamē iure & auito uincere. Hoc certamē cōcordi animo ad patruū suū Anafarnē ueluti
 ad domesticū iudicē deferūt: qui domi cognita causa Xerxem præposuit: adeoq; fraterna cōtentio
 fuit: ut nec uictor insultauerit: nec uictus idoluerit: ipsoq; litis tēpore inuicem munera miserint: & iu-
 cunda quoq; iter se nō solū crudelia cōuiuia habuerint. Iudiciū quoq; ipsum sine arbitris sine cōui-
 cio fuerit. Tāto moderatius tum fratres iter se regna maxima diuidebāt: q̄to nunc exigua patrimo-
 nia partiūtur. Igitur Xerxes bellū a patre acceptū aduersus græciam per quinquēniū instruxit. Quod
 ubi primū didicit. Demactus rex lacedæmoniog; qui apud Xerxē exulabat. amicior patriæ post fu-
 gam quā regi post beneficia: ne inopinato bello opprimerent: omnia in tabellis ligneis magistrati-
 bus perscripsit: easdemq; cæra super iducta delet: ne aut scriptura sine tegmine iudiciū daret. aut re-
 cens cæra dolū pderet. Fido deide seruo pferēdas tradit: iusso magistratibus spartanog; tradere: qui
 bus perlati lacedæmona q̄oni res diu fuit. quod neq; scriptū aliqd uiderēt: nec frustra missas suspici-
 carētur: tantoq; rem maiore. quāto sit occultior putabāt. Hæretibus in cōiectura uiris soror regis
 Leonidæ cōsiliū scribētis iuenit. Erasa igitur cæra belli cōsilia deteguntur. Iam Xerxes septingenta
 milia de regno armauerat: & trecēta milia de auxiliis: ut nō in merito proditum sit: flumina ab exer-
 citu eius siccata: græciamq; omnē uix capere exercitum eius potuisse. Naues quoq; decies centum
 milia numero habuisse dicit. Huic tanto agmini dux abfuit. Cæterū si regem spectes: diuitias non

Pisistrati
 ars i mega-
 rēsis op-
 primendis

Pisistratus
 tyrannidē
 occupat

Persæ ad
 Maratōnē
 uincuntur

Cynigeri
 uirtus

Hippia ty-
 ranni inte-
 rius
 Darii inte-
 ritus

Xerxes in
 græciā bel-
 lam instruit

Art. bellicū
 Xerxis ap-
 paratum

ducem laudes, quarū tanta copia in regno eius fuit: ut cū flumina multitudine cōsumerent: opes ta-
men regiae superessent: Ipse autē primus in fuga: postremus in praelio semp uisus est: in periculis ti-
midus: sicubi merus abesset inflatus. Deniq; ante expimētū belli fiducia uiriū ueluti naturæ ipsius
dominus & mōtes in planū deducebat & conuexa ualliū æquabat: & quædā maria pontibus sterne-
bat: quædā ad nauigationis cōmodū per cōpendium ducebat. cuius introitus in græciā q̄ terribilis:
tam turpis: ac foedus discessus fuit. Nāq; cū Leonida rex spartanog; cū quattuor milibus militum
angustias thermopylag; occupasset, Xerxes contēptu paucitatis eos pugna capescere iubet quoq; co-
gnati Maratonia pugna iterfecti fuerunt: qui dum ulcisci suos querunt: principiū cladis fuere succe-
dente: deinde inutili turba maior cædes ædit: Triduo ibi cū dolore & indignatiōe perlag; dimicatū
quarto die cū nunciatū esset Leonidæ a. xx. milibus hostiū summū cacumen teneri: tunc hortat̄ so-
cios recedant: & se ad meliora patriæ tēpora referuēt sibi cū spartanis fortunā experiēdam plura pa-
triae q̄ uitæ debere: ceteros ad præsidia græciæ seruādos. Audito regis iperio discessere cæteri: soli
lacedæmonii remāserunt. Initio huius belli sciscitātibus delphis oracula responsum fuerat: aut regi
spartanog; aut urbi carendum. Et iccirco cum rex Leonides in bellum proficisceret: ita suos firma-
uerat: ut regem se parato ad moriēdū animo scirent. Angustias præterea occupauerat: ut cū paucis
aut maiore gloria uinceret: aut minore damno reipu. caderet. Dimissis igitur sociis: hortatur: sparta-
nos: meminerēt: qualitercunq; præliarent: cadendū esse: cauerēt: ne fortius mansisse q̄ dimicasse ui-
deant: nec expectādum ut ab hoste circūuenirent: sed cum nox occasiōe daret securis & lætis su-
perueniendū: nusq; uictores honestius q̄ in castris hostiū pituros. Nihil erat difficile psuadere per-
suasis mori. statim arma capiunt: & sexcēti uiri castra quingentog; miliū irrumpunt. Statimq; regis
prætorium petunt: aut cū illo aut si ipsi oppressi essent: in ipsius potissimū sede morituri. Tumultus
totius castris oritur. Spartani posteaq; regē nō inueniūt: per omnia castra uictores uagant: cedunt:
sternuntq; omnia ut qui sciant se pugnare: nō spe uictoriæ sed in mortis ultione. Praeliū a principio
noctis in maiore partē diei tractū. Ad postremū nō uicti: sed uincendo fatigati inter ingētes strato-
rum hostiū cateruas occiderunt. Xerxes duobus uulneribus terrestri praelio acceptis experiri maris
fortunā statuit. Sed Atheniensium dux Themistocles cū animaduertisset. Ionas: ppter quos bellum
perlag; rex suscepit: in auxiliū regis classe uenisse: sollicitare eos in partes suas statuit. Et cum collo-
quendi copiā nō haberet: quo applicituri erāt: symbolos pponi: & faxis pscribi curat. Quæ uos lo-
nes dedemētia tenet: qd̄ facinus agitis: bellū inferre olim cōdictoribus uestris nup etiam uindici-
bus cogitatis. An ideo moenia uestra cōdidimus: ut essent: qui nostra deleret: quid si nō hæc & Da-
rio prius & nunc Xerxi belli causa nobiscum foret: quid uos rebellantes non destituimus: quid uos
in hæc nostra castra ex ista obsidione trāsitis? Aut si hoc parū tutum extat uos cōmisso praelio. Itē
cessum: ihibite remos: & a bello discedite. Ante naualis praelii cōgressiōne miserat Xerxes quattuor
milia armatorog; delphos ad replum apollinis diripiendū: prorsus quasi nō cum græcis tantum sed
cum diis immortalibus bellū gereret: quæ manus tota imbribus & fluminibus deleta est: ut intelli-
geret quanto grauior offensa deorum esset: tanto nullas esse hominū aduersus deos uires. Post hæc
Thespias: & plateas & Athenas uacuas hominibus incendit: & quoniā ferro non poterat in hoies: in
ædificia igne crassatur. Nāq; Atheniēses post pugna marathoniā præmonēte Themistocle: uictoriā
illam de persis nō sinem sed causam maioris belli fore. cc. naues fabricauerūt. Aduentante igit̄ Xer-
xe cōsulētibus delphis oraculū responsum fuerat. salutem muris ligneis tuerent. Themistocles na-
uium præsidium demonstratum ratus: persuadet omnibus patriā municipales esse nō moenia: ciuita-
tēq; nō in ædificiis sed in ciuibus positam. Melius itaq; salutem nauibus q̄ urbi cōmissuros: huius
sententiæ etiam deum auctorem esse. Probato cōsilio cōiuges liberosq; cū preciosissimis rebus abdi-
tis insulis relicta urbe demandāt. Ipsi naues armati cōscendunt: exemplum atheniensium & aliæ ur-
bes imitatae. Itaq; cum adunata omnis sociorum classis: & intēta in bellum nauale esset: angustiasq;
salaminii freti ne circūueniri a multitudine possent: occupasset: dissensio inter ciuitatum p̄cipes
oritur: qui cum deserto bello ad sua tuēda dilabi uellēt: timēs Themistocles ne discessu sociog; mi-
nuerent: per seruum fidum Xerxi nunciat uno in loco eum cōtractam græciam posse capere facil-
lime: q; si ciuitates quæ iam abire uellēt: dissipent̄ maiore labore ei singulas cōsectandas. Hoc dolo
impellit regem signum pugnae dare. Greci quoq; aduentu hostium occupati praelium collatis uiri-
bus capebant. Interea Rex uelut spectator pugnae cum parte nauium in littore remanet. Arthemys-
sia autem regina alicarnassi quæ in auxiliū Xerxi uenerat inter primores duces bellum acerrime
ciebat: quippe ut in uiro muliebrē timorem ita in muliere uirilem audaciam cerneret. Cum anceps
praelium esset: Ionas iuxta præceptum Themistoclis pugnae se paulatim subtrahere cœperūt: quo-
rum defectio animos cæteris fregit. Itaq; circūspiciētes fugam pellūtur persæ: & mox praelio uicti in
fugam uertunt. In qua trepidatione multæ summersæ naues. multæ captæ sunt: plures tamen non
minus sæuitiam regis q̄ hostem timētes domum dilabuntur. Hac clade perculsum: & dubium cō-
siliū Xerxem Mardonius aggreditur. Hortat̄: ut i regnū abeat nequit seditionis moueat fama aduer-
si belli: & in maius sicuti mos est: oīa extollēs sibi. ccc. milia armatorum lecta ex omnibus copiis re-
linquat: qua manu aut cum gloria eius perdomiturum se græciam: aut si aliter euentus ferat: sine
eiusdem infamia hostibus cessurum. Probato consilio Mardonio exercitus traditur: reliquas copias

Leonidæ
Spartani fa-
cinus

Spartanog;
uirtus

Perfarum
manus libri
bus deletas

Viā ne mu-
nicipum sit
potius legē
dum q̄ mu-
nicipes

Naualis pu-
gna ad Sala-
minem cō-
missa

rex ipse reducere in regnū parat. Sed græci audita regis fuga cōsiliū ineunt pontis iterrumpendi: quē ille abydo uelut uictor maris fecerat: ut itercluso aditu aut cū exercitu deleret: aut desperationē regē pace uictus petere cogeret. Sed Themistocles timens ne iterclusi hostes desperationē in uirtutem uerterēt: & iter quod aliter nō pateret: ferro patefaceret: satis multos hostes in græcia remanere dicit: nec augeri numere retinēdo oportere: cum uincere cōsilio cæteros nō posset: eundē seruum ad Xerxem mittit: certiorēq; cōsiliū facit: & occupare transitum matura fuga iubet. Ille percussus nuncio tradit ducibus milites pducendos: ipse cum paucis Abydon cōtendit. Vbi cū solutū pontem hybernis tempestatibus offendisset: piscatoria scapha traiecit trepidus. Erat res spectaculo digna: & ad æstimationē regē humanæ fortis uarietate mirāda. In exiguo latētem uidere nauigio: quē paulo ante uix æquor omne capiebat: carentem etiā omni seruoq; ministerio: cuius exercitus ppter multitudinē terræ graues erāt. Nec Pedestribus copiis q̄s ducibus assignauerat felicius iter fuit. Siquidē quotidiano labori (neq; enim ulla est metuētibus quies) etiā fames accesserat. multoq; deinde dieq; inopia cōtraxerat & pestē: tātaq; sceditas. morientū fuit: ut uia cadaueribus impleant: aliteq; & bestia escæ illecebris sollicitata exercitū sequerent. Interim Mardonius olyntū in græcia expugnat. Atheniēses quoq; in spem pacis amicitiaq; regis sollicitat: spondēs incensæ eoz; urbis etiā in maius restitutionē. Posteaq; nullo precio libertatē uidit his uenale icensis: quæ ædificare cœperat. copias in boetiā trāsfert: eo & græcoq; exercitus qui centū miliū fuit: secutus est. Ibiq; præliū cōmissum: sed fortuna regis cū duce mutata nō est. Nā uictus Mardonius ueluti ex naufragio cū paucis pfugit: castra referta regalis opulentiæ capta sunt. Vnde primū græcos diuiso iter se auro persico diuitiæq; luxuria cepit. Eodē forte die quo Mardonii copiae deletæ sunt: etiā nauali prælio in asia sub monte mycale aduersus persas dimicatū est. Ibi ante cōgressionē cū clases exaduerso starent: fama ad utrunq; exercitū uenit uicisse græcos: & Mardonii copias occisione cecidisse. tantā famæ uelocitatē fuisse: ut cū matutino tpe plū in Boetiā cōmissum sit: meridianis horis in Asia p tot maria & tantū spatii tā breui horæq; momēto de uictoria nunciatū sit. Cōfecto bello cū de præmiis ciuitatū ageret: oīum iudicio atheniēsiū uirtus cæteris plata. Inter duces quoq; Themistocles princeps ciuitatū testimonio iudicatus: gloriā patriæ suæ auxit. Igitur atheniēses aucti & pmiis belli & gloria urbē ex integro cōdere molunt. Cū moenia maiora cōplexi fuissent: suspecti esse lacedæmoniis cœpere: recte reputātibus ruīnam urbis tantū incrementi dedisse: quantū sit datura munita ciuitas. Mittunt ergo legatos q; moneant ne munimenta hostibus & receptacula futuri rursus belli causam extruant. Themistocles: ut uidit: spei urbis inuideri non existimans abrupte agendum: respondit legatis: ituros lacedæmonia: qui de ea re pariter cum illis consultant. Sic dimissis spartanis: hortatur suos: ut opus maturent. Deinde ipse interiecto tempore in legationem proficiscitur: & tunc in itinere infirmitate simulata: tunc tarditatem collegarum accusans: sine quibus agi iure nihil possit: diem de die proferendo spatium consumando operi quærebat: cum interim nunciatur spartanis opus Atheniensium maturari: propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per seruum magistratibus scribit: Lacedæmonum legatos uinciant: pignusq; teneant: ne in se grauius cosulatur. adit deinde concionem lacedæmoniōq; indicat permunitas Athenas esse: & posse illatū bellum nō armis tantum sed etiam muris sustinere. Si quid ob eā rem de se crudelius statuerent: legatos eorum athenis in hoc pignus retentos: grauius deinde castigat eos: q; non uirtute sed imbecillitate sociorū potentiam quærerēt. Sic dimissis ueluti triūphatis spartais a ciuibus excipitur. Post hæc spartani ne uires ocio corrumperēt: & ut bis illatum a persis græciæ bellum ulciscerentur ultro fines eoz; depopulant: ducē suo sociorūq; exercitui diligūt Paulaniā: q; p ducatu regnū græciæ affectans proditiōnis premiū cum Xerxe nuptias filia eius pacificis redditis captiuis: ut fides regis aliquo beneficio obstringeretur. Scribit præterea Xerxi quoscunq; ad se nūcios misisset: interficeret. ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium Aristides belli socius electus collegæ conatibus obuiā eundo simul & i rem sapienter consulendo proditiōnis consilia discussit. Nec multo post accusatus Paulanias: damnatur. Igitur Xerxes cum proditiōnis dolū publicatum uideret: ex integro bellum instituit. Græci quoq; ducē instituunt Cimonem Atheniensem filium Milciadis: quo duce apud Marathonē pugnatum est: iuuenem cuius magnitudinem futurā pietatis documenta prodiderunt. Quippe patre ob crimen peculatus in carcerem coniectum ibiq; defunctum translatis in se uinculis ad sepulcrum redemit. Nec in bello iudicium diligentium se fellit. Siquidem nō inferior uirtutibus patris Xerxem terrestri naualiq; bello superatum trepidum se recipere in regnum coegit.

IVSTINI HISTORICI LIBER TERTIVS.

Xerxes rex persarum terror antea gentium bello in græcia infeliciter gesto etiam sui contemptui esse cœpit: Quippe Artabanus præfectus eius deficiente uottidie regis maiestate in spem regni adductus cum septem robustissimis filiis regiam uesperis ingredi. Nā amicitia iure semper illi patebat. Trucidatoq; rege uoto suo obsistētes filios eius dolo agreditur. Securiō de Artaxerxe puero admodum fingit regē a Dario qui erat adolescens quo maturius regno potiretur occisum impellit Artaxerxem parricidium parricidio uindicare: Cū uentum esset ad domum Darii dormiens inuentus quasi somnum fingeret interficere: Deinde cum unum ex regis filiis scelere superesse Artabanus uideret: metueretq; de regno: certamina principum

Turpis Xerxis fuga

Atq; fortunæ uarietate in Xerxe

Viciū Mardonius in Boetiam

Themistoclis ars in eludendis lacedæmoniis

Paulanias

Aristides

Cimon

Xerxes iterum uincitur

Xerxis interitus

Artabani
cædes

Plutarchus
polydectē
nō polybi-
tem uocat

Plutarchus
ferreū nū-
mum ab eo
inductū ait

Aliter plu-
tarchus de
lycugi exi-
tu

Parthenii
Phalantus

Phalāti cō-
mentum
in morte

assumit in societate cōsiliū Baccabassum qui præsenti statu cōtentus rem prodit Artaxerxi: ut pater eius occidit sit. ut frater falsa parricidii suspicione oppressus: ut deniq; ipsi pararent insidiæ. His cognitis Artaxerxes uerens Artabani numeꝝ filioꝝ: in posterum diem paratum esse exercitum armatumq; iubet: recogniturus & numeꝝ militum: & in armis industriam singulorum. Itaq; cum inter cæteros: & ipse Artabanus armatus assisteret: rex simulat se breuiore loricam habere. Iubet Artabanum secum cōmutare: exuentem se ac nudatum gladio traiecit. Tum & filio eius corripit iubet atq; ita egregius adolescens & cæde patris & necem fratris & se ab insidiis Artabani uindicauit. Dum hæc in persis gerunt interea græcia omnis ducibus lacedæmoniis & Atheniēsis in duas diuisas partes ab externis bellis uelut in uiscera: sua arma cōuertit. Fiunt igit de uno populo duo corpora: & eorūdem castroꝝ homines in duos hostiles exercitus diuidunt. Hinc lacedæmonii communia quondā ciuitatum auxilia ad uires suas trahebāt. Inde Athenienses & uerustate gētis & gestis rebus illustres propriis uiribus cōfidebant. Atq; ita duo potētissimi græciæ populi institutis Solonis & Licurgi legibus pares ex æmulatione uiriū in bellū ruebant. Namq; Licurgus cum fratri suo Polibitæ spartanog; regi successisset: regnumq; sibi uindicare potuisset Charilao filio eius q; natus posthumus fuerat: cum ad ætatē adultam uenisset: regnum summa fide restituit: ut itelligerēt omnes quanto plus apud bonos pietatis iura q̄ omnes opes ualerēt. Medio igit tēpore dum infans coalescit: tutelamq; eius administrat: nō habētibus spartanis leges istituit. nō inuētiōe eaz; magisquā exēplo clarior: Siquidē nihil lege ulla in alio sanxit: cuius nō ipse primus in se documēta daret: populū in obsequia p̄cipū: p̄cipēs ad iusticiā iperioꝝ firmavit. Parsimoniā oībus suasis: existimās laborē militiæ assidua frugalitatis cōsuetudine faciliore fore. Emi singula nō pecunia sed cōpēsatiōe merciū iussit. Auri argētiq; usum uelut oīum sceleg; materiā sustulit: administrationē reipublicæ p̄ ordines diuisit. Regibus p̄tate belloꝝ: magistratibus iudicia & annuas successiōes: senatui custodiā legū: populo sublegēdi senatū uel creādi quos uellet magistratus potestate p̄misit: fundos oīum æq̄liter iter oēs diuisit: ut eq̄ta p̄mōia neminē potētiorē alteri redderēt: cōuiuari oēs publice iussit ne cuiq; diuitiæ uel luxuria ī occulto essent. Iuuenibus nō āplius una ueste uti toto āno p̄missū: nec quēq; cultiusq; aliter p̄gredi: nec epulari opulētius ne imitatio ī luxuriā uertere. Pueros īpueres nō ī foz; sed ī agz; deduci p̄cepit: ut p̄rios ānos nō ī luxuria sed ī ope & ī laboribus agerēt. Nihil eos sōnii causa subster nere. & uitā sine pulmēto degere: neq; prius in urbē redire q̄ uiri facti essent: statuit uirgines sine dote nubere iussit ut uxores eligerēt nō pecuniā: seueriusq; m̄rimōia sua uiri coacerēt: cū nullis dotis frānis tenerentur. Maximum honorem nō diuitum & potentum sed pro gradu ætatis senum esse uoluit. Nec sane usquā terraz; locū honorationem senectus habet. Hæc quoniā primo solitis antea moribus dura uidebant esse auctore eoz; Apollinē delphicū fingit: & inde se ea ex p̄cepto numinis detulisse: ut cōsuescēdi tædiū metus religiōis cuincat. Deinde ut æternitatē legibus suis daret iure iurādo obligat ciuitatē: nihil eos de eius legibus mutatuos priusquā reuere ref; & simulat se ad oraculū delphicū p̄ficisci consultoz; quid addendū mutandūq; legibus uideret. Proficiscitur autē creatam: ibiq; perpetuū exiliū agit: abiiciq; in mare ossa sua moriens iussit: ne relatis lacedæmonia solutos se spartani religione iusiurandi & dissoluendis legibus arbitrarentur. His igit moribus ita breui ciuitas coaluit: ut cum messeniis propter strupatas uirgines suas in solenni messeniog; sacrificio bellum intulissent: grauissima execratiōe obstrixerint nō priusquā Messeniā expugnassent reuersuros: tātū sibi uel de uiribus suis uel de fortuna spondētes: quæ res initiū dissentiōis græciæ & itestini belli cā & origo fuit. Itaq; cū cōtra p̄sumptionē suā annis decē in obsidione urbis tenerent: & quærelis uoz; post tā lōgam uiduitatē reuocarent: ueriti ne hac p̄seuerantia belli grauius sibi q̄ Messeniis nocerent: q̄ppe illis quātū iuuentutis bello interciderat muliez; foecūditate suppleri: sibi & belli dāna assidua & foecunditatē uoz; absentibus uiris nullā esse. Itaq; legūt iuuenes ex eo genere militū: q; post iusiurandū in supplementū uenerant: q;bus spartam remissis p̄miscuos omniū foeminaz; cōcubitus permisere: maturiore futurā cōceptionē rati. si eā singulæ p̄ plures uiros experirent. Ex his nati ob notā materni pudoris parthenii sunt euocati: q; cū ad annos trigēta peruenissent: metu inopiæ (nulli enim pater existerat: cuius ī patrimoniū successio speraretur) ducem Phalantiū assumūt filiū Araci: qui auctor spartanis fuerat iuuentutis ad generandā sobolē domū remittēdæ. Vt sicuti dudū patrē eius nascēdi habuissent auctore: sic ipsum lpei ac dignitatis suæ haberēt. Itaq; nec salutatis matribus quaz; adulterio infamiā collegisse uidebantur: ad sedes requirendas p̄ficiscuntur: diuq; & p̄ uarios casus iactati tandē in italiā deferunt: & oppugnata arce Tarentinog; expugnatis ueteribus in colis sedē sibi constituunt. Sed post annos plurimos dux eoz; Phalantus per seditionē ī exiliū p̄urbatus Brūdusium se contulit: quo expulsi sedibus suis ueteres tarentini cōcesserāt. Is moriens p̄suadet ut ossa sua postremaq; reliquias cōterant: & racite spargi in foro tarentinog; curēt. Hoc enī modo recuperare illos patriam suam posse Apollinē delphis cecinisse illi arbitantes eū in ultionē sui facta ciuiū p̄didisse p̄ceptis paruere: sed oraculi diuersa sentētia fuerat: p̄petuitatē. n. urbis nō amissionem hoc facto: p̄miserat. Itaq; dudū exulis consilio & hostium ministerio possessio tarētina p̄theniis ī æternū fundata. ob cuius beneficii memoriā Phalāto diuini honores decreuere. Interea Messeniis cum uirtute nō possent per insidias expugnantur. Deinde cum per annos. lxxx. grauia seruitutis uerbera plærūq; cæteraq; uicula captæ ciuitatis mala p̄pessū eēt: post lōgā p̄enaz; p̄nitentiā bellū

instaurant. Lacedæmonii quoque eo conspiratus ad arma concurrunt: quo aduersus seruos dimicaturi uidebantur. Itaque cum hinc iniuria inde indignitas animos acueret: lacedæmonii de belli euentu oraculo delphis consulto iubentur ducem belli ab atheniensibus petere. Porro athenienses cum responsum cognouissent in contemptum spartanorum Cyrtæum poetam claudum pede misere: qui tribus præliis suis eo usque desperationis spartanos adduxit: ut ad supplementum exercitus seruos suos mitteret. Hisque interfectorum matrimonia pollicerentur: ut non numero tantum amissorum ciuium: sed & dignitati succederent. Sed Reges lacedæmoniorum ne contra fortunam pugnando maiora detrimenda ciuitati infunderent: reducere exercitum uoluerunt: nisi interuenisset Cyrtæus: qui composita carmina exercitui pro contione recitauit. In quibus hortamenta uirtutis, damnorum solatia: belli consilia conscripseratque. Itaque tantum ardorem militibus iniecit: ut non de salute sed de sepultura solliciti tesseras insculptis suis & patrum nominibus dextero brachio deligarent. Ut si omnes aduersum prælium consumpsisset: & temporis spatio confusa corporum liniamenta essent: ex inditio titulorum tradi sepulture possent. Cum sic animatum reges exercitum uiderent: curant rem hostibus nunciare. Messeniis autem non timore res sed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursum est: ut raro unquam cruentius prælium fuerit. Ad postremum tamen uictoria lacedæmoniorum fuit. Interiecto tempore tertium quoque bellum Messenii reparauere. In cuius auxilium lacedæmonii iter reliquos socios etiam athenienses adhibuere, quorum fidem cum suspectam haberent superuacuos eos simulantes a bello eodem dimiserunt. Hanc rem athenienses grauius ferentes pecuniam quam erat in stipendium perfici belli ab uniuersa graecia collata a delo athenas transferunt: ne deficientibus a fide societatis: lacedæmonii præda ac rapinae essent. Sed nec lacedæmonii: quere: qui cum Messeniis bello occupati essent, Peloponneses miserere: qui bellum atheniensibus facerent. Parua tunc temporis classe in aegyptum missa uires atheniensibus erat. Itaque nauali prælio dimicantes facile superantur. Interiecto deinde tempore post reditum sociorum aucti & classis militum robore prælium reparant. Iam & lacedæmonii omissis messeniis aduersus athenienses arma uerterant: diu uaria uictoria fuit. Ad postremum æquo Marte utriusque discessum. Inde reuocati lacedæmonii ad messeniis bellum ne medium tempus otiosum atheniensibus relinquerent: cum thebanis paciscunt: ut boetiorum imperium his restituerent: quod temporibus perfici belli amiserant: ut illi atheniensium bella susciperent. Tantus furor spartanorum erat: ut duobus bellis implicati suscipere tertium non recularent: dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur athenienses aduersus tantam temporis statem belli duos duces deligunt: Periclem spectatae uirtutis uirum & Sophoclem scriptorem tragicæ dramatum: qui diuerso exercitu & spartanorum agros uastauerunt: & multas achaicæ ciuitates atheniensium imperio adiecerunt. His malis fracti lacedæmonii in annos xxx. pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimicitiae non tulerunt. Itaque inter quidem annos rupto foedere cum contemptu deorum hominumque fines atticos populant. Et ne prædam potius quam pugnam expetisse uiderent: hostes ad prælium uocant sed athenienses consilio Periclis ducis populationis iniuriam differunt in tempus ultionis superuacuum pugnam existimantes cum ulcisci hostem sine periculo possent. Deinde interiectis diebus naues conscendunt: & nihil sentientibus lacedæmonii totam spartam deprædant: multoque plura auferunt: quam amiserant. Prorsus in comparatione damnorum longe plus fuerit ultio quam ira. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita: sed multo clarior priuati patrimonii contemptus fuit. Huius agros in populatione cæterorum intactos hostes reliquerant: sperantes acquirere se illi posse aut periculum ex inuidia: aut ex suspitione proditoris infamia: quod ante percipiens Pericles & futurum populo prædixerat: & ad inuidiae impetum declinandum agros ipsos dono reipublicæ dederat. Atque ita unde periculum quaesitum fuerat: ibi maximam gloriam inuenit. Post hæc interiectis diebus nauali prælio dimicatum est. Victi lacedæmonii fugerunt. Nec cessatum deiceps est: quin aut terra aut mari uaria preliorum fortuna inuicem se trucidarent. Denique fessi tot malis pacem in annos quinquaginta fecere: quam non nisi sex annis seruauerunt. Nam inducias quas proprio nomine condixerat ex sociorum plona rumpebat. Quippe quasi minus periurii contraheret si ferentes sociis auxilia: potius quam si aperto prælio dimicassent. Hinc bellum in siciliam translatum: quod prius quam exponam: de Sicilia situ pauca dicenda sunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER .III.

Siciliam ferunt angustis quondam faucibus italiae adhæsisse direptamque uelut a corpore maiore impetu superioris maris: quod toto undarum onere illuc uehit. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis & cauernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis: ut uentorum tota ferme flatibus pateat: nec non & ignibus generatis nutriendisque solis ipsius naturali ui. Quippe in rifecus stratum sulphure & bitumine tradit: quae res facit ut spiritu cum igne iter iterum lucente frequenter & compluribus locis nunc flammam nunc uaporem nunc fumum eructet: inde denique aetnae montis per tot secula durat incendiū: & ubi acrior per spiramenta cauernarum uentus incubuit: harumque moles egerunt: proximum italiae promontorium Rhegium dicitur. Ideo quae graece abruta hoc nomine pronunciatur: nec mirum sit fabulosa est loci huius antiquitas: in qua res tot coiere mirae. Primum quod nuncquam alias torrens fretum nec solum citato impetu: ueget etiam saeuo: neque experientibus modo terribile: uerum etiam procul uisentibus undarum porro in se concurrentium tanta pugna est: ut alias ueluti terga dantes uorticibus mergi ac in immum delidere: alias quasi uictrices in sublime ferri uideas: nunc hic fremitum feruentis aestus: nunc illic gemitum in uoragine desideris exaudias: accedunt uicini & perpetui aetnae montis ignes & insularum aolidum uelut ipsis undis alacri incendiū. Neque enim in tam angustis terminis aliter du-

Cyrtaeus
poetaAthenienses
nauali præ
lio uincuntPericles &
SophoclesAtque peri
clis tempesti
ua munifi
centiamSiciliae si
tus

Aetna

Siculum
fretum
Aeolides
insulae

Scylla
Charibdis

Siculi freti
angustiae

Antiqui si
ciliae incolae

Anaxilai
iustitia

Rheginorū
caedes

Prima athe
nensium
Classis in si
ciliam mis
sa

Nicaeas
Alcibiades
Lamacus

Gylippus
Lacedæ
monis

Atf. Athe
niensium cladē

rare tot sæculis tātus ignis potuisset: nisi & humoris nutrimentis aleret: Hinc igit fabulæ scyllam & charybdim peperere: hinc latratus auditos: hinc mōstri credita simulacra: dū nauigātes magnis uorticibus pelagi desidentis exterriti latrare putāt undas: quas sorbentis æstus uorago collidit. Eadem causa etiam ætnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarū ille concursus: raptum secum spiritū in imum fundū trahit: atq; ibi suffocatū tādiu tenet: donec per spiramēta terræ diffusus nutrimenta ignis incendat. Iam ipsa italiae Siciliaeque uicinitas. Iam promontōriorū altitudo ipsa ita similis ē: ut quantū nunc admirationis tantū antiquis terroris dederit credentibus coeuntibus i se promontōriis ac rursum discedentibus solida intercipi absumiq; nauigia. Neq; hoc ab antiquis in dulcedinē fabulæ compositum: sed metu & admiratione transeuntū: Ea est enim procul inspiciētibus natura loci: ut sinū maris nō transitū putes: quo cum accesseris: discedere ac seiungi promontoria: quæ antea iuncta fuerant: arbitrere. Siciliae primo Trinacriæ nomē fuit. Præterea Sicania denominata est. Hæc a principio patria Cycloporum fuit. Quibus extinctis Aeolus regnū in insulæ occupauit. post quē singulæ ciuitates i tyrannog; imperiū concesserunt: quog; nulla terra feracior fuit. Hoz; ex numero Anaxilaus iustitia cum cæterog; crudelitate certabat: cuius moderatio haud mediocrem fructū tulit. Quippe decedens cum filios paruulos reliquisset: tutelamq; eorum Metallo spectatæ fidei seruo commisisset: tātus amor memoriæ eius apud omnes fuit: ut parere seruo quam deserere regis filios mallent. Principesq; ciuitatis obliti dignitatis suæ regni maiestatem administrari per seruū paterentur. Imperiū Siciliae etiā Carthaginēses temptauerunt: diuq; uaria uictoria cū tyrannis dimicatū ad postremū amisso Hamilchare imperatore cū exercitu aliquātisper quieuerunt uicti. Medio tēpore cū rhegini discordia laborarent: ciuitasq; p dissensione diuisa in duas partes esset. Veterai ab altera parte ab hiera urbe i auxiliū uocati: pulsas ciuitate cōtra quos implorati fuerāt: & ex mocælis qbus tulerant auxiliū: urbē cū coniugibus & liberis sociog; occupauerunt: ausi facinus nulli tyranno cōparandum. Quippe ut rheginis melius fuerat uinci q̄ uicisse. Nā siue uictoribus captiuitatis iure seruifent: siue amissa patria exulare necesse habuissent: nō tamen inter aras & patrios lares trucidati crudelissimis tyannis patriam cū coniugibus ac liberis prædam reliquissent. Catanenses quoq; cū Syracusanos graues paterent: diffisi uiribus suis auxiliū ab Atheniensibus petiere: qui seu studio maioris imperii quod asiam græciamq; penitus occuparēt: seu metu factæ pridē a Syracusanis classis ne Lacedæmoniis illæ uires accederent Lampōium ducem cū classe in Siciliam misere: & sub specie ferendi Catanensibus auxilii tentarent Siciliae imperiū: Et quoniam prima initia frequēter cæsis hostibus prospera fuerāt: maiore dēuo classe & robustiore exercitu Lachetheo & Cariade ducibus Siciliam petiere. Sed Catanēses siue metu atheniēsium siue tædio belli pacem cū Syracusanis remissis Atheniensium auxiliis fecerunt interiecto deinde tempore cum fides pacis a syracusanis nō seruari tur: denuo legatos Athenas mittūt: qui sordida ueste capillo barbaq; plixis & omni squaloris habitu ad misericordiā cōmouēdā acq; lito cōcionē deformes adēūt addūt precibus lachrymæ: & ita misericordē populū supplices mouēt: ut damnarētur duces: qui ab his auxilia deduxerūt. Igit classis in gens decernitur: creantur duces Nicaeas & Alcibiades & Lamacus: tantisq; uiribus Sicilia repetit: ut ipsis terrori essent. in quog; auxilia mittebantur. Breui post tēpore reuocato ad reatū Alcibiade duo prælia pedestria secunda Nicaeas & lamacus faciunt: mūitionibus deinde circūdati hostes etiā marinis cōmeatibus i urbe: clausositercludūt. Quibus rebus fracti Syracusani auxiliū a Lacedæmoniis petierūt: ab his mittit Gylippus solus: sed i quo istar oīum auxilior; erat. Is audito genere belli iā icli nato statu auxiliis: pti i græciā pti i Siciliā misere cōtractis opportūa bello loca occupat. Duobus i de plis uictus: cōgressus tertio occiso Lamaco & hostes i fugā cōpulit: & socios obsidione liberauit sed dū atheniēs a bello terrestri i nauale se trāstulissent: Gylippus classē a lacedæmōe cū auxiliis accersit. quo cognito & ipsi atheniēs i locū amissi ducis Dēosthenē & Eurimedōta cū supplemento copiar; mittunt: Peloponnēsii quoq; cōmuni ciuitatū decreto i gentia Syracusanis auxilia misere: & quasi Græciæ bellum in Siciliam trāstatū esset. Ita ex utraq; parte summis uiribus dimicabat Prima igit cōgressiōe naualis certaminis Atheniēs uincunt. Castra quoq; cū omni publica ac priuata pecunia amittūt. Super hæc mala cū etiam terrestri prælio uicti essent: tūc Demosthenes cēfere coepit ut abirent Sicilia: dum res quāuis afflictæ nondū tamen perditæ forent: neq; i bello male auspiciato amplius perseuerandum esse: domi grauiora & forsitan infeciliora bella esse: in quæ reseruare hos urbis apparatus oporteat. Nicaeas seu pudore male actæ rei: seu metu destituta ipei ciuiū: seu ipel lente fato manere cōtendit. Reparatur igit nauale prælium: & a nimia prioris fortunæ procella ad spem certaminis reuocantur. sed inscitia ducū q̄ iter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi facile uincuntur. Eurimedon dux in prima acie fortissime dimicans primus cadit: triginta naues qbus præfuerat: incēdunt. Demosthenes & Nicaeas etiam ipsi uicti exercitū in terram deponūt: tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his relictas centū triginta naues Gylippus iuasit ipsos deinde insequitur fugientes: partim capit: cædit partim Dēosthenes amisso exercitu a captiuitate gladio & uoluntaria morte se uindicat. Nicaeas autem ne Demosthenis quidem exemplo ut sibi cōsuleret: admonitus cladem suorum auxit dedecore captiuitatis.

Vm athenienses in Siciliam bellum per biennium cupidius q̄ feliciter gerūt: Interim cō-
 citator & dux eius Alcibiades absens Athenis īsimulat mysteria cereris in itioꝝ sacra nul-
 lo magis q̄ silentio solēnia enunciauisse. Reuocatusq; bello ad iudiciū siue cōsciētā siue
 indignitatem rei nō ferens tacitus in exilium elidem profectus est inde ubi non damna-
 tum se tātum: ueꝝ etiam deis per oīum sacerdotum religiones deuotum cognouit. Lacedæ-
 mona se cōtulit. Ibiq; regē Lacedæmonioꝝ ipellit, turbatis Atheniensibus aduerso Si-
 cilix p̄lio ultro bellū īferre. Quo facto oīa Græciæ regna uelut ad extinguēdū cōmune incēdiū cō-
 currit: Tantū odiū Atheniēses imoderati īperii crudelitate cōtraxerāt. Darius quoq; rex Persaz me-
 mor paterni auitiq; ī hāc urbē odii facta cū lacedæmoniis p̄ Tisafernē p̄fectū Lydiæ societate omnē
 sumptū belli pollicet. Et erat qdē titulus cū Græcis coeundi. Re autē uera timebat: ne uictis Athe-
 niensibus ad se lacedæmoniū arma trāsserēt. Quis igit̄ miret tā florētes atheniēsiū opes fuisse: cū ad
 opprimēdā unā urbē totius oriētis urbes cōcurrerēt: nō tamen ineriti neq; incruento cecidere bello
 sed p̄liati ad ultimū uictores: etiā īterdū cōsumpti magis fortunæ uarietate quā ui uicti sunt. Princi-
 pio belli oēs etiam ab his socii desciuerāt: ut sit: quo se fortuna eodem etiam fauor hōinū īclinat. Al-
 cibiades quoq; motū aduersus patriam bellum nō Gregariū militis opera sed imperatoris uirtuti-
 bus adiuuabat. Nempe acceptis qnq; nauibus in asiam contēdit: & tributarias Atheniensium ciui-
 tates auctoritate nominis sui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum: nec exilio ui-
 debant factum minorē: nec tam ablatum Atheniensibus ducē q̄ Lacedæmoniis traditum: partaq;
 cum amissis imperia pensarēt. Sed apud Lacedæmonios uirtus Alcibiadis plus iuidiæ quam gratiæ
 contraxit. Itaq; cū principes uelut æmulū gloriæ suæ īterficiendum insidiis mandassent: cognita re
 Alcibiades per uxorem Agidis regis quam adulterio cognouerat ad Tisafernem p̄fectū Darii re-
 gis profugit. Cui celeriter officii comitate & obsequēdi gratia insinuauit. Erat enim & ætatis flore
 & formæ ueneratione: nec minus eloquentia etiam inter athenienses in signis: sed in reconciliandis
 amicitiarum studiis quam in retinendis uir melior: quia morum uitia sub umbra eloquētiæ primo
 latebāt. Igitur persuadet Tisaferni: ne tanta stipendia classi lacedæmonioꝝ præberet. Vocādos enī
 in portionem muneris Ionios: quorū pro libertate cum tributa atheniensibus penderent: bellum
 susceptū sit. Sed nec a auxiliis nimis enixe lacedæmoniis iuandos. Quippe memorem eē debere alie-
 nam se uictoriam nō suam instruere: & eatenus bellum sustinendū ne inopia deseratur. nam regem
 Persarum dissentientibus græcis arbitrum pacis ac belli fore: & quos suis nō possit ipsorum armis
 uicturum. perfecto autē bello statim ei cum uictoribus dimicandū. Domesticis itaq; bellis Græciā
 obterendam ne exteritus uacet: exæquandasq; uires partium: & inferiores auxilio leuādos. Non enī
 quieturos post hanc uictoriā Spartanos: qui uindices se libertatis Græciæ professi sunt: grata oratio
 Tisaferni fuit. Itaq; comiteus malignæ præbere classem regiam nō totam mittere: ne aut uictoriā
 totam daret: aut necessitatē deponēdi belli imponeret. Interea alcibiades hāc operā ciuibus uendica-
 bat. ad quē cū legati atheniēsiū uenissent: pollicetur his amicitia regis si respu. a populo trāslata ad
 senatum foret: sperās ut aut cōcordatē ciuitate dux belli ab oībus legeret aut discordia īter ordies
 facta ab altera parte ī auxilium uocaret. Sed atheniensibus īminēte periculo belli maior salutis
 dignitatis cura fuit. Ita permittēte populo imperiū ad senatū trāsserēt: qui cū īsita genti superbia cru-
 deliter in plebē cōsuleret: singulis tyrānis sibi potētiā uendicantibus ab exercitu alcibiades exul re-
 uocatur. duxq; classi constituit. Statim igit̄ athenas mittit ex cōtinēti se cū exercitu uētuz. receptu-
 rumq; a quadringentis iura populi ni ipsi redderēt. Hac denūciatōe optimates territi priō urbē p̄-
 dere lacedæmoniis tēptauere: deide cū id nequiuissent ī exiliū p̄fecti sunt. Igit̄ alcibiades in testino
 malo patria liberata summa cura classem īstruit: atq; ita in bellū aduersus lacedæmonas pergit. lam
 zestromidarus & Pharnabasus lacedæmoniorum duces instructis nauibus expectabāt. p̄lio com-
 misso uictoria penes Atheniēses fuit. In eo bello maior pars exercitus & omnes ferme hostium du-
 ces cæsi: naues octoginta captæ. Interiectis quoq; ducibus cum bellum Lacedæmonii a mari in ter-
 ram transtulissent: iterato uincuntur. His malis fracti pacem petiere: quam ne acciperent: opera eo-
 rum effectum est: quibus ea res quæstum præstabat. Interea & syracusanorum auxilia illatum a car-
 thaginensibus Siciliæ bellum domum reuocauit: quibus rebus destitutis lacedæmoniis Alcibiades
 cum classe uictici Asiam uastat: multis locis prælia facit: ubiq; uictor recepit ciuitates: quæ defece-
 rant: nonnullas capit: & imperio atheniensium adiicit. Atq; ita prisca nauali gloria uēdicata adiecta
 etiam laude terrestris belli desyderatus ciuibus suis Athenas reuertitur. His omnibus præliis ducē
 tæ naues hostiū de præda ingens capta ad hūc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multi-
 tudo obuiā procedit: & uni uersos quidem milites præcipue tamē Alcibiadem miratur. In hūc ocu-
 los ciuitas uniuersa. in hunc suspensa ora conuertit. Hunc quasi de cælo missum & ut ipsam uictoriā
 contuentur. laudant quæ pro patria. Nec minus admirantur quæ exul cōtragesserit: excusantes ipsi
 ratum prouocatumq; fecisse. Enim uero tātum in uno uiro fuisse momenti: ut maximi imperii sub-
 uersi & rursum recepti auctor esset: & unde stetisset: eo se uictoria transferret: fieretq; cū eo mira quæ-
 dam fortunæ inclinatio. Igit̄ omnibus non humanis tantū: uerū etiā & diuinis eū honoribus hono-
 rant. certant secū ipsi. utrum contumeliosius eū expulerint: an reuocauerit honoratius. ipsos illi de-
 os gratulantes tulere obuiā: quorū execrationibus erat deuotus. Et cui paulo ante omnē humanam

Alcibiadis
exiliumAtq; græ-
ciæ odia in
AtheniēsesAlcibiadis
gesta ī athe-
niensesAlcibiadis
consilium
aduersus
GræcosReuocatur
ab exilio al-
cibiadis duxathē. uictō-
riaAlcibiadis
redito athe-
nas

Lyfander

Alcibiades

multis

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

Alcibiades

opem interdixerant: eum si queant: in caelo posuisse cupiunt. Expleant contumelias honoribus: detrimeta muneribus. execrationes praecibus. Non Siciliae illis aduersa pugna in ore est: sed graeciae uictoria non classes per illum amissae sed acquisitae: nec Syracusae sed Ioniae helleponticque meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus: nec in offensam nec fauorem studiis suorum exceptus est. Dum haec aguntur a lacedaemoniis. Lyfander classi belloque perficitur: & in locum Tisafernis Darius rex persarum filium suum Cyrum Ioniae Lydiaeque praeposuit: quae lacedaemonios auxiliis opibusque ad spem fortunae prioris erexit. Aucti igitur uiribus Alcibiadem cum centum nauibus in Asiam profectum dum agros longa pace diuites securos populatur: & praedae dulcedine sine insidiae metu sparsos milites haberet: repentino aduentu oppressere: tantaque caedes palatium fuit: ut plus uulneris eo praelio Athenienses acciperent: quam superioribus dederant: & tanta desperatio apud athenienses erat: ut ex continenti Alcibiadem ducem Conone duce commutarent: arbitantes uictos se non fortuna belli sed fraude Imperatoris: apud quem plus prior offensa ualisset quam recetia beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum ut ostenderet hostibus: quem ducem spreuissent: & ut carius eis ipsam uictoriam uenderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade uigor ingenti & uitioque amor & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum denuo in uoluntarium exilium proficiscitur. Itaque Conon Alcibiadi suffectus habens ante oculos cui duci successisset: classem maxima industria exornat: sed nauibus exercitus deerat fortissimis quibusque in Asiae populatione amissis. Armatur tamen senes aut impuberes ueri: & numerus militum sine exercitus robore expletur. Sed non magna bello mora aetas fecit. Imbelles aut caduntur passim: aut fugientes capiunt. Tantaque strages aut occisorum aut captiuorum fuit: ut Atheniensium deletum non imperium tantum uerumetiam nomen uideretur: quo praelio perditis & desperatis rebus ad tantam inopiam rediguntur: ut consumpta militari aetate: peregrinis ciuitate: seruis libertate: damnatis impunitatem darent. Eaque colluione hominum domini antea Graeciae conscripto exercitu uix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tata uirtus animorum erat: ut cum pauloante salute desperauerint: nunc non desperent uictoriam. Sed neque is miles erat: qui nomen Atheniensium tueretur. neque haec uires quibus uincere consueuerant: neque ea scientia militaris in his: quos uincula non castra continuerunt. Itaque omnes: aut capti: aut occisi: cum dux Conon praelio superuisset: solus crudelitate ciuium metuens cum octo nauibus ad regem Cyprium contendit. Euagoras autem dux lacedaemoniorum rebus feliciter gestis fortunae hostium insultat. captiuas naues cum praeda bellica in triumphum modum ornatas mittit lacedaemona: ac tributarias atheniensium ciuitates: quas metus dubiae belli fortunae in fide tenuerat uoluntarias recepit: nec aliud ditioni Atheniensium praeter urbem ipsam reliquit: quae cuncta cum athenis nunciata essent: omnes relictis domibus per urbem discurrere pauidi. Alius alium sciscitari: auctorem nuntii requirere: non ueros imprudentia: non senes debilitas: non mulieres sexus imbecillis domi tenet: adeo ad omnem aetatem tanti mali sensus penetrauerat. In foro deinde coeunt: atque ibi perpeti nocte fortunam publicam quaestibus iterant. Alii fratres: aut filios: aut parentes deflent: cognatos alii: alii amicos cariores cognatis: & cum priuatis casibus quaerelam publicam miscent iam se ipsos: iam ipsam patriam perituram miserioresque incolumium quam amissorum fortunam iudicantes sibi quisque ante oculos obsidionem famem & superbium uictorumque hostem proponentes. iam ruinae urbis & incedia: iam omnium captiuitatem & miserissimam seruitutem recordantes feliciores prorsus priores urbis ruinas ducentes: quae incolumibus filiis parentibusque tectorum tantum ruina taxatae sint. Nunc autem non classem: in quam sicuti pridem confugiant: superesse: non exercitum: cuius uirtute seruati pulchriora possent moenia extruere. Sic defletae ac prope perditae urbi hostes supueniunt: & obsidione circumdatos obsessos fame urgent. Sciebant enim neque ex aduectis copiis multum superesse: & ne nouae aduehi possent prouiderat: quibus malis rebus Athenienses fracti post longam famem & assidua suorum funera pacem petiuere. quae an dari deberet diu inter Spartanos sociosque deliberatum. Cum multi delendum Atheniensium nomen urbemque incendio consumendam celeret: negarunt se Spartani ex duobus graeciae oculis alterum eruturos: pacem polliciti: si demissa pyrae uersus muri brachia deiecerit. nauemque reliqua forent traderent. resque publica ex semetipsis. xxx. rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem lacedaemonii formadam Lyfandro tradiderunt. In signis hic annus & expugnatione athenarum & morte Darii regis persarum: & exilio Dionysii Siciliae tyranni fuit: mutato statu Athenarum etiam ciuium conditio mutatur. Rectores. xxx. reipublicam constituunt: qui sunt tyranni. quippe a principio tria milia sibi satellitum statuunt: quantum ex tot cladibus prope nec ciuium superfuerat. & quasi paruus hic ad continentem ciuitatem exercitus esset: septingentos milites a uictoribus accipiunt: caedes deinde ciuium ab Alcibiade suspicant: ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis inuaderet: quem cum profectum ad Artaxerxem persarum regem comperissent: citato itinere miserunt: qui eum interciperet: a quibus occupatus cum occidi aperte non posset uiuus in cubiculo: in quo dormiebat: crematus est. Liberati hoc uictoris metu tyranni miseris urbis reliquias caedibus & rapinis exhauriunt: quod cum displicere uni ex numero suo therameni didicissent: ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga: repleturque Graecia atheniensium exulibus: quod etiam ipsum auxilium a miseris eripit nam lacedaemoniorum edicto ciuitates exules recipere prohibebat. Omnes se argos & Thebas consulere. Ibi non solum tutum exilium egerunt: uerum etiam spem recuperandae patriae receperunt. Erat inter exules Thrasylbulus uir strenuus & domi nobilis: qui audendum aliquid pro patria & p-

salute communi etiam cum periculo ratus adunatis exulibus castellum Finem Atticorum finium occupat. nec deerat quarundam ciuitatum tam crudelis casus miseratum fauor. Itaque & his Menias thebanorum princeps & si publicis non poterat priuatis tamen uiribus adiuuabat: & Lysias Syracusanus orator exul tunc quingentos milites stipendio suo instructos in auxilium patriae communis eloquentiae misit. Fit itaque asperum praelium: sed cum hinc pro patria summis uiribus inde pro aliena dominatione securius pugnaretur: tyranni uincuntur: uicti in urbem refugerunt: quam exhaustam caedibus suis etiam armis spoliat. Deinde cum omnes athenienses productionis suspectos haberent: demigrare eos ex urbe iubent: & in brachiis muri, quae diruta fuerant, habitare extraneis militibus imperium tuentes. Post haec Thrasylulum corrumpere imperii societate pollicentes conatur: quod cum non contigisset auxilia a lacedaemoniis petiuere. Quibus accitis iterato praelianf. In eo bello Critias & Hippolochus omnium tyrannorum fauissimi cadunt. Caeteris uictis cum exercitus eorum ex quibus maior atheniesium erat: fugeret. magna uoce Thrasylulus exclamat cur se uictoriae fugiant: potius quam ut uindictam communis libertatis adiuuent: ciuium illam meminerit aciem non hostium esse: nec se ideo arma coepisse ut aliqua uicti adimat: sed ut adempta restituat. xxx. se dominis non ciuitati bellum inferre admonet. Deinde cognationis legum sacrorum tum uetusti per tot bella commilitii orat miserentur exulum ciuium si tam patienter ipsi seruiant: reddant sibi patriam: accipiant libertatem. His uocibus tantum per motum est: ut reuersus in urbem exercitus. xxx. tyrannos emigrare. Eleusina iuberet: substitutis decem: quae rempublicam regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis. territi eadem uiam crudelitatis aggressi sunt. Dum haec aguntur nunciatur lacedaemoniae in bellum athenienses exarsisse: ad quod comprimendum Pausanias rex mittitur: qui misericordia exulis populi permotus patriam miseris ciuibus restituit: & decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad caeteros iubet. Quibus rebus cum pax statuta esset: interiectis diebus repente tyranni non minus restitutos exules quam se in exilium actos indignantur. quasi uero aliorum libertas sua seruitus esset: & bellum Athenienses inferunt: sed ad colloquium ueluti dominationem recepturi progressi per insidias comprehensi ut pacis uictimae trucidant. Populus: quem emigrare iusserant: in urbem reuocatur. Atque ita per multa membra ciuitas diuisa in unum tantum corpus redigitur: & nequa dissensio ex ante actis nasceret: omnes iureiurando obstringuntur discordiae obliuione fore. Interea Thebani corinthios legatos ad lacedaemonios mittunt: qui ex manubiis portionem praedae communis belli periculi: peteret. quibus negatis: non quidem aperte bellum aduersus lacedaemonios decernunt: sed tacitis animis tantam iram concipiunt: ut subesse bellum intelligi posset. eodem fere tempore Darius rex Persarum moritur artaxerxes & Cyro filiis relictis: regnum Artaxerxi. Cyro ciuitates: quae praefectus erat testamento legauit. Sed Cyro iudicium patris iniuria uidebat. Itaque occulte aduersus fratrem bellum parabat. quod cum nunciatum Artaxerxi esset: accersitum ad se fratrem & innocentiam dissimulatione belli simulante compedibus aureis uinxit: interfecissetque: ni mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus iam non occulte bellum sed palam nec per dissimulationem sed aperta professione parare coepit: auxilia undique contrahit. Lacedaemonii memores atheniensi bello enixe eius opera adiutos uelut ignorantes contra quem bellum pararetur: decernunt auxilia Cyro mittenda: ubi res eius exegisset: quaerentes apud Cyrum gratiam: & apud artaxerxem. si uicisset ueniae patrocinia: cum nihil aduersus eum aperte decreuissent. Sed cum in bello sors praelii utrumque fratrem pugnae obtulisset: prior artaxerxes a fratre uulnerat: quem cum eoque fuga periculo subtraxisset. Cyrus a cohorte regia oppressus interficitur: sic uictor artaxerxes & praeda fraterni belli & exercitu potitur. In eo praelio decem milia graecorum in auxilio Cyri fuere: quae & in cornu in quo steterat: uicerunt: & post mortem Cyri neque armis tanto exercitu uinci neque dolo capi potuerunt: reuertentesque inter tot indomitas nationes & barbaras gentes per tanta itineris spatia uirtute se usque terminos patriae defenderunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEXTVS.

Acedaemonii more ingenii humani quo plura habent: eo ampliora cupientes: non contenti accessione Atheniensium opum uires sibi duplicatas totius Asiae imperium affectare coeperunt: sed maior pars sub regno persarum erat. Itaque Hercilides dux in hanc militiam electus cum uideret sibi aduersus duos praefectos Artaxerxis regis Pharnabasum & Tisafernem maximam gentium uiribus succinctos dimicandum pacificari cum altero statuit aprior uisus Tisafernes uir & industria potior & militibus Cyri quondam regis instructior in colloquium uocat: & statutis conditionibus ab armis dimittit. Hanc rem Pharnabasus apud communem regem criminat: ut lacedaemonios Asiam ingressos non repulerit armis: sed ipse regis aluerit: merceturque ab his ut differat bella: quae gerat: tam non ad unius summam imperii detrimentum omne perueniat. Indignum ait bellum non profici sed redimi hostem praecio non armis sumoueri. His uocibus regem Tisaferni alienatum hortatur: ut in locum eius nauali belli ducem eligat Cononem atheniesem qui amissa bello patria Cypro exulabat. Quippe atheniensibus & si fractae sunt opes manere tamen nauale usum: nec si eligendus sit ex uniuersis meliorem alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis iussus est Conona classi praeficere. His cognitis lacedaemonii & ipsi a rege aegypti Hercimonem in auxilium naualis belli per legatos petunt: a quo centum triremes & sexcentum milia modiorum frumenti missa: a caeteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui & contra tantum ducem deerat dignus imperator. Itaque postulantis sociis Agesilaum ducem regem tunc lacedaemoniorum propter responsum

Att. Thrasyluli uirtutem

Tirani atheniensium eiiciuntur
Cyrus

Hercilides
Artaxerxes
Pharnabasus
Tisafernes

Agefilaus

Cononis
virtus

Att. cono-
nis cōsiliū

Athenis ho-
stium præ-
sidium dei-
citur

Lysandri i-
teritus

Cononis re-
ditus athe-
nas

Att. Athe-
narū fatū

oraculi delphici diu lacedæmonii an eū summæ rei præponerēt: deliberauerunt: quibus futurus impe-
rii finis denunciabat: cum regiū claudicasset imperiū: erat enī pede claudus. Ad postremum statue-
runt melius esse incessū regem quam imperio regnum claudicare: posteaq̄ Agefilaum cū ingētibus
copiis in asiam misere. nō facile dixerim: quod aliud par ducū tam bene comparatum fuerit. Quip-
pe ætas uirtus consilium sapientia utriq̄ prope una: gloria quoq̄ rerum gestarum eadē. Quibus cū
patria omnia fortuna dederit: inuictum tamen ab altero utrūq̄ seruauit magnus igitur amborum
apparatus belli. magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem seditio militum inuadit: quos præfecti re-
gis fraudare stipendio soliti erant: eo constantius: debita poscētibus quo grauiorē sub magno duce
militiam præsumebāt. Itaq̄ Conon diu rege per epistolas frustra fatigato ad postremum ipse ad eū
pergit. cuius aspectu & colloquio prohibitus est: quod eū more persæ adorare nollet. Agit tamē cū
eo per internuncios: & quæritur opulentissimi regis bella iopia delabi: & qui exercitū parē hostibus
habeat pecunia uinci: qua præstet: inferioremq̄ eū ea parte uirium inueniri: qua longe superior sit:
postulat sibi dari ministerium impensæ: quia pluribus id mandari perniciosum sit. Dato stipendio
ad classē remittitur: nec moram agendis rebus facit multa fortiter: multa feliciter agit. Agros ho-
stiles uastat. urbem expugnat & quasi tēpestas quædā cuncta prosternit. Quibus rebus territi lace-
dæmonii ad patriæ subsidiū reuocandū ab asia agefilaum decernūt: iterim Lysander ab agefilao p-
ficiscente dux patriæ relictus i gentem classē summis uiribus instruit fortunā belli tētaturus. Nā
& ipse Conon tunc primū cū hostiū exercitu concursurus magna cura suos ordinat. Sūma igit non
ducum tantum in eo prælio q̄ militū æmulatio fuit. Nam ipse dux Conon nō tam persis q̄ patriæ
studebat & sicuti afflictis Atheniensium rebus auctōr amissæ dominationis fuerat: sic uolebat idē
haberi redditæ. patriamq̄ uincendo recipere: quā uictus amiserat. eo speciosius q̄ ne ipsorū quidē
Atheniēsium: sed alieni plii uiribus dimicet & pugnaturus periculo regis uicturus præmio patriæ:
gloriamq̄ diuersis artibus q̄ priores ciuitatis suæ duces consecuturus. Quippe illos uincēdo plas
patriam defendisse Persas uictores faciendo restitutum patriam esse: porro Lysander præter coniu-
tionem Agefilai etiam uirtutū æmulator erat: cōtēdebatq̄ ne a rebus gestis eius & gloriæ splen-
dore decederet: neue tot bellis ac sæculis quæsitū imperiū breuissimi momēti culpa subuerteret.
Eadem militū & omniū regum cura erat: quos maior sollicitudo cruciabat: non tam ne ipsi quæsi-
tas opes amitterēt: q̄ ne ipsi Atheniēsēs pristias reciperēt. Sed quanto maius præliū fuit: tātō & cla-
rior uictoria Cononis. Victi lacedæmonii fugam capessunt: præsidia hostium athenis deducūt po-
pulo restituta dignitate conditio seruilis eripitur: multæ quoq̄ ciuitates recipiūtur. Hoc initiū athe-
niensibus resumendæ potentia & lacedæmoniis habendæ finis fuit. Nāq̄ ueluti cum imperio etiā
uirtutem perdidissent cōtemni a finitimis cœpere. Primi igitur Thebani auxiliātibus atheniēsibus
bellum his intulere: quæ ciuitas ex infinitis incremētis uirtute Epaminūdæ ducis ad spem imperii
Græciæ erecta est. Fit itaq̄ terrestre prælium eadem lacedæmonioq̄ fortuna qua pugnatum aduer-
sus Conona nauali prælio fuerat. In eo bello Lysander quo dux athēiēsēs uicti a lacedæmoniis fue-
rant: interficitur. Pausanias quoq̄ alter dux lacedæmonioq̄ proditiōnis accusatus in exilium abiit.
Igitur Thebani potiti uictoria uniuersum exercitum ad urbem lacedæmonioq̄ ducūt. facilem ex-
pugnationem rati quoniam deserti a sociis omnibus erāt: quod metuentes lacedæmonii regē suum
Agefilaum ex asia qui ibi magnas res gerebat. ad defensionē patriæ accersunt. Occiso enim Lysandro
nullius alterius fiduciam ducis habebant: cuius quoniam serus aduentus erat: cōscripto exercitu ob-
uiam hosti procedunt. Sed uictis aduersus pauloātē uictores nec animus neq̄ uires pares fuere. Pri-
ma igitur congressione funduntur: deletis iam suorum copiis superuenit rex agefilaus: q̄ restituto
prælio nō difficulter recenti & multis expeditionibus indurato milite hostibus uictoriā eripuit: ipse
tamen grauius sauciatur. Quibus rebus cognitis atheniēsēs uerentes ne iterum lacedæmoniis ui-
ctoribus in pristinam sortem seruitutis redigerentur: exercitum contrahunt: eumq̄ i auxilium Boe-
tiorum Phiphocratem. xx. quidem annos natum: sed magnæ indolis iuueni duci iubēt. Huius adole-
scētis supra ætatem uirtus admirabilis fuit: nec unq̄ ante eū atheniēsēs inter tot tātōsq̄ duces aut
spei maioris: aut indolis maturioris imperatorē habuerūt. In quo nō imperatoriæ tantū uerū etiam
oratoriæ artes fuere. Conon quoq̄ audito reditu agefilai & ipse ex asia ad populādos lacedæmoniōq̄
agros reuertitur. Atq̄ ita undiq̄ belli formidine circūstrepente clausi spartam ad sūmā desperatio-
nem rediguntur. Sed Conō hastatis hostiū terris athenas pergit ubi magno ciuiū gaudio exceptus:
plus tamē tristitiæ ipsi & ex incensa & diruta a lacedæmoniis priā q̄ læticiæ ex recuperata post tan-
tum temporis cœpit. Itaq̄ quæ incensa fuerat: prædæq̄ sumptu & exercitu persarū restituit: quæ di-
ruta fuerant. reficit. Fatum illud athenarū fuit: ut ante a persis crematæ manubiis eorū: & nunc a la-
cedæmoniis dirutæ ex spoliis lacedæmonioq̄ restituerēt: uersa quoq̄ uice nūc haberēt socios: quos
tūc hostes habuerunt: & hostes nūc paterent: cū quibus iuncti tunc carissimis societatis uinculis
fuerant. Dum hæc aguntur artaxerxes rex persæ legatos in græciam mittit: p̄ quos iubet omnes
ab armis discedere: qui aliter fecisset eum se pro hoste habiturum ciuitatibus: libertatē suaq̄ omnia
restituit: quod nō græciæ laboribus assiduisq̄ belloq̄ inter ciues odiis consulens fecit. sed ne occu-
pato sibi ægyptio bello quod propter auxilia aduersus præfectos suos lacedæmoniis missa suscepe-
rat: exercitus sui in græciam detineretur. Fessi igitur tot bellis græci cupide paruere. Hic ānus nō

eo tantum insignis fuit: quod repente pax tota græcia facta est. sed etiam eo quod eodē tēpore urbs romana a gallis capta est: sed lacedæmonii secuti insidiâtes absentiam Archadū speculati castellū eorum expugnant: occupatoq; præsidium imponunt. Itaq; armato instructoq; exercitu archades adhibitis in auxilium thebanis amissa bello repetunt in eo prælio Archidamus dux lacedæmoniorum uulneratur: qui cum cædi suos iam ut uictos uideret: per præconem corpora interfectorum ad sepulturā poscit. Hoc est enim signum apud græcos uictoriæ traditæ: qua confessione cōtenti thebani signū parcendi dedere. post paucis diebus neutris quicquam hostile facientibus cū quasi consensu tacito iudiciæ essent lacedæmoniis alia bella aduersus finitimos gentibus: thebani Epaminunda duce occupadæ urbis eorum spem coeperunt. igitur principio noctis taciti lacedæmonia proficiscuntur: nō tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes & cætera imbecillis ætas cū aduētum hostium perensissent: in ipsis portarum angustis armati occurrunt: & aduersus quindecim milia militū nō amplius centū iam affcætæ ætatis uiri pugnæ se offerunt: tantum animorum uirūq; patriæ & penatū conspectus sumministrat: tantoq; præsentia q̄ recordatione sui maioris spem largiūtur. Nā ut uiderunt intra quæ & p̄ quibus starent: aut uincendū sibi: aut moriedū censuerūt. Pauci igitur sustinere senes aciem: cui par ante diem uniuersa iuuentus esse nō potuit in eo prælio duo duces hostiū cecidere: cum interim agesilai aduentus nunciatur. thebani recessere: nec bellum diu dilatatum. Siquidem spartanorū iuuentus senum uirtute & gloria incensa teneri nō potuit: quin ex continenti acie decerneret: cum uictoria thebanorū esset. Et Epaminundas dum nō ducis tātum uerum etiā fortissimi militis officio fugitur: grauius uulneratur quo audito his ex dolore metus: & illis ex gaudio stupor iniiciatur: atq; ita ex placito cōsēsu a prælio discedit. Post paucos deinde dies Epaminundas cecidit: cum quo uires quoq; reipublicæ ceciderunt. Nam sicuti telo si primā aciem præfegeris: reliquo ferro uim nocendi sustuleris: sic illo uelut mucrone teli ablato duce thebanorū reipublicæ uires hebetatæ sunt: ut nō tam illū amisisse q̄ cum illo interisse omnes uiderentur. Nam neq; hūc ante ducē ullum memorabile bellum gessere: nec postea uirtutibus: sed cladibus insignes fuere: ut manifestū sit patriæ gloriam & natam & extinctam cum eo fuisse. Fuit autē incertum uir melior an dux eēt: nā & iperū nō sibi semper sed patriæ quæsiuit. & pecuniæ adeo parcus fuit: ut sumptus funeri defuerint. gloriæ quoq; nō cupidior q̄ pecuniæ: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt. Honoresq; ita gessit ut ornamētum non accipere sed dare ipsi dignitati uideret. iam litterarū studium iam philosophiæ doctrina tanta: ut mirabile uideretur: unde tam insignis militiæ scientia homini inter litteras nato: neq; ad hoc uitæ p̄posito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semi animis: uocē spiritūq; collegit id unum a circumstantibus requisit: nū cadenti sibi scutum laborū gloriæq; sociū osculatus est. Iterum quæsiuit utri uicissent: ut audiuit thebanos bene habere se rē dixit: atq; ita uelut gratulabundus patriæ expirauit. Huius morte etiā atheniensium uirtus intercudit: siquidem amisso cui æmulari consueuerāt: in segnitiam corporeq; resoluti nō ut olī in classē exercitus: sed in dies festos apparatusq; ludorum redditus publicos effundunt & cum auctoribus nobilissimis poetisq; theatra celebrant: frequētius scēnam q̄ castra uisentes. Versificatoresq; meliores q̄ duces laudantes. Tunc uestigal publicum: quo ante milites & remiges alebant: cū urbano populo diuidi coepit. Quibus rebus effectum est: ut iter oia græcorū sordidum & obscurū antea macedonū nomē emergeret. Et Philippus obses triennio thebis habitus Epaminundæ & Pelopidarum uirtutibus eruditus. Regnum macedoniæ græciæ & asiæ ceruicibus ueluti iugum seruitutis imponeret.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEPTIMVS.

Acedæmonia antea nomine Emathionis regis cuius prima uirtutis experimēta in illis locis extant: Emathia cognominata est. Huius sicuti incrementa modica: ita termini perangusti fuere: populus pelasgi & regio boetia dicebat. Sed postea uirtute regū & gentis industria: subactis primo finitimis mox populis nationibusq; iperium usq; extremos orientis terminos prolatū ē. In regiōe pæoniæ: quæ nunc portio est macedoniæ: regnasse fert Thelogōus pater Altriopei: cuius troiano bello iter clarissimos uindices urbis nomen accepimus. Ex alio latere in europa Europus nomine regnum tenuit. Sed & Caranus cū magna multitudine græcorū sedes in macedonia responso oraculi iussus quærere: cum in Emathia uenisset: urbem edyffam nō sentiētibus oppidanis propter ibriū & nebulae magnitudinē gregē caprarū ibre fugiētū secutus occupauit. reuocatusq; in memoriā oraculi quo iussus erat: ducibus capris iperū quærere: regni sedem statuit: religiosq; postea obseruauit quocūq; agmen moueret ante signa easdē capras habere: ceptorū duces habiturus quos regni habuerat auctores. Urbem edyffam ob memoriā muneris ægæam populo: ægæadas uocauit. Pulso deinde Medanamis quoq; portionē macedoniæ tenuit: aliiq; regibus pulsus in locū omnium solus successit: primusq; adunatis gēribus uariorū populorū ueluti unū corpus macedoniæ fecit: crescentiq; regno ualida incrementorū fundamēta cōstituit. Post hūc Perdicas regnauit: cuius uita illustris & mortis postrema ueluti ex oraculo p̄cepta memorabilia fuere. Siquidē senex moriens Argæo filio mōstrauit locū: quo cōdi uellet: ibiq; nō sua tantū sed et succedētū sibi in regnū ossa poni iussit. Præfatus quoad ibi conditæ posteriorum reliquiæ forent: regnum in familia mansurum creduntq; hac superstitione extinctam in Alexandro stirpem: quæ locum sepulturæ mutauerit. Argæus

Pax toti
græciæ
restituta
Quo tēpo
re Roma a
gallis capta

Spartanorū
senum uir
tus

Epaminū
dæ iteritus

Epaminū
dæ uirtutes

Philippus
obses olim
thebanus
datus.
Macedoniæ
uetustas

Europus

Macedonū
incrementa

Vnd mace
dōibus bel
lica uirtus
quæ sita

Art. persa
rū lalciua

Alexandri
facinus

Bubaris

Amyntas
Alexander
Perdica fra
tres
Philippus
Alexandri
pater

Vbi philip
pus preci
puas uirtu
tes imbibe
rit

Philippi ge
sta

Olympias
cuius filia

moderate & cum amore populi administrato regno successorē filium Philippum reliquit: q̄ imma
tura morte raptus. Europum paruulum admodum instituit hæredem. Sed macedonibus assidua cer
tamina cum thracibus & illyriis fuere. quoq̄ armis ueluti quottidiano exercitio idurati gloria bel
licæ laudis finitimos terrebāt. Igitur illyrii infantia regis pupilli contēnentes bello macedonas aggre
diuntur: q̄ prælio pulsi rege suo i cunis prolato & pugne ante aciem posito: acrius tertamen repeti
uerūt. Tāq̄ ideo uicti fuissent antea: q̄ bellatibus sibi regis sui: auspicia defuisset: futuri uel p̄pterea
uictores: q̄ ex sup̄stitiōe animum uincendi ceperant: simul & miseratio eos infantis tenebat: quem si
uicti forent: captiuum de rege facturi uidebant. Conserto itaq̄ prælio magna cæde illyrios fudere
ostenderunt: q̄ hostibus suis priore bello: regem macedonibus nō uirtutē defuisse. Huic Amyntas
succedit: & propria uirtute & Alexandri filii egregia indole insigniter clarus: Cui alexandro tāta om
nium uirtutum naturæ ornamenta extitere: ut et olympio certamine uario ludicrorum genere cō
tendit. Cum interim Darius rex persarum turpi a scythia fuga summotus: ne ubiq̄ deformis mili
tia damnis haberetur: mittit cum parte copiæ Megabasum ad subigēdā thraciā: cæteraq̄ eius tra
ctus regna quibus pro ignobili momento erat accessura macedonia: qui breui tempore executo re
gis imperio legatis ad Amyntam regem macedoniæ missis obsides in pignus futuræ pacis sibi dari
postulabat: Sed legati benigne excepti inter epulas ebrietate crescente rogant Amyntam: ut appara
tui epularum adiciat sus familiaritatis adhibitis i conuiuium suum filiis & uxoribus & filiabus: id
apud persas haberi pignus ac foedus hospitii: qui ut uenerunt petulantius eas contrectantibus filius
amyntæ Alexander rogat patrem respectu ætatis ac grauitatis suæ abire e conuiuium: pollicitus se ho
spitum tēperatū iocos. Quo digresso mulieres quoq̄ paulo e conuiuium euocat: cultius exornatu
rus gratioresq̄ reducturus. In quæ locū matronali exornatos habitu iuuenes supponit: eosq̄ petu
lantiam legatorum ferro: quod sub ueste gerebant compescere iubet. Atq̄ ita interfectis oibus igna
rus rei. Megabasus cū legati nō rediret: mittit eo cum exercitus parte Bubarem: ut in bellū facile &
mediocre dedignatus ipse ire ne dehonestaret prælio tam foedæ genti. Sed Bubares ante bellum
amore filia Amyntæ captus omisso bello nuptias facit: depositisq̄ hostilibus animis i affinitatis iu
ra succedit. Post discessū a macedonia Bubaris Amyntas rex decedit: cuius filio & successori Alexā
dro cognatio Bubaris nō Darii tantum temporibus pacem præstitit uerū etiā Xerxem cōciliauit:
adeo ut cū græciam ueluti tempestas quædam occupasset: intus olympū hæmūq̄ mōtes totius re
gionis eū imperio donauerit. Sed nec uirtute minus q̄ persarum libertate regnum ampliavit. Per or
dinem deinde successionis regnum macedoniæ ad Amyntam fratris eius Menelai filium peruenit.
Hic quoq̄ insignis industria: & omnibus imperatoriis uirtutibus instructus fuit: q̄ ex Eurydice tres
filios sustulit Alexandrum: perdicam: Philippum alexandri magni macedonis patrē: & filiā Euryo
nem. Ex Cygæa autem Archelaum: Arideū: Menelaum: q̄ cum illyriis deide & cū olynthiis grauiā
bella gessit. Insiidiis autem Eurydices uxoris: quæ nuptias generi pacta occidēdum uigē: regnumq̄
adultero tradendum susceperat: occupatus fuisset: ni filia pellicatum matris & sceleris cōsilia prodi
disset. Functus itaq̄ tot periculis senex recessit: regno maximo & filiis Alexandro tradito. Igit̄ Ale
xander inter prima initia regni bellum ab illyriis pacta mercede: & Philippo fratre dato obside rede
bit. Interiecto quoq̄ tempore per eūde obsidē cū thebanis gratiā pacis reconciliat: quæ res Philip
po maxima incremēta egregiæ indolis fuit. Si quidē triennio thebis obses habitus prima pueritiæ
rudimenta i urbe seueritatis antiquæ & i domo Epaminūda sūmi & philosophi & iperatoris depo
suit. Nec multo post alexander insidiis Eurydices matris appetitus occubuit: cui amyntas in scelere
deprehēse pp̄ cōmunes liberos ignarus eisdē quādoq̄ exitio sam fore pepercerat. Frater quoq̄ eius
Perdica pari insidiæ fraude decipitur. Indignū prorsus libidinis cā liberos a m̄re uita priuatos: quā
scelex̄ suoz̄ suppliciiis liberoz̄ cōtemplatio uindicauerat. Perdica hæc idignior cædes uidebat: q̄
ei ap̄d matrē misericordiā nec puulus qdē filius cōciliauerat. Itaq̄ Philippus diu nō se regē sed tuto
rem pupilli egit. At ubi grauiora bella iminebāt: serūq̄ auxiliū in expectatione infantis erat: cōpulsus
a populo regnū suscepit: ut est igressus imperiū magna de illo spes oibus fuit: & p̄pter ipsius igeniū
qd̄ magnū spōdebat uigē: & pp̄ uetera macedoniæ fata: q̄ cecinerant uno ex Amyntæ filiis regnan
te florentissimū fore macedoniæ statū: cui spei scelus matris hūc residuum fecerat. Principio regni
cū hinc cædes frat̄z̄ indigne pemptoz̄: inde hostiū multitudo: hinc insidiæz̄ metus: inde inopia cō
tinui belli & exhausti regni & imaturā ætatē tyronis urgeret: bellaq̄ ueluti cōspiratōe qdā ad oppri
mendā macedoniā multaz̄ gētiū ex diuersis locis uno tempore cōfluebāt: quoniā oibus par eē non
poterat dispēsa rata alia iterposita pactiōe cōponit: alia redemit facillimis qbusq̄ aggressis: quo
rū uictoria & militū trepidos aios firmaret: & cōtēptū sibi hostiū demeret. Primū illi cū atheniēsi
bus certamē fuit: qbus p̄ insidias uictis metu belli grauioris cū interficere oēs posset: incolumes sine
præcio dimisit. Post hos bello i illyriis trāsato multa milia hostiū cædit. Urbē nobilissimā larissā
capit: hic thessaliā nō p̄dæ cupiditate sed qd̄ exercitui suo robur thessaloz̄ equitū adiūgere gestie
bat: nihil minus q̄ bellū metuētē iprouisus expugnat: unūq̄ corpus eqtū pedestriūq̄ copiæz̄ iuicti
exercitus fecit: qbus rebus feliciter pueniētibus Olympiada Neptolemi regis molossorum filiam
uxorē ducit: cōciliatē nuptias fratre patruale tutore uirgīs Arisba rege molossoz̄: q̄ sororē Olym
piadis Troadā i matrimoniū habebat: q̄ cā illi exitū maloz̄q̄ oium fuit. Nā dū regni incremēta af

finitate Philippi acq̄situz se spat̄ pprio regno ab eodē priuatus ī exilio cōsenuit. Is ita gestis Philip-
pus iā nō cōtētus sūmouere bella: ultro ēt q̄tos laceffit. Cū methonā urbē oppugnaret ī p̄tereūtē
de muris sagitta iacta dextrum oculum regis effodit. quo uulnere nec segnior in bellum nec iucun-
dior aduersus hostes factus est: adeo ut interiectis diebus pacē deprecantibus dederit: nec modera-
tus tantum uerum etiam mitis aduersus uictos fuerit.

IVSTINI HISTORICI LIBER OCTAVVS.

Ræciæ ciuitates dum imperare singulæ cupiunt: imperium omnes perdiderūt.
Quippe in mutuū exitium sine modo ruentes ab oībus uictæ periere: quod
singulæ amitterent: non nisi oppressæ senserunt. Siquidē Philippus rex macedo-
niæ ueluti e specula quadam libertati omniū insidiatus dū contentiones ciuita-
tum alit auxilium inferioribus ferendo uictos pariter uictoresq̄ subire regiā ser-
uitutem coegit. Causa & origo huius mali thebani fuere: q̄ cū regē potirentur: se-
cundam fortunam imbecillo animo ferētes uictos armis lacedæmonios & pho-
censes quasi parua supplicia cædibus & rapinis luissent: apud commune græciæ conciliū supbe ac-
cusauerunt. Lacedæmoniis crimini datū q̄ arcē thebanam indiciarum tēpore occupassēt: phocen-
sibus q̄ boetiam depopulati essēt: prorsus quasi post arma & bellū locum legibus reliquissent. Cū
iudicium arbitrio uictorum exerceretur: tanta pecunia damnantur: quanta exolui non posset. Igit̄
phocenses cum agris liberis coniugibusq̄ priuarētur desperatis rebus Philomenæ quōdā duce ue-
lut deo irascente templū ipsū Apollinis delphis occupauere. Inde auro & pecunia diuites cōducto
mercenario milite bellum thebanis intulerunt: factumq̄ phocensū tamen omnes execrarent pp̄
sacrilegium: plus tamen inuidiæ thebanis: a quibus ad hanc necessitatē cōpulsī fuerant: q̄ ipsis itulit.
Itaq̄ auxilia his & ab atheniensibus & a lacedæmoniis missa. Prima igitur congressione Philome-
nes thebanos castris exiit: sequēti p̄lio primus inter confertissimos dimicās cecidit: sacrilegii pœ-
nas impio sanguine luit. In huius locū dux Oenomaus creatur aduersus quē thebani thessaliq̄ nō
ex ciuibus suis ne uictoris potentiam ferre non possent: sed Philippum macedoniæ regem ducē eli-
gunt: & externæ dominationi. quam in suis timuerūt: sp̄onte succedūt. Igitur Philippus quasi sacrī-
legii non thebanoz: ultor esset: omnes milites coronas laureas sumere iubet: atq̄ ita ueluti deo du-
ce in prælium pergit. Phocenses insignibus dei conspectis cōscientia delictorum territi abiectis ar-
mis fugā capeffunt: pœnasq̄ uiolatæ religionis sanguine & cædibus suis pendunt. Incredibile quā
tam ea res apud nationes Philippo gloriam dedit. Illū uindicem sacrilegii: illū ultorē religionū qd̄
orbis uiribus expiari debuit: solū qui piacula exigeret extitisse dignū. Itaq̄ diis proximus habetur: p̄
quem deoz maiestas uindicta sit. Sed athenienses audito belli euentu ne in græciam Philippus trā-
siret: angustias thermopilarū pari ratione secuti antea aduenientibus persis accupauere: sed nequaquā
simili aut uirtute aut causa. Siquidem tunc pro libertate græciæ nunc pro sacrilegio publico: tunc a
rapina hostium templa uindicaturi: nunc aduersus uindices temploḡ raptores defensuri. Agūtq̄ se
propugnatores sceleris: cuius turpe erat alios uindices fuisse: immemores prorsus q̄ in dubiis rebus
suis illo deo etiam consiliorum auctore usi fuerāt. q̄ illo duce tot bella uictores interāt: tot urbes au-
spicato cōdiderant: tantum imperiū terra mariq̄ quæsierāt: q̄ nihil sine maiestate numinis eius aut
priuatæ unq̄ aut publicæ rei gesserant. Tātū facinus admisisse ingenia oīa doctrina exulta: pulcher-
rimis legibus istitutisq̄ formata: ut q̄ unde post hac succēdere iure barbaris possint: nō haberēt: sed
nec Philippus melioris fidei aduersus socios fuit. Quippe ueluti timens ne ab hostibus sacrilegii sce-
lere uinceret: ciuitates quaz pauloātē dux fuerat: quaz sub auspiciis eius militauerāt: q̄ gratulatæ illi
sibiq̄ uictoriā nactæ fuerāt hostiliter occupatas diripuit. Cōiuges liberosq̄ oīum sub corona uandī-
dit: nō deoz īmortaliū tēplis: nō ædibus sacris nō diis penatibus publicis priuatiscq̄: ad quos pauloātē
te ingressus hospitaliter fuerat pepcit. Prorsus ut nō tā sacrilegii ultor extitisse: q̄ sacrilegioz licetiā
q̄lisse uideret. Inde ueluti rebus egregie gestis ī capadociā traicit: ubi bello pari p̄fidia gesto caprif-
q̄ p̄ dolū & occisis finitis regibz uniuersa puiciā īperio macedoniæ adiūgit. Deinde ad abolēdā inuidiæ
famā q̄ īsignis p̄ cæteris tūc t̄pis hēbat. p̄ regna mittit & opulētissimas ciuitates & phana ac tēpla
q̄ opinionē ferrēt regē philippū magna pecunia locare: & muros p̄ ciuitates & phana ac tēpla faciēda
& ut p̄ p̄cōes susceptores sollicitarēt: q̄ cū ī macedoniā uenissent uariis dilatiōibus frustrati uim re-
giæ maiestatis timentes taciti p̄ficiscēbāt. Post hæc Olynthios aggredit̄: receperant. n. p̄ misericordiā
post adē unius duos fratres eius: quos Philippus ex nouerca genitos ueluti p̄ticipes regni īterficere
gestiebat. Ob hāc igit̄ cām urbē atiq̄ & nobilē excidit: & fratres olī destinato supplicio tradit: p̄daq̄
igēti pariter & parricidii uoto frui. In d̄ q̄si oīa: q̄ agitasset aīo: ei liceret: auraria ī thessalia argēti me-
talli ī thracia occupat. Et ne qd̄ ius uel fas uiolatū p̄mitteret: piraticā quoq̄ exercēt īstituit. His
ita gestis forte uenit ut eū fratres duo regis thraciæ nō cōtēplatiōe iustitiæ eius: sed iuicē metuētes
ne alteius uiribz accederet disce ptationū suaz iudicē eligerēt. Sed Philippus more igēti sui ad iudi-
ciū ueluti ad bellū īopinātibus fratribz īstructo exercitu supuenit: regno utrūq̄ nō iudicis more
sed fraude latronis ac scelere spoliavit. Dū hæc agunt̄ legati atheniēsiū petentes pacē ad eū uenerūt
q̄bus auditis & ipse legatos athenas cū pacis cōditiōibus misit: ibiq̄ ex cōmodo utrorūq̄ pax facta.
Ex cæteris quoq̄ græciæ ciuitatibus nō pacis amore sed belli metu legatiōes uenere. Siquidem

Vbi oculū
Philippus
amiserit

Thebanoz
iniuria

Philōenes

Oenomaus

Philippi
gloria

Olynthia-
cum bellū

Philippi
scelera

Quid pos-
sit discor-
diā aduerte

Phocentiū
excidiū

Philippi
successus

Bizantium
a quo con-
ditum

Prima ale-
xandri mili-
tia

Ars philip-
pi in scythi-
co bello
mouēdo

crudescēte ira Thessali Boetiūq; orant: ut professum aduersum phocenses ducem Græciæ exhibeat tanto odio phocensium ardētes: ut obliti cladium suarum perire ipsi qui nō perdere eos præoptarent. expertaq; Philippi crudelitātē pati: q̄ parcere hostibus suis mallent. Contra phocensium legati adhibitis lacedæmoniis & atheniēsis bellū deprecabant: cuius ab eo dilationē ter iam emerant. Foedum prorsus miserandumq; spectaculū: græciam etiam nunc & uiribus & dignitate orbis terrarum principem regum certe gentiūq; semper uicticē: & multaq; adhuc urbiū dominam alienis excubare sedibus: aut rogantem bellum aut deprecantē in alterius ope omnem spem posuisse. Orbis terrarum uindices eo usq; discordia sua ciuilibusq; bellis redactos ut adulent̄ ultro sordidam pauloante clientelæ suæ partē & hoc potissimū facere thebanos lacedæmoniosq; antea iter se imperiū nunc græciæ imperātis æmulos. Philippus inter hæc uindicatiōe gloriæ suæ tantaq; urbium fastigium agit: atq; utros potius dignē: æstimat. Secreto igit̄ auditis utrisq; legationibus his ueniam belli pollicet̄ iureiurando adactis responsū nemini prodituros: illis cōtra uenturū auxiliūq; la- turum. Vtrosq; uetat parare bellum aut metuere: sic uariato responso securis omnibus thermopy- larum angustias occupat. Tunc primum phocenses se captos in fraude Philippi animaduertētes tre- pidi ad arma cōfugiunt. Sed neq; spacium erat instruēdi belli nec tempus ad cōtrahenda auxilia: & Philippus excidium minabat̄: ni fieret deditio. Victi igit̄ necessitate pacta salute se dedunt. Sed pa- ctio eius fidei fuit: cuius antea fuerat deprecati belli promissio. Igit̄ cæduntur passim: rapiunturq; nō liberi parētibus: non coniuges maritis: nō deorum simulachra templis suis relinquunt̄: unū tan- tum miseris solatium fuit: quod cum Philippus portione prædæ socios fraudasset: nihil rerum sua- rum apud inimicos uiderunt. Reuersus in regnū: ut pecora pastores nūc in hybernos nunc inæsti- uos saltus traiciunt: sic ille populos & urbes. Vt illi uel replēda uel dereliquenda quæq; loca uide- bant̄: ad libidinē suā trāffert: miserāda ubiq; facies: & excidio similis erat. Nō quidē pavor ille hosti- lis: nec discursus per urbē militū erat: nō tumultus armorū: nō boum atq; hominū rapina: sed taci- tus memor & luctus: uerētibus ne ipsæ lachrymæ pro cōtumacia haberent̄. Crescit dissimulatione ipsa dolor: hoc altius dimissus quo minus profiteri licet: Nunc sepulchra maiore: nūc ueteres pena- tes nūc tecta: in qbus geniti erant in quibusq; genuerat̄: cōsiderabat̄. Miserātes nunc uicē suā: q; in eam diē uixissent nunc filioq; q; nō post eam diē nati essent: alios populos in finibus ipsis hostibus opponit: alios in extremis regni terminis statuit: quosdā bello captos in supplementis urbium diui- dit. Atq; ita ex multis gentibus nationibusq; unū regnū populūq; cōstituit: Compositis ordinatisq; macedoniæ rebus dardanos cæterosq; finitimos fraude captos expugnat Sed nec a proximis manus abstinet. Siquidē Arisban regē eperi uxori suæ Olympiadi arctissima cognatione uinctum pellere re- gno statuit: atq; Alexandrū priuignū eius uxoris Olympiadis fratrem puerum honestæ pulchritudi- nis in macedonia noīe sororis accersit: omniq; studio sollicitatū in spem regni simulato amore ad stupri cōsuetudinem perpulit maiora in eo obsequia habiturus sine conscientia pudore sine regni beneficio. Igit̄ cū. xx. ad annos puenisset ereptū Arisbæ regnū puero admodum tradit scelestus in utroq;: nā nec ī eo ius cognatiōis seruauit: cui ademit regnū: & eū cui dedit. ipudicū fecit atē q̄ regē.

IVSTINI HISTORICI LIBER NONVS.

In græciā Philippus cū uenisset sollicitatus paucage ciuitatū direptiōe & ex p̄da modica- rū urbiū quātæ opes uniuersaq; essent aio p̄spiciēs: bellū toti græciæ inferre statuit. Ad cuius emolumētū egregie p̄tinere ratus si sibi byzantiū nobilē & maritimā urbē recepta- culū terra mariq; copiis suis futuz in potestātē redegisset: eādē claudētē sibi portas ob- sidiōe cinxit. Hæc nāq; urbs cōdita priō a Pausania rege spartanog; & p. vii. ānos possessa fuit: deinde uariātē uictoria: nūc lacedæmonioq; nūc atheniēsiū uiris habita est: q̄ icerta possessio efficit: ut nemine q̄si sua auxiliis iuuātē libertatē cōstātius tueret. Igit̄ Philippus lōga obsidiōis mo- ra exhaustus pecuniæ cōmerciū de piratica mutuat̄. Captis itaq; clxx. nauibus merciū ex distractis anhelatē iopiā paululū recreauit. Deīde ne unius urbis oppugnatiōe rātus exercitus teneret̄ p̄fectus cū fortissimis multas Chersonēsiū urbes expugnat filium Alexandrum. x. & viii. annos natū: ut sub militiā patris tyrociniū rudimēta deponeret: ad se accersit: in scythiam quoq; p̄dandi causa p̄fectus more negociantiū impensas belli alio bello refecturus. Erat eo tempore rex scythaq; Matthæas qui cū bello istrianog; p̄meret̄ auxiliū a Philippo p̄ apolloniēses petit: in successione eum regni scythiæ adoptaturus: cū iterim istrianog; rex decedēs & metu belli & auxiliorum necessitate scythas soluit Itaq; Matthæas remissis macedonibus renūciari Philippo iubet: neq; auxiliū eius se petisse: neq; ado- ptionē mandasse. Nam neq; uindicta macedonū egere scythas. quibus meliores forēt: neq; haredē sibi icolumi filio deesse. His auditis Philippus legatos ad Matthæā mittit: ipensæ obsidionis portio- nē petētes: ne inopia bellū deserere cogat̄. Quod eo prōptius eū facere debere q; missis a se in auxi- lium eius militibus nec sumptū quidē uia nō modo officii p̄cia dederit. Matthæas inclementiā cæ- li & terræ sterilitatē causatus: q; nō patrimoniis ditet scythas: sed uix alimenta exhibeat: respondit: nullas sibi opes esse: qbus tantū regē expleat: & turpius putaret paruo defungi q̄ totū abnuere. Scy- thas autem uirtute animi & duricia corporis nō operibus censerit. Quibus derisus Philippus soluta obsidione byzantii scythica bella aggreditur: præmissis legatis: quo securiores faceret qui nuncient Matthææ dum byzantium obsidet nouisse statuam Herculi: ad quam in hostio Istri ponendā se ue-

nire placatum accessum ad religionem dei petens amicus ipse scythis uenturus. Ille si uoto fungi uelit: statuam sibi mitti iubet: non modo ut ponatur: uerum etiam ut uiolata maneat: pollicetur. Exercitū autē fines ingredi negat se passurum: ac si iuitis scythis statuam ponat: eo digressio sublaturum uer surumq; æs statuæ in aculeos sagittarum. His utriq; irritatis animis prælium committitur. Cū uirtute & animo præstarent scythæ: astutia Philippi uincuntur. xx. milia puerorum ac scēminarū capta: pecoris magna uis auri argentiq; nihil. Ea primum fides inopiæ scythiæ fuit. xx. milia nobilium equarum ad genus faciendum in macedoniam missa. Sed reuertēti a scythia tribali Philippo occurrunt: negant se transitum duros: ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium & mox prælium. In quo ita in femore uulneratus est Philippus: ut per corpus eius equus interficeretur. cū omnes occisum putarēt: præda amissa est. Ita scythica uelut deuota spolia pene luctuosa macedonibus fere. Vbi uero ex uulnere primum cōualuit diu dissimulatum bellum atheniensibus infert: quorum causa thebani se iunxere: ne uictis metuētes atheniensibus ueluti uicinum incēdium belli ad se transfiret. Facta igit̄ inter duas paulo ante infestissimas ciuitates societate legationibus græciam fatigāt: communem hostem putāt communibus uiribus summouendum. Neq; enim cessaturum Philippū si prospere prima successerint: nisi omnem græciam domuerit. Motæ quædam ciuitates atheniensibus se iungunt: quædam autem ad Philippum belli merus traxit. Prælio commisso cum athenienses longe maiore militum numero præstarent assiduis bellis indurata uirtute macedonium uincunt: nō tamen immemores pristinæ gloriæ cecidere. Quippe aduersus uulneribus omnes loca quæ tuēda a ducibus acceperant: moriētes corporibus texerūt: Hic dies uniuersæ græciæ & gloriam dominationis & uetustissimam libertatem sinit. huius uictoriæ callidæ dissimulata læticia est. Deniq; nō solita sacra Philippus illa die fecit: nō cōuiuio risit: non ludos inter epulas adhibuit: nō coronas aut unguēta sumpsit: & quantum in illo fuit ita uicit ut auctorem nemo sentiret. Sed nec regem se græciæ sed ducem appellari iussit. Atq; ita iter tacitam læticiam & dolorem hostium tēperauit: ut neq; apud suos exultasse: neq; apud uictos insultasse uideret. Atheniensibus quos passus infestissimos fuerat: & captiuos gratis remisit: & bello consumptorum corpora sepulturæ reddidit: reliquiasq; funerum ut ad sepulchra maiorum ferrent ultro ortatus est. super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro: qui pacem cum his amicitiamq; iungeret: athenas misit. Thebanosq; porro non solum captiuos: uerum etiam interfectosq; sepulturam uendidit. Principes ciuitatis alios securi percussit: alios in exiliū redegit: bonaq; oīum occupauit: pulsos deinde per iniuriam in patriam restituit ex horum numero. ccc. exules iudices rectoresq; ciuitati dedit. Apud quos cum potētissimi quinque rei eius ipsius criminis postularent: quod per iniuriā se in exilium egissent: huius cōstantiæ fuerunt: ut oēs se auctores faterent: meliusq; cum re. p. actum cum damnati essent: q̄ cum restituti cōtenderēt. Mira profus audacia de iudicibus uitæ necisq; suæ quemadmodū possunt sententiam ferunt: contēnuntq; absolutionē: quam dare inimici possunt. & quoniam rebus nequeunt ulcisci uerbis usurpāt libertatem. Compositis in græcia rebus Philippus omnium ciuitatum legatos ad formandum rerū præsentium statum euocari corinthum iubet. Ibi pacis legem uniuersæ græciæ pro meritis singularum ciuitatum statuit: cōsiliūq; omnium ueluti unum senatum ex omnibus eligit. Soli lacedæmonii & legem & regem contempserunt: seruitutem non pacem rati: quæ nō ipsis ciuitatibus conueniret: sed a uictore ferretur. Auxilia deinde singularum ciuitatum describuntur: siue adiuuandus ea manu rex oppugnate aliquo foret: seu duce illo bellum inferēdum: neq; enim dubium erat imperium perfarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum. cc. milia peditum fuere: & equitum. xv. milia. Extra hanc summam & macedoniæ exercitus erat: & cōfinis domitarum gentium barbaries. Initio ueris tres duces in asiam perfarum uiris præmittit Parmemonem: Amyntam: & Attalum: cuius sororem nuper expulsa Alexandri matre Olympiade propter stupri suspicionem in matrimoniū acceperat. Interea dum auxilia a græcia coeunt: nuptias cleopatras filia Alexandri: quem regem Epiri fecerat: celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum & collocatis filiam & uxorem ducētis apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum Philippus cū sine custodibus mediis inter duos Alexandros filiū generumq; cōcederet: Pausanias nobilis ex macedonibus nemini suspectus adolescēs occupatum angustiis Philippum in transitu obrūcat: diemq; læticiæ destinatum scēdum luctu funeris facit. Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per iniuriam passus ab Attalo fuerat: cuius indignitati hæc etiam scēditas accesserat. Nam perductum in conuiuio solutumq; mero Attalus nō suæ tantū uerū & cōuiuag; libidini uelut scortū uile subiicerat: ludibriūq; oīum iter cōæuales reddiderat. Hæc rem ægre ferens Pausanias querelā Philippo sæpe detulerat. Cū uariis frustrationibus nō sine risu deferret: & honoratū insuper ducatu aduersariū cerneret: irā in ipsum Philippū uertit: ultionēq; quā aduersario nō poterat: ab iniquo iudice exegit. Creditū est etiā immisum ab Olympiade matre Alexandri fuisse: nec ipsum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitisse: quippe nō minus Olympiadē repudiū & prælatā sibi Cleopatras q̄ ituprum Pausaniā doluisse. Alexandrū quoq; regni æmulū fratrem ex nouerca susceptum tinuisse: eoque actum ut in conuiuio antea primum cum Attalo mox cum ipso patre iurgaret: Adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus cōsectatus sit: ægreq; a filii cæde amicorū precibus exoratus. Quāobrem Alexander ad auunculum se in Epirum cum matre: inde ad reges illiriorū cōtulerat: uixq; reuocati

Scythæ a philippo uincunt

Atheum a philippo uincunt

Scythia philippi in thebanos

Att. Philippi regis bellicum apparatus Olympias expulsa stupri suspitione

Pausanias philippum obruncat

Argumen-
ta cædis ab
olympiade
i philippū
meditate

Myrtalis
olim olyn-
pias dicta

Eloquētia
in philippo

Cōparatio
philippi &
alexandri

Att. filioꝝ
numerum
artaxerxis

Plutarchus
Aspasiā
uocat non
astasiā &
Artaxerxē
nō artaxer-
xem

Darii inte-
ritus

mitigatus est patri: precibusq; cognatorum ægre redire compulsus. Olympias quoq; fratrem suum Alexandrū Epiri regem in bellū subornabat: peruicissetq; ni filia nuptiis pater genex occupasset. His æmulis irarum utriq; Pausaniam de ipunitate stupri sui querentē ad tantum facinus impulisse credunt. Olympias certe fugienti percussori equos quoq; præparatos habuit. Ipsa deinde audita regis nece cū titulo officii ad exequias eadē nocte cucurrisset: in cruce pendentis Pausania capiti eadē nocte qua uenit: coronam aureā imponit: quod nemo alius audire nisi hæc superstitē Philippi filio potuisset. Paucos deinde post dies refixum corpus interfectoris sup reliquias cremauit: & tumulum ei eodem fecit in loco: parentariq; eidem quot annis incussa populo superstitione curauit. Post hæc Cleopatram: a qua pulsa Philippi matrimonio fuerat: in gremio eius prius filia interfecta finire uitā suspendio coegit: spectaculoq; pendētis ultione potita est: ad quā per parricidiū festinauerat. Nouissime gladiū illum: quo rex percussus est: Apollini sub nomine myrtalis cōsecrauit. Hoc enim nomē ante Olympiadis paruulæ fuit quæ omnia ita palam facta sunt: ut timuisse uideat: ne facinus ab ea cōmissum non probaret. Decessit Philippus. xl. & vii. annorū cum annis. xxv. regnasset: genuit ex Larissæa saltatrice filiūm Arideū qui post Alexandrum regnauit. habuit & multos alios filios ex uariis matrimoniis regio more susceptos: qui partim fato partim ferro periere: Fuit rex armorū q̄ conuiuiorum apparatus studiosior: cui maxime opes erant instrumēta bellorū diuitiarum quæstu q̄ custodia solertior. Itaq; iter quotidianas rapinas semper inops erat misericordia in eo & perfidia pari iure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio uincēdi: blandus pariter & insidiosus alloquio qui plura promitteret: q̄ præstaret. In seria & iocos artifex: amicitias utilitate nō fide colebat: Gratiam fingere in odio: instruere iter cōcordātes odia: apud utrūq; gratiā querere solēnis illi cōsuetudo. In ter hæc eloquētia & insignis oratio acuminis & solertia plena: ut nec ornatui facilitas nec facilitati inuētiōnū deesset ornatus. Huic Alexāder successit & uirtute & uiciis patre maior. Itaq; uincēdi ratio utriq; diuersa hic apta ui: ille artibus bella tractabat. deceptis ille gaudere hostibus: hic palā fuis. Prudentior ille cōsilio: hic aīo magnificētior: Irā pater dissimulare plerūq; & uincere: hic ubi exarasset: nec dilatio uliōis nec modus erat. Vini nimis uterq; audius: sed ebrietatis diuersa uitia patri mos erat: & de cōuiuio in hostē pcurrere: manū cōserere: periculis se temere offerre. Alexāder nō in hostem: sed in suos sæuebat quamobrē Philippum sæpe uulneratū prælia remisere: hic amicorū intersector conuiuio frequēter excessit. Regnare ille cū amicis nolebat: hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle: hic metui: Iræ cultus utriq; similis. Solertiæ pater maioris: hic fidei: uerbis atq; oratione Philippus: hic rebus moderatior: parcēdi uictis filio animus & promptior & honestior: frugalitati pater: luxuriæ filius magis deditus erat: quibus artibus orbis imperii fundamēta pater fecit: operis totius gloriam filius consumauit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. X.

Artaxerxi regi persarū ex pellicibus. cxv. filii fuere: sed tres tantū iusto matrimonio suscepti: Darius: Ariarates & Occhus. Ex his Dariū cōtra morē persarū: apud quos rex nisi morte mutat: per indulgentiā pater regē uiuus fecit: nihil sibi ablatū existimās: quod in filiū cōtulisset: sinceriusq; gaudiū ex pcreatione captus: si insignia maiestatis suæ uiuus in filio cōspexisset. Sed Darius post noua paternæ pietatis exēpla interficiēdi patris cōsiliū cepit. Sceleratus fuisset: si solus parricidū cogitasset: tātō sceleratior quāto in societate faciōris assumptos. I. fratres fecit parricidias. Ostēti prolixus genus: ubi in tātō populo nō solū sociari: ueq; etiā filii parricidiū potuit: ut ex. I. liberis nemo inuētus sit: quē aut paterna maiestas aut ueneratio senis: aut indulgētia p̄is a tāta imanitate reuocaret. Adeo ne uile paternū nomē apud tot numero filios fuit: ut quoq; p̄sidio tutus ēt aduersus hostes eē debuerat: eorū insidiis circūuētus tutior ab hostibus q̄ a filiis fuerit. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso q̄ppe Cyro fr̄no bello: cuius mētio supra habita est. Astasiā pellicē eius rex Artaxerxes in m̄imoniū repperat. Hæc partē cedere sibi sicuti regnū Darius postulauerat: q̄ p̄ indulgētia sua in liberos primo factus se dixerat: mox p̄nitētia ductus ut honeste negaret: qd̄ temere p̄miserat: solus eā sacerdotio p̄fecit: q̄ p̄petua illi ab oibus uiris pudicitia īperabat. Hic exacerbatus iuuenis in iurgia p̄is erupit mox facta cū fr̄ibus cōiurationē dū p̄is insidias parat: de p̄hēsus cū sociis p̄enas parricidii diis paternæ maiestatis ultoribus dedit: cōiuges quoq; oīum cū liberis: ne qd̄ uestigiū tāti sceleris extaret: interfectæ sunt. Post hæc Artaxerxes morbo ex dolore cōtracto decedit. Rex q̄ pater felicior. Hereditas regni occho tradita: q̄ timēs parē cōiurationē regiā cognatorū cæde & strage p̄cipū replet: nulla nō sanguinis nō sexus: nō ætatis misericordia p̄motus. I. ne innocētior fr̄ibus parricidiis haberef. Atq; ita ueluti purificato regno bellū armeniis infert. In eo cū aduersus prouocatorē hostium Codomanus quidam omnium fauore processisset: hoste cæso uictoriam suis pariter & prope amissam gloriam restituit. Ob hæc decora idem Codomanus præficitur Armeniis Interiecto deinde tempore post mortem Occhi regis ob memoriā pristinae uirtutis rex a populo constituitur. Darii nomine ne quid regiæ maiestati deesset honoratus bellumq; cum Alexandro magno diu uariante fortuna magna uirtute gessit. Postremo uictus ab Alexandro & a cognatis occisus uitam pariter cum persarum regno finiuit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XI.

N exercitu Philippi sicuti uariæ gentes erant: ita eo occiso diuersi motus animorū fue-
 re. Alii quippe iniusta seruitute oppressi ad spem se libertatis erigebant. Alii tædio lon-
 ginquæ militiæ remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptis filiæ ac
 censam rogo patris subditam dolebant. Amicos quoq; tam subdita mutatione rerum
 haud mediocris metus ceperat. reputantes nunc prouocatam Asiam: nunc Europam nū-
 dum perdomitam: nunc Illirios & thracas & dardanos cæterasq; barbaras gentes fidei
 dubiæ & mentis infidæ: qui omnes populi si pariter deficiant resisti nullo modo posse. His rebus ue-
 lut medela quædã interuentus Alexandri fuit: qui pro concione ita uulgus omne cõsolatushorta-
 tusq; pro tẽpore est: ut & metũ timentibus demeretur: & i spem sui omnes impelleret. Erat hic ånos
 xx. natus. in qua ætate ita moderate de se multa pollicitus est: ut appareret plura eũ expimẽtis reser-
 uare. Macedonibus imunitatẽ cũctarũ regẽ præter militiæ uacationẽ dedit. quo facto tantũ sibi fa-
 uorẽ omniũ conciliauit: ut corpus hominis nõ uirtutẽ regis mutasse se diceret. Prima illi cura pater-
 naq; exequiãq; fuit. In quibus ante omnia cædis confocios ad tumultũ patris occidi iussit: soli Alexã-
 dro lyncistagẽ fratri pepercit: seruã in eo auspiciũ dignitatis suæ nam regẽ eũ primus salutauerat.
 æmulũ quoq; imperii Caranũ fratrem ex nouerca susceptũ interfici curauit: Inter initia multas gẽ-
 tes rebellantes compescuit: orientes nonnullas seditiões extinxit: quibus rebus erectus tacito gradu
 in græciam contendit: ubi exemplo patris Corinthum euocatis ciuitatibus dux i locum eius substi-
 tuit. Inchoatũ deinde a patre persicũ bellũ aggreditur: in cuius apparatu occupato nunciatur Athe-
 nienfes Thebanos & Lacedæmonios ab eo ad persas defecisse: auctoremq; eius defectiõis magno au-
 ri pondere a persis corruptum Demosthenem oratorem extitisse: qui macedonum deletas oes cum
 rege copias a tribalis affirmauerit: producto in concionem auctore qui i eo prælio: i quo rex cecide-
 rat: se quoq; uulneratum diceret. Qua opinione mutatos omniũ ferme ciuitatũ animos esse præsi-
 dia Macedonũ obsideri: quibus motibus occursurus tanta celeritate istructo paratoq; exercitu græ-
 ciã oppressit: ut quẽ uenire nõ senserant: uidere se uix crederent. In trãsitu hortatus Thessalos fuerat
 beneficiorũq; Philippi patris maternæq; suæ cum his ab æacidagẽ gente necessitudinis admonue-
 rat: cupide hæc thessalis audiẽtib; exemplo patris dux uniuersæ gẽtis creatus erat: & uectigalia oia
 redditusq; suos ei tradiderant: Sed Athenienses sicuti primi defecerunt: ita primi poenitere coeperũt:
 contemptum hostis in admiratione conuertentes: pueritiãq; Alexandri spretã antea supra uir-
 tutem uetere ducũ extollentes: Missis itaq; legatis bellũ deprecantur: quibus auditis & grauius in-
 crepatis Alexander bellum remisit. Inde thebas exercitum conuertit: eadẽ indulgẽtia usus si parẽ
 poenitentiam inuenisset. Sed Thebani armis non præcibus nec deprecatione usi sunt. Itaq; uicti gra-
 uissima quæq; supplica miserimæ captiuitatis experti sunt. Cum in consilio de excidio urbis delibe-
 raretur Phocenses & Plataenses & Thespienses & Orchomenii Alexandri socii uictoriaq; partici-
 pes excidium urbium suarum crudelitatemq; thebanorũ referabant: studia in persas non præsentia
 tantum uerum etiam & uetera aduersus græciã libertatem increpantes. Quamobrem odium eos
 omnium populorũ esse: quod uel ex eo manifestari: quod iureiurãdo se omnes abstrinxerit ut uictis
 persis Thebas diruerent: adiiciũt & scelegẽ priore fabulas: quibus omnes scãnas repleuerant: ut nõ
 præsentis tantum perfidia: uerum & uetere infamia inuisi forent. Tunc Eleadas unus ex captiuis da-
 ra potestate dicendi nõ a rege se defecisse: quẽ interfectum audierint: sed a regis hæredibus: quicquid
 in eo sit admissum credulitatis nõ perfidiæ culpam esse: cuius tamen iam magna se supplicia pepen-
 disse. Deleta iuuentute nunc senum sceminãq; sicuti infirmũ: ita innoxium restare uulgus: ipsumq;
 stupris contumeliisq; ita uexatum esse: ut nihil amarius unq; sint passi: nec iam pro ciuib; se: qui tã
 pauci remanserint orare: sed pro innoxio patriã solo & pro urbe: quæ nõ uiros tantum uerũ etiam
 deos genuerit. Priuata etiam regem superstitione deprecatur: geniti apud ipsos Herculis: unde ori-
 ginẽ gẽs æacidagẽ trahat. Actaq; Thebis a parte eius Philippo pueritia rogar: urbi parcat: quæ maio-
 res eius pri apud se genitos deos adoret: pri educatos sũmã maiestatis reges uiderit. Sed potẽtior fu-
 it ira q̃ pces. Itaq; urbs diruit: agri iter uictores diuidũt: captiui sub corona uandũt: quoq; p̃ciũ nõ
 ex emetiũ cõmodo: sed ex inimicorũ odio extẽdit: miserãda res Atheniẽsibus uisa. Itaq; portas resu-
 giis pfugorũ cõtra interdictũ regis aperuere quã rẽ ita grauius tulit Alexãder: ut secũda legatiõẽ de
 nuo bellũ deprecãtib; ita demũ remisit: ut oratores & duces quoq; fiducia totiẽs rebellẽt: sibi de-
 dãt: paratĩq; atheniẽsibus ne cogãt subire bellũ: eo res deducta est: ut retẽtis oratoribus duces ex i
 exiliũ renf: q̃ ex continẽti ad Darium profecti non mediocre momẽtum persarum uiribus accessere.
 Proficiscens ad persicum bellũ omnes nouercæ suæ cognatos: quos Philippus in excelsiorem di-
 gnitatis locũ prouehens imperiis præfecerat: interficit: sed nec suis: q̃ apti regno uidebãt pepercit: ne
 qua materia seditiõis p̃cul se agente in macedonia remãeret: & reges stipediarios cõspectioris ige-
 nii ad cõmilitiũ secũ trahit: seniores ad tutelã regni relinquit: adunato deĩde exercitu naues onerat:
 unde cõspecta asia incredibili ardore mentis accensus duodecim aras deorũ in belli uota statuit. Pa-
 trimoniũ omne suum: quod i macedonia europaq; habebat amicis diuidit: sibi asiã sufficere præfa-
 tus: Priusquã nulla nauis littore cederet: hostias cædit: petens uictoriã bello: quo totiẽs a persis pe-
 ritæ græciæ ultor relictus sit: quibus lõga iã satis & matura imperia contigisse: quorũq; tẽpus esse ui-
 tes excipere melius acturos. Sed neq; exercitus eius alia q̃ regis animorũ plumptio fuit. Quippe obli-

Motus qui
 post philip-
 pi mortem
 sunt secuti

Vlscitur
 alexander
 cædem pa-
 tris

Demosthe-
 nis auctori-
 tas

Atf. Elea-
 de uerba
 ad alexan-
 drum

Atf. alex.
 uota

**Alexandri
copiæ**

**Principia
quid sint**

**Vide ne
Adramiti
nis sit legē
dum**

**Gordii
Plaustrum**

**Gordius
Mida**

**Tarsus
Cydnus**

**Atf. salu
bre Alex.
consilium**

**Atf. acre
prælium**

ti oēs cōiugiū liberorūq; & longinquæ a domo militiæ per sicū auxē & totius orientis opes iā qua-
si suā prædā ducebāt: nec belli periculatorū sed diuitiæ meminerāt. Cum delati in continentē essent:
primus alexander iaculū uelut i hostilē terrā iecit: armatusq; de nauī tripudiātī similis profiluit. at-
q; ita hostias cædit: precatus ne se regē illæ terræ inuitæ accipiāt. In illo quoq; ad tumulos eogē: qui
troiano bello ceciderant: parentauit. Inde hostē perens milites a populatione asiæ prohibuit: parcē-
dum suis rebus præfatus: nec perdēda ea quæ possessuri uenerāt. In exercitu eius fuere peditū xxxii-
milia: equitū quattuor milia quingenti naues centum. lxxxii. hac tā parua manu uniuersum terra-
rum orbem utrū sit admirabilius uicerit: an aggredi ausus fuerit incertū est: cū ad tā piculosum bel-
lum exercitū legerit non iuuenes robustos nec primo flore ætatis: sed ueteranos plærosq; etiā eme-
ritæ militiæ: qui cū patre patruiq; militauerāt: elegit: ut non tā milites q̄ magistros militiæ electos
putares. Ordines quoq; nemo nisi sexagenarius duxit: ut si principia castrorū cerneret: senatum te-
alicius prisca reipublicæ uidere diceret. Itaq; nemo in plio fugā sed uictoriā cogitauit: nec in pedi-
bus cuiquā spes sed in lacertis fuit. Contra rex persæ Darius fiducia uiriū nil astu agere affirmās su-
is occulta cōsilia uictoriæ furtiue cōuenire: nec hostē regni finibus arcere: sed intimū regnū accipe-
re: gloriosius ratus repellere bellū: q̄ nō admittere. Prima igitur congressio in campis Adrastris fuit.
In acie persarū sexcenta milia militū fuere: quæ nō minas arte alexandri q̄ uirtute macedonū supe-
rata terga uerterunt. Magna itaq; cædes persæ fuit. De exercitu alexandri nouē pedites: cētū. xx.
eqtes cecidere: quos rex impense ad cæterorū solatia humatos statuis equestribus donauit: cognatis
q; eogē imunitates dedit. Post uictoriā maior pars asiæ ad eū defecit: gessit & plura bella cū pfectis
Darii: quos iā nō tā armis q̄ terrore nominis sui uicit. Dum hæc agūt: interim inditio captiui ad eū
fertus: insidias ei ab alexandro lyncistarū genero Antipatris qui præpositus macedoniæ erat: para-
ri: ob quā causam timens ne quis interfecto eo in macedonia motus oriretur: i uinculis eū habuit
Post hæc gordii urbē petit: quæ posita est inter phrygiā maiore & minore: cuius urbis potiūdæ nō
tam propter prædā cupido eū cepit: sed quod audierat i ea urbe in templo iouis iugum plaustri
gordii positum: Cuius nexum si qs soluisset: eum tota asia regnaturū antiqua oracula cecinisse: hu-
ius rei causa & origo illa fuit. Gordius cū in his regionibus bobus conductis araret: aues eum om-
nis generis circūuolare cœperunt. Profectus ad consulendos augures uicinæ urbis obuiam in por-
ta habuit uirginem eximia pulchritudinis: percunctatusq; eam quem potissimum augurem cōsule-
ret. Illa audita causa consulendi gnara artis ex disciplina parentum regnum ei portēdi respōdit: pol-
liceturq; se & matrimonii & spei sociam: tam pulchra conditio prima regni felicitas uidebatur: post
nuptias inter phrygias orta seditio est: cōsulētibus de sine discordiarum oracula respōderunt rege-
discordiis opus esse: iterato quærentibus de persona regis: iubetur eum regem obseruare quem re-
uerfi primum in templū iouis euntem plaustro repperissent: obuius illis Gordius fuit: statimq; eū
regem consaluant: ille plaustrum: quo uehenti regnum delatum fuerat: i templo iouis positum ma-
iestati consecrauit regiæ. Post hunc filius Mida regnauit: qui ab Orpheo sacrorum solemnibus ini-
tius phrygiam religionibus impleuit: quibus tutior omni uita q̄ armis fuit. Igitur alexander capta
urbe cum in templum iouis uenisset: iugum plaustri requisiiuit: quo exhibito cum capit loramento-
rum intra nodos abscondita reperire non posset: uiolentius oraculo usus gladio loramenta cædit
Atq; ita resolutis nexibus latentia in nodis capita iuenit hoc illi agenti nunciatur Darium cū igenti
exercitu aduentare. itaq; timens angustias magna celeritate Taurū transcendit. In qua festinatione
quingenta stadia cursus fecit: cū tarsum uēisset captus cydni fluminis amœnitate per mediā urbē iflu-
entis proiectis armis plenus pulueris ac sudoris in pfrigidā nudū undā se piccit. Tum repēte tantus
neruos eius occupauit rigor: ut iterclusa uoce nō spes mō remedii: sed nec dilatio periculi interue-
niret. Unus erat ex medicis noīe philippus q̄ solus remedium polliceret. sed & ipsum parmenioīs
pridie a cappadocia missæ epistolæ suspectū faciebāt q̄ ignarus ifirmitatis alexandri scripserat a Phi-
lippo medico ut caueret. nā corruptū illū a Dario ingenti pecunia esse: tutius tamen ratus dubiæ se-
fidei medici credere quā idubitato morbo perire. Accepto igitur poculo epistolæ medico tradidit:
atq; ita iter bibendū oculos in uultū legentis intēdit. Ut securū cōspexit: lætior factus est sanitatem
q; quarta die recepit. Igitur darius cū. ccc. milibus peditum & centum milibus equitum in aciem
procedit. Mouebat hæc multitudo hostiū respectu paucitatis suæ alexandrum: sed interdum re-
putabat: quantas res cum ista paucitate gessisset: quantoq; populos sudisset. Itaq; cum spes metum
uinceret periculosius differre bellū ratus: ne desperatio suis cresceret circūuectus suos singulas gen-
tes diuersa oratiōe alloquitur. Illyrios & Thracas opū ac diuitiæ ostentatione græcos ueterū bello-
rum memoria æterniq; cū persis odii accēdebant. Macedones autē nūc europæ uictæ admonet: nūc
asiæ expetitæ. nec inuentas illis toto orbe pares uires gloriatur. Cæterū & laborum sinē hunc & glo-
riæ cumulū fore: atq; inter hæc identidē consistere aciē iubet: ut hac mora cōsuescant oculis turba
hostium sustinere: nec Darii segnīs opera in ordinanda acie fuit. Quippe omissis ducū officiis ipse
omnia circūire: singulos hortari: ueteris gloriæ persæq; iperitūq; perpetuæ a diis immortalibus datæ
possessionis admonere. Post hæc præliū igētibus animis cōmittit. In eo uterq; rex uulnerat tā diu
certamē āceps fuit: quoad fugeret Darius. Exinde cædes persæq; secuta est. Cæsa sunt peditū unū &
sexaginta milia: equitū decē milia: capta q̄draginta milia. Ex macedōibus cecidere pedestres. cxxx. eq;

tes. c. l. in castris per sagæ multū auri cæterarūq; opū inuentū. Inter captiuos castroꝝ mater & uxor eademq; soror & filia duæ Darii fuere: ad quas uiscendas hortadaſq; cū alexāder ueniſſet cōſpectis: armatis inuicem ſe complexæ uelut ſtatim morituræ complorationē ediderūt. Prouolutæ deinde genibus Alexandri non mortem: ſed ut Darii corpus ſepeliant: dilatione mortis deprecātur. Motus tāta mulierum pietate Alexāder & Darium uiuere dixit: & timētibus mortis metū dimiſit: eaſq; haberi & ſalutari ut regias p̄cepit: filias quoq; nō ſordidius dignitate patris ſpare matrimoniū iuſſit. Poſt hæc opes Darii diuitiarumq; apparatus cōtēplatus admiratione tātarū regē capitur. Tunc premium luxurioſa cōuiuia & magnificētiā epulagē ſectari: tunc Berſanien captiuam diligere propter formæ pulchritudinē cœpit. Aqua poſtea ſuſceptū pueꝝ Hercule uocauit: memor tamē adhuc Darium uiuere. Parmenionē ad occupandam perſicam claſſem: alioſq; amicos ad recipiendas aſiæ ciuitates miſit: quæ ſtatim audita fama uictoriæ ipſius Darii præfectis cū auri magno pōdere tradentibus ſe in poteſtatē uictorū uenerūt. Tunc in ſyriam p̄ficiſciſ: ubi obuios cum inſulis multos regis oriētis habuit. Ex his pro meritis ſingulorū alios in ſocietate recepit: aliis regnū ademit: ſuffectis i loca eorum nouis regibus. Inſigni præter cæteros fuit Abartomius rex ab Alexādō ſidonix constitutus: quem Alexāder cū operā oblocare ad puteos exhauriendos hortosq; irrigandos ſolitus eſſet: miſere uitam exhibentē regē fecerat: ſpreti nobilibus ne generis id nō dātis beneficium putarēt. Tyriorum ciuitas cum coronā aureā magni ponderis per legatos i titulū gratulationis Alexandro miſiſſet: grate munere accepto tyrū ſe ire uelle ad uota Herculi reddenda dixit: cū legatū rectius id eum in tyro uetere & antiquiore tēplo facturū dicerēt: inde deprecantes eius introitum ita exarſit: ut urbi excidiū minaretur. Cōfeſtim q̄ exercitu inſulæ applicato nō minus animoſis tyriis fiducia carthaginēſiū bello excipitur. Augebat enim tyriis animos Didoniis exemplū: quæ carthagine cōdita tertiā ptem orbis quæſiſſet: turpe ducentes ſi ſoeminiſ ſuis plus animi fuiſſet in imperio quærendo q̄ ſibi i tuēda libertate: Amota igitur in belli ætate carthagine & accerſitis mox auxiliis non magno poſt tēpore p̄ditionē capiuntur. Inde Rhodū Alexander ægyptū ciliciamq; ſine certamine recepit. Ad louē deinde Ammonē pergir cōſulturus & de euentu futurorū: & de origine ſua. Namq; mater eius Olympias cōfeſſa uiro ſuo Philippo fuerat: Alexandrum nō ex eo ſe ſed ex ſerpēte i gentis magnitudinis cōcepſiſſe. Deniq; Philippus ultio prope uitæ ſuæ tēpore filiū ſuū nō eſſe palā prædicauerat: qua ex cauſa Olympiada uelut ſtupri compertā repudio dimiſerat. Igitur Alexāder cupiens originem diuinitatis acquirere ſimul & matrem infamia liberate per præmiſſos ſubornat antiſtites qd ſibi reſpōderi uelit. Inſipientē templum ſtatim antiſtites ut Ammonis filiū ſalutant. Ille lætus dei adoptione hoc ſe patre cenſeri iubet. Rogat deinde an omnes iſterfectores patris ſui ſit ultus: reſpondent patrē eius nec poſſe interfici nec mori: regis Philippi peractā plene ultionē eſſe. Tertiā iſterrogationē poſcenti uictoriā omniū bellorū poſſeſſionēq; terrarū dari reſpōdent: comitibus quoq; ſuis reſponſum: ut Alexādru pro deo nō pro rege colerent. Hinc illi aucta inſolētia miruſq; animo increuit tumor exēpta comitate quam & græcorū litteris & Macedonū iſtitutis didicerat. Reuerſus ab Ammone alexandriam cōdidit: & coloniā Macedonū caput eſſe ægypti iubet. Darius cum Babyloniam profugiſſet: per epiſtolas alexandrum deprecatur redimendarum ſibi captiuarum poteſtatem faciat. inq; eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed alexander in precium captiuarū regnum omne nō pecuniam petit. Interiecto tempore aliæ epiſtolæ Darii alexandro reddunt: quibus filiaſq; matrimoniū & regni portio offertur. Sed alexāder ſua ſibi dari reſcripſit: iuſſitq; ſupplicem uēire: & regni arbitria uictori permittere. Tum ſpe pacis amiſſa bellum Darius reparat: quadringentis milibus peditum & centum milibus equitum obuiam uadit alexandro. In itinere nunciatur uxore eius ex collifioe abiecti partus deceſſiſſe: eiufq; mortē illachrymatum alexandrum exequiaſq; benigne proſecutum: idq; eum non amoris ſed humanitatis cauſa feciſſe. Nam ſemel eam tantum alexādō uiſam eſſe: cum matrem paruulaſq; filias eius frequenter conſolaretur. Tunc Darius ſe ratus uere uictū cū poſt tot prælia & beneficiis ab hoſte ſuperaretur: gratūq; ſibi eſſe ſi uincere nequeat. q̄ a tali potiffimū uiceretur. Scribit itaq; & tertias epiſtolas & gratias agit: q̄ nihil i ſuos hoſtile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni uſq; ad flumē eufratē: & alteram filiam uxorem: pro reliquis captiuis triginta milia talentorū ad hoc Alexander gratiagē actionē ab hoſte ſuperuacaneam eſſe reſpōdit: nec a ſe quicquā factū in hoſtis adulatione: nec q̄ in dubios belli exitus aut i leges pacis ſibi lenocinia quæreret ſed animi magnitudine: qua didicerit aduerſus uires hoſtiū nō aduerſus calamitates cōtendere. Polliceturq; ſe præſtaturum ea Dario ſi ſecundus ſibi non par haberi uelit. Cæterę neq; mundū poſſe duobus ſolibus regi: neq; orbem ſumma duo regna: ſaluo ſtatu terrarū habere: proinde aut deditio nē eadē die aut i poſteram aciem paret: & nec polliceatur ſibi aliam q̄ ſit expertus uictoria: Poſtera die aciem producūt: cū repente ante prælium conſectum curis Alexādru ſomnus arripuit. Cum ad pugnam ſolus rex deeſſet a Parmenione ægre exercitatus: quærentibus ſomni cauſa oibus iſter pericula cum etiam i ocio ſemper parcior fuerit: magno ſe metu liberatum ait: ſomnūq; ſibi a repētina ſecuritate datum: q̄ licet cum oibus Darii copiis cōſtigere ueritum ſe longam belli moram: ſi perſæ exercitum diuidiſſent: ante præliū utraq; acies hoſtibus ſpectaculo fuit: Macedones multitudinē hominū corporum magnitudinem armorūq; pulchritudinē mirabantur: perſæ autē a tā paucis uicta ſuorū tot milia ſtupebāt. Sed nec duces circūire ſuos ſingulos ceſſabant Darius uix denis arma

Regnoꝝ
ordinatioAlexander
ad ammo-
nē louē p̄-
ficiſciturAlexādriz
conditioAtq; magni
ficū alex. re-
ſponſis

tis singulos hostes: si diuisio fieret euenire dicebat. Alexander macedonas: monebat: ne multitudie
 hostium: ne corporis magnitudine uel coloris nouitate moueretur: tantum meminisse iubet. nam
 iisdem se tertio pugnare: nec meliores factos putarent fuga: cum in aciem secum tam tristem memoriã
 cædium suarum & tantum sanguinis de duobus præliis fusi ferrent. Et quæadmodum Dario maiore
 turbam hominum esse sic uirum sibi. Hortatur spernat illam aciem auro & argento fulgente: in qua
 plus prædæ quàm periculi sit cum uictoria non ornamentorum decore sed ferri uirtute quærat. Post hæc præ
 lium committitur: Macedones in ferrum cum contemptu totiens a se uicti hostis ruebāt: contra per
 se mori quam uinci præoptabant. Raro etiam ullo prælio tantum sanguinis fufum est. Darius cum
 uinci socios uideret: uoluit mori & ipse: sed a proximis fugere cõpulsus est. Suadentibus deinde qui
 busdam ut pōs Cydni fluminis ad iter hostium impediendum includeret non ita saluti suæ uelle cõ
 sultum ait: ut tot milia sociorum hostibus obiciat: debere & aliis fugæ uiam patere: quæ patuerit sibi.
 Alexander autem periculofissima quæque aggrediebatur: & ubi confertissimos hostes acerrime pugna
 re cõspexisset: eo se semper igerebant: periculaque sua esse non militum uolebat. Hoc prælio Asiæ imperium
 rapuit: quinto post acceptum regnum anno: cuius felicitas tanta fuit: ut post hoc nemo rebellare etiam
 ausus sit: pacienterque Persæ post imperium tot annorum iugum seruitutis acceperit. Donatis rectisque mi
 litibus. xxxiiii. cõtinuis diebus prædã recognoscit. In urbe deinde clausa. xi. milia talentorum iuenit. Ex
 pugnat & Persepolim caput persici regni urbem multis annis illustrem: refertaque orbis terrarum spoliis. quæ
 interitu eius primū appuerunt. Inter hæc octingenti admodum greci occurrunt Alexandro: qui poenam
 captiuitatis truciata parte corporum tulerat: rogantes ut sicuti gratiam se quoque ab hostis crudelitate ui
 dicaret. Data potestate redeundi agros: recipere maluerunt: ne non tam gaudium parentibus quam detestandum
 sui cõspectum reportarent. Interea Darius in gratiam uictoris a cognatis suis aureis cõpedibus cathenis
 que in uico spartanorum Tanea uincit. Credo ita diis immortalibus uindicantibus: ut in terra eorum: qui luc
 cessuri imperio erant: perire regnum finiret. Alexander quoque citato cursu postera die supuenit. Ibi que co
 gnouit Darium clauso uehiculo per noctem exportatum iusto itaque exercitu subsequi cum septem milibus equum
 fugiente illeque. in itinere multa & periculosa pericula fecit. Emensus deinde multa milia passuum cum nullum Da
 rium idicium reperisset respirandi equis data potestate: unus ex militibus dum ad fontem proximum pergit in uehi
 culo Darium multis quidem uulneribus confossum sed spirantem adhuc iuenit qui applicito captiuo cum ciuem
 ex uoce cognouisset: id saltem presentis fortunæ solatiū se habere dixit: qui apud itellectum locuturus
 esse: nec incassum postremas uoces emissurus. Proferri hæc Alexandro iubet se nullis in eum meritorum offi
 ciis maximorum illi debitorum mori: qui in matre liberisque suis regno eius non hostilem animum expertus: felici
 usque hostem quam cognatos sortitus sit. Quippe & matri ac liberis suis ab eodem hostem uitam datam: sibi a co
 gnatis ereptam: quibus & uitam & regna dedit. Quamobrem gratiam illi eam futuram: quam ipse uictor uolet. Ale
 xandro referre se: quam solam moriens potest gratiam perari superæ & inferum numina & regales deos: ut illi terra
 rum omnium uictori contingat imperium: per se iustam magis quam grauem sepulturam ueniam orare. Quod ad ultionem
 pertinet iam non suam sed exempli cõmunemque omnium regum esse causam: quam negligere illi & indecorum esse & picu
 losum: quippe cum in altero iustitiæ eius: in altero est utilitatis causa uersetur: in quam re unicuique pignus fidei regni
 dextram se ferendam Alexandro dare. Post hæc porrecta manu expirauit. Quæ ubi Alexandro nunciata sunt:
 uiso corde defuncti tam indignam illo fastigio mortem lachrymis persecutus est: corpusque regio more sepeli
 ri: & reliquias eius maiorum tumulis inferri iussit.

Atf. Darii
 charitatē i
 suos

Verba Da
 rii extrema
 ad Alex.

Pecuniam
 bello quæ
 sita.

Alexander
 epirota

IVSTINI HISTORICI LIBER. XII.

Alexander in persequendo Dario amissos milites magnis funere impensis extulit reliquis
 expeditionis eius sociis. xv. milia talentorum diuisit. Equorum maior pars æstu amissa inuti
 lesque etiam qui superfuerant facti pecunia omnis. ciiii. milia talentorum ex uictoria nup con
 gesta: eique parmenio præficitur. Dum hæc aguntur epistolæ antipatris a macedonia red
 duntur: quibus bellum Agidis regis spartanorum in grecia: Alexandri regis epiro in Italia: bellum Sophyrionis
 præfecti eius in scythia cõtinebant: quibus uarie affectus plus tamē letitiæ cognitio moribus duorum
 æmuloꝝ regum quam doloris amissi cum Sophyrione exercitus suscepit. Namque post perfectionem Alexandri grec
 cia ferme omnis in occasionem recuperandæ libertatis ad arma concurrerat auctoritate lacedæmonio
 rum secuta: qui philippi alexandrique pacem soli spreuerant: & leges respuerant. Dux huius belli Agis rex
 lacedæmonioꝝ fuerat: quem motum antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit: magna tamē
 utrinque cedes fuit. Agis rex cum suos terga dantes uideret dimissis satellitibus: ut Alexandro si felicitate
 non uirtute inferior uideret: tantas strages hostium edidit. ut agmina interdum fugaret. Ad extremum
 & si a multitudine uictus: gloria tamē omnes uicit: Porro Alexander rex epiro in Italiã a tarentinis auxi
 lia aduersus brutios deprecantibus sollicitatus ita cupide profectus fuerat: ut in diuisione orbis terra
 rum Alexandro Olympiadis sororis suæ filio oriens & sibi occidens sorte contigisset: non minorem rege
 materiã in Italia africa siciliisque: quam ille in asia & in persis habiturus. Huc accedebat ut sicut Alexandro
 magno delphica oracula insidias in macedonia: ita huic responsum dodonæi louis orbem pondosiam am
 necque acherusium prædixerat: quæ utraque cum in epiro essent: ignarus eadem & in italia esse ad declinanda
 fatore pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Igic cum in Italia uenisset: primū illi bellum cum
 apulis fuit: quoque cognito urbis fato breui post tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat nam
 que tunc temporis urbis apulis brundisium: quam ætoli secuti fama rerum in troia gestarum clarissimum ac

nobilissimū duce Diomedem condiderant: sed' pulsi ab apulis cōsulentes oracula respōsum acceperant: locū quē reperissent ppetuo possessuros. Hac igit' ex cā p legatos sub belli cōminatiōe restitui sibi ab apulis urbē postulauerāt. sed ubi apulis oraculū innotuit iterfectos legatos in urbe sepeliūt perpetuo sibi sedē habitos: atq; ita defūcti respōso diu urbē possederūt. Quod cū factū cognouisset Alexander epiro antiquitatis fata ueneratus bello apulorū abstinuit. Gessit & cū brutiis lucanisq; bellum: multasq; urbes cōepit. tum & cū metapontinis & rutulis & romanis foedus amicitiaq; fecit sed brutii lucaniqu; cū auxilia a finitimis contraxissent: acrius bellū repetiuere. Ibi rex iuxta urbē pādofiam & flumē acheronta non prius fatalis loci cognitio noīe q̄ occideret: iterfici: moriensq; nō in patria fuisse sibi periculosam mortē: propter quā patriā fugerat: intellexit corpus eius tyrii publice redemptū sepulturæ tradiderūt. Dum hæc agunt i Italia Sophyrion quoq; pfectus ponti ab Alexandro magno relictus ociosum se ratus si nihil ipse gessisset adunato. xxx. milia militū exercitu scythis bellū intulit. Cæsus cum omnibus copiis poenas temere illati belli genti innoxia luit. Hæc cum nunciata in parthiam Alexandro essent: simulato mœrore propter Alexandri cognitionē exercitui suo triduo luctū idixit. Oibus deinde uelut Darii morte perpetrato bello reditū i patriā expectātib; cōiuges & liberos suos animo iam quodāmodo complectentibus ad concionē exercitū uocat. Ibi nihil actū tot egregiis præliis ait: si incolumis orientalis barbaries relinquat: nec se corpus sed regnum Darii petisse. persequēdosq; esse eos: q̄ a regno defecerint: Hac oratione uelut ex integro incitatis militū animis Mardosq; subegit. Ibi ei occurrit Thalestris siue Minothæa amazonū regina cum. ccc. mulieribus uiginti quinque diebus inter cōfertissimas gentes itinere cōfecto ex rege liberos quæ situra: cuius cōspectus aduētusq; admirationi fuit: & propter insolitū sceminis habitū: & ppter expetitū cōcubitū. Ob hoc triginta diebus ocio datis ut uisa est utiq; ipse discessit. Post hæc Alexander habitū regū persæ & diadema insolitū antea in regibus macedonicis uelut i leges eorū: quos uicerat: transiret: assumit: quæ ne inuidiosius & i se uno cōspicerent. amicos quoq; suos longam uestem auream purpureaq; sumere iubet: ut luxū quoq; sicuti cultū imitaret. persæ inter pellicū regeaq; greges electæ pulchritudinis nobilitatis noctiū uices diuidit. His rebus igentes epularum apparatus adiicit: ne ieiuna & destructa luxuria uideret. cōuiuū quoq; iuxta regiā magnificentiā ludis exornat. imemor prorsus tantas opes amitti his moribus nō quæri solere. Inter hæc indignatio oīum totis castris erat: illū a Philippo patre tantū detenerauisse: ut etiam patriæ nomen euitaret: moresq; persæ assumeret: quos propter tales mores uicerat. sed ne solus uitis eorum: quos armis subegerat: succubuisse uideret: militibus quoq; suis permisit: si quæ captiuæ consuetudinē teneret ducere uxores: existimās minorē in patriam reditus cupiditatem futuram habentibus in castris imaginem quandam lariū ac domesticæ sedis: simul & laborem militiæ meliorē fore dulcedie uxore. In supplementa quoq; militū minus exhauriri posse Macedoniā: si ueteranis patribus tyrones succederent militaturi in uallo: in quo nati essent: constantioresq; futuri: si nō solum tyrocinia uegetiam incunabula in ipsis castris posuissent. quæ cōsuetudo in successores quoq; Alexandri misit. Igitur & alimenta pueris statuta: & instrumēta armorum equorum quoq; iuuenibus data: & patribus pro numero filiorū p̄mia statuta. si quoq; patres occidissent: nihilominus pupilli stipēdia patrū traherent: quorum pueritia inter uarias expeditiōes militia erat. Itaq; a paruula ætate periculis laboribusq; indurati inuicti exercitus fuere. neq; castra aliter q̄ patriam: neq; pugnam aliud unquam q̄ uictoriam duxere. hæc soboles nomen habuit epigoni. Parthis deinde domitis præfectus his statuit ex nobilissimis persæ Andragoras: unde postea originē parthorū reges habuerūt. Interea nō Alexander regio sed hostili odio sæuire in suos cōepit: maxie indignabat' carpi sermonibus suoq; patris Philippi patriæq; mores subuertisse. ppter quæ crimina Parmenion quoq; senex dignitate regi p̄ximus cū Philota filio de utroq; prius quæstionibus habitis interficiunt. Fremere itaq; oēs uniuersis castris cōepere innoxii senis filiiq; casum miserantes: interdū se quoq; nō debere melius sperare dicentes. Quæ cū nunciata Alexandro essent: uerens ne hæc opinio etiam i macedoniā diulgaret: & ne uictoriæ gloria sæuitiæ macula ofuscaret: simulat se ex amicis quosdā in patriā uictoriarū nūcios missurū. Hortat' milites suis scribere: rariorē habituros occasionē ppter militiā remotiorē. datos faeces epistolæ ad se tacite deferri iubet: ex quibus cognito de se singulorū iudicio in unam cohortē eos: qui de rege durius opinati fuerāt contribuitur: aut cōsumpturus eos: aut i ultimis terris i colonias distributurus. Inde Dracas: Euergitas: Parimas: Parapammenos: Hydaspis: cæterosq; populos: qui in radice caucasi morabant': subegit. Interea unus ex amicis Darii Bersus uictus perducit: q̄ regem nō solū pdiderat: ueq; etiam interfecerat: quē in ultionē p̄fidie excruciantū fratri Darii tradidit: reputans nō tā hostē suū fuisse Dariū q̄ amicū eius: a quo eēt occisus: & ut his terris nomē relinqueret: urbē Alexandriā sup amnē Tanaim cōdidit intra diem septimū decimū muro. vi. milia passuum cōsumato: trāslatus eo triū ciuitatū populis: quas Cyrus cōdiderat. In bactrianis quoq; sogdianisq; .xii. urbes cōdidit: distributis his quoscūq; in exercitu sediciosos habebat. his ita gestis solemnī die amicos i cōuiuū uocat: ubi orta iter ebrios regē a Philippo gestaq; mētionē præferre se patri ipse: rerūq; suæ magnitudinē extollere cælotænus cōepit: assentāte maiore cōuiuīæ parte. Itaq; cū unus ex seib; Clytus ductus fiducia aicitia regis: cuius palmā tenebat: mēoriāq; Philippi tueret: laudaretq; eius res gestas: adeo regi offendit: ut telo ad a satellite rapto eundē i cōuiuio trucidauerit:

A quibus
Brundusiū
conditum

Alexandri
epirota in
teritus

SUCCESSUS
bellorum
alex.

Thalestris
Minothea
Amazonū
regina

Att. alex. i
stitutum

Epigoni
Vnde par
thorū reges
originē ha
buerit

Att. celeri
tatem ope
ris

Alexāder
in cōiuiō
clytum oc-
cidit

Plutarchus
anaxarchi-
uerbis ait
alex. lena-
tum

Argyraspi-
des
Nysa

Cleophis
regina

Alexāder
alex. filius

Porus Rex

Indicæ gē-
tes ab alex.
uictæ

gens ad her-
cule in In-
dia cōdita

qua cæde exultās mortuo patrociniū Philippi laudēq; paternæ militiæ obiectabat. Postquā fatia-
tus cæde aius quēuit: & i locū iræ successit existimatio: mō & cām occidendi cōsiderās: pigre eū facti
cœpit: q; paternas laudes tā iracūde accepisse se q; nec cōiucia debuisset: amicūq; senē plonam occisi
mō innoxiiū a se occisum iter epulas & pocula dolebat. Eodē igif furore in pœnitentiā quo pridē in
irā uersus mori uoluit: Primū i fletus pgressus amplecti mortuū: uulnera tractare: & quasi audienti
cōfiteri dementiā: arreptū telū i se uertit: peregissetq; facinus ni amici iteruenissent. Māsit hęc uo-
luntas moriēdi etiā sequētib; diebus: Accesserat enī ad pœnitentiā nutricis suæ & sororis Clyti re-
cordatio: cuius absentis eū maxime pudebat: tā fœdā illi alimētōq; suoz mercedē redditā: ut in cu-
ius manibus pueritiā egerat: huic iuuenis & uictor pro beneficiis funera remitteret. Reputabat de-
inde quātū in exercitu suo: quātū apud gētes deuictas fabulaz atq; inuidiæ: quantū apud cæteros
amicos metū & odiū sui fecerit: q; amag; & triste reddiderit conuiuiū suū: nō armatus in acie q; cō-
uiuiō sedens terribilior. Tūc Parmenio & Philotas: tūc Amyntas cōsobrinus: tūc nouerca fratresq;
iterfecti: tūc Attalus: Eurylotus: Pausanias: aliiq; Macedonia exticti principes occurrebāt. Ob hęc
illi quadriduo perseuerata inedia est: donec exercitus uniuersi precibus exoratus est: precāris ne ita
mortē unius doleat: ut uniuersos perdat: quos i ultimā deductos barbariam inter infestas & irrita-
tas gētes bello destituat: multū p̄fuere & Calisthenis philosophi preces cōdiscipulatu apud Aristo-
telē familiaris illi. & tūc ab ipso rege ad prodenda memoriæ acta eius accitus. Reuocato igif ad bel-
lū animo Charasinos & Dracas in deditiōne accepit. deīde qd̄ primo ex perfico supbiæ regiæ mo-
re distulerat: ne oīa pariter inuidiosiora essent: nō saluari sed adorari se iubet. Acerrimus inter recu-
santes Calisthenes fuit: quæ res & illi & multis principibus macedonū exitio fuit: siquē sub specie i-
fidiarū oēs iterfecti: retētus tamē est a macedōibus mos salutādi regis explosa adorationē. Post hęc
indiam perit: ut Oceano ultimoq; oriente finiret imperiū: cui gloriæ ut etiā exercitus ornāmēta cō-
uenirent: phaleras equoz & arma militū argēto inducit: exercitūq; suū ab argenteis clypeis argyra-
spidas appellauit. Cū ad nysam urbem uenisset: opidanis nō repugnātibus fiducia religionis Liberi
patris: a quo cōdita urbs erat: parci iussit: lætus nō militiæ tantū uerū etiam uestigia se dei secutum
Tūc ad spectaculū sacri montis duxit exercitū naturalibus bōis uite hæderaq; uestiti: non aliter: q; si
manu cultus colentiumq; industria exornatus esset. Sed exercitus eius ubi ad montē accessit: repēti-
no mentis ipetu in sacros dei ululatus instinctus cū stupore regis sine noxa discurrit: ut intelligeret
non tam oppidanis parcendo q; exercitui suo se consuluisse. Inde montes dædalos regnaq; Cleophi-
dis reginæ petit: quæ cum se dedisset eius cōcubitu redemptū regnū ab Alexādro recepit: illecebris
cōsecuta quod armis nō potuerat. filiūq; ab eo gēitū Alexandrū nominauit: qui postea regno Indo-
rū potitus est. Cleophis regina propter prostratam pudicitia scortum regiū exinde appellata est ab
indis. Peragrata india cū ad saxum miræ magnitudinis & asperitatis in quod multi populi confuge-
rant: peruenisset: cognoscit Herculem ab expugnatione eiusdem saxi terræmotu prohibitum. Cap-
tus itaq; cupidine Herculis acta superare cum summo labore ac periculo potitus saxo eius omnes
loci gentes in deditiōne accipit. Vnus ex regibus indorum fuit. Porus nomine uiribus corporis &
animi magnitudine pariter insignis: qui bellum iam pridem audita Alexandri opinione in aduentū
eius parabat. Commissio itaq; prælio exercitū suum inuadere macedonas iubet: sibi regem eorum
priuatum hostem depōscit. Nec Alexāder morā pugnæ fecit: sed prima congressiōe uulnerato equo
cum præceps in terrā cecidisset: concursu satellitū seruatus est. Porus multis uulneribus obrutus ca-
pitur: qui uictū se adeo doluit: ut cū ueniā ab hoste inuenisset: neq; cibū sumere uoluerit: neq; uul-
nera curari passus sit: agreq; sit ab eo obtentū: ut uellet uiuere: quē Alexander ob honorem uirtu-
tis incolumē i regnum remisit. Duas igif urbes cōdidit unā nicæā alterā ex nomine equi bucephā-
lē uocauit. Inde ad restras: stathenos: passidas. gāgaritas cæsis eorū exercitibus expugnat. Cū ad euphi-
tes uēisset: ubi cū ducētum milibus hostiū equitū opperiebant: omnis exercitus nō minus uictoria
rū numero q; laboribus fessus lachrymis eū deprecā: ut sinē tādē belli faceret: aliquādo patriæ red-
ditusq; mēinisset: respiceret militū annos: quibus uix ætas ad reditū sufficeret ostēdere alius caniciē
alius uulnera. alius ætate cōsumpta corpora: alius cicatricibus exhausta. Solos se esse qui duorum re-
gū Philippi Alexādrīq; continuā militiā pertulerint. Tandē orare ut reliquias saltē suas paternis se-
pulchris reddat: quoz nō studiis deficiat: sed annis. Ac si nō militibus uel ipse sibi parcat: ne fortunā
suam nimis onerando fatiget. Motus his tā iustis precibus uelut in sinē uictoriæ castra solito ma-
gnificētiora fieri iussit: quoz molitiōibus & hostis terreret: & posteris admiratio sui relinqueretur.
nullū opus milites lætius fecere. Itaq; cæsis hostibus cū gratulatione i eadem reuenterent. Inde Ale-
xāder ad annē agesynē pergir. Per hūc ad oceanū: deuehit. Ibi gesonas asybosq; quos Hercules cōdi-
dit in deditiōne accepit. hinc ad ambros & sycambros nauigat: quæ gentes cū armatis. lxxx. milibus
peditum & lx. milibus equitū excipiūt. Cū prælio uictor esset: ad urbē eoz exercitū ducit: quā de-
sertam a defensoribus cū de muro quē primus ceperat aimaduertisset: i urbis planiciē sine ullo satel-
lite desiliit. Itaq; cū eū hostes solū cōspexissent: clamore edito undiq; cōcurrūt: si possint: i uno ca-
pite orbis. bella finire: & ultionē tot gentibus dare: nec minus Alexāder cōstāter restitit: & unus ad-
uersus tot milia præliat. Incredibile dictu est: ut eū nō multitudo hostiū: nō magna teloz uis: nō tā-
tū lacestētium clāor terruerit: solus tot milia cæderet: ac fugaret. Vbi uero se obrui multitudie ui-

trūco se: q̄ ppe mure stabat: applicuit: cūlū auxilio totus cū diu agmen sustinisset: tādē cognito periculo eius amici ad eum desiliūt: ex quibus multi cæsi præliūq; tā diu anceps fuit: quod omnis exercitus muris deiectis in auxiliū ueniret. In eo prælio sagitta sub māmā traiectus cū sanguinis fluxu deficeret: genu posito tam diu præliatus est: donec eū: a quo uulneratus fuerat: occideret. curatio uulneris grauior ipso uulnere fuit. Itaq; ex magna desperatiōe tandē saluti redditus. Polypercōta cū exercitu babiloniā mittit. ipse cū lectissima manu naues conscendit: & oceani littora pagrat. Cum uenisset ad urbem Ambigeri regis oppidani iuictū ferro audiētes sagittas ueneno armāt. atq; ita gemino mortis uulnere hostē a muris summoentes plurimos interficiūt. Cū iter multos letaliter uulneratus etiā Ptolemæus: moriturusq; iam uideretur: p̄ q̄etē regi monstrata in remedia ueneni herba ē: qua in potu accepta statim piculo est liberatus: maiorq; pars exercitus hoc remedio seruata: Ex pugnata deinde urbe reuersus in naues oceano libamēta dedit: prospere ī patriā reditū precatus: ac ueluti curru circa metam acto positus imperii terminis: qua sinus aut terrarum solitudines p̄dire passæ sūt: aut mare nauigabile fuit: secūdo æstu ostio fluminis Indi inuehit. In monumētā regē a se gestæ urbem barcen condidit: arasq; statuit relicto ex numero amicorū littoralibus idis præfecto. Inde iter terrestre facturū cū arida loca medii itineris dicerent: puteos opportunis locis fieri præcepit: quibus ingenti dulci aqua inuenta Babiloniā redit. Ibi multæ deuictæ gentes præfectos suos accusauerunt: quos sine respectu amicitiae Alexāder ī cōspectu legatorū necari iussit. Post hæc Darii regis filiam staturam in matrimonium recepit: sed & optimatibus macedonū lectas ex omnibus gentibus nobilissimas uirgines tradidit: ut cōmuni facto crimē regis leuaretur. Tunc ad concionē exercitum uocat: & promittit se æs alienum omnium propria impensa soliturum: ut prædam præmiarūq; integre domum ferant. Insignis hæc munificentia non summa tantum uerum etiā titulo muneris fuit: nec a debitoribus magis q̄ a creditoribus gratius accepta: quoniam utriusq; exactio pariter ac solutio difficilis erat tria & uiginti milia talentorū: in hos sumptus expēsa. Dimissis ueteranis exercitū ex iunioribus supplet: sed retenti ueteranorū discessum ægre ferentes missionē & ipsi flagitabāt: nec annos sed stipendia sua numerari iubebant: pariter in militia lectos: pariter sacramento solui æquū cēlentes: nec iam precibus sed cōuicio agebant: iubentes eū solū cum patre suo Ammone finire bella: ut milites suos fastidiat. contra ille nūc castigare milites: nunc lenibus uerbis monere: ne gloriosā militiam seditionibus infuscarēt. Ad postremum cum nihil proficeret uerbis ad corripiendos seditionis auctores e tribunali in cōcionem armatam in ermis ipse desiliit: & nemine prohibēte. xiii. corzeptos manu sua. ipse ad supplicia duxit: tantam uel illis moriēdi patiētiam metus regis: uel huic exigendi supplicia constantiam disciplina militaris dabat. Inde separatim auxilia perfarum ī concionē alloquit. Laudat perpetuā illoꝝ tū in se: tū in pristinos reges fidem sua in illos beneficia memorat: ut nūquā quasi uictos sed ueluti uictoriæ socios habuerit. Deniq; se in illoꝝ non illos in gētis suæ morem trāsisse: affinitatibus cōnubiōꝝ uictos uictoribus cōmiscuisse. Nūc quoq; ait custodiā corporis sui nō macedōibus tantum se uerū etiam illis crediturum. Atq; ita mille ex his iuuenes in numerū satellitū legit: auxiliorū quoq; portionē armatā in disciplinā macedonū exercitui suo miscet quā rem ægre macedones tulerunt: iactātes hostes suos in officium suū a rege subactos. Tūc uniuersi flentes regē adeunt torant: ut suppliciis suis potius saturet se q̄ cōtumeliis: qua modestia obtinuerūt: ut. xi. milia militū ueteranorū exauctoraret. sed ex amicis dimissi senes Polypercō: Clytos: Gorgias: Polydamas: Antigōas. Dimissis his Crateris p̄pōit iussus p̄esse macedōibus ī Antip̄ri locū Antipatrūq; cum supplemento tyronū in locū eius uocat stipendia reuerentibus ueluti militantibus data. Cū hæc agūt: unus ex amicis eius Ephestion decedit dotibus primo formæ pueritiæq; mox obsequiis regi percarus: quē cōtra decus regiū Alexāder diu luxit: tumulūq; ei duodecim milia talētorū fecit: eūq; post mortē colit: ut deū iussit. Ab ultimis littoribus oceani Babiloniā reuertenti nunciā legatiōes carthaginēsiūq; cæterarūq; africæ ciuitatū. s. hispāiarū siciliæ galliæ sardiæ: nōnullas quoq; ex italia eius aduētū babilōiæ opiri: adeo uniuersū terræ orbē noīs eius terror iuaserat ut cūctæ gētes ueluti destinato ibi regi adularēt. Hac igit̄ ex cā Babiloniā festināti uelut cōuentū terræ orbis: acturo qdā ex magis p̄dixit: ne urbē ītroiret testatus hūc locū ei fatalē fore. Ob hoc omiffa Babilōia ī byrsiā urbē trās euphratē desertā olim cōcessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho cōpulsus est rursus magorū p̄dicta cōtēnere: ut falsa ut incerta: & si fatis constent: ignota mortalibus: ac si naturæ debeant: imutabilia. Reuersus igit̄ Babiloniā multis diebus ocio deditis ītermiffum olim cōuiuū solēniter instituit: totusq; ī lætitiā fusus cū diei noctē cōiunxisset peruigilē: iā cōuiuio medicus Thessalus īgaurata cōmessatione & ipsum & sodales eius inuitat: Accepto poculo media potione repente ueluti telo Alexāder cōfixus ingemuit. Elatusq; e cōuiuio semianimis tanto dolore cruciatus est: ut ferrū in remedia posceret: tactūq; hoīum uelut uulnera idolesceret. Amici cām morbi intemperie ebrietatis disseminauerūt. Re autē uera insidiæ fuerūt: quæq; ifamiā successorū potētia oppressit. Auctor īsidiarū Antipater fuit: qui cū carissimos amicos eius interfectos uideret Alexandrum genē suū lyncistarū occisum se magnis rebus in græcia gestis: nō tā gratū apud regē q̄ inuidiosū esse: a matre quoq; eius Olympiade uariis se criminatiōibus uexatū. Huc accedebāt ante paucos dies supplicia ī p̄fectos deuictæ nationū crudeliter habita: ex quibus rebus se quoq; a macedōia nō ad societate militiæ: sed ad p̄nā euocatū arbitrabat. Igit̄ ad occupādū regē Cassādrū filiū dato

Att. alexan
dri pericu
lum

Herba salu
bris per ge
tem demō
strata

Missio ue
teranorū

Alexandri
ira in suos
Perfæ ad
custodiam
corporis ab
alex. legun
tur

Alexander
uenenum
bibit

Antipater

ueneno subornat; q̄ cū fratribus Philippo & Iolla ministrare regi solebat: cuius ueneni tanta uis fuit: ut nō aere: nō ferro: nō testa contineret: nec aliter ferri nisi ī unguia eq̄ potuerit: pramonito filio ne aliis q̄ Thessalo & fratribus crederet. Hac igit̄ ex cā apud Thessalū paratū repetitūq; cōuiuū ē: Phīlippus & Iollas p̄gustare potū regis soliti ī aqua frigida uenenū habuerūt: quā p̄gustatā iā potiōi sup miserūt. Quarto die Alexander indubitātā mortē sentiēs agnoscere se fatū domus maiore suoz ait. Nā plærolq; æacidaz iter trigessimū annū defunctos: tumultuātes deinde militis īsidiis perire regē suspicantes ipse sedauit: eosq; oēs cū platus in æditissimū urbis locū esset ad cōspectū suum admīsit. osculandāq; dexterā suā flētibus porrexit. Cū lachrymarēt oēs: ipse nō sine lachrymis tantū uege etiam sine ullo tristioris mētis argumēto fuit: ut quosdā īpatiētius dolētes consolatus sit. Quibusdā mādata ad parētes eoz dedit: adeo sicut in hostē ita & in mortē iūctus aīus fuit. Dimissis militibus amicos circūstantes percōtat: uideat̄ ne similit̄ sibi reperturi regē: tacentibus cunctis tūc ip̄e ut hoc nesciat: ita illud scire uaticinariq; se ac pene oculis uidere dixit: q̄tū sit ī hoc certamīe sanguinis fufura macedōia: quātisq; ædibus quo cruore mortuo sibi parentatura. Ad postremū corpus suū Ammōis tēplo condi iubet. Cū deficere eū amici uiderent: quærun̄t quē īperii faciāt haredē: respōdit dignissimū. Tāta illi magnitudo animi fuit: ut cū Hercule filiū: cū fratre Arideū: & cū Roxanē uxore prægnañtē relinqueret: oblitus necessitudinū dignissimū nuncuparet haredē. Prorsus quasi nefas esset uiro forti aliū quā uirū fortē succedere: aut tanti regni opes aliis q̄ p̄batis relinqui. Hac uoce ueluti bellicū inter amicos cecinisset: aut malum discordiæ misisset. ita oēs in æmulationē cōfurgunt: & ambitione uulgi tacitū fauorē militū quærun̄t. Sexto die præclusa uoce exēplū digyptō annulū pdicæ tradidit: q̄ res gliscentē amicorū dissensionē: sedauit. Nā & si nō uoce nūcupatus hares: iudicio tamē electus esse uidebat̄. Decessit Alexāder mense uno. annos tres & .xxx. natus: uir supra humanā potentiā magnitudine animi p̄ditus: qua nocte eū mater Olympias cōcepit: uisa per q̄tem est cum ingēti serpente uolūari: nec dei deceptā: somnio est. Nā profecto maius humana mortalitate opus uero tulit: quam cū æacidaz gēs ab ultia sæculoz memoria: & regnum patris fratris mariti ac deiceps maiorum oīum illustrauerit: nullius tamē nomine q̄ filii clarior fuit. Prodigia magnitudinis eius in ipso ortu nonnulla apparuerūt. Nā ea die qua natus est: duæ aquilæ tota die præpetes supra culmen domus patris eius federunt: omen duplicis imperii europæ aliāq; p̄ferentes: ea demq; die nūciū pater eius duaz uictoriāz accepit: alterius belli illyrici: alterius certaminis Olympiaci: in quod quadrigaz currus miserat: quod omen uniuersaz terraz uictorias infanti portendebat. Puer acerrimus litteraz studiis eruditus fuit. Exacta pueritia per quīquēniū sub Aristotele doctore inçlyto omniū philosphoz creuit. Accepto deinde imperio regem se terraz omniū ac mūdi appellari iussit: tātamq; fiduciam suis militibus fecit: ut illo præsete nullius hostis arma nec inermes timuerint. Itaq; cum nullo hostium unquā cōgressus est: quem non uicerit Nullam urbē obsedit: quam non expugnauerit. Nullā gentē adiit: quā nō calcauerit. Victus deniq; existat est ad Postremum non uirtute hostili: sed insidiis suoz & fraude ciuili.

IVSTINI HISTORICI LIBER XIII.

Extincto in ipso ætatis ac uictoriāz flore Alexandro magno triste apud omnes totaq; babyloniam silentiū fuit. Sed nec deuictæ gentes fidem nuncio habuere: q̄ ut ī uictum regem sic immortalem eum crediderant. Recordātes quotiēs præseti morti ereptus esset: quam sæpe ferro amisso repente se non sospitē tantum suis uerum etiam uictorem obtulisset. ut uero mortis eius fides affuit: oēs barbaræ gentes paulante ab eo deuictæ nō ut hostē eum: sed ut parentem luxerunt. Mater quoq; Darii regis: qua amisso filio a fastigio tantæ maiestatis in captiuitatem redactam indulgētia uictoris in eam diem uitæ nō p̄nituerat: audita morte Alexādrī mortē sibi ip̄a cōsciuit: nō q̄ hostē filio præferret: sed q̄ pietatem filii in eo: quem hostem timuerat: experta esset. Cōtra Macedones uersa uice non ut ciuē ac tantæ maiestatis regem uege ut hostem amississent: gaudebant: seueritatē nimīā & assidua belli pericula execrantes. Huc accedebat q̄ principes regnum & imperia uulgi militū thesauros & grāde pondus auri uelut inopinatam prædam spectabāt illi successionem regni: hi opū ac diuitiarum hæreditatem cogitantes: Erant enim in thesauris. c. milia talētoz: & in annuo uectigali tributo. ccc. milia. Sed nec amici Alexandri frustra regnum spectabant. Nam eius uirtutis erāt ac uenerationis: ut singulos reges putares. Quippe ea formæ pulchritudo: & p̄ceritas corporis & uiriū ac sapiētīæ magnitudo in omnibus fuit: ut qui eos ignoraret: nō ex una gente sed ex toto terraz orbe electos iudicaret: neq; enim unquā antea macedonia uel ulla gens alia tam clarorum uiroz p̄uentu floruit: quos primū Philippus mox Alexander tanta cura legerant: ut nō tam ad societatem belli quā in successionem regni electi uiderētur. Quis igitur miretur talibus ministris orbem terrarum uictum cum exercitus macedonum a tot nō ducibus sed regibus regeret: qui nunquā sibi repiri p̄tes si non inter se cōcurrissent. Multosq; macedonia pro uno Alexandro habuisset: nisi fortuna eos ex æmulatione uirtutis in perniciem mutuam armasset. Cæteroz occiso Alexādro nō ut lati ita & securi fuere omnibus in unū locū competentibus: nec minus milites inter se timebāt: quoz & libertas solutior & fauor incertus erat. Inter ipsos uero æqualitas discordiā augebat: nemine tantum cæteros excedente: ut ei aliquis summitteret. Armati itaq; in regia coeunt ad formādum rerum præse-

Atf. Alexā
dri constā
tiā ī morte

Alexandri
conceptus

Prodigia q̄
in alex. or
tu euenere

Omnes ul
tæ gentes
eum ut pa
rentes luxe
runt

Atf. uecti
gal

tium statum. Perdicas censet Roxanis expectari partum: quæ exacto mense octauo matura iam ex Alexandro erat: & si puerum peperisset: hunc dari successorem patri. Meleager negat differenda in patris dubios consilia: nec esse expectandum dum reges sibi nascerentur: cum iam genitis uti liceret: seu si puer illis placeat esse pergami filium Alexandri natum ex Garbine nomine Herculem: seu mallet iuuenem esse in castris fratrem Alexandri Arideum comitem: & cunctis non suo tantum uerum patris Philippi nomine acceptissimum. Cæterum Roxanem esse originis persicæ: nec esse fas: ut macedonibus ex sanguine eorum: quorum regna deleuerit: reges constituentur. quod nec ipsum Alexandrum uoluisse. dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem fecisse. Ptolemæus recusat regem Arideum non propter maternas modo sordes: quæ ex Larisseo scorto nasceretur: sed etiam propter iualitudinem maiorem quam patiebatur: ne ille nomen regis alius imperium teneret & melius esse ex his legi: qui pro uirtute regi suo proximi fuerit: qui prouincias regnant: quibus bella madetur: quæ sub persona regis indignorum subiiciatur imperio. Vicit Perdica sententia ex consensu uniuersorum. Placuit itaque Roxanis expectari partum: & si puer natus fuisset tutores Leonatum & Perdicam Cratero & Antipatrum constituunt: confestimque in tutorum obsequia iurant. Cum equites quoque idem fecisset: pedites indignati nullas sibi consiliorum partes relictas: Arideum Alexandri fratrem regem appellat satellitesque illi ex tribu sua legunt: & nomine Philippi patris uocari iubent: quæ cum nunciata equitibus essent: legatos ad mitigandum eorum animos duos ex proceribus Attalum & Meleagrum mittunt: qui potestiam ex uulgi adulatione querentes omnia legatiõ militibus consentiunt: statim & seditio creuit: ubi caput & consilium habere cepit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito. equites trepidi ab urbe discedunt: castrisque positis & ipsi pedites terreri ceperunt. Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus ad interficiendum perdicam ducem alterius partis mittit: ad quem armatum & ultro prouocantem cum accedere percussores ausi non fuissent: tanta constantia perdicæ fuit: ut ultro ad pedites ueniret: & in concione euocatos edoceret. Quod facinus molirentur: respicerent contra quos arma sumpserunt: non illos per fas: sed macedones: non hostes sed ciues esse. Pluresque etiam cognatos eorum certe & commilitones eorundem castrorum & periculorum socios: edituros: deinde egregium hostibus suis spectaculum: ut quoque armis uictos se doleat: eorumque mutuis caedibus gaudeant: paraturusque sanguine suo manibus hostium a se interfectorum. Hæc cum per singularem facundiam sua Perdica perorasset: adeo mouit pedites: ut per bato consilio eius dux ab omnibus legeret. Tunc etiam equites in concordiam reuocati in Arideum regem consentiunt. Seruata est portio regis alexandri filio si natus esset. Hoc agebat posito in medio corpore alexandri: ut maiestas eius testis decoretur esset. His itaque compositis macedoniae & graeciae antipater praepositus. Regiae pecuniae custodia Cratero tradit. Castrorum exercitus & regis cura Meleagro & Perdica assignatur: iubeturque arideus corpus alexandri in ammonis templum deducere. Tunc Perdica infusus seditionis auctoribus repente ignaro collega iustrationem castrorum pro morte regis in posterum edicit. Posteaque armatum exercitum in campo constituit consuetibus uniuersis euocatos duntaxat de singulis manipulis seditiosos supplicio tradi occulte iubet. Reuersus deinde inter principes prouincias diuisit: simul ut remoueret amulos: & munus ipsi beneficii sui faceret. Primo Ptolemæo aegyptus & africa arabiaque pars sorte uenit: quem ex gregario milite alexander uirtutis causa prouexerat: cui ad tradendam prouinciam Deomenes: qui alexandriam edificauerat: datus. Consine huius prouinciae syria Laomedon mitylenæus: cilicia Philotas cum filio & illyrios accipiunt. Mediae in iori acropatos: in iori alceta Perdica praepositus. Susania ges Synos: Phrygia maior antigono Philippi filio assignat. Lycia & Paphlagonia Learcus: caria Cassander: Lydia menander sortitur. Leuato in iori phrygia euertit. Thracia & regiones pontici maris Lysimaco Cappadocia cum paphlagonia Eumeni datus: summus castrorum tribunatus Seleuco antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri praepositus. In Bactriana ulteriore & india regionibus priores: praefecti detent. Seres inter amnes duos hydaspem & indum Taxiles habebat. In colonias in india conditas Phylton Agenoris filius mittit. Parapomenos fines caucasi montis Axiarches accepit: Draicas & argæos Statanor: Bactrianos Amyntas sortitur. Sagiarios Scythæus: Nicator parthos Philippus hyrcanos: Fratrafarnes armenios. Neoptolemus persas: Peucestes babylônios: Arthous pelagos: Archesilaus mesopotamiam adepti sunt. Hæc diuisio cum ueluti fatale munus singulis contigisset: ita magna incrementorum materia plurimis fuit. Siquidem non magno post tempore quasi regna non praefecturas diuisisset: sic reges ex praefectis facti magnas opes non sibi tantum parauerunt: uerum & posteris reliquerunt. Cum hæc in oriente aguntur: in graecia athenienses & aetoli bellum: quod iam uiuo Alexandro mouerant: summis uiribus instruebant. Causa belli erat: quod reuersus ab india Alexander epistolas in graeciam scripserat: quibus omnium ciuitatum exules praeter caedis damnatos restituebantur quæ recitatae praesente uniuersa graecia in mercato olympiaco magnos motus fecerant: quod plurimi non legibus pulli patria sed per factionem principum fuerant: uerentibus iisdem principibus ne reuocati potentiores in reperiuntur fierent. Palam igitur iam tunc multae ciuitates libertatem bello uendicandam fremebant. Principes tamen omnium athenienses & aetoli fuere: quod cum nuntiatum esset Alexandro mille naues longas sociis imperari precepit: quibus in occidente bellum gereret: excursurusque cum ualida manu fuerat ad athenas delendas igitur athenienses contracto. xxx. milium militum exercitu. & cc. nauibus bellum cum antipatro: cui graecia forte euenerat: gerunt eumque detraherentem praedium & heraclæ urbis moenibus tuentem se obsidione cicerunt. Eodem tempore Demosthenes atheniensis orator pullus patria ob crimine accepti ab Harpago auri. quod cru-

Primæ macedonum discordiæ

Arideus alexandri frater

Seditio militaris

Quæ quibus prouinciae sit & maced. de legatæ

Prouinciæ ordinatio

Seres inter hydaspem & Indum

Graeciae status

atq. apparatus belli ab alexandro destinatus

Megarum de
mosthenes
exulauit

atq. barba-
rorum de-
speratione

Varii bello
rum motus
inter alex.
successores

Ptolemæi
opes

Cyrenes cō-
ditio

Cyrenes fa-
bula

Eumeneis suc-
cessus

delitatem alexandri fugerat: quod ciuitatem in eiusdem alexandri bellum impelleret. Forte megarum exulabat. quod cum missum ab atheniensibus hyperidem legatum cognouit: quod peloponneses in societate armorum sollicita res: secutus eum Sicyonia: argos: & Corinthum ceterasque ciuitates eloquentia sua atheniensibus iunxit. Ob quod factum missa ab atheniensibus obuiam nauis ab exilio reuocatur. Interim in obsidione antipatri Leosthenes dux atheniensium telo e muris in traiecit iacto occiditur. quare res tantum animorum antipatro dedit. ut etiam uallum rescindere auderet: Auxilium deinde a Leonato petit per legatos: qui cum uenire nunciaret cum exercitu: obuii ei athenienses cum instructis copiis fuere: ibique equestri praelio graui uulnere ictus extinguit antipater & si auxilia sua uideret deuicta: morte tamen Leonati lætatus est. Quippe & æmulum sublatum: & uires eius accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu eius recepto cum par hostibus etiam praelio uideret: solutus obsidione in Macedoniam concessit: graecorum quoque copiarum a finibus graeciae hoste pulso in urbes dilapsae sunt. Interea Perdica bello innoxio Ariarathi regi cappadocum illato praelioque uictor nihil praemii praeter uulnera & pericula rettuli. Quippe hostes ab acie in urbem recepti occisis coniugibus: & liberis domos quisque suas cum omnibus copiis incendunt. Eodem congestis etiam opibus semetipsi praecipitant. ut nihil hostis uictor suarum regum praeter incedii spectaculo frueretur. Inde ut uiribus auctoritatem regiam acquireret: ad nuptias Cleopatras sororis Alexandri magni & alterius alexandri quodam uxoris non aspernate Olympiade matris eius incedit: sed prius antipatrum sub affinitatis obtentu capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium filiam eius petere: quo facilius ab eo supplementum tyronum ex macedonia obtineret. quae dolum praesentiente antipatro cum duas eodem tempore uxores quaerit: neutram obtinuit. Post haec bellum inter antigonum & perdicam oritur. Antigono Crateros & antipatrum auxilium ferebat: quod facta cum atheniensibus pace polycratis graeciae & macedoniae praeposuit. perdica alienatis rebus Arideum & Alexandri magni filium in cappadocia: quoque cura illi mandata fuerat: de summa belli in consilium adhibet: quibusdam placebat bellum in macedoniam transferri ad ipsum fontem & caput regni: ubi & Olympias esset mater alexandri: non mediocre momentum partium & ciuium fauor propter alexandri Philippique nomina: sed in rem uisum est ab aegypto incipere: ne in macedoniam profectis asia a Ptolemaeo occuparetur. Eumenii praeter praedictas quas acceperat. paphlagonia & Caria & Lycia & phrygia adiciunt. Ibi crates & antipatrum operari iubentur. adiutores ei dantur cum exercitibus suis frater perdicae alcetas & Neoptolemaeus: Clyto cura classis traditur. Cylicia philotae adempta Filoxeno datur. ipse perdica aegyptum cum ingenti exercitu petit: sic macedonia in duas partes discurrentibus ducibus in sua uiscera arma. ferrumque ab hostili bello in ciuilem sanguinem uertit: exemplo furentium manus ac membra sua ipsa caesura. Sed Ptolemaeus in aegypto solerti industria magnas opes parabat. Quippe & aegyptios insigni moderatione in fauorem sui sollicitauerat: & reges finitimos beneficiis obsequiisque deuinxerat: terminos quoque imperii acquisita cyrene urbe amplauerat: factusque iam tantus erat: ut non tam timeret hostes: quam timendus ipse hostibus esset. Cyrene autem condita fuit ab Aristaeo: cui nomen Bactos propter linguae obligationem fuit. Huius pater Cyrenus rex theramenis insulae cum ad oraculum delphos propter dedecus adolescentis filii nondum loquentis deum deprecaturus uenisset: responsum accepit: quo iubebatur filius eius Bactus africanam petere: & urbem Cyrenem condere: usum linguae ibi accepturus. Cum responsum ludibrio simile uideret propter similitudinem theramenis insulae: qua coloni ad urbem condendam in africanam tam longinqua regionis proficisci iuebantur: res omissa est. Interiecto deinde tempore uelut contumaces ex pestilentia deo parere compelluntur: quoque tam insignis paucitas fuit: ut uix unam nauem complerent. Cum uenissent in africanam pulsos accolis montem Cyram & propter amoenitatem loci & propter fontis ubertatem occupauere. Ibi Bactus dux eorum linguae: nodis solutis loqui primum coepit: quare res aios eorum ex praemissis dei iam parte praecipit in reliqua parte condendam urbis accedit. Positis igitur castris opinionem ueteris fabulae accipiunt Cyrenem eximia pulchritudinis uirginem: a Thessalia monte pelio ab Apolline raptam perlatamque in eiusdem montis iuga: cuius collum occupauerat: a deo repletam. iiii. pueros peperisse Nomiū Aristeu Euto cum Agaeum: missos a patre Hispero rege Thessaliae: quod perquireret uirginem: loci amoenitate: captos ipsidem terris cum uirgine reledisse: ex his pueris tres adultos in Thessalia reuersos a uita regna cepisse. Aristeu in arcadia late regnasse eumque primum & apulum & mellis usum & lactis & coaguli hominibus tradidisse solstitialisque ortus & sydege primum inuenisse quibus auditis Bactus uirginis nomine ex responsis agnito urbem Cyrenem condidit. Igitur Ptolemaeus huius urbis auctus uiribus bellum in aduentu Perdicae parabat: sed perdicae plus odii arrogatiae quam uires hostium nocebant: quam exosi etiam socii ad Antipatrum gregati confugebant. Neoptolemaeus in auxilium Eumenii relictus non solum transfugere: uerum etiam prodere partium exercitum uoluit: quam cum re praesensisset Eumenes cum praedatore decernere praelio necesse habuit. Victusque Neoptolemaeus ad Antipatrum & polycratis profugit: hisque persuadet: ut continuatis mansionibus læto ex uictoria & securo fuga sua Eumenii superueniat: sed res Eumenem non latuit. Itaque insidiae in insidiatores uersae: & qui secum aggressuros se putabant: securis itinere & peruigilia noctis fatigatis occursum est. In eo praelio Polypcon occiditur. Neoptolemaeus quoque cum Eumene congressus diu multis uulneribus acceptis colluctatus est: & in summa uictus occubuit. Victor igitur duobus praesens continuis Eumenes afflictas partes transactione sociorum paululum sustentauit. Ad postremum tamen Perdica occiso (ab exercitu hostis cum Phytone & Illyrio & Alceta fratre Perdicae rex appellatur: bellumque aduersus eos Antigono decernit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XIII.

Vmenes ut Perdicā occisū: se ut hostē a macedōibus iudicatū. bellūq; antigono decre-
tū cognouit: ultro ea militib; suis indicauit: ne fama aut rē ī maius extolleret: ut mi-
litū aīos regē nouitate terreret: simul ut an cōtra se animati essent cognosceret: sum-
pturus cōsiliū ex motu uniuersorū: cōstāter tamē prāfatus ē: si cui hāc terrori esset:
hēre eū dicēdi p̄tātē: q̄ uoce adeo cūctos ī studiū p̄tū suāz iduxit: ut ultro illū oēs
hortarēt: rescissurosq; se ferro decreta macedonum affirmerēt. tūc exercitū ī aetoliā
p̄moto: pecunias ciuitatibus īperat recusantes dare hostiliter diripit. Inde sardis p̄fectus est ad Cleo-
patrā sororē Alexandri magni: ut eius uoce cēturiōes principalesq; cōfirmarēt existimaturus: ibi ma-
iestatē regiā uertit: unde soror Alexandri staret. tanta ueneratio magnitudinis alexandri erat: ut etiā
p̄ uestigia mulierū fauor sacraei eius noīs q̄reret. Cū reuersus ī castra eēt: epistolā totis castris abie-
ctā iuenturū: q̄bus iis q̄ Eumenes caput ad antigonum detulisset: magna p̄mia diffiniebāt. Is cogni-
tis Eumenes uocatis ad cōcionē militibus p̄rio grās agit: q̄ nemo iūctus sit: q̄ sp̄e cruēti p̄mii fidei
sacramento antep̄eret tū deīde callidā subnectit cōfictas a se has epistolas ad expiēdos suorū aīos
eē cātege salutē suā ī oīum p̄tate eē. nec antigonū nec quēq; ducū sic uelle uicere: ut ille ī se exēplū
p̄simū statuāt. Hoc factō & ī p̄feti labatiū aīos deterruit: & ī futurū p̄uidet: ut siqd simile accedisset
nō se ab hoste corrupi: sed a duce tētari milites arbitrent. Oēs igit̄ operā suā certatī ad custodiā sa-
lutis eius offerūt. Interī antigōus cū exercitū supuenit: castrisq; positis postera die ī aciē p̄cedit. Nec
Eumenes morā p̄lio fecit. q̄ uictus ī munitū quoddā castellū cōfugit: ubi cū uideret se fortunā ob-
sidionis subiturū: maiore exercitus p̄tē dimisit: ne aut cōfesu multitudis hosti traderet: aut obsidio
īpā multitudie grauaret: legatos deīde ad antipatrē q̄ solus par antigoni uiribus uidebat: supplices
mittit: a quo cum auxilia Eumeni missa antigonus didicisset: ab obsidiōe recessit. Erat q̄dē solu-
tus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec salutis dimisso exercitū magna spes erat oīa igitur
circumspicienti optimum uisum est: ad alexandri magni argyraspidas inuictum exercitum & tot ui-
ctōriarum p̄fulgentem gloria decurrere sed argyraspides post alexandrum omnes duces fastidie-
bant: sordidā militiā sub aliis post tanti regis memoriam existimantes. Itaq; Eumenes blandimen-
tis agere. singulos suppliciter alloqui: nunc cōmilitones suos: nunc patronos: appellans periculorū &
opum orientalium socios: nunc refugia salutis suā & unica p̄sēdia cōmemorās: solos esse quorū
uirtute oriēs sit domitus: solos q̄ militiam Liberi patris qui Herculis monumenta supauerint: per
hos Alexandrū magnū factū: p̄ hos diuinos honores & īmortālē gloriā cōsecutū. orat ut nō tam du-
cem se q̄ cōmilitonē recipiant: unūq; ex corpore suo esse uelint. Receptus hac lege paulatim īperiū
primū monendo singulos: mox quā perperā facta erant: blande corrigēdo usurpat: nihil in castris
sine illo agi: nihil administrari sine solertia eius poterat. Ad postremū cū Antigonū uēire cū exerci-
tu esset nunciatum: cōpellit eos in aciē descendere. Ibi dum ducis īperia cōtēnunt: hostiū uirtute
superantur. in eo p̄elio nō gloriā tantū tot belloz: uez etiā cum cōiugibus & liberis p̄mīa lon-
gā militiāe parta pdiderunt. Sed & Eumenes qui auctor cladis erat: nec aliam sp̄e salutis reliquam
habebat: uictos hortabat: nā & uirtute eos superiores fuisse affirmabat: quippe ab his quinq; milia
hostium cāsa & si in bello p̄stent: ultro hostes pacē petituros: damna quibus se putēt uictos: duo mi-
lia mulierū & paucos īfantes & seruitia esse: quā melius uincēdo possit reparare q̄ deserendo uicto-
riam porro. Argyraspides neq; fugam se tētaturus dicūt post damna matrimoniorū & post cōiuges
amissas: neq; bellū gesturos cōtra liberos suos. Vltroq; eū cōuiciis agitāt: q̄ se post tot annos emeri-
torum stipendiōz redeuntes domū cum p̄mīis tot belloz ab ipsa amissione rursus ī nouā mili-
tiā īmensaq; bella reuocauerit: & a laribus quodāmō suis & ab ipso limite patriāe abductos īanibus
promissis deceperit: nunc quoq; amissis oībus felicis militiāe quāstionibus: ne uictos quidē ī misera
& inopi senectā quiescere sinat. Ignaris deīde ducibus cōfesti ad Antigonum legatos mittunt: peten-
tes ut sua reddi iubeat. Iis redditurum se pollicetur. si Eumenem sibi tradāt: quibus cognitis Eume-
nes cū paucis fugere tentauit: sed retractus desperatis rebus cum concursus multitudinis factus eēt
Petit ut postremū sibi alloqui exercitum liceret. Iussus ab uniuersis dicere factō silentio laxatisq; uī-
culis prolatam sicut erat chatenatus: manū ostēdit cernite milites inquit habitū atq; ornāmēta du-
cis uestri: quā non hostium quisq; imposuit: nam hoc etiā solatio foret: uos me ex uictore uictum:
uos me ex imperatore captiuū fecistis: quater intra hunc annum in mea uerba iureiurādo obstricti
estis: & ista mitto (neq; enim miseros cōuicia decēt) unū oro si propositoz Antigoni in meo capite
summa constituit: iter uos me uelitis mori: nam neq; illius īterest: quēadmodum aut ubi cadam: &
ego fuero ignominia mortis liberatus hoc si impetro: soluo uos iureiurādo quotiēs uos sacramēto
michi deuouistis: aut si ipsos pudet roganti uim adhibere: ferrū huic date: & permittite: quod uos fa-
cturos pro imperatore iurastis. Imperatorem pro uobis sine religione iusiurādi facere. cum nō obri-
neret preces in irā uertit. ad uos ait deuota capita respiciāt dii piuriorū uīdices: talesq; uobis exitus
dent: quales uos ducibus uestris dedistis: nempe uos idē pauloante & Perdicā sanguine estis aspsi: &
in Antipatrum eadem moliti: ipsum deniq; Alexandrum si fas fuisset: eū mortali manu cadere iterē-
pturi: quod maximū erat seditiōibus agitastis. ultima nūc ego perfidorum uictima: has uobis dira
atq; inferias dico: ut inopes extorresq; omne æuum in hoc castrensi exilio agatis: deuoretq; uos ars

Eumēis cō-
siliū ī dīf-
ficiēdo pi-
culo quod
sic ab Anti-
gono īsta-
bat
Vincit̄ Eu-
menes ab
Antigono

Ars Eume-
nis

Argyraspi-
des uincun-
tur

Art. Eume-
nis constan-
tiam in sū-
mo piculo

duæ execra-
tiones

Olympia-
dis apd ma-
ced. gratia

Olympia-
dis cædes

Noua du-
cum discor-
dia

atq. abderi-
tarum cla-
dem

Hercules
alexandri fi-
lius cū ma-
tre occidit

ma uestra: quibus plures uestros q̄ hostiū duces absumpsistis. Plenus deinde iræ custodes suos p̄ce-
dere ad Antigoni castra cœpit. sequitur exercitus prodito ip̄eratore suo: & ip̄e captiuus: triūphūq̄
de se ip̄so ad uictoris sui castra ducit. omnia auspicia regis alexandri & tot belloꝝ palmas laureaſq̄
una secum uictori tradētes: & ne qd̄ deesset' p̄op̄æ: elephantī quoq̄ & auxilia oriētalia subſequunt̄
tāto pulchriora hæc Antigono q̄ Alexandro tot uictoriæ fuerunt: ut cum ille oriētem uicerit: hic eos
a quibus oriēs uictus fuerit: superauerit: Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo diui-
dit: redditis quæ i uictoria ceperat. Eumenē uero uerecundia prioris amicitia in conspectum suum
uenire prohibitu assignari custodibus precepit. Interea Euridicæ uxor Aridei regis: ut Polypercōta
a græcia redire in Macedoniā cognouit: & ab eo accersitā Olympiada muliebris æmulatiōe perculsa
abutens ualitudine uiri: cuius officia sibi uendicabat: scribit regis nomine Polyperconti: Cassandro
exercitum tradat: in quē regni administrationem rex trāstulerit: eadē & in Asiam Antigono p̄ epi-
stolas nunciat quo beneficio deuictus Cassander: nihil nō ex arbitrio muliebris audaciæ gessit. Deī
de profectus i græciā multis ciuitatibus bellū infert: quæ excidio ueluti uicino icēdio territi spar-
tani urbē: quē semp̄ armis nō muris defenderāt: tū cōtra responsa fatōꝝ: & uetere maiōꝝ gloriam
armis diffili: muroꝝ p̄sidio icludūt tātū eos degenerauisse a maioribus: ut cū multis sæculis murus
urbis ciuiū uirtū fuerit: tūc ciues saluos se fore nō existimauerit: nisi i tra muros laterēt. Dū hæc agū-
tur. Cassandꝝ a Græcia turbatus macedōiæ status domū reuocauit. Nāq̄ Olympias m̄ Alexandri
magni regis cū Epiro i macedōiā p̄sequētē æacida rege molossōꝝ uēiret p̄hiberiꝝ finibꝝ ab Eury-
cide & Arideo rege cœpisset: seu memoriā mariti seu magnitudie filii: & indignitate rei moti mace-
dōes ad Olympiada trāsierūt: cuius iussu & Eurydice & rex occidit sex ānis post Alexandꝝ potito regno
Sed nec Olympias diu regnauit. Nā cū p̄cipū passim cædes muliebris magis quā regio more fecisset
fauorem suum i odium uertit. Itaq̄ audito Cassandri aduentu diffisa Macedōibus cum nuru Roxa-
ne & nepote Hercule Pictuam urbem cōcessit: Proficiscenti Deidamia æacidæ regis filia & Thessa-
lonicæ priuigna & ipsa clara Philippi patris nomine: multaq̄ aliæ principum matronæ speciosus
magis q̄ utilis grex fuere comites. Hæc cū nunciata Cassandro esset: statim citato cursu Pictuā uenit
& urbē obsidione cinxit. cum fame ferroq̄ urgeret Olympias lōgæ obsidiōis tædio pacta salute ui-
ctori se tradit. Sed cū Cassander ad cōcionē uocato populo suscitaturus qd̄ de Olympiade fieri uel-
let: subornat parētes interfectōꝝ: qui sumpta lugubri ueste crudelitate mulieris accusarent: a qui-
bus accensi Macedones sine respectu pristinae maiestatis occidēda decernūt: imemores p̄fus: quod
per filium eius uirūq̄ nō solū uitā ipsi inter finitimos tutam habuisse: uerū etiā tātās opes ip̄erūq̄
orbis q̄sissent. Sed Olympias ubi obstinatos uenire ad se armatos uidit. uestæ regali duabus ancil-
lis innixa ultro obuiā p̄cedit: qua uisa p̄cussos attoniti fortuna maiestatis prioris & tot i eam me-
moriam occurrentibus regū suoꝝ noībus substiterūt: donec a Cassandro missi sūt: qui eā cōfoderūt:
non refugentē gladiū: nec uulnera aut muliebriter uociferatē: sed uiroꝝ more fortium p̄ gloria ue-
teris p̄cipiæ morti succumbentē: ut Alexandꝝ posses etiā moriente matre cōspicere. Insuper expirās
capillis & ueste crura cōtexisse fertur: ne quid posset i corpore eius idecorum uideri. Post hæc Cas-
sander Thessalonicæ regis Aridei filiā uxorem duxit. Filium Alexandri cum matre in arcē amphipo-
litanam custodiendos mittit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XV.

Erdica & fratre eius Alcera Eumene ac Polypercōte cæterisq̄ ducibus diuersæ par-
tis occisis finitū certamē inter successores Alexandri magni uidebat: cū repente iter
ip̄os uictores nata discordia: quippe postulantibus Ptolemæo & Cassandro & Lysi-
maco ut pecunia in præda capta puinciæq̄ diuiderent: Antigonus negauit se in eius
belli socios admissurum i cuius periculum solus descenderat: & ut honestum aduer-
sus socios bellū suscipere uideret: diuulgat se Olympiadis mortem a Cassandro iter
secte ulcisci uelle: & alexandri regis sui filiū cū matre obsidiōe āhipolitana liberare

His cognitis Ptolemæus & Cassander inita cū Lysimaco & Seleuco societate bellū terra mariq̄ eni-
xe istruerāt. Tenebat Ptolemæus ægyptū cū africæ parte maiore & Cypro & Phœnicæ. Cassandro
parebat macedōia cum Græcia asiā & partē oriētis occupauerat antigonus: cuius filius Demetrius
prima belli cōgressiōe a Ptolemæo apud calamā uincitur. In quo prælio maior Ptolemæi modera-
tionis gloria: quā ipsius uictoria fuit. Siquidē & amicos Demetrii nō solū cū suis rebus dimisit: ueꝝ
etiā additis insuper muneribus honorauit: & ipsius Demetrii priuatū omne istrumētum ac familiā
reddidit: adiecto honore uerboꝝ nō se p̄ prædā: sed p̄pter dignitatē inisse bellum indignatum q̄
antiochus deuictus diuersæ factōis ducibus solus uictoriæ cōmunis præmia corripuisset. Dū hæc
agunt Cassander ab appolonia rediēs incidit in abderitas: qui propter ranaḡ murūq̄ multitudinē
relictō patriæ solo sedes quærebāt: ueritus ne macedoniā occuparet facta pactione in societate eos
recepit: agrosq̄ iis ultimis Macedoniæ finibus assignat: Deinde ne Hercules alexandri filius: qui pe-
ne annos. xiiii. excesserat fauore paterni noīs i regnū macedoniæ uocaret: occidi eū tacite cū matre
Barsene iubet: corporaq̄ eoz̄ terra obruit: ne cædes sepultura p̄deret: & q̄si paḡ facinoris i ip̄o pri-
mum rege mox i matre eius Olympiade ac filio admisset. Alteꝝ quoq̄ filiū cū matre Roxane pari
fraude iterficit: sed quasi regnū Macedoniæ: quod affectabat aliter consequi q̄ scelere nō possit. In-

terea Ptolemæus cū Demetrio nauali prælio iterato cōgredit: & amissa classe hostiq; cōcessa uictoria i ægyptū refugit. Demetrius filiū Ptolemæi Leucū & fratrem Menelaū amicosq; eius cū priuati instrumenti ministerio puocatus pari antea munere ægyptū remittit & ut apperet eos nō odii sed dignitatis gloria accensos donis muneribusq; iter ipa bella cōtēdebant. Tāto honestius tūc bella gerentur: q̄to nūc aicitia colunt. Hac uictoria elatus antigonus regē secum demetrio filio appellari a populo iubet. Ptolemæus quoq; ne minoris apud suos auctoritatis haberet: rex ab exercitu cognominat: qbus auditis Cassander & Lysimachus & ipsi regiā sibi maiestatem uēdicauerūt. Huius honoris ornamenti tā diu oēs abstinerūt: q̄ diu filii regis sui supesse potuerūt. Tāta ī illis uerecūdia fuit: ut cum opes regias haberēt: regū tamē noibus æquo aīo caruerit: quo ad alexandro iustus hæres fuit. Sed ptolemæus & Cassander cæteriq; factionis alterius duces cū carpi se singulos ab antigono uiderent: dū priuatū singulorū nō cōe uniuersorū bellū ducunt: nec auxiliū ferre alter alteri uolūt: q̄si uictoria unius nō oīum foret: p̄ epistolas se inuicē cōfirmātes: tēpus locū coeūdi cōdicūt: bellumq; cōibus uiribus instruūt: cui cū Cassander itersse p̄ finitimū bellū nō posset: Lysimachū cū igētibus copiis in auxiliū sociis mittit. Erat hic Lysimachus illustri qdē Macedonia loco natus: sed uirtutis experimētis oī nobilitate clarior: q̄ tāta ī illo fuit: ut aī magnitudie philosophia ipa uiriūq; gloria oēs: per quos oriēs domitus ē: uicerit: q̄ppe cū Alexander magnus Calisthenē philosophum p̄pter salutationis persicæ interpellatum morem insidiarum: quæ sibi paratæ fuerant: conscium fuisse ratus fuisset: eumq; truncatis crudeliter mēbris abscissisq; auribus ac naso labiisq; deforme ac miserandum spectaculū reddidisset. Insuper cū cane in cauea clausum ad metum cæterorum circumferret: tunc Lysimachus audire Calisthenem & præcepta ab eo recipere uirtutis solitus miseratus tanti uiri non culpæ sed libertatis pœnas pendentis uenenū ei in remediū calamitatū dedit: quod adeo egre alexander tulit: ut eum obiici ferocissimo leoni iuberet. Sed cū ad conspectum eius cōcitus leo impetum fecisset: manū manipulo inuolutam Lysimachus in os leonis imiserit: arreptaq; lingua ferā exanimauit: quod cū nunciatum regi eēt: admiratio in satisfactionē cessit: carioremq; eū p̄pter constantiā tantæ uirtutis habuit. Lysimachus quoq; magno aīo regis ueluti parentis tulit cōtumeliam. deniq; oī ex aīo huius facti memoria exturbata: postea in india insectanti regi quosdam palantes hostes cū a satellitū turba equi sui celeritate desertus esset: solus ei per imensas harenarū moles cursus comes fuit. quod idem antea philippus frater eius cū facere uoluisset: inter manus regis expirauerat. Sed Lysimachū desiliens equo alexander hastæ cuspidē ita in fronte uulnerauit: ut sanguis aliter claudi nō posset: q̄ diadema sibi dēptum rex alligandi uulneris causa capiti eius imponeret: quod auspiciū primum regalis maiestatis Lysimacho fuit. Et post mortem Alexandri cū iter successores. Alexandri prouinciæ diuiderent: ferocissime gentes quasi omniū fortissimo assignatæ sunt. Adeo ē cōsensu uniuersorū palmā uirtutis inter cæteros tulit. Prius q̄ bellū inter Ptolemæū sociosq; eius aduersus Antigonū cōmitteret: repente ex Asia maiore digressus Seleucus nouus Antigono hostis accesserat. Huius quoq; & uirtus clara & origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laodice cum nupta esset Antiocho claro inter Philippi duces uiro uisa est sibi p̄ quietem ex cōcubitu Apollinis concepisse: grauidāq; factā munus cōcubitus annulū adeo accepisse: cuius gemma anchora sculpta eēt. Iussaq; id donum filium quem pepisset dare: admirabilem fecit hunc uisum & annulus q̄ postera die eiusdem sculpturæ in lecto inuentus est: & figura anchoræ: quæ ī femore Seleuci nata cum ipso paruolo fuit. Quāobrē Laodice annulū Seleuco eunti cū Alexandro magno ad p̄licam militiā edocto de origine sua dedit. Vbi post mortē Alexandri occupato regno orientis urbē condidit. Ibiq; geminæ originis memoriā consecrauit: nam & urbē ex Antiochi patris nomine antiochiā uocauit: & cāpos uicinos urbi Apollini dicauit: originis eius argumentū etiam posteris māsit: siquidem filii nepotesq; eius anchoram in femore ueluti notā generis naturalē habuere. Multa in oriēte post diuisionē inter socios regni Macedonici bella gessit principio Babyloniā coepit. Inde auctus ex uictoria uiribus bactrianos expugnat: transitū deinde in Idiam fecit: quæ post mortem Alexandri ueluti a ceruicibus iugo seruitutis excusso prefecto eius occiderat: auctor libertatis sandrocottus fuerat. sed titulum libertatis post uictoriā in seruitutē uerterat: siquidem occupato regno populū quē ab externa dominatione uendicauerat: ipse seruitio premebat. Fuit hic quidē humili genere natus: sed ad regni ptatem maiestate numinis impulsus: quippe cū p̄ccitate sua Alexadrū regē offendisset iterfici a rege iussus: salutē pedū celeritate quæsierat: ex qua fatigatione cū somno captus iaceret: leo igentis formæ ad dormientē accessit: sudorēq; p̄fluentē lingua ei deterfit: expergefactūq; blande reliquit. Hoc prodigio primū ad spem regni impulsus contractis latronibus Indos ad nouitatē regni sollicitauit. Moliēti eide bellū aduersus prefectos Alexandri elephātus ferus īfinitæ magnitudinis ultro se obtulit: & ueluti domita māsuētudine eū tergo excepit. Duxq; belli & præliator insignis fuit. Sic acquisito regno Sandrocottus ea tēpestare: q̄ Seleucus futuræ magnitudinis fundamēta faciebat. Indiam possidebat: cū quo facta pactione Seleucus cōpositisq; in oriente rebus in bellū antigoni descendit. Adunatis igit oīum sociorū copiis præliū cōmittit. In eo Antigonus occidit. Demetrius filius eius in fugā uertitur: sed socii p̄fligato hostili bello denuo ī semetipsos arma uertūt: & cū de præda non conueniunt: iteq; in duas factiones deducunt. Seleucus Demetrio: Ptolemæus Lysimacho iūgitur: Cassandro defuncto Philippus filius succedit: sic quasi ex itegro noua Macedonia bella nascuntur.

in q̄ multis
 uno tempo
 re eruperit
 regii nomi
 nis appella
 tio

Calisthenes
 foed' ab ale
 xandro oc
 cisus

Atq; Lysi
 machi uir
 tutē in cōfi
 ciēdo leo
 ne

Ecce ex his
 datur intel
 ligi qui dia
 dema sit

Seleuci ori
 go

Atq; prodigi
 um ī leo
 ne

Antigonus
 occiditur

antipater
matrem oc-
cidit

Demetrius
a Macedo-
nibus rex ap-
pellatur

Pirrho rex
Epiri

Heracleæ
origo

Heraclien-
sium in ho-
stes huma-
nitas

Ost Cassandri regis filiq; eius Philippi cōtinuas mortes. Theſſalonice regia uxor Cas-
sandri nō magno post tpe ab Antipatro filio cū uitā et p ubera materna deſparet: oc-
cidit. Cā pricidii fuit. qd' post mortē mariti i diuifiōe iter fratres regni ppēſior fuiſſe
Alexādro uidebat: qd' facinus eo grauius oibus uiſum ē: qd' nullū maternæ fraudis
ueſtigiū fuit: q̄q̄ in parricidio nulla ſatis iuſta cā ad ſcleris patrociniā p̄texi pōt. Ob
hęc igif Alexāder i uitiōe maternæ necis geſturus cū fratre bellū auxiliū a Deme-

trio petit: nec Demetrius ſpe iuadendi Macedōici regni morā fecit: cuius aduētū uerēs Lyſimachus
pſuadet genero ſuo antipatro: ut malit cū fratre i gratiā reuerti q̄ p̄nū hoſtē i Macedōiā admitti. In
choatā igif iter fratres recōciliatiōem cū p̄ſenſiſſet. demetrius p̄ i ſidias Alexādꝛ iterfecit. Occupa-
toq; macedōiæ regno cædē apud exercitū excuſaturus i cōcionē uocat. Ibi priorē ſe petitū ab Alexā-
dro allegat: nec feciſſe ſe ſed occupāſſe iſidias: regē autē ſe macedōiæ uel ætatis expimētis: uel cāis iu-
ſtiorē eē: p̄rem. n. ſuū & Philippo regi: & Alexādꝛo magno ſociū i oī militia fuiſſe liberorū deīde Ale-
xādꝛi miniſtrꝛ: & ad perfequēdos defeſtores ducē extitiſſe. cōtra Antipatrꝛ auū horū adoleſcentium
amariorē ſemp miniſtrꝛ regni: q̄ ipſos reges fuiſſe. Caſſandꝛ uero p̄rem extictorē regiæ domus nō
ſceminis nō pueris pepciſſe: nec ceſſaſſe quoad omnē ſtirpē regiæ ſobolis deleret. Horū ſceleꝛꝛ ultio-
nē q̄ neq̄ſſet: & ab ipſo Caſſandro exigere ad liberos eius tranſlatā. Quāobré etiā Philippū & Alexā-
drū: quia ſi quis inaniū ſenſus ē: nō iterfeſtores ſuos ac ſtirpis ſuæ. Sed ultores eorū macedoniæ re-
gnū tenere malle: per hęc mitigato populo rex Macedoniæ appellaſ. Lyſimachus quoq; cū bello
Doricetis regis thracū p̄æmeret: ne eodē tēpore & aduerſus Demetriū dimicare neceſſe habere tra-
dita ei altera parte macedoniæ quæ antipatro eius genero eueniat pacē cum eo fecit. Igitur Demetri-
us totis macedoniæ regni uiribus inſtructus cū Aſiā occupare ſtauiſſet: iterato Ptolemæus Seleu-
cus & Lyſimachus experti priorē certamine quantæ uires eſſent concordi pacta ſocietate adunatiſq;
exercitibus bellum aduerſus Demetriū trāſſerūt in europā. His cōitē ſe & belli ſociū iungit Pyr-
rhus rex epiri ſperās nō difficilius Demetriū macedoniā amittere poſſe q̄ acquiſuerat: nec ſpes fru-
ſtra fuit: quippe exercitui eius corrupto ipſoq; i fugā acto regnū macedoniæ occupat. Deīde hęc
aguntur: Lyſimachus genēꝛ ſuum Antipatrū regnū macedoniæ adēptum ſibi ſoceri fraude quæ
rentem interfecit: filiamq; ſuam Euridicem querelarū ſociam in cuſtodiam tradit. Atq; ita uniuēr-
ſa Caſſandri domus Alexandro magno ſeu necis ipſius ſeu ſtirpis extinctæ p̄enas partim cæde par-
ti ſupplicio luit. Demetrius quoq; a tot exercitibus circūuentus cum poſſet honeſte mori: turpiter
ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello Ptolemæus cū magna regē geſtagꝛ gloria moriſ. Is contra ius
gentiū minimo natu ex filiis ante iſſirmitatē regnū tradiderat: eiſq; rei populo rationē rediderat cu-
ius nō mīor fauor i accipiēdo q̄ patris i tradēdo regnū fuerat: iter cætera patris & filii mutua pietā-
tis exēpla et ea res amorē parē populi iuueni cōciliauerat: & pater regno ei publice tradito priuatum
officiū regi iter ſatellites fuderat: omniq; regno pulchrius regis eſſe patrē dixerat. Sed inter Lyſima-
chum & Pyrrhum regē ſociōs pauloante aduerſus Demetriū aſſiduū inter pares diſcordia malum
bellum mouerat. Victor Lyſimachus pulſo Pyrrho macedoniam occupauerat. Inde Thraciæ ac de-
inceps heracleæ bellū intulerat: cuius urbis: & initia & exitus mirabilis fuere: quippe Boetiis peſtilē-
tia laborantibus oraculū delphis reſponderat: coloniam in ponti regione ſacram Herculi conderēt:
cū propter metū longæ & periculofæ nauigationis mortē i patriā oibus p̄æoptantibus res omiſſa
eēt bellū his phocēſes intulerunt: quoꝛꝛ cū aduerſa prælia patarent: iterato ad oraculū decurrūt: re-
ſpōſum idē belli quod peſtilētiæ remediū fore. Igitur cū ſcripta colonorū manu in metapontum de-
lati urbē heracleā condiderūt: & quoniā factorū auſpiciis in eas ſedes delati erant. Breui poſt tempo-
re magnas opes parauerunt: multa deīde huius urbis aduerſus finitimos bella multa etiā domesticæ
diſſenſionis mala fuere. Inter cætera magnifica uel præcipue illud memorabile fuit: cū rerū potiren-
tur athenienſes: uictiſq; perſis græciæ & aſiæ tributum in tutelā clāſſis deſcripſiſſent: omnibus cu-
pide ad præſidiū ſalutis ſuæ conferentibus ſoli heraclienſes ob amicitiam regū perſicorū collationē
abnuerant. Miſſus itaq; ab athenienſibus Malachus cū exercitū ad extorquendū: quod negabat: dū
relictis in littore nauibus agros heraclienſiū populatur: clāſſem cū maiore parte exercitus nauſra-
gio repentinæ tēpeſtatis amiſit. Itaq; cū neq; mari poſſent amiſſis nauibus neq; terra auderēt cum
parua manu inter tot ferociſſimas gentes reuerti. Heraclienſes honeſtiorē beneficii q̄ ultionis occa-
ſionē rati: iſtructos cōmeatibus auxiliisq; dimittūt: bene agorū ſuorū populationē exiſtimantes: ſi
quos hoſtes habuerant: amicos reddidiſſent. Paſſi ſunt iter plurima mala etiā tyrānidē: ſi quidē cū
plebs etiā nouas tabulas & diuifiōem agorū diuitū ipotenter flagitarēt: diu rei i ſenatu tractata cū
exitus rei nō iuenirent: ad poſtremū aduerſus plebē nimio ocio laſciuientē auxilia a Thiotheo athen-
ienſium duce: mox ab Epaminunda thebanorū petiuere. Vtriſq; negātibus ad Clearchum quē ipſi
in exilium egerāt decurrūt: tāta calamitatum neceſſitas fuit: ut cui patriā iterdixerāt: eum ad tutelā
patriæ uocaret. Sed Clearchus exilio facinoroſior redditus: & diſſenſionē populi occaſionē iuaden-
dæ tyrānidis exiſtimās: primo tacite cum Mithridate ciuium ſuorū hoſte colloq̄: & inita ſocietate
paciſci: ut reuocatus i patriā pdita ei urbe præfeſtus eius cōſtitueret. Poſtea autē iſidias: quas ciui-
bus parauerat ipſum Mithridatē uerterat. Nāq; cum uelut arbiter ciuiliſ diſcordiæ de exilio reuer-

sus esset: statuto tēpore quo urbē Mithridati traderet: ipsum cū amicis suis cepit captūq; accepta ingenti pecunia dimisit. Atq; ut ī illo subitū se ex socio fecit hostem: sic ex defensore senatoriæ causæ: repēte patronus plebis euasit: & aduersus auctores potētiae suæ a quibus reuocatus ī patriā: p quos in arce collocatus fuerat: nō solū plebē accēdit: uerū etiā nefandissima quæq; tyrānicæ crudelitatis exercuit. Igit̃ populo ad concionē uocato: neq; se affuturū amplius grassanti ad populū senatui ait intercessurū: etiam si pristina sæuicia perseueret: & si par esse crudelitati senatorū arbitrarent̃ habitu rū cū militibus suis. neq; ciuilibus discordiis interfuturū. Si uero diffidant uiribus ppriis uindicē se ciuium nō defuturū: p inde cōsulāt sibi ipsi iubeant abire si malit: uel sociū cāe popularis remanere. His uerbis sollicitata plebs sūmū ad eū īperiū defert: & dū senatus potētiae irascit̃: ī seruitutē se tyrānicæ dominationis cū cōiugibus & liberis tradit. Igit̃ Clearchus. lx. senatores cōprehensos nā ceteri ī fugā dilapsi erāt ī uincula cōpingit: lātari plebs q; a duce potissimū senatorū senatus deleret: uerū saq; uice auxiliū eorū ī exitiū cōuersum eēt: quibus dū mortē passim oībus minat̃: cariora eorū præcia facit. siquidē Clearchus magna pecunia q̃i minis populi occulte eos subtrahaturus accepta spoliatos fortunis uita quoq; spoliauit. Cognito deinde q; bellū sibi ab iis q; pfugerāt misericordia ī auxiliū sollicitatis ciuibus pararet̃: seruos eorū manumittit. & ne qd ī afflictis honestissimis domibus deesset: uxores eorū filiaq; nubere seruis suis pposita recusantibus morte cōpellit: ut eos sibi fidiores & dominis infestiores redderet. Sed matronis tā lugubres nuptiæ grauiorē repētinis funeribus fuere: itaq; multæ se ante nuptias: multæ ī ipsis nuptiis occisis prius nouis marites īterficiūt & se tam funestis calamitatibus uirtute ingenui pudoris eripiūt: præliū deīde cōmittitur: quo uictor tyrānus captiuos senatores ī triūphi modū per ora ciuiū trahit. Reuersus ī urbē alios uincit: torquet alios: alios occidit: nullus locus urbis a crudelitate tyrāni uacat accedit sæuitiæ īsolētia: crudelitati arrogantia. Interdū enī ex successu cōtinuæ felicitatis obliuiscit̃ se hominē. Interdū iouis filiū se dicit: eū tī per publicum aurea aq̃la uelut argumētum generis præferebat: ueste purpurea & cothurnis regum tragicorū & aurea corona utebat̃: filiū quoq; suum Ceraunon uocat: ut deos nō mēdacio tantum uerū etiā nominibus illudat. Hæc illum facere duo nobilissimi iuuenes Chion & Leonides īdignantes patriā liberaturi ī necē tyrāni cōspirāt. Erāt hī discipuli Platonis philosophi: qui uirtutē ad quā quottidie præfectis præceptis magistri erudiebant̃: patriæ exhibere cupiētes qnquaginta cognatos ueluti clientes in īsidiis locāt. Ipsi more iurgantiū ad tyrānū ueluti ad regem ī arcē cōtendunt: q iure familiaritatis admissi: dū alterū priorē dicentē intentus audit tyrānus: ab altero occupatur: Sed ipsi sociis tardius auxiliū ferentibus a satellitibus obruunt̃: quare factū est: ut tyrannus quidē occideretur: sed patria nō liberaret̃. Nā frater Clearchi Satyrus eadē uia tyrānide iuadit: multisq; annis p gradus successionis heraclienfes regnum tyrannorum fuere.

IVSTINI HISTORICI LIBER XVII.

Er idem ferme tempus Helleponti & Cersonesi regionibus terræmotus fuit: maxie tantum urbs Lysimachia ante duos & .xx. annos a lysimacho condita euerfa ē. q; portenta dira lysimacho stirpiq; eius ac ruinam regni cū clade uexatæ regionū portendebant: nec ostentis fides defuit: nā breui post tēpore Agathocle filiū suum: quē ī successionē regni ordinauerat: per quē multa bella prospere gesserat non solū patriū uerū etiā humanū ultra morē prorsus ministra Arsyrice nouerca uenēo īterfecit. Hæc

illi prima mali labes: hoc initiū pendentis ruinae fuit. Nam parricidiū principū secutæ cædes sunt luētium supplicia. q; occisum iuuenē dolebant. Itaq; & hī: qui exercitibus præerant: certatim ad Seleucum deficiebant: eūq; pronū iam ex æmulatione gloriæ bellū lysimacho inferre cōpellūt. Vltimū hoc certamē cōmilitonū Alexandri fuit: & uelut ad exemplū fortunæ par reseruatū lysimachus. quattuor & .lxx. ānos natus erat. Seleucus septē & .lxx. Sed in hac ætate utriq; animi iuueniles erant: imperiūq; cupiditatē īsatiabilē gerebant. Quippe cū orbē terrarū duo soli tenerēt: angustiis sibimet inclusi uidebant̃: uitæq; sinē non annoꝝ ipacio sed imperii terminis mittebantur. In eo bello lysimachus amissis antea uariis casibus quindecim liberis nō strēnue moriens postremus domus suæ cumulus accessit. Lætus tanta uictoria Seleucus & quod maius uictoria putabat: solum se de cohorte alexandri mansisse uictorēq; uictorū extitisse nō humanū opus esse sed diuinū munus gloriat̃: ignarus prorsus nō multū post fragilitatis humanæ se ipsum exemplū futurū: quippe post mēses admodū septē a ptolemæo cuius sororē lysimachus ī matrimonio habuerat: per insidias circūuētus occidit. Regnūq; macedoniæ: quod lysimacho eripuerat: cū uita pariter amittit. Igit̃ Ptolemæus cū & ī gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris & in fauorē uictoris lysimachi ambitiosus ad populares eēt. primo lysimachi filios conciliare sibi statuit: nuptiasq; Arsynoes sororis suæ matris eorū petit: pueroꝝ adoptione promissa ut cū in locū eorū successisset: nihil illi moliri uel uerecūdia matris: uel appellatione patris auderent. Fratris quoq; regis ægypti concordia p epistolas depræcatur: professus deponere se offensam erepti paterni regni: neq; amplius a fratre quæsiturū: quod honestius a paterno hoste pceperit: oīq; arte adulatur Eumeni Antigono Demetrii filius: athiocho filio Seleuci cū qbus habiturus erat: ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri ommissus ingens momētum futurus utri patri socius accessisset: qui & ipse spoliare singulos cupiens oībus se partibus uedicabat. Itaq; tarentinis aduersus romanos laturus auxiliū: ab Antigono naues ad exercitū deportandū mu-

Clearchus
Heraclien-
sium Tyrā-
nus

Heraclien-
um clades

Chion & Leo-
nides plato-
nici

Clearchus
occiditur

Alex. succes-
sores q duo
reliqui erāt
in se cōcur-
runt

Seleucus ul-
tius ex suc-
cessoribus
Alex. periit

Pyrrhi i ita
lia accessus
epirotici re
gni uetu-
stas
Pyrrhi exi-
tus
Piale
Arisbas
Neoptole-
mus

Olympias
soror
Alexader
Epiri rex
Aeacidem
Pyrrhum

Valerius le
uinus cōsul

Romani a
Pyrrho uin-
cuntur
cc. captiui a
Pyrrho gra-
tis restituti

Cartha. &
Ro. consi-
lia de inua-
dēda Sicilia
Fabritius
Lucinus
Att. ro. con-
tinentiam

Carth. ori-
go

tuo petit ab antiocho pecuniam: q opibus q militibus instructior erat. a Ptolemæo macedonū mi-
litū auxilia: sed ptolemæus: cui nulla dilationis ex infirmitate uiriū uenia esset: quinq; milia peditū:
equitū quattuor milia elefantos. L. nō amplius q̄ in biēniū usum dedit. Ob hæc Pyrrhus filia Ptole-
mæi in matrimoniū accepta uindicē eū regni reliquit. Sed quoniā ad Epiri mētione uentū ē: de ori-
gine regni eius pauca narranda sunt. Molossoꝝ primū i ea regione regnū fuit. Post pyrrhus Achil-
lis filius amisso p absentia troiāis tꝑibus p̄no regno in his locis cōsedit: q̄ pyrrhidæ p̄rio: postea epi-
rotæ dicti sunt. Sed Pyrrhus cū i tēplum dodonæi iouis ad cōsulēdū uenisset ibi Anasam neptē Her-
culis rapuit: ex cuius matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nōnullas uirgines nuptu finitis regi-
bus tradit: opesq; affinitatū auxilio magnas parauit. Atq; ita Heleno filio priami regis ob idustriam
singularē uaticinandi regnum chaonum & andromacā Hectōris: quā & ipse matrimonio suo i diui-
sionē troiāæ prædæ acceperat: uxore reddidit. Breuiq; post tēpore delphis insidiis Orestæ filii Aga-
mēnonis iter altaria dei iteriit Successor huic piales filius fuit: p ordinē deide regnū ad Arisbam de-
scendit: cui quōiā pupillus & unicus ex gēte nobili superesset: itentione oīum cura seruādi eius edu-
candiq; Publice tutores cōstituunt: athenas quoq; erudiēdi gratia missus: quāto doctior maioribus
suis: tāto & gratior populo fuit. Primus itaq; & leges & senatum ānuosq; magistratus & reipublicæ
formā cōposuit: & ut a Pyrrho sedes sic uita cultior populo ab Arisba statuta huius filius Neoptole-
mus fuit: ex quo nata ē Olympias mater Alexādi magni: & Alexāder q̄ post eū regnum Epiri tenuit:
& i italia bello gesto i Brutis iteriit. Post eius mortē frater æacides regno successit: q̄ assiduis ad-
uersus macedōas belloꝝ certaminibus populū fatigando offensam ciuiū cōtraxit. ac propterea in
exiliū actus Pyrrhū filiū binium admodum paruulū i regno reliq; qui & ipse cum a populo ppter
odiū patris ad necē quæreret: furtim substractus i Illyrios deferret: traditusq; est Beroe Glauci regis
uxori nutriēdus quæ & ipsa generis æacidæ erat. Ibi eū seu misericordia fortunæ eius: seu i fātilibus
blandimētis iductus rex aduersum Cassandrū Macedoniae regē q̄ eū sub belli cōminatione depo-
scebat: diu p̄texit: addito i auxilio etiā adoptionis officio: quibus rebus moti epirotæ odio i miseri-
cordiam uerso ānoꝝ. xi. eū i regnū reuocauerūt: datis tutoribus q̄ regnū usq; adultā eius ætatē tue-
rent. Adolescens deide multa bella gessit: tantusq; regē successu haberi ceptus est: ut Tarentinos so-
lus aduersus romanos tueri posse uideret.

IVSTINI HISTORICI LIBER XVIII.

Gitur Pyrrhus rex epiri cum iterata Tarentinoꝝ legatione additis sannitiū & lucāo-
rum precibus & ipsis auxilio aduersus romanos idigentibus fatigaretur: nō tā suppli-
cium precibus q̄ spe iuadēdi italiae imperii iductus uentus se cum exercitu pollice-
tur. In quam rem iclinatum semel animum præcipitem agere cœperant exempla ma-
iōꝝ. ne aut inferior patruo suo Alexādō uideret: quo defensore iidē Tarētini aduer-
sus brutios usi fuerant: aut minores animos magno Alexādō habuisse: qui tā longa
a domo militia orientē subegit. Igit̄ relicto custode regni filio Ptolemæo ānos. xv. nato exercitum i
portu tarentino exponit: duobus paruulis filiis Alexādō & Heleno in solatia longinquæ secū expe-
ditionis adductis. cuius audito aduentu consul romanus Valerius Leuinus festinans ut primus cū
eo congregeret: q̄ auxilia sociōꝝ cōuenirent: exercitum in aciem deducit: nec res tam & si numero
militum inferior esset: certaminē morā fecit. Sed romanos uincentes iam inulitata ante elephantōꝝ
forma stupere primo: mox cedere prælio coegit: uictōresq; iam noua macedonū monstra: repēte ui-
cerunt: nec hostibus incruenta uictoria fuit: nam & ipse Pyrrhus grauius uulneratus est: & magna
pars militū eius cæsa: maiorēq; gloriæ eius uictoriæ q̄ læticiam habuit. Huius pugnæ euentum mul-
tæ ciuitates secutæ Pyrrho se tradunt. Inter cæteros etiam locri prodito præsidio Romano ad Pyr-
rhum deficiunt: ex ea præda Pyrrhus. cc. captiuos milites gratis romam remisit: ut cognita uirtute
eius romani cognoscerent etiā liberalitatē. Interiectis deide diebus cū sociōꝝ exercitus superuenis-
set: iterato prælium cū romanis facit: in quo par fortuna priori bello fuit. Interea Mago dux cartha-
ginēsiū in auxiliū Romanōꝝ cū. cxx. nauibus missus senatum addit: ægre tulisse carthaginenses
affirmans: q̄ bellū in italia a peregrino rege paterent: ob quam causam missum se ut quoniā externo
hoste oppugnarent externis auxiliis iuuarentur: gratiæ a senatu carthaginēsiū actæ: auxiliaq; re-
missa. Sed Mago punico ingenio: post paucos dies tacitus q̄ si pacificator carthaginēsiū Pyrrhum
adiit speculaturus cōsilia eius de sicilia: quo eū accersiri fama erat. Nā romanis eadē cā mittēdi auxi-
lia carthaginēsiū fuerat: ut romano bello ne i siciliā Pyrrhus transire possit i italia: detineret. Dū
hæc agunt: legatus a senatu romāo Fabricius Lucinus missus pacē cū pyrrho cōposuit: ad quam cō-
firmādā Cineas Romā cū igentibus a Pyrrho donis missus: neminē cuius domus muneribus pate-
ret: iuenit. Huic cōtinētiæ romanōꝝ simile exēplū iidē ferme tēporibus fuit. Nā missa a senatu in
ægyptū legatione cū igentia sibi a Ptolemæo rege missa mūera spreuissent: iteriectis diebus ad coenā
inuitatis aureæ coronæ missæ sunt: quas illis honoris causa receptas postera die statuis regis iposue-
runt. Igit̄ Cineas cū turbatam cum romanis pacem ab Appio claudio renūciasset. iterrogatus a Pyr-
rho qualis roma esset. respondit regum urbem sibi uisam. Post hæc legati siculorum superueniunt:
tradentes pyrrho totius insulæ imperium: qui assiduis carthaginēsiū bellis uexebatur. Itaq; relicto
locris Alexandro filio: firmatisq; ciuitatibus ualido præsidio i Siciliam exercitum traiecit. Et quoniā

ad carthaginensium mentionem uentum est: de origine eorum pauca dicenda sunt: repetitis tyriorum paulo altius rebus: quorum casus etiam dolendi fuerant. Tyriorum gens condita a phoenicibus fuit: qui terramotus uexati relicto patriæ solo assyrium stagnum primo: mox mari proximum litus incoluerunt: condita ibi urbe quam a piscium ubertate sidona appellauerunt: nam pisces phoenices sidon uocant. Post multos deinde annos a rege aschalonio expugnati nauibus appulsi Tyro urbem ante annum troianæ cladis cōdiderūt. Ibi per sæpe bellis diu uarieq; fatigati uictores quidē fuere: sed attritis uiribus a seruis suis multitudinē abūdātibus indigna supplicia p̄pessi sunt: q̄ conspiratiōe facta omnē libere populū cū dominis interficiūt: atq; ita potiti urbe lares; dominorum occupant rempu. iuadūt: coniuges ducunt, & quod ipsi non erant liberos procreant: unus ex tot milibus seruoq; fuit: qui miti ingenio senis domini paruuliq; filii eius fortuna moueret: dominusq; nō truci feritate trucidauit: sed pia misericordia ac hūanitate respexit. Itaq; cū uelut occisos alienasset: seruisq; de statu reipu. deliberātibus placuisset regem ex suo corpore creari: eūq; potissimum quasi acceptissimū diis: qui solē oriētem primus uidisset: rem ad Stratonē (hoc enī ei nomē erat) dominū occulte latētem detulit: ab eo formatus cum medio noctis oēs ī unum cāpū p̄cessissent: cæteris ī oriētem spectātibus solus occidētis regiōem ituebat: id primū aliis uideri furor ī occidētis solis ortū quærere. Vbi uero dies aduētare cœpit: editissimisq; culminibus urbis oriēs splēdere expectātibus aliis ut ipsum solē aspicerent: hic primus omnibus fulgorem solis ī summo fastigio ciuitatis ostēdit: nō seruilis ingenii ratio uisa: requirentibusq; auctore de domino cōfitef. Tūc itellectū est quātum ignea seruilibus ingenia præstarēt: maliciaq; seruos nō sapiētia uicere. Igitur uenia seni filioq; data est: & uelut numine quodā reseruos arbitrātes regem Stratonē creauerūt. post cuius mortē regnū ad filiū ac deinde ad nepotes trāsit. Celebre hoc seruoq; facinus metuēdūq; exemplū tot orbe terræ fuit. Itaq; alexander magnus cū iteriecto tēporei oriente bellū gereret uelut ultor publice securitatis expugnata eorū urbe omnes: qui prælio superfuerāt: ob memoriā ueteris cædis crucibus affixit. genus tātum Stratonis iuiolatū seruauit. regnūq; stirpi eius restituit īgeniis & inoxis incolis īsulæ attri butis: ut extirpato seruili germine genus urbis ex itegro cōdiref. Hoc igif modo tyrii Alexandri auspiciis cōditi parsimonia & labore quærenti cito cōualuere. Ante cladē dominorū cum & opibus & multitudine abundarēt: missa ī africā iuuentute Vticam cōdidere cū iteri rex tyro decedit filio pygmalione & Elisa filia īsignis formæ uirgine hæredibus īstituta. Sed populus Pygmalioni admodū puero regnū tradidit. Elisa quoq; Sichæo auūculo suo sacerdoti Herculis: qui honos secundus a rege erat: nupsit: huic magnæ sed dissimulatæ opes erāt: aurūq; metu regis nō tectis sed terræ crediderat: quam rem & si homines ignorabant: fama tamē loquebatur: qua īcensus pygmalion oblitus iuris humani auunculū suum eundēq; generum suum sine respectu pietatis occidit. Elisa diu fratrem propter scelus aduersata ad postremum dissimulato odio mitigatoq; iterim uultu fugam tacite molitur: assumptisq; quibusdā principibus ī societate: quibus par odiū ī regē esse: eandēq; fugiendi cupiditate arbitrabat. tūc fratrem dolo aggredit: fingit se ad eum migrare uelle ne amplius ei mariti domus cupida obliuionis grauē luctus imaginem renouaret: ne ue ultra amara admonitio oculis eius occurrat. Nō iuictus Pygmalion uerba sororis audiuit: existimās cum ea & aurum Sichæi ad se uerturum. Sed Elisa ministros migrationis a rege missos nauibus cum opibus suis prima uespera imponit prouectaq; ī altū cōpellit: eos onera harenæ pro pecunia iuiolata ī mare deiicere: tūc defluens ipsa lugubriq; uoce Sichæum exorat: ut libens opes suas recipiat: quas reliquerat: habeatq; inferias: quas habuerat causa mortis: tūc ipsos ministros aggredit: sibi quidē ait optatā olī mortē sed illis acerbos cruciatus & dira supplicia īminere: qui Sichæi opes: quæ spe parricidiū rex fecerit: auaritiæ tyrāni subtraxerint: hoc metu omnibus iniecto comites fugæ accepit. lūgunf & senatorū in ea nocte preparata agmina: atq; ita sacris Herculis: cuius sacerdos sichæus fuerat: repetitis exilio sedes quærunt. Primus illis appulsus terræ cyprus īsula fuit: ubi sacerdos Iouis cū coniuge & liberis dei monitu comirē se Elisæ sociūq; fortunæ offert: pactus sibi posterisq; perpetuum honorē sacerdotii cōditio p̄ manifesto homine accepta: mos erat cypriis uirgines ante nuptias statutis dotale pecuniā quæsituras ī quæstū ad litus maris mittere p̄ reliqua pudicitia: libamenta Veneri soluturas. Hæc igitur ex numero. lxxx. admodū uirgines rapi & nauibus īponi Elisa iubet: ut & iuuentus matrimōia & urbs sobolē habere possit. Dū hæc aguntur: Pygmalion cognita sororis fuga cū impio bello fugientē persequi pararet: ægre præcibus matris & deorū minis uictus quieuit: cui cū ispirati uates canerent nō impune latere: si incrementa urbis toto orbe auspiciatissime iterpellasset: & hoc mō spacium respirandi fugientibus datū. Itaq; Elisa delata ī africæ finibus incolas loci eius aduētū peregriorū mutuarūq; regē cōmercio gaudentes ī amicitia sollicitat: deinde ēpto loco q̄ corio bouis tegi possit: ī quo fessos lōga nauigatiōe socios: quoad p̄ficisceret: reficere possit: coriū in tenuissimas ptes secari iubet: atq; ita maius loci spacium q̄ petierat: occupat: unde postea ei loco byrsæ nomē fuit. Cōfluentibus deinde uicinis locorū: q̄ spe lucri multa hospitibus uenalia īferebant: sedesq; ibi statuentibus ex frequentia hominū uelut istar ciuitatis effectū ē. Vticēsiū quoq; legati dona ut sanguineis attulerunt: hortatiq; sunt: ut urbem cōderēt: ubi sedes sortiti essent. Sed & Afros detinēdi aduenas amor cœpit. Itaq; cōtentiētib; oibus Carthago cōdit: statuto ānuo uectigali p̄ solo urbis. In primis fūdamētis caput bubulū inuētum ē: q̄ auspiciū qdem fructuosæ terræ: sed laboriosæ p̄petuoq; seruæ urbis fuit: p̄

Vnde Sy-
dō dicta
Tyri condi-
tio

Straton

Vltio ma-
gni Alex. in
Tyriorum
serius

Vticæ con-
ditio
Sichæi in-
teritus
Pygmalio

Didonis fu-
ga

Vetustas ci-
prioꝝ mos
in prostitu-
endis uirgi-
nibus

Byrsa

quod si alium locum urbs translata. Ibi quoque caput eque reptum bellicosum potestque populum futurum significans urbi auspiciam sedem dedit. Tunc ad opinionem nouae urbis concurreribus genibus breui & populus & ciuitas magna facta est. Cum successu regis flores Carthaginis opes eent: rex mauritanorum Hiarbas decem poenorum principibus ad se accersitis Elisae nuptias sub belli denunciatione petit: quod legati reginae referre metuentes: punico cum ea ingenio egerunt: nunciantes regem aliquem poscere qui cultiores mores uictusque eum Afros perdoceat: sed quem inueniri non posse: qui ad barbaros & ferarum more uiuentes transire a consanguineis uelit. Tunc a regina castigati: si pro salute patriae asperiore uitam recusarent: cui etiam ipsa uita si res exigat debeatur. Regis mandata aperuere dicentes: quae praecipiat aliis ipsi facienda esse: si uelit consultum esse. Hoc dolo capta diu Sichaei uiri nomine cum multis lachrymis & lamentatione flebili iuocato: ad postremum ituram se quo sua & urbis facta uocaret: respondit. In hoc trium mensium sumpto spacio pyra in ultima parte urbi extructa uelut placatura uiri manes inferiasque ante nuptas missura multas hostias caedit: & sumpto gladio pyram conscendit. Atque ita a populum respiciens ituram se ad uirum: sicut praeeperat: dixit: uitamque gladio finiuit: quae diu Carthago iuncta fuit: pro dea culta est. Condita est urbs haec. lxxii. annis ante quam roma: cuius uirtus sicut bello clara fuit: ita domi status uariis discordiarum casibus agitatus est: cum inter caetera mala etiam peste laborarent: cruenta sacrorum religione & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut uictimas immolabant: & impuberes: quae aetas etiam hostium misericordiam prouocat: aris admovebant: pacem deorum sanguine eorum exposcentes: pro quorum uita diu rogari maxime solent. Itaque aduersis tanto scelere numinibus cum in Sicilia diu infeliciter dimicassent: translato in sardiniam bello amissa maiore exercitus parte graui praelio uicti sunt: propter quod ducem suum Machaem: cuius auspiciis & Siciliae partem domuerant: & aduersus afros magnas res gesserant cum parte exercitus: quae superfuerat: exulare iusserunt: quam rem aegre ferentes milites legatos Carthaginem mittunt: qui reditum primo ueniamque infelicis militiae petant: tamen denunciant: quod si precibus nequeant armis se consecuturos. Cum preces & minae legatorum spreatae essent: interiectis diebus conscensis nauibus armati ad urbem ueniunt: ibi deos hominesque testati non se expugnatum sed recuperatum patria uenire ostensurosque ciuibus suis non uirtute sibi priore bello sed fortunam defuisse. Prohibitis comitatibus obsessaque urbe in summam desperationem Carthaginenses adduxerunt. Interea Carthalo Machae ducis exulis filius: cum praeter castra patris a tyro: quo decimas Herculis ferre ex praeda siciliensi: quam pater eius ceperat: a carthaginensibus missus fuerat: reuenteretur: accersitusque a patre esset: publicae se prius religionis officia executurum quam priuatae pietatis: respondit: quam rem & si aegre ferret pater non tamen uim asferre religioni ausus est. Interiectis diebus Carthalo petito comitatu a populo cum reuersus ad patrem esset: ornatusque purpura & isulis sacerdotii omnium se oculis ingereret. Tum in secreto pater adducto ait: ausus ne es nefandissimum caput ista purpura & auro ornatus in conspectum tot miserorum ciuium uenire: & moesta ac lugentia castra circumfluentibus quietae felicitatis insignibus uelut exultabundus intrare? Nusquam ne te aliis iactare potuisti? Nullius locus aptior quam sordes patris & exilii infelicis aerumae fuerunt? Quid & pauloante uocatus: non dico patrem ducem certe ciuium tuorum superbe spreuisti? Et quid porro tu in purpuram istam coronisque aliud quam uictoriae meae titulos geris? Quonia igitur tu in patrem nihil nisi exulis nomen agnoscis: ego quoque imperatorem me magis quam patrem iudicabo: statuamque in te exemplum: ne quis posthac infelicibus miseris patris illudat: atque ita cum ornatu suo in altissimam crucem in conspectu urbis affigi iussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit: euocatoque populo ad concionem exilii iniuriam quaeritur: belli necessitate excusat: contentusque uictoriae suae punitis auctoribus miserorum ciuium iniuriosi exilii omnibus se ueniam dare dicit. Atque ita decem senatoribus interfectis urbem legibus suis reddidit. Nec multo post tempore affectati regni accusatus: duplicis & in filio & in patria parricidii poenas dedit. Huic mago imperator successit: cuius industria & opes Carthaginensium & imperii fines & bellicae gloriae laudes creuerunt.

Didonis in
teritus

Machaeus
Carthalo

Mago pater
Hastribal
filii
Hamilchar

Dictatorem
carth. habu
ere
Uisus trium
phadi apud
Cartha.
Darius poe
nis imperat
Carth. cani
na carne ue
scuntur

IVSTINI HISTORICI LIBER

XVIII.

Ago Carthaginensium imperator cum primus omnium ordinata disciplina militari imperium poenorum condidisset: uiresque ciuitatis non minus bellandi arte quam uirtute firmasset: defugitur: relictis duobus filiis Hastribale & Amilchare: qui per uestigia paternae uirtutis decurrerent sicuti generi ita & magnitudini patris successerunt. His ducibus sardiniae bellum illatum: aduersus afros quoque uestigal pro solo urbis multorum annorum repetentes dimicatum: sed afrosque sicuti causa iustior ita & fortuna superior fuit: bellumque cum his solutione

pecuniae non armis finitum. In sardinia quoque Hastribal grauius uulneratus imperio Hamilchari fratri tradito interiit: cuius mortem tunc luctus ciuitatis. tunc & dictaturae undecim: & triumphum quattuor insignem fecere. Hostibus quoque creuere animi ueluti cum duce poenorum uires concidissent. Itaque siciliae populi propter assiduas carthaginensium iniurias ad Leonida fratrem regis spartanorum concurreribus graue bellum natum in quo & diu & uaria uictoria praeliatum fuit. Dum haec agunt: legati a Dario persarum rege Carthaginem uenerunt: afferentes edictum: quo poeni humanas hostias immolare & canina carne uesci prohibebantur: mortuorumque corpora cremare potius quam terra obruere a rege iubebant: petentes simul auxilia aduersus graecos: quibus illaturus bellum Darius erat. Sed carthaginenses auxilia negantes propter assidua finitiorum bella: caeteris ne pro omnia contumaces uiderent: cupide paruere. Interea Hamilchar bello siciliensi in-

terficiis relictis tribus filiis Hamulchōe: Hannōe: Gisgone. Hastrubali quoque par numerus filiorum fuit Hannibal & Hastrubal & Sapho. Per hos res Carthaginensium ea tempestate regebant. Itaque & manus bellum illatum: & aduersus numidas pugnatum: & afri compulsi stipendium urbis conditae carthaginensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatoris grauis liberae ciuitati esset: omniaque agerent simul & iudicarent centum ex numero senatorum iudices deligunt: qui reuersis a bello ducibus rationem regis gestarum exigent: ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent. ut domi iusticiam legesque respuerent. In sicilia in locum Hamilcaris imperator Hamilcho succedit: qui cum nauali terrestrique bello se cura praemia fecisset: repente pestilentis syderis uel exercitum amisit: quae res cum nunciata Carthagini esset: moesta ciuitas fuit: omnia ululatus non secus ac si ipsa urbs capta esset: personabant: clausae priuatae domus: clausa deorum templa: intermissa omnia sacra: omnia priuata officia damnata cum deinde ad portam congregatur: egredientesque paucos e nauibus: qui cladi superfuerat: de suis percunctatur. Ut uero dubia antea spe & suspeso metu incerta orbitatis expectatio casus suorum miseris eluxit: tunc toto littore plangentium gemitus: tunc infelicium matrum ululatus & querelae flebiles audiebantur. Inter haec procedit iops e nauis sua imperator Hamilcho sordida seruilique tunica distinctus: ad cuius conspectum plangentium agmina iungunt. Ipse quoque manus ad caelum tendens: nunc forte suam nunc publicam fortunam deflet: nunc deos accusat: qui tanta belli decora & tot ornamenta uictoriae: quae ipsi dederant abstulerint: qui captis tot urbibus totisque hostibus terrestri naualique praelio uictis exercitum uictorem non bello sed peste deluerint: deferre se tamen ciuibus suis non modica solatia: quod malis eorum hostes gaudere: non gloriari possent. Quippe neque eos: qui mortui sunt a se occisos neque eos qui reuersi sunt: a se fugatos possint dicere: praedam quam relictis a se castris abstulerint: non esse tale: quam uelut spoliolum uicti hostis ostentent: sed quam possessione uacua fortuitis damnorum mortibus sicuti cadauca occupauerint: quod ad hostes pertinet uictores se recessisse: quod ad pestem pertinet uictos: nihil tamen se grauius ferre: quam quod inter fortissimos uiros mori non potuerit: senatusque sit non ad uitae iucunditatem: sed ad ludibrium calamitatis: quae ubi miseris copiisque reliquis Carthaginem reduxerit: se quoque securum comilitones suos: ostenturumque patriae non ideo se in ea die uixisse quonia uelit uiuere: sed ne hos qui bus nefanda lues pepercit inter hostium exercitus relictos morte sua proderet: tali uociferatione per urbem ingressus: ut ad limina domus suae uenit: persecuta multitudinem uelut postremo alloquio dimisit: obseratisque foribus ac nemine ad se ne filiis quidem admissis mortem sibi conscium.

IVSTINI HISTORICI LIBER XX.

Ionyfius ex Sicilia pulsus carthaginensibus: occupatoque totius insulae imperio graue oculi regno suo periculosamque desidia tanti exercitus ratus: copias in italia traiecit: simul ut militum uires continuo labore accuerent: & regni fines proferrent. Prima illi militia aduersus graecos qui proxima italicae maris littora tenebant fuit. Quibus deuictis finitimos quoque aggreditur. Omnesque graeci nomine italia possidentes hostes sibi destinat: quae gentes non partem sed uniuersam ferme italiae ea tempestate occupauerat. Denique multae urbes adhuc post tantam uetustatem uestigia graeci moris ostentant. Namque Tuscorum populi: qui ora inferi maris possident a lydia uenerunt. Et uenetos quos icolas superi maris uidemus: capta & expugnata Troia Antenore duce misit. Adria quoque Illyrico mari proxima: quae & adriatico mari nomen dedit. Graeca urbs est & arpos: quam Diomedes exciso Ilio naufragio in ea loca delatus condidit. Sed & Pisa in iugibus graecos auctores habet. Et in Tuscis Tarquinia Tethalis & Spinabris. Perusini quoque originem ab achaeis ducunt. Quid Cerere urbem dicat? Quid latinos populos: qui ab Aenea conditi uidentur. Iapygiae: Nolae. Abelanum: nonne Calcedonensium coloni sunt? Quid tractus omnes campaniae? Quid Brutii: Sabini? Quid samnites? Quid Tarantini: quos lacedaemonia profectos spuriosque uocatos accepimus? Thurinorum urbes condidisset Philocteten ferunt: ibique adhuc monumentum eius uisum. Et Hercules sagittate in Apollinis templo: quae fatum Troiae fuere. Metapontini quoque in templo Mineruae ferramenta: quibus Epeos a quo conditi sunt: equum troianum fabricauit: ostentant: propter quod omnis illa pars Italiae maior graecia appellatur: sed principio originum Metapontini cum sybaritanis: & crotoniensibus pellere caeteros graecos italia statuerunt. Cum primum urbem syrim cepissent in expugnatione eius quinquaginta iuuenes amplexos Mineruae simulacrum sacerdotemque deae uelatum ornamentis inter ipsa altaria trucidauerunt: ob hoc cum peste & seditionibus uexarent priores Crotonienses delphicum oraculum adierunt. Responsum his est finem mali fore: si uiolatum Mineruae numen & interfectorum manes placassent. Itaque cum statuas iuuenibus iustae magnitudinis & in primis Mineruae fabricare coepissent. Metapontini cognito oraculo deorum occupanda manu & pace deae ratione: iuuenibus modica est lapidea simulacra ponunt: & deampnificiis placant. Atque ita pestis utrobique sedata est. cum alteri magnificentia: alteri uelocitate certasset: recuperata sanitate non diu Crotonienses querere. Itaque indignantes in oppugnatione syris auxilium contra se a locrensis latum bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses ad spartanos decurrunt: auxilium supplices deprecant: illi longinqua militia grauati auxilium a Castore & Polluce petere eos iubent. Neque legati fociae urbis responsum spreuerunt: profectique in proximum templum facto sacrificio auxilium deorum implorant: litatis hostiis obtentoque: ut rebantur: quod petebant: haud secus laetique si deos ipsos secum aduecturi essent: puluinarum iis in nauis componunt: faustisque profectioibus solatia suis pro auxiliis deportant. Iis cognitis crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt: uictoriae facultatem

Humanas
hostias imo
lare

Sui cartha.
pro solo ur
bis uectigal
pepererunt

Copiae pu
nicae subi
ta pestilen
tia consum
pta

Tusci a ly
dia sed Dio
nyfius ali
ter
Veneti
Adria
Arpi
Pisa in ligu
ribus
Perusini ab
Achaeis

Atque locren
sium & cro
toniatum uo
ta

Vide despe-
ratio quid
possit cele-
ritas nuncii
Pythagoræ
peregrina-
tio

Pythagoræ
disciplina

pythagoras
Metaponti
perit

Senones
Galli

Que urbes
a Gallis cõ-
ditæ
rheti a thu-
scis fuere
Dionysii ex-
itus

Iūioris dio-
nyssii popu-
laris ab ini-
tio munifi-
centia

belli; prosperos euentus deprecantes. Responsum prius uotis hostes q̄ armis uincendos. Cū uouif-
sent Apollini decimas prædæ locreses & uoto hostiū & respōlo dei cognito nonas uouerūt: tacitā-
q̄ eam rē habuere: ne uotis uincerent. Itaq̄ cū in aciem processissent: & crotoniēsium centū uiginti
milia armatorū constituissent, Locrenses paucitatē suam circūspiciētes (nam solū quindēcim milia
militū habebant) omiſſa spe uictoriæ in destinatam mortē cōspirāt: tātusq̄ ardor ex desperatiōe sin-
gulos cepit: ut uictores se putarent: si non inulti morirent. Sed dū mori honeste quærūt: ut felicius
uicerūt. Nec alia causa uictoriæ fuit: q̄ quod desperauerūt. Pugnantis aquila ab acie nūq̄
recessit: eosq̄ tā diu circunuoluit quoad uincerent. In cornibus quoq̄ duo iuuenes diuerso a cæte-
ris armorū habitu eximia magnitudine & albis equis & coccineis paludamētis pugnare uisi sunt:
nec ultra apparuerūt: quā pugnatū ē. Hanc admirationē auxit incredibilis famæ uelocitas. Nam ea
dem die qua in italia pugnatum est & coryntho & athenis & lacedæmōe nūciata est uictoria. Post
hæc crotoniensibus nulla uirtutis exercitatio nulla armorum cura fuit: oderant enim quæ infelici-
ter sumpserant: mutassentq̄ uitā luxuria: ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic fami Demarato lo-
cuplete negociatore patre natus: magnisq̄ sapientiæ incrementis formatus ægyptū primo mox Ba-
byloniam ad perdiscendos syderum motus originemq̄ mundi spectandam profectus: summā scien-
tiam consecutus erat. Inde regressus cretā & lacedæmona ad cognoscēdas Minois & Lycurgi incli-
tas ea tēpestare leges cōtēderat: q̄bus oībus instructus Crotonā uenit: populūq̄ in luxuriā lapsū au-
toritate sua ad usū frugalitatis reuocauit. Laudabat quotidie uirtutē: & uitia luxuriæ cōtēnebāt:
casusq̄ ciuitatū hac peste pditarū enūmerabat: tātūq̄ studiū ad frugalitatē multitudinis puocauit.
ut aliquos ex his luxuriatos i optimā frugē cōuersos fuisse incredibile uideret. Matronæ quoq̄ sepa-
tā a uiris doctrinā & puerorū a parētibus frequēter hūit. Docebat nūc has pudicitia & obsega i uiros:
nunc illos modestiā & lraꝝ studiū. Inter hæc uelut genetricē uirtutū frugalitatē oībus iḡrebat: cō-
secutusq̄ assiduitate disputationū erat: ut matrōæ auratas uestes cæteraq̄ dignitatis suæ ornāmēta
uelut instrumēta luxuriæ deponeret: eaq̄ oīa delata in iunonis adē ipsi deæ cōsecrarēt: præferens
uera ornāmēta matronæ pudicitia nō uestes eē. In iuuetutē quoq̄ quantū profligatū sit: uicti foe-
minarū cūtumaces animi manifestant. Sed, ccc. ex iuuenibus cū sodalitiū iure sacramēto quodā ne-
xi separatā a ciuibus cæteris uitā exerceret: q̄si cœtū clādestinæ coniurationis haberet: ciuitatē i se
cōuertit: q̄ eos cū in unā domū cōuenissēt: cremare uoluerit. In quo tumultu, lx. ferme hoīes pierē:
cæteri in exiliū pfecti. Pythagoras at cū annos, xx. Crotonæ egisset: metapōtū migravit. Ibiq̄ deces-
sit: cuius tāta admiratio fuit: ut ex dono eius tēplū faceret: eūq̄ p deo coleret. Igit̄ Diony. tyrannus
quē supra a sicilia exercitū i italiā traiecisse: bellūq̄ græcis itulisse memorauimus expugnatis locris
Crotoniēsies uix uires lōgo ocio ex prioris belli clade resumētes aggredit̄: q̄ fortis cū paucis tāto ex-
ercitui eius quā antea cū tot milibus Locresiu paucitati restiterūt: tātū uirtutis pauptas aduersus i-
solētes diuitias hēt: tātoq̄ iſperata iterdū spata uictoria certior est. Sed Dionysiu gerentē bellū lega-
ti Gallorum: qui ante menses romam incendunt: societatem amicitiaq̄ petentes adeunt: gentemq̄
suam inter hostes eius positam esse: magnoque usui ei futurum uel in acie bellanti uel de tergo in-
tentis in prælium hostibus affirmāt. Grata legato Dionysio fuit. Ita pacta societate & auxilii Gal-
lorum auctus bellū uelut ex integro instaurat. lis autem gallis cā in italiā ueniētī sedesq̄ nouas q̄-
rendi intestina discordia & assiduæ domi dissensiones fuere: quæq̄ tedio cū in italiā uenissent sedi-
bus thuscis expulerūt: & Mediolanū: Comū: Brixiam: Veronā: Bergomū: Tridētū: Vicentiam con-
diderunt thuscis quoq̄ duce Rhero auitis sedibus amissis alpes occupauere: & nomine ducis gentē
Rhetiorum condiderunt. Sed Dionysium in siciliā aduentus Carthaginensium reuocauit: q̄ recupe-
rato exercitu bellū: quod lue deseruerant: auctis uiribus repetebant. Dux belli Hanno carthaginen-
sis erat: cuius inimicus Suniator potentissimus ea tempestate pœnorum cum odio eius græcis litte-
ris Dionysio aduentum exercitus & segnitiam ducis familiariter prænuñciasset: cōprehēlis epistolis
prodicionis damnatur: facto senatuscōsulto: ne quis postea carthaginēsis aut litteris græcis: aut græ-
co sermone studeret: ne aut loqui cū hoste: aut scribere sine interprete possēt. Nec multo post Dio-
nyssius quē pauloante non sicilia nō italia capiebat: assiduis belli certaminibus uictus fractusq̄ ad po-
stremum insidiis suorum interficitur.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXI.

Xtinēto i sicilia Dionysio tyranno: in locum eius milites maximū natu ex filiis ex noīe
diōysii suffecere: & maturā ætatē eius secuti: & qd̄ firmiter futurū eēt regnū: si penes unū
remanissēt: q̄ si partiōibus iter plures filios diuideret. arbitrant̄. Sed Dionysius iter ini-
tia regni auunculos fratrum suorum uelut æmulos iſperii sui hortatoresq̄ puerorū ad
diuisionē regni tollere gestiebat. Quare paulisp̄ dissimulatū aīum prius ad fauorē populariū cōci-
liādū intendit: excusatus facturus: quod statuerat: si probatus ante omnibus foret. Igit̄ nexorū tria
milia e carcere dimittit: tributa populo p triēniū remittit: & q̄buscūq̄ deliniamētis pōt aīos oīum
solicitat. Tūc ad destinatū facinus cōuersus nō cognatos tātū fratrum: sed et ipsos fratres interficit.
ut q̄bus cōfortiū regni debebat: ne spes qd̄ cōfortiū relinqueret: tyrānidē in suos prius q̄ i externos
auspicatus. Sublatis deīde æmulis in segnitie lapsus saginā corporis ex nimia luxuria oculorumq̄
ualitudinē cōtraxit: adeo ut nō solē: nō puluerē: nō deniq̄ splēdorē ferre lucis ipius possēt. Propter

quæ dū cōtēni se putat: sæuitia crassat: nec ut pater carcerē nexis sed cædibus ciuitatē replet: ob q̄
 nō cōtēptior oibus q̄ inuisior fuit. Itaq; cū bellū aduersus eū syracusani decreuissent: diu dubitauit
 an īperiu deponeret. an bello resisteret: sed a militibus p̄dā urbisq; direptionē sperātibus descēdere
 in præliū cogit. Victus cū iterato nō felicius fortunā tētasset: legatos ad syraculanos mittit: spōdēs
 se deposituræ tyrānidē: si mitterent ad eū: cū qbus de pace cōueniret. In quā rē missos primores ī car
 cere rerinet atq; ita īcautis oibus nec qcquā hostile metuētibus exercitū ad delēdā ciuitatē mittit:
 Fit igit ī ipsa urbe anceps præliū: in quo oppidanis multitudine superantibus. Dionysius pellit. q̄
 cū obsidionē arcis timeret: cū omni regio apparatu in italiā pfugit tacitus. Exul a locrensibus socii
 acceptus: uelut iure regnaret: arcē occupat: solitāq; sibi sæuitiā exercet. Cōiuges principū ad stuprū
 rapi iubebat: uirgīes ante nuptias abducebat: stuprataq; p̄cis reddebat. Locupletissimos quosq; aut
 ciuitate pellebat: aut occidi īperabat: bonaq; eorum īuadebat. Deīde cū rapinæ occasio deesset: uni
 uersam ciuitatē callido cōmēto circūuenit. Cū reginorū tyranni Leorophonis bello locrenses præ
 merent: uouerūt: si uictores forent: ut die festo Veneris uirgines suas prostituerent. Quo uoto iter
 missō cū aduersa bella cū lucanis gererent: ī concionē eos Dionysius uocat: hortat: ut uxores filiasq;
 suas in tēplū Veneris q̄ possint ornatissimas mittant. Ex qbus sorte centū ductæ: uoto publico fū
 gāt. religionisq; gratia uno stent in lupanari mense: oibus aut iuratis uiris nequis ullā attaminet: q̄
 res ne uirginibus uoto ciuitatē soluētibus fraudi esset: decretū facerēt: ne qua uirgo nuberet: priusq;
 illæ maritis traderent. Probato cōsilio & quo supstitiōi & pudicitia uirginū cōsulebat: certatī om
 nes foeminae īpensius exornatæ in tēplū Veneris cōueniūt: quas oēs dionysius īmissis militibus spo
 liat: ornataq; matronæ in p̄dā suam uertit. Quarūdā uiros ditiores īterfecit: quasdā ad p̄dēdas
 uirorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset conspiratione locrorum ciui
 tate pulsus in siciliam redit. Ibi syracusas securis omnibus post longam inter capedinem pacis p̄ cō
 ditionem recepit. Dum hæc in sicilia geruntur: interim in africa princeps Carthaginensium Hāno
 opes suas: quibus reipublicæ superabat uires: ad occupandam dominationem intendit: regnumque
 inuadere īterfecto senatu conatus est: Cui sceleri solennem nuptiarum diem filia suæ legit: ut reli
 gione uotorum nefanda committeret: & nefanda commenta facilius tegerentur. Itaq; plebi epulas
 in publicis porticibus senatui in domo sua parat: ut poculis ueneno īfectis secretius senatum & sine
 arbitris interficeret: orbamque remp. facilius īuaderet. Quare magistratibus per ministros prodita:
 scelus declinatum non uindicatum est: ne in uiro tā potenti plus negotii faceret res cognita q̄ cogi
 tata. Contenti itaq; cohibuisse decreto modum nuptiarum sumptibus statuunt: idq; obseruari nō
 ab uno sed ab uniuersis iubēt: ne persona designata sed uicia correpta esse uiderentur. Hoc consilio
 p̄uētus iteq; seruicia cōcitat: statutaq; rursus cædium die: cum denuo se proditum uideret timēs iu
 dicium munitum quoddam castellūq; cū uiginti milibus seruorum armatis occupat. Ibi dū afros
 regēq; mauritanorū cōcitat capit. Virgīsq; cæsus effossis oculis & manibus cruribusq; fractis uelut
 a singulis mēbris poenæ exigent. In cōspectu populi occidit: corpus uerberibus laceq; in cruce si
 gitur. Filii quoq; cognatq; omnes etiam īnoxii supplicio rradunt: ne q̄squā aut ad imitādū facinus
 aut ad mōrtem ulciscēdam ex tam nefaria domo superesset. Interea Dionysius syracusis receptus cū
 grauior crudeliorq; in dies ciuitati esset iterata cōspiratiōe obsides. Tūc deposito īperio arcē syracu
 sanis cū exercitu tradidit: receptoq; priuato instrumēto corynthū in exiliū pficiscit. Ibi humillima
 quæq; tutissima existimans in sordidissimū uitæ genus descendit. Non cōtēntus in publico uagari
 sed portare: nec cōspici ī popinis lupanaribusq; sed totis diebus residere. Cū pditissimis quoq; de mi
 nimis rebus disceptare: pannosusq; & squallidus icedere: risum libentius præbere q̄ captare: ī macel
 lo p̄stare: quæ emere nō poterat oculis deuorare: apud ædiles aduersus leones iurgari: oīaq; ita face
 re: ut cōtemnēdus magisq; metuēdus uideret. Nouissime se ludi magistrū p̄fessus pueros in triuio
 docebat: ut aut a timentibus semper ī publico uideret: aut a nō timētibus facilius contemneret. Nā
 licet ty rānicis uitis semp abūdaret: tamē simulatio hæc uitioq; nō naturæ erat: magisq; hæc arte q̄
 amisso regali pudore faciebat: expertus q̄ inuisa tyrānorū forent etiā sine opibus noīa. Laborat itaq;
 inuidiam præteritorū contēptu præsentū demere neq; honesta sed tuta consilia circumspeciebat. In
 ter has tamē dissimulationū artes ter īsimulatus est affectatæ tyrannidis: nec aliter q̄ dū cōtemni
 tur: liberatus est. Inter hæc carthaginēses tāto successu regē Alexandri magni exterriti. Verētes ne p̄
 fico regno & africā uellet adiungere: mittūt ad speculandos eius aīos Hamilcharē cognomēto Rho
 danum uirum solertia facundiaq; præter cæteros insignem. Augebant enī metum & tyrus urbs au
 ctor originis suæ capta: & Alexandria æmula Carthaginis in terminis africæ & ægypti cōdita: & feli
 citas regis: apud quem nec cupiditas nec fortuna ullo modo terminabant. Igitur Hamilchar p̄ Par
 menionem aditu regis obtento profugisse se ad regem expulsū patria fingit: militēq; se expeditio
 nis offert: Atq; ita consiliis eius exploratis in tabellis ligneis desuper cæra uacua īducta ciuibus suis
 omnia perscribebat: Sed carthaginenses post mortē regis reuersum in patriā quasi urbē regi uendi
 cassēt: nō ingrato tantum uerumetiam & crudeli animo necauerunt.

Dionysii sæ
uitiaAtf. locren
sium uotūHānois co
gitatū sce
lusHanno cru
ci affigiturDionysius
principatu
erectus lit
teras docu
itVbi alexan
dria sita

Gathocles siciliæ tyrānus : q̄ magnitudini prioris Diōysii successit ad regni maiesta-
tē ex humili & sordido genere p̄uēit. Quippe ī sicilia patre figulo natus: nō honestio-
rē pueritiā q̄ p̄icipia originis habuit. Siquē forma & corporis pulchritudine egregi-
us: diu uitā stupri patiētia exhibuit. Annos deīde pubertatis egressus libidinē a uiris
ad scēminas trāstulit. Post hęc ap̄d utrūq; sexū famosus uitā latrociniis mutauit. In-
teriecto tpe: cū syracusas cōcessisset: accitusq; in ciuitatē iter īcolas esset: diu sine fide

Agathoclis
mores

Agathoclis
scelus de in-
occupanda
Tyrannide

Atq; Aga-
thoclis au-
daciā

Agathoclis
hortatio
ad suos

fuit: quoniā nec in fortunis quod amitteret: ne ī uerecundia: quod inq̄naret habere uidebat. In sum-
ma gregatim militiā sortitus nō minus tūc seditiosa q̄ antea turpi uita in omne facinus p̄mptissi-
mus erat. Nā & manu strēnuus & ī cōtionibus p̄facūduus habebat. Breui itaq; cēturio ac deīceps tri-
bunus militū factus est. Primo bello aduersus ætneos magna expimēta suis syracusanis dedit. sequē-
ti cāpanoz tantā de se spē oībus fecit: ut in locū de mortui ducis damascenis sufficeret. Cuius uxore
adulterio cognitā post mortē uiri ī matrimoniū recepit. Nec cōtētus q̄ ex iope repēte diues: scūs
esset: piraticā aduersus patriā exercuit: saluti ei fuit: qd̄ socii capti tortiq; de illo negauerūt: bis occu-
pare īperiū syracusaz uoluit: bis ī exiliū actus est. A murgantinis apud quos exulabat odio syracu-
sanoz primo p̄tor mox dux creat: ī eo bello & urbē leōtinoz capit: & urbē syracusas obsidere cō-
pit: ad cuius auxiliū Hamilchar dux p̄enoz īploratus depositis hostilibus odiis p̄sidia militū mit-
tit. Ita uno eodē tpe syracusæ & ab hoste ciuili amore defensæ: & a ciue hostili odio īpugnatae sūt.
Sed Agathocles cū uideret fortius defendi urbē quā expugnari p̄cibus p̄ īternūciū Hamilcharē exo-
rat: ut iter se & syracusanos pacis arbitria suscipiat: peculiaria in ipsū officia sui repromittēs: q̄ spe ī-
pletus Hamilchar societate cū eo metu potētiae eius iungit: ut quātū uiriū Agathocli aduersus syra-
cusanos dedisset: tantū ipse ad īcremēta domesticæ potētiae recuperaret. Igit̄ nō pax tantum Aga-
thocli conciliat: uerūetiā p̄tor syracusis cōstituitur. Tūc Hamilchari expositis ignibus cæreis ta-
ctisq; in obsequia p̄enoz iurat. Deinde acceptis ab eo q̄nq; milibus afroq; potētissimos quosq; ex
principibus interficit: atq; ita ueluti reip. statū formaturus populū ī theatrum ad cōcionē uocari iu-
bet. contracto in gymnasio senatu: quasi quādā prius ordinaturus. Sic cōpositis rebus immixtis mi-
litibus populū obsidet: senatū trucidat: cuius peracta cæde ex plebe locupletissimos & p̄tissimos
quosq; interficit. Iis ita gestis militē legit: exercitūq; conscribit: quo īstructus finitimas ciuitates ni-
hil hostile metuentes ex improuiso aggredit̄. P̄enoz quoq; socios permittente Hamilchare foede
īiuriis uexat. Propter quod querelas carthaginem socii nō tam de Agathocle q̄ de Hamilchare detu-
lerunt: hunc ut dominū & tyrannum: illum ut proditorem arguentes: a quo infestissimos hosti for-
tunæ sociorum interposita pactiōe donatae sint: cui ab initio syracusæ in pignus societatis sint tra-
ditæ urbs semp̄ p̄enis infesta: & de imperio siciliæ carthaginis æmula: nūc īsuper ciuitates sociorū
eidem pacis titulo traditæ sint. Denunciare igitur se hęc breui ad ipsos redundatura ac p̄pediē sen-
suros: quātū mali nō siciliæ magis q̄ ipsi africæ attulerint. His querelis senatus in Hamilcharē accē-
ditur. Sed quoniā ī imperio esset: tacita de eo suffragia tulerūt: & sententias prius q̄ recitarent: ī ur-
nam coniectas: obsignari iusserunt: donec alter Hamilchar Gisgonis filius a sicilia reuerteret. Sed
hęc callida cōmenta p̄enoz & sentētias inauditas mors amilcharis p̄æuenit liberatusq; ē fati mu-
nere: quē sui p̄ iniuriā ciues inauditā damnauerant: Quæ res Agathocli aduersus p̄enos occasionē
mouēdi belli dedit. Prima igit̄ illi cū Hamilchare Gisgonis filio p̄ælii cōgressio: fuit: a quo uictus
maiori mole recuperaturus bellū syracusas cōcessit. Sed secūdi certaminis eadē fortuna quæ & pri-
oris fuit. Cū igitur uictores p̄eni syracusas obsidiōe cinxissent. Agathoclesq; se nec uiribus parem
neq; ad obsidiōē ferēdā īstructum uideret: super hęc a sociis crudelitate eius offensis desertus eēt:
statuit bellū in africā trāsserre: mira prorsus audaciā: ut q̄bus ī solo urbis suæ par nō erat: eoz urbi
bellū inferret: & q̄ sua tueri non poterat: impugnaret aliena: uictusq; uictoribus īsultaret. Huius cō-
siliū nō minus admirabile silentiū q̄ cōmentū fuit: populo hoc solū p̄fessus iuenisse se uictoriæ uia.
Animos illi tantū in breuem obsidiōis patiētiā firmaret̄ uel si cui status p̄æsentis fortunæ displiceret
dare se ei discedendi liberam potestatem. Cum mille sexcēti discessissent: cæteros ad obsidiō-
nis necessitatem frumento & stipendio instruit. I. tantū secū talēta ad p̄æsentem usū affert: cætera
ex hoste melius q̄ ex sociis paraturus. Oēs deīde seruos militaris ætatis libertate donatos sacramēto
adegit: eosq; & maiorē partē ferme militū nauibus īponit ratus exequata utriusq; ordinis cōditionē
mutuā inter eos uirtutis æmulationē futurā: cæteros omnes ad tutelā patriæ relinquit. Septimo igit̄
tur imperii anno comitibus duobus adultis filiis Arregatho & Heraclida nullo militū sciente quo
ueheretur cursum in africam dirigit. Cū oēs aut in italiā p̄ædatū se: aut in sardiniā ituros crederēt:
tū primo exposito ī africæ littore exercitū cōsiliū suū oībus apit. Quo ī loco syracusæ positæ sint:
ostendit: quibus aliud nullū auxiliū sup̄esset. q̄ ut hostibus faciant: quæ ipsi paterent: q̄ppe aliter do-
mi: aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse: quæ patriæ uires subministrant: foris hostē
ēt suis uiribus uinci: deficientibus sociis & odio diuturni īperii externa auxilia circūspiciētibus: huc
accedere: q̄ urbes castellaq; africæ nō muris cinctæ: nō in montibus positæ sint: sed in planis cāpis
sine ullis munimētis iaceant: quas oēs metu excidii facile ad belli societate p̄duci posse. Maius igit̄
Carthaginēsisibus ex ipsa africa q̄ ex sicilia exarsuz bellū: coituraq; auxilia oīum aduersus unā urbē
nomine: q̄ opibus ampliorem: & quas nō attulerit uires idē sumptuz. Nec in repentino p̄enorum

metu modicum momentum victoria fore: quae tanta audacia hostium percussit trepidaturi sunt: accessura & uillae incendia: castellorum urbiumque contumacium direptione: tunc ipsius carthaginis obsidione: quibus omnibus non sibi tantum in alios sed & aliis in se sentirent patere: bella. His non solum poenos uinci: sed & siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in eius obsidione hostes cum sua urgeantur: nusquam igitur alibi facilius bellum: sed nec praedam uberius inueniri posse. Nam capta carthagine omnem Africam siciliamque primum uictorum fore. Gloria certe tam honestae militiae tanta in omne aeuum futura: ut determinari nullo tempore obliuionis possit. Ut dicat eos solos mortaliu esse: qui bella quae domi ferre non poterat ad hostes trasterint: ultroque uictores insecuti sint: & obsessores urbis suae obsederit. Omnibus igitur fortis ac laeto animo bellum inuendum: quo nullum aliud possit aut premium uictoribus uberius: aut uictis: monumentum illustrius dare. His quidem ad hortationibus animi militum erigebant. Sed terrebat eos portenti uisio: quae nauigantibus ei sol defecerat. Cuius rei rationem non minore cura rex quam belli reddebat affirmans si prius quam proficisceretur: factum esset: credi aduersum profecturos prodigium esse: nuncque egressis acciderit: illis ad quos eatur portendere. Porro defectus naturalium siderum tempus praesentem regem statum mutare: certum esse florentibus carthaginensium opibus aduersisque rebus suis commutationem significari. Sic consolatis militibus uniuersas naues consentiente exercitu incendi iubet: ut omnes scirent auxilium fugae ablato aut uincendum aut moriendum esse. Deinde cum omnia quaecumque ingrediuntur: prosternerent: uillas castellaque incendere: obuius his fuit cum xxx. milibus poenorum Hanno dux: & praelio commisso duo de siculis: tria milia de poenis cum ipso duce cecidere. Hac uictoria & siculorum animi erigunt & poenorum fragunt. Agathocles uictis hostibus urbes castellaque expugnat: praedas ingentes agit: hostium multa milia trucidat: castra deinde in quinto lapide a carthagine statuit: ut Danae carissimae regis uastitatemque agrorum & incendia uillae de muris ipsius urbis specularent. Interea ingens tota Africa deleri poenorum exercitus fama occupaturumque urbium diuulgat. Stupor itaque omnis & admiratio incessit: unde & tanto imperio tam subito bellum praesertim ab hoste iam uicto: admiratio deinde paulatim in contemptum poenorum uertit. Nec multo post non Africa tantum: uerum etiam urbes nobilissimae nouitate sicutae ad Agathoclem defecere: frumentoque & stipendio uictorem extruxere his poenorum malis etiam delatus in Sicilia cum imperatore exercitus uelut quaedam aerumnarum cumulus accessit. Nam post profectionem a Sicilia Agathocles in obsidione Syracusarum poeni legniores redditi ab Antandro fratre regis Agathocles occasione caesi nunciabant. Itaque cum domi forisque eadem fortuna carthaginensium esset: iam non tributaria tantum ab his urbes uerum etiam socii reges deficiebant: amici tiam iura non fide sed successu ponderantes: Erat inter caeteros rex cyrenae Otielas: qui spe improba regnum totius Africae amplexus societate cum Agathocle per legatos iuxerat: pactusque cum eo fuerat: ut Sicilia illi sibi Africae imperium uictis carthaginensibus cederet. Itaque cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse uenisset. Agathocles blando alloquio & humili adulatione cum saepius simul coenassent: adoptatusque filius eius ab Otiela esset: incautum eum interfecit: occupatoque exercitu eius iterato carthaginenses omnibus uiribus bellum ciues magno utriusque exercitus sanguine graui praelio superat. hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata poenis est: ut nisi in exercitu Agathocles orta seditio esset: transiturus ad eum Bomilchar dux poenorum cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro a poenis patibulo suffixus est: ut idem locus monumentum suppliciorum eius esset: quod ornamentum ante fuerat honorem. Sed Bomilchar magno animo crudelitate ciuium: tulit: adeo ut de summa cruce ueluti de tribuali in poenorum scelera concionaretur: obiectans illis nunc Hanonem falsa affectari regni inuidia circumuentum: nunc Gigonis innocentis exiliu: nunc in Hamilcharum patrum suum tacita suffragia: quae Agathoclem locum illis face re quam hostem maluerit. Haec cum in maxima populi concione uociferatus esset: expirauit. Interea Agathocles perfligatis in Africa rebus tradito Archagatho filio exercitu in Siciliam recurrit. Nihil actum in Africa existimans: si amplius Syracusae obsiderent. Nam post occisum Hamilcharum Gigonis filium novus eo a poenis missus exercitus fuerit. Statim igitur primo aduentu eius omnes Siciliae urbes auditis rebus quas in Africa gesserat: certatim se ei tradunt: atque ita pulsus e Sicilia poenis totius insulae imperium occupauit. In Africa deinde reuersus: seditioe militum excipit. Nam stipendioque solutio in aduentu patris dilata a filio fuerat: igitur ad concionem uocatos blandis uerbis permulsi: stipendia illis non a se flagitanda esse sed ab hoste quaerenda: communem uictoriam: communem praedam futuram: Paululum modo anniterent: dum belli reliqua peragunt: cum sciant carthaginem captam spes omnium expleturam. Sedato militari tumultu interiectis diebus ad castra hostium exercitum ducit. Ibi in consultius praelium committendo maiorem parte exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset: uersamque in se inuidiam temere commissi belli uideret: pristinaque offensam non deperit stipendii metueret: concubina nocte solus a castris cum Archagatho filio profugit. quae ubi milites cognouere: haud secus quam si ab hoste capti esset: trepidare. Bis se a rege suo in mediis hostibus relictos esse proclamantes: salutemque suam desertam ab eo esse: quoque ne sepultura quaedam relinquenda fuerat: cum persequere regem uellent a nummiis excepti in castra reuertuntur comprehenso tamen Archagatho: qui a patre noctis errore discesserat. Agathocles aut nauibus quibus fuerat a Sicilia regressus: cum custodibus earumdem Syracusarum deseruit. Exemplum flagitii singulare: rex exercitus sui desertor: filioque pater proditor. Interim in Africa post fugam regis milites pactioe cum hostibus facta interfectis Agathocles filijs carthaginensibus se tradidere. Archagathus cum occideret ab Arcefilao amico Antipatris rogauit eum: quodnam liberis eius facturum Agathoclem puter: per quem ipse liberis careat. Tunc respondit: satis habere se: quod supstitit eos esse Agathocles liberis sciat. Post haec poeni ad persequendas

Defectus
solisPoeni pra
lio ab aga
thocle uin
cunturDefectio
afrore ad
AgathocleNoua car
th. cladesBomilchar
cruci affi
guntAgathocles
totius sici
liae imperi
um occu
patAgathoclis
ex africa in
siciliam fu
ga

belli reliquias duces in siciliam miserunt: cum quibus Agathocles pacē & quis conditionibus fecit:
IVSTINI HISTORICI LIBER XXIII.

Agathocles rex Siciliae pacificatus cū carthaginēsi bus partē ciuitatū a se fiducia uiriū
dissidētē armis subegit. Deinde quasi angustis insulae terminis clauderet: cuius īperii
partē primis īcremētis ne sperauerat qdē ī italiā trāscendit: exemplū Dionysii secu-
tus: q̄ multas ciuitates italiāe subegerat. Primi igiŕ hostes illi brutii fuerē: q̄ & fortissi-
mi & opulētissimi uidebant: simul & ad īurias uicinorū prōpti. Nā multas ciuitates
grāci noīs italiāe expulerāt. Auctores quoq; suos lucanos bello uicerāt: & pacē cum

Lucano
ritus

his aq̄s legibus fecerāt. Tāta feritas aīorū erat: ut nec origini suāe parcerēt. Nāq; lucani iisdē legibus
liberos suos: q̄bus & spartani īstituere soliti erāt. Quippe ab initio pubertatis ī siluis inter pastores
habebant sine ministerio seruili: sine ueste quā īduerēt: uel cui īcubarent: ut a primis annis duritiāe
psimonīāq; sine ullo usu urbis assuescerent. Cibus his p̄da uenatica potus mellis & lactis & fōtiū li-
quor erat. Sic ad labores bellicos īdurabantur. Horū igiŕ ex numero. L. primo ex agris finitimorū
p̄dari soliti: cōfluēte deinde multitudine sollicitati p̄da cū plures facti essēt: ī festas regiōes reddebāt

Vnde bru-
tii dicti

Itaq; fatigatus quārelis sociorū Dionysius siciliāe tyrānus sexcētos afros ad cōpescēdos eos miserat:
quorū castellū p̄ditū sibi p̄ Brutīā mulierē expugnarūt: ibiq; ciuitatē cōcurrētibus ad opinionē no-
uā urbis pastoribus statuerūt. Brutiosq; se ex noīe mulieris uocauerūt. Primū illis cū Lucāi origis
suāe auctoribus bellū fuit. Quā uictoria erecti cū pacē aequo iure fecissent: ceteros finitimos armis
subegerūt: tātalq; opes ī breui cōsecuti sūt: ut p̄nitiosi ēt regibus haberēt. deniq; Alexāder rex epi-
cū ī auxiliū grācarū ciuitatū cū magno exercitu ī italiā uenisset: cū oībus copiis ab his deletus est.

Quare feritas eorū successū felicitatis īcēsa diu terribilis finitimis fuit. Ad postremū īploratus Aga-
thocles spe ampliandi regni a sicilia ī Italiā traiecit. Prīcipio aduentus opiniōis eius cōcussu legatos
ad eū societate amicitiaq; petētes miserūt. Quos agathocles ad cenā iuitatos ne exercitu traici ui-
derēt: in posteg; statuta his die cōscēsis nauibus frustratus ē. Sed fraudis aut lētus euetus fuit. Siqui-
dē reuerti eū in siciliam īteriectis paucis diebus uis morbi coegit: quo toto corpore cōp̄rhenus

p̄ oēs neruos articulosq; humore pestifero crassate uelut ītestino singulorū mēbrorū bello īpugna-
bat. Ex qua desperatōe bellū inter filiū nepotēq; ortū eius regnū iā quasi mortui uindicantibus: oc-
ciso filio regnū nepos occupauit. Igiŕ Agathocles cū morbi cura & aegritudo grauiorē essēt: & iter
se & alterū: alterius malo cresceret: despatis rebus uxorē suā Theogenā gēitosq; ex ea duos paruulos
cū omni pecunia & familia regalīq; īstrumēto: quo p̄ter illū nemo regū ditior fuit: nauibus īpositos
aegyptū: unde uxorē acceperat: remittit: timens ne p̄adonē regni sui hostē paterēt. q̄q; uxor diu ne
ab agro diuelleret: de p̄cata ē: ne discessus suus adiūgi nepotis parricidio possēt: & tā cruēte hāc de-
seruisse uix: q̄ ille impugnasse auum uideret: nubēdo se nō p̄spere tātū: sed oīs fortunā inisse socie-

Atq; misera
bilē digres-
sum

tatē: nec in uitā periculo spiritus sui empturā: ut extremos uiri spiritus excipet: & exegatē officiū: ī
quod p̄fecta se nemo sit successurus obsequio debitae pietatis īpleret. Discedentes paruuli flebili ulu-
latu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritū nō amplius uisura oculis fatigabat. Nec
minus seni lachrymāe miserabiles erāt. Flebant īi moriētē patrem: ille exules liberos. Hi discessu suo
solitudinē patris senis aegri: ille ī spē regni suscepto relinq; ī egestate lugebat. Inter hāc regia omnis
assistentiū fletibus tā crudelis dissidi īmpleta. Tandē lachrymis finem necessitas p̄fectionis īposuit:
& mors regis p̄ficientes filios secuta est. Dum hāc agunt carthaginēses cognitū quā in sicilia age-
bant: occasionem totius insulae occupandae datā sibi existimantes magnis uiribus eo traiciūt: mul-
tasq; ciuitates subigunt. Eo tempore & Pyrrhus aduersus romanos bellū gerebat: qui īploratus a si-

Agathoclis
exitus

culis ī auxiliū sicuti dictū ē: cū syracusas uenisset: multasq; ciuitates subegisset: rex siciliae sicut epi-
appellabat. Quarū regē felicitate lētatus Heleno filio siciliae uelut auitū (nā susceptus ex filia Aga-
thoclis regis erat) Alexādro aut italiāe regnū destiat. Post hāc multa secūda p̄lia cū carthaginēsi bus
facit. Interfecto deinde tēpore legati ab Italicis sociis uenere nunciantes romanis resisti nō posse: de-
ditionemq; futurā: nisi subueniat. Anxius tā ambiguo periculo īcertusq; qd ageret: uel q̄bus primū
subueniret: in utrūq; pronus cōsultabat. Quippe īstantibus hinc Carthaginēsi bus inde Romanis
periculosum uidebat exercitum in Italiā nō traicere periculosius a sicilia deducere: ne aut illi non
lata ope: aut īi deserti amitterent. In hoc aestu piculoq; tutissimus portus consilioq; uisus est: oībus
uiribus decernere in sicilia: & profligatis Carthaginēsi bus uictorem exercitū transponere ī italiā.

Pyrrhus
rex siciliae
ut epi-ri ap-
pellatis

Itaq; conferto p̄līo cū superior fuisset: quoniā tamē a Sicilia abiret: & pro uictō fugere uisus ē: ac
p̄pterea socii ab eo defecerūt: & īperiū Siciliae tā cito amisit: q̄ faci q̄sierat. Sed nec ī italiā meliore fe-
licitate usus in Epīrē reuertit. Admirabilis utriusq; rei casus in exēplum fuit. Nā sicut ante secūda
fortuna rebus supra uota fluētibus italiāe Siciliae q; īperiū: & tot de Romanis uictorias attraxerat: ita
nunc aduersa uelut ī ostentationem fragilitatis humanae destruens: quāe cumulauerat Siciliēsi rui-
nae naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄-
fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creat: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum
ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futurā maiestatis ip̄a ī-
fātilis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge-
lo antiquo siciliae tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

Pyrrhus in
epirū abiit

Itaq; conferto p̄līo cū superior fuisset: quoniā tamē a Sicilia abiret: & pro uictō fugere uisus ē: ac
p̄pterea socii ab eo defecerūt: & īperiū Siciliae tā cito amisit: q̄ faci q̄sierat. Sed nec ī italiā meliore fe-
licitate usus in Epīrē reuertit. Admirabilis utriusq; rei casus in exēplum fuit. Nā sicut ante secūda
fortuna rebus supra uota fluētibus italiāe Siciliae q; īperiū: & tot de Romanis uictorias attraxerat: ita
nunc aduersa uelut ī ostentationem fragilitatis humanae destruens: quāe cumulauerat Siciliēsi rui-
nae naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄-
fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creat: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum
ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futurā maiestatis ip̄a ī-
fātilis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge-
lo antiquo siciliae tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

Hiero rex
creatur

Itaq; conferto p̄līo cū superior fuisset: quoniā tamē a Sicilia abiret: & pro uictō fugere uisus ē: ac
p̄pterea socii ab eo defecerūt: & īperiū Siciliae tā cito amisit: q̄ faci q̄sierat. Sed nec ī italiā meliore fe-
licitate usus in Epīrē reuertit. Admirabilis utriusq; rei casus in exēplum fuit. Nā sicut ante secūda
fortuna rebus supra uota fluētibus italiāe Siciliae q; īperiū: & tot de Romanis uictorias attraxerat: ita
nunc aduersa uelut ī ostentationem fragilitatis humanae destruens: quāe cumulauerat Siciliēsi rui-
nae naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄-
fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creat: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum
ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futurā maiestatis ip̄a ī-
fātilis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge-
lo antiquo siciliae tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

ex acilla natus ac propterea a patre uelut dehoneſtamētū generis expoſitus fuerat. Sed paruulū & hu-
mana opus indigentē apes cōgeſto circa iacentē melle multis diebus aluere. Ob quā rē reſpōſo aru-
ſpicū admōitus pater: q̄ regnū infanti portendi canebant: paruulū recolegit omniq; ſtudio ad ſpem
maieſtatis: quæ p̄mittebat: inſtituit: Idē in ludo iter coequales diſcētī lupus tabulā ī turbā puerorū
repente cōſpectus eripuit. adoleſcenti quoq; prima bella ieuanti aquila in clipeo: noctua ī haſta cōſe-
dit. Quod oſtētum & in cōſilio cautum & manu p̄mptū: regē futurū ſignificabat. Deniq; aduerſus
p̄uocatores ſæpe pugnavit: ſempq; uictoriam reportauit. A Pyrrho rege multis militaribus donis
donatus eſt. pulchritudo ei corporis inſignis: uires quoq; ī hoīe admirabiles fuere. In alloquio blā-
dus: in negotio iuſtus ī ipeſo moderatus erat: prius ut nihil ei regiū deeſſe uideret̄ p̄ter regnū.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXIII.

Vm hæc in ſicilia gerunt: interim in græcia diſſidētibus iter ſe bello Ptolemæo Ce-
raunico & Antiocho & Antigono regibus: oēs ferme græciæ ciuitatis ducibus ſpar-
tanis uelut occaſiōe data ad ſpem libertatis erectæ miſſis inuicem legatis p̄ quos ī ſo-
cietatis foedera alligarentur: in bellū p̄rumpunt: & ne cū Antigono ſub cuius bello
erāt: bellū cepiſſe uideret̄: ſocios eius ætolos aggrediunt: cauſas belli p̄tēdētēs: quod
cōſeſu græciæ ſacratū Apollini cirrhæū campū per uim occupaffent. Huic bello du-
cem eligunt Aran: q̄ adunato exercitu urbes ſataq; in his cāpis poſita depopulāt: q̄ auferri non pote-
rant: incendit. Quod cū e montibus conſpicati ætolog; paſtores eſſent: congregati admodū q̄ngen-
ti ſparſos hoſtes ignorantes quanta manus eſſet: quoniam cōſpectū illis metus & incendiorum fu-
mus abſtulerat: cōſectant: trucidatiſq; admodū nouē milibus: prædones in fugā uerterunt. Reparā-
tibus deinde ſpartanis bellū auxiliū multæ ciuitates negauerunt: exiſtimātes dominatiōem eos græ-
ciæ nō libertatē quærere. Iterea inter reges bellum finiſ: Nā Ptolemæus pulſo Antigono cū regnū
totius macedoniæ occupaffet: pacē cū Antiocho facit: affinitatemq; cū Pyrrho: data ei ī matrimoniū
filia ſua iūgit. Ex iſde externo metu depoſito impiū & facinoroſum aīum ad domeſtica ſcelera cōuer-
tit: iſidialq; Arſinoe ſororis ſuæ iſtruit: q̄bus & filios eius uita & ipſam Caſſādræ urbis poſſeſſiōe pri-
uaret. Primus ei dolus fuit ſimulato amore ſororē in matrimoniū petere. Aliter enī ad ſororis filios:
quoq; regnū occupauerat q̄ cōcordiæ fraude puenire nō poterat. Sed nota ſcelera Ptolemæi uolūtas
ſorori erat. Itaq; nō credētī mādat uelle ſe cū filiis eius regni cōfortiū iungere: cū q̄bus nō ideo ſe ar-
mis cōtendiſſe: quoniā eripere his regnū: ſed quod id facere ſui mūeris uellet. ī hoc mitteret arbitriū
iuſiurādi: quo p̄ſente apud deos patrios q̄bus uellet obſecratiōibus ſe obligaret. Interea Arſinoe qd
ageret. ſi mitteret decipi piurio. ſi nō mitteret p̄uocare rabiē fraternæ crudelitatis tēbat. Itaq; plus
liberis q̄ ſibi timēs: quos matrimonio ſuo p̄tecturā ſe arbitrabat: mittit ex amicis ſuis Dionē quo p̄
ducto ī ſanctiſſimū louis tēplū ueterrime macedonū religionis Ptolemæus ſumptis ī manus altari-
bus cōtigēs ipſa ſimulachra & puluinararia deorū iuaditis uſiſq; execrationibus adiurat ſe ſincera
fide matrimoniū ſororis petere. nūcupaturūq; ſe eā reginā: neq; ī contūeliā eius ſe aliā uxorē alioſue
q̄ filios eius liberos habiturū. Arſinoe poſtea q̄ & ſpe iſpleta ē: & metu ſoluta ipſa cū fratre colloq̄:
cuius uultus & blādiētis oculi cū fidē nō minorē q̄ iuſiurandū promitteret: reclamāte Ptolemæo fi-
lio fraudē ſubeſſe in matrimoniū fratris cōſenſit. Nuptiæ magno apparatu læticiaq; omnium cele-
brantur. ad concionem quoq; uocato exercitu capiti ſororis diadema imponit: reginamq; eam ap-
pellat. Quo nomine in lætitia m̄ effuſa Arſinoe quia quod morte Lyſimachi prioris mariti amiſſe-
rat: recepiffet: ultro uig; in urbem ſuam Caſſandram iuitat: cuius urbis cupiditate fraus ſtruebatur:
Progreſſa igitur uirum diem feſtum urbi ī aduentum eius indicit: domos tēpla cæteraq; omnia ex-
ornari iubet: aras ubiq; hoſtiaſq; diſponi: filios quoq; ſuos Lyſimachū ſedeci annos natum philippū
triēnio minorē utrūq; formaq; iſignē coronatos occurrere iubet: Quos Ptolemæus ad cælandam
fraudem cupide & ultra modum ueræ affectionis amplexus oſculis diu fatigat. Vbi ad portam uen-
tum eſt: occupari arcē iubet: pueros interfici. Qui cū ad matrē cōfugiſſent: in gremio eius iter ipſa
oſcula trucidāt. Proclamāte arſinoe: quod tantū nefas: aut nubādo aut poſt nuptias cōtraxiſſet: pro
filiis ſe ſæpe percufforibus obtulit. Frequēter corpore ſuo pueroꝝ corpora aplexata p̄texit: uulne-
raq; excipere: q̄ liberis itēdebāt: uoluit. ad poſtremū ſpoliata etiā funeribus filioꝝ: ſciſſa ueste & cri-
nibus ſparſis cū duobus ſeruulis ex urbe p̄tracta ſamoſthraciā ī exiliū abiit eo miſerior: q̄ mori cum
filiis ei nō licuit. Sed nec Ptolemæo inulta ſcelera fuerūt: Quippe diis īmortalibus tot periuria & tā
cruēta parricidia uindicantibus: breui poſt a gallis ſpoliatus regno captuſq; uitā ferro: ut meruerat:
amiſit. nāq; galli abundāti multitudine cū eos nō caperēt terræ: quæ genuerāt: trecēta milia homi-
nū ad ſedes nouas quærēdas uelut peregrinatū miſerūt. Ex iis portio ī italia cōſedit: quæ & urbē ro-
mā captā icendit: & portio illyricos ſinus ducibus auib; (nā augurādi ſtudio galli p̄ter cæteros cal-
lent) p̄ ſtrages barbarorū penetrauit: & ī pannonia cōſedit: gēs aſpera: audax: Bellicoſa: q̄ prima poſt
Herculē: cui ea res uirtutis admirationē & īmortalitatis fidē dedit: alpiū iuiēta iuga & frigore intra-
ētabilia loca trāſcēdit. Ibi domiti pannoniis per multos annos cū finitimis uaria bella geſſerūt. Hor-
tātē deīde ſucceſſu diuiſis agminibus alii græciā: alii macedoniā oīa ferro proſternētes petiuere tan-
tuſq; terror gallici noiſ erat: ut etiā reges nō laceſſiti ultro pacem ingenti pecunia mercarentur ſo-
lus rex macedoniæ Ptolemæus aduentum gaorū intrepidus audiuit: iſſq; cū paucis & īcompoſitis

Vnde Hie-
rōis or igoProdigia ī
hieronePtolemæi
ſceleraPtolemæi
ſcelusGallorum
in italiam
acceſſus

quasi bella nō difficilius q̄ scelera patrarentur parricidiorū furis agitata occurrit: dardanoꝝ quoꝝ legationē uiginti milia armatorū ī auxiliū offerentē spreuit addita īsuper cōtumelia actū de macedonia dicēs: si cū totū orientē soli domuerint: nūc ī uindictā finium dardanis egeant. milites se habere filios eorū: q̄ sub Alexādri rege stipendia toto orbe terrarū uictores fecerint. quæ ubi Dardano regi nūciata sunt inclytū illud macedoniæ regnum breui imaturi iuuenis temeritate casus dixit. Igitur galli duce Belgio ad tentandos macedonū aīos legatos ad Ptolemæū mittūt: offerentes pacem si emere uelit. Sed Ptolemæus iter suos belli metu pacē Gallos petere gloriatus ē: nec minus ferociter se legatis q̄ iter amicos iactauit. Aliter se pacē datū negando nisi principes suos obſides dederint: & arma: tradiderit: nō enī fidem se nisi inermibus habiūgē. Renūciata legatiōe risere galli undiq; acclamātes breui sensus sibi an illi cōsulētes pacē obtulerit. Interiectis diebus plū cōferit. Vēti macedones cædūt. Ptolemæus multis uulneribus saucius capit: caput eius amputat: & lancea fixū tota acie ad terrorē hostiū circūferit. Paucos ex macedonibus fuga seruauit: cæteri aut capri: aut occisi. Hæc cū nūciata per omnē macedoniā essent: portæ urbiū claudūt: luctu oīa replent: nūc orbitatē amissorū filiorū dolebāt: nūc excidia urbiū metuebant: nūc Alexādri Philippiq; regū suorum noīa sicuti numina in auxiliū uocabāt. sub illis se nō solū tutos: uerū etiā uictores orbis terrarū extitisse. Vt tuerent patriā suā: qua gloria regū gestarū cælo proximā reddidissent: ut opē afflictis ferret: quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdiderat: orabāt. Desperātibus omnibus nō uotis agendum Sosthenes unus de Macedonū principibus ratus cōtracta iuuetute & gallos exultantes uictoria cōpescuit: & macedoniā ab hostili depopulationē defendit: ob quæ uirtutis beneficia multis nobilibus regnū macedoniæ affectantibus ignobilis ipse p̄ponit: & cū rex ab exercitu appellatus esset: ipse nō in regis sed in ducis nomen iurare milites coegit. Interea Brēnus: quo duce portio gallorum in græciā se effuderat: audita uictoria suorū: q̄ Belgio duce macedones uicerat: indignatus parta uictoria tā opimā p̄dā & orientis spoliis onustā tā facile relictā esse: ipse aduatis. C. L. milibus peditū & xv. milibus eqtū ī macedoniā irrūpit. Cū agros uillasq; popularent: occurrit ei cū instructo exercitu macedonū Sosthenes sed pauci a pluribus: trepidi a ualentibus facile uincunt. Itaq; cū uicti se macedones ītra muros urbiū cōdidissent: uictor Brēnus nemine phibēte totius Macedoniæ agros deprædat. Inde quasi spolia sorderēt: aīum ad deorū īmortaliū tēpla cōuertit: scuriliter iocatus: locupletes deos largiti hoībus oportere. Statī igit̄ delphos iter uertit p̄dā religiōis augē offensæ deorū īmortaliū p̄ferentes: quos nullis opibus egere: ut q̄ eas largiri hoībus soleāt: affirmabat. Tēplū autē Apollinis delphis positū est ī mōte parnaso ī rupe undiq; ip̄dēte: ibi ciuitatē frequentia hoīum facit. Qui ad affirmationē maiestatis undiq; cōcurrētēs ī eo saxo cōsedere. Atq; ita tēplū ciuitatēq; non muri sed p̄cipitia: nec manu facta sed naturalia p̄sidia defendūt. prorsus ut incertū sit utrū munimētū loci: an maiestas dei plus hic admirationis habeat: media saxi rupes ī formā theatri recessit. Quāobrē & hoīum clamor & si quādo accidit tubarū sonus p̄sonatibus & resonatibus iter se rupibus & multiplex audiri ampliorq; q̄ edif̄ resonare solet. Quæ res maiore maiestatis terrorē ignaris rei admirationē stupētibus plerūq; affert. In hoc rupis an fractu media ferme mōtis altitudine planicies exigua est: atq; in ea p̄fundū terræ foramē: qd̄ ī oracula patet. Ex quo frigidus spiritus ī quodā uelut uetō in sublime expulsus mētes uatū ī uacordā uertit: īpletasq; deo responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulēta regū populorūq; uisunt munera: quæq; magnificentia sui reddentiū uota gratam uoluntatē & deorū responsa manifestant. Igitur Brēnus cū ī cōspectu haberet tēplū diu deliberauit: an cōfestim rem aggredere: an uero fessis uia militibus noctis spaciū ad resumēdas uires daret. Eurydanus & Thessalonus duces qui se ad prædæ societate iunxerāt amputari moras iubent: dū imparati hostes & recens aduentus sui terrori esset. Interiecta nocte & aīos hostibus forsitā & auxilia accessura: & uias quæ tunc pateant obstructū iri. Sed galloꝝ uulgus ex longa iopia ubi primū uino cæterisq; cōmeatibus referta rura inuenit: non minus abūdantia q̄ uictoria lætū per agros se sparserat desertisq; signis ad occupanda oīa pro uictoribus uagabantur: quæ res delationē dedit. Prima nāq; opinione aduentus galloꝝ prohibiti agrestes a græcis oraculis ferunt messes uinaq; uilis efferre: cuius rei salutare p̄ceptū nō prius ītellectū ē: q̄ uini cæterarūq; copiarū abūdantia uelut mora gallis abiecta auxilia finitimorū cōuenere. Prius itaq; urbē suā Delphi aucti uiribus sociorū p̄muniuere: q̄ galli uino uelut prædæ icubantes ad signa reuocarent. Habebat Brēnus lecta ex oī exercitu peditū. lxx. milia delphorū sociorūq; nō nisi quattuor milia militū erant: quorū cōtēptu Brēnus ad acuendos suorū animos prædæ ubertatē oībus ostendebat: statuasq; cū quadrigis: quæ ingens copia procul uisebatur: solido auro fufas esse. Plusq; in pōdere q̄ ī specie ī se habere prædæ affirmabat. Hac asseueratiōe uel animaduersione icitati galli simul & hesternō mero saucii sine respectu periculorū ī bellū ruebant. Contra delphi plus ī deo q̄ ī uiribus spem ponētes cū contēptu hostiū resistebant: scandentesq; gallos e summo mōtis uertice partim saxi partim armis obruebant: In hoc partiū certamine repente uniuersorū tēploꝝ antistites simul & ipsi uates sparsis crinibus cum īsignibus atq; insulis pauidi uacordesue in primam pugnantiū aciem procurrunt: aduenisse deum clamant: eūq; se uidisse desiliētē in tēplū per culminis aperta fastigia. Dū oēs opē dei suppliciter iplo rant: iuuenē supra humanū modū insignis pulchritudinis comitesq; ei duas armatas uirgines ex propinquis duabus Dianæ Mineræq; ædibus occurrisse: nec oculis tantum hæc se perspexisse: sed au-

Ptolemæus a gallis capitur

Brennus in Macedoniā irrupit

Delphi ubi siti

delphicum antri Siue Specus

disse etiā stridorē arcus ac strepitū armogē. Proinde ne cunctarent diis ante signanis hostem cedere: & uictoriæ deogē socios se adiūgere summis obsecrationibus monebant: quibus uocibus incensum omnes certatim ī praeliū p̄siliūt. Præsentia dei & ipsi statim sensere. Nā & terræmotu portio montis abrupta gallogē strauit exercitū: & confertissimi cunei nō sine uulneribus hostium dissipati ruēbant. Insecura deinde tempestas est: quæ grandine & fulgore faucios & uulneribus absumpsit. Dux ipse Brēnus cum dolorem uulnēgē ferre non posset: pugione uitā finiuit. Alter ex ducibus p̄itis belli auctoribus cū decē milibus fauciorum citato agmine a græcia excedit. Sed nec fortuna fugiētibus cōmodior fuit. Siquidē pauidis nulla sub tectis acta nox: nullus sine labore & periculo dies: assidui imbres & genu nix concreta & fames & lassitudo: & super hęc maximū per uigiliæ malū miseris infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoq; nationesq; per quas iter habebant gaudentes uelut prædam uagos fugientes sectebantur. Quo pacto euenit: ut nemo ex tanto exercitu: qui paulo ante fiducia uirium etiā deos contēbant: uelut ad memoriam tantæ cladis superesset.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXV

Inter duos reges Antigonum & Antiochū statuta pace: cū in macedoniā Antigonus reuerteretur: nouus eidē repente hostis exortus est. Quippe galli q̄ a Brēno duce cū in græciam proficiscerentur: ad terminos gentis tuendos relictī fuerunt: ne soli desidererentur: peditū. xv. milia: equitū tria milia armauerāt: fugatīq; getagē tribalorūq; copiis macedoniæ iminētes legatos ad regē miserūt: qui pacē ei uānalē offerēt: simul & regis castra specularēnt: quos Antigonus p̄ regali munificentia īgenti apparatu epulagē ad coenā iuitauit. Sed galli appositū grande auri argentiq; pondus admirantes: atq; prædæ ubertate sollicitati infestiores q̄ uenerāt: reuertuntur: quibus & elephātes ad terrorē uelut inusitatas barbaris formas rex ostēdi iusserat: naues onustas copiis demōstrari: ignarus: q; quibus ostentatione uiriū metū se iniicere existimabat: eogē animos ut ad opimā prædā sollicitabat. Itaq; legati ad suos reuersi: oīa in maius extollentes opes pariter & negligētiā regis ostendunt: referta auro & argento castra esse: & neq; uallo fossaue munita: & quasi satis munimēti in diuitiis haberent: itaq; eos oīa officia militaria ītermisisse. prorsus quasi ferri auxilio nō indigerēt: quoniam abundarēt auro. Hac relatione auidæ gentis animi satis ad prædam incitabant. Accedebat tū exemplū Belgii: qui nō magno ante tēpore macedonū exercitum. cum rege trucidauerat. Itaq; cōsentientibus omnibus nocte castra regis aggrediuntur: q̄ præsentientes tātā tēpestatē signū pridie dederāt: ut omnibus rebus ab latis in proximā siluā taciti se occultarent. Neq; aliter seruata castra: q̄ deserta sunt: siquidē Galli ubi omnia uacantia nec sine defensoribus modo: uegē etiā sine custodibus uident: nō fugā hostiū sed dolū arbitantes diu intrare portas timuerūt. Ad postremum ītegrīs & itactis munimentis scrutantes potius q̄ diripientes castra occupauerunt. Tūc ablatis quæ inuenerant ad littus cōuertuntur. Ibi dū naues īcautius diripiūt a remigibus & ab exercitus parte: quæ eo cū cōiugibus & liberis cōfugerant: nihil tamē metuētes trucidant: tantaq; cædes gallogē fuit: ut Antigono pacē huius uictoriæ opinio non a gallis tantū uerū etiā a finitimorū feritate præstiterit: q̄q; gallogē ea tempestate tātā scēcunditatis iuuentus fuit: ut asiā omnē uelut examine aliquo īplerent. deniq; neq; reges orientis sine mercenario gallogē exercitu ulla bella gesserint: neq; pulsi regno ad alios q̄ ad gallos cōfugerint. Tātus terror gallici nominis siue armogē iūcta felicitas erat: ut aliter neq; maiestātē suā tutā: neq; amissam recuperare se posse sine gallica uirtute arbitrarent. Itaq; in auxiliū a Bithyniæ rege uocati: regnū cū eo parta uictoria diuiserunt: eamq; regionē gallo græciam cognominauerūt. dū hęc ī asia gerūtur: interim in sicilia Pyrrhus a pœnis nauali praelio uictus ab Antigono macedoniæ rege supplementū militū per legatos petit: denūcians ni mittat redire se in regnum necesse habere: incrementa regē quæ de romanis uoluerit de ipso quæsitur. Quod ubi regnatum legati retulerunt: dissimulatis causis repentinam fingit profectiōem. Socios interim parare bellum iubet: & arcis tarētinae custodiam Heleno filio & amico Miloni tradit. Reuersus ī Epirum statim fines macedoniæ inuadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit: uictusq; praelio ī fugam uertitur. Atq; ita Pyrrhus macedoniam in deditiōnem accepit: & ueluti damna amisse siciliæ Italiæq; acquisito macedoniæ regno p̄sasset relictū. Tarenti filium: & amicum accersit. Antigonus autē cū paucis equitibus fugæ comitibus repēte fortunæ ornāmētis destitutus: amissi regni īspeculaturus euentus. thessalonicam se recepit: ut inde cū cōducta gallogē mercenaria manu bellū repararet. Rursus a Ptolemæo Pyrrhi filio funditus uictus: cū septē comitibus fugiens nō recuperandi regni spe: sed salutis latebras ac fugæ solitudines captat. Igitur Pyrrhus ī tanto fastigio regni collocatus. iam nec eo ad quod uotis perueniendū fuerat contentus Græciæ Asiæq; regna meditatur: neq; illi maior ex imperio q̄ ex bello uoluptas erat: nec q̄sq; Pyrrhū q̄ tulisset impetū: sustinere ualuit: sed ut ad deuincenda regna inuictus habebat. ita deuictis acquisitisq; celeriter carebat: tanto melius studebat acquirere īperia q̄ retinere. Itaq; cū copias Cheroneso tranposuisset: legationibus Atheniensiu & achiuogē messeniorūq; excipit. Sed & græcia oīs admirationē nominis eius simul & regē aduersus romanos pœnosq; gestarū attoniti aduetum eius spectabant. Primū illi bellū aduersus ipartanos fuit. ubi maiore mulierū q̄ uirorū uirtute excipitur. Tūc Ptolemæū filiū & exercitus partē robustissimā misit: quippe oppugnanti urbē ad tutelā patriæ tāta multitudo scēminagē cōcurrit: ut nō fortius uictus q̄ uerecūdus recederet. Porro Ptolemæum

Atf. dæmo
nū præsti
gias circa
delphos
Brenni
interitus

Galli ab an
tigone cæ
duntur

Atf. gallo
rum nume
rum

Pyrrhi ex i
talia excel
sus

Spartæ op
pugnatio

Pyrrhi oc
casus

filiū eius adeo strennuū & manu fortē fuisse tradūt: ut urbē Corcyrā cū sexagesimo ceperit: idē praelio nauali triremē ex scapha cū septio nauali insiluerit: captāq; tenuerit. In opugnatione quoq; spartanorū usq; in mediā urbē cū equo pcurrerit: ibiq; concursu multitudinis iter factus sit: cuius copus ut relatum patri est dixisse Pyrrhum ferunt: aliquanto tardius eum q̄ timuerit ipse uel temeritas eius meruerit occisum esse. Repulsus a spartanis Pyrrhus argos petit: ibi dū Antigonom in urbe clausum expugnare conat̄ inter cōfertissimos uiolētissime dimicās saxo de muris iactato occidit: caput eius atigono referē: qui uictoria mitius usus filiū eius Helenū cū epirotis sibi deditū i regnū dimisit: eiq; insepulti patris ossa in patriā referenda tradidit. Satis cōstans iter omnes auctores fama ē: nullū nec eius nec superioris ætatis regem cōparādū Pyrrho fuisse: raroq; iter reges tantū. uerū etiā inter illustres uiros aut uitæ sanctioris: aut iustitiæ pbatoris uisum fuisse. Scientiā certe rei militaris in illo uiro tantā fuisse: ut cū Lysimacho Demetrio Antigono tātis regibus bella gesserit: uictus semp extiterit. Illyriorū quoq; siculorū romanorum & carthaginēsiū bellis nunq; inferior: plerūq; etiam uictor extiterit: qui patriā certe suam angustam ignobilēq; fama regē gestarū & claritate nominis sui toto orbe illustrem reddiderit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXVI.

Aristotimi
Tyrāni cru
delitas

Aristotimi
cædes
Art. gallog
in suos sce
lus

Gallo græ
ci cedunt

Art. fortūæ
uolubilita
tem

Beronice
arsinoe

Demetrius
Cirenis oc
ciditur

Ost mortē Pyrrhi nō i macedonia tātū uerum ēt in asia græciaq; magni bellogē motus fuere. Nā & Peloponēsi per pditionē Antigono sui traditi: & uariante hominū partim dolore partim gaudio: prout singulæ ciuitates aut auxiliū de Pyrrho spauerāt aut metus sustinuerāt: ita ut cū Antigono societate iungebant: aut mutuis iter se odiis i bellū ruebant. Inter hūc turbatarū puinciarū motū Epirotū quoq; urbs ab Aristotimo principe p tyrānidē occupat: a quo cū multi ex primoribus occisi: plures: in exiliū acti eēt: ætolis p legatos postulantibus ut cōiuges liberosq; exulū redderet: priō negauit: postea quasi poeniteret: pficiscendū ad suos oibus matronis prātē dedit: diemq; pfectiōis statuit. Ille quasi i perpetuū cū uiris exulaturæ præciosissima quæq; auferentes: cū ad portā q̄si uno agmine pfecturæ cōuenissent oibus rebus expoliatae in carcere recludunt: occisis prius i gremiis matre puu li. liberis uirginibusq; ad stuprē direptis. Hanc tā sæuā dominationē stupentibus oibus princeps eorum Helematus senex & liberis orbis: ut q̄ nec ætatis nec pignoz respectū timeret: cōuocatos domi fidissimos amicorū i uindictā patriæ hortat̄ cūctantibus priuato piculo publicū finire: & delibrandi spatiū postulātibus accersitis seruis iubet obserari fores: tyrānoq; nunciari mitteret q̄ cōiuratos apud se cōprehenderet: obiectās singulis se q̄a liberandæ patriæ auctor esse nō possit desertæ ultorē futuz. Tunc illi ancipiti piculo circūuēti honestiorē uitā eligentes cōiurāt i tyranni necē: atq; ita Aristotimus quinto posteaq; tyrānidē occupauerat mense opprimif. Interea antigonus cū multiplici bello & Ptolemæi regis & spartanorū pmeret nouusq; illi hostis gallogræciæ exercitus affluxisset i spēm castroz pua manu aduersus cæteros relicta aduersus gallos totis uiribus pficiscitur. Quibus cognitis galli cū & ipsi se praelio pararent i auspicia pugnae hostias cædūt: quaz extis cum magna cædes interitusq; oium pdicere: nō i timorē sed i furorē uersū: sperantesq; deoz minas expiari cæde suoz posse coniuges & liberos suos trucidat auspicia belli parricidio icipientes. Tanta rabies feros animos iuaerat: ut nō parcerent ætati: cui etiā hostes pepercissent: bellūq; iterne ciuiū & natalitiū cū liberis liberorūq; matribus gererēt: p qbus bella suscipi solēt. Ita quasi scelere uitā uictoriaq; redemissent: sicut erāt cruēti ex recēti suoz cæde praeliū nō meliore euentū q̄ omine pficiscuntur. Siqdē pugnātes prius patricidiorū furia q̄ hostes circūuenire: obseruātibusq; ante oculos manibus interemptoz omnes occisione cæsi. Tāta strages fuit: ut dii pariter cū hoibus cōsensisse in excidiū parricidaz uiderentur. Post huius pugnae euentū Ptolemæus & spartani uictorē hostiū exercitum declinantes in tutiora se recipiūt. Antigonus quoq; ubi eoz discessum uidet: recenti adhuc ex priori uictoria militū ardore bellū atheniensibus infert: in quo cū occupatus esset: interim Alexander rex epirotis ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens fines macedoniae depopulat: aduersus quem cū reuersus a græcia Antigonus esset: trāsitione militū destitutus regnū macedoniae cū exercitu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum absente patre reparato exercitu nō solū amissam macedoniae recepit: uez et epirotis regno Alexandrum spoliat: tāta uel mobilitas militū uel fortunæ uarietas erat: ut uicissim reges nūc exules nūc reges uiderentur. Igit̄ Alexander cū exul ad arcadas cōfugisset nō minore Epirotaz desyderio q̄ sociorū auxilio i regnū restituit. Per idē tēpus rex Cyrenarū Agas decedit: q̄ ante ifirmitatē Beronicē unicā filiā ad finiendā cū ptolemæo fratre certamina filio eius desponderat. Sed post mortē Antigoni regis mater uirginis Arsinoe ut inuita se cōtractū matrimoniū solueret: misit: ad nuptias uirginis regnūq; cyrenaz Demetriū fratrem regis antigoni a macedonia accerserent: q̄ & ipse ex filia Ptolemæi pcreatus erat. Sed nec Demetrius morā fecit. Itaq; cū secūdate uēto celeriter cyrenas aduolasset: fiducia pulchritudinis: q̄ nimis placere socruī cōeperat: statim a principio supbus regiae familiae militibusq; ipotens erat: studiūq; placēdi a uirgine i matrē cōtulerat: quæ res spectata priō uirgini deide popularibus militibusq; inuisa fuit. Itaq; uersis oium animis in Ptolemæi filiū isidia Demetrio cōparat̄: q̄ cū i lectū socrus cōcessisset: pcussores imitunt. Sed arsinoe audita uoce filia ad fores stantis & præcipientis: ut matri parcerēt: adulterū paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto Beronice & stuprum matris salua pietate ulta est: & in matrimonio

forciendo iudicium patris secuta.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXVII

Ortuo Syriae rege antiocho cum in locum eius filius Seleucus successisset: hortate matre Laodice: quae inhibere debuerat: auspicia regni a parricidio coepit. Quippe Beronicē nouercā suā sororē Ptolemæi regis ægypti cum paruulo fratre ex ea suscepto interfecit: quo facinore perpetrato & infamiae maculā subiit: & Ptolemæi bello se implicuit. Porro Beronice cum ad se interficiendā missos didicisset: paternæ se clausit. Vbi quum obsideri eā cum puulo filio nūciatū ciuitatibus asiæ eēt: recordatiōe paternæ maiorūq; dignitatis eius & casum tā indignæ fortunæ miserātes auxilia ei oēs misere. frater quoq; Ptolemæus piculo sororis excitus relicto regno cum oībus uiribus aduolat. Sed Beronice ante aduētū auxilioq; cum ui expugnari nō posset: dolo circumuenta trucidat. Indigna res oībus uisa. Itaq; cum uniuersæ ciuitates: quæ defecerāt: ingentē classem cōparassent: repente exēplo crudelitatis exterritæ simul & ultionem eius quā defensori erāt. Ptolemæo se tradūt: q; nisi in ægyptū domestica seditiōe reuocatus esset: totum regnū Seleuci occupasset. Tātū uel illi odiū parricidiale scelus: uel huic fauorē indignæ iterēpte mors sororis attulerat. Post discessum ptolemæi Seleucus cum aduersus ciuitates: quæ defecerāt: ingentē classem comparasset: repente ueluti diis ipis parricidiū uindictantibus orta tēpestate classem naufragio amittit: nec quicq; illi ex tāto apparatu præter nudum corpus & spiritum & paucos naufragii cōites residuos fortuna fecit. Misera qdē res: sed optanda Seleuco fuit: siquidē ciuitates: quæ odio eius ad ptolemæū trāsierant: uelut diis arbitris satisfactū sibi eēt repentina aīog; mutatiōe in naufragii misericordiam uersæ iperio se eius restituūt. Lætus igit; malis suis & dānis ditior redditus uelut par uiribus bellū ptolemæo infert. Sed quasi ad ludibriū tātū fortunæ natus eēt: nec ppter aliud opes regni recepisset: q; ut amitteret uictus plio nō multo q; post naufragiū comitator trepidus in antiochiā cōfugit. Inde ad antiochū fratrem lras fecit: quibus auxiliū eius implorat: oblata ei asia inter fines tauri mōris in premiū latae opis. antiochus autē cum eēt annos. xiiii. natus supra ætatē regni audis occasione nō tā pio aīo q; offerebatur arripuit. Sed latronis more totū fratri eripere cupiēs puer sceleratam uirilēq; sumit audaciam. Vnde hierax ē cognominatus: q; nō hoīs sed accipitris situ in alienis eripendis uitā sectaret. Interea ptolemæus cum audisset regē antiochū in auxiliū Seleuco uenire: ne cum duobus uno tpe dimicaret: in annos. x. cum Seleuco pacē facit: sed pax ab hoste data interpellat a fratre: qui cōducto gallog; mercenario exercitu pro auxiliō bellū pro fratre hostē se imploratus exhibuit. In eo prælio uirtute gallog; uictor qdē Antiochus fuit: sed galli arbitantes Seleucū in prælio cecidisse in ipsum Antiochū arma uertūt: liberius depopulaturi asiā si omnē stirpē regiā extirpessent. Quod ubi sentit antiochus uelut a prædonibus auro se redemit: societateq; cum mercenariis suis iungit. Interea rex Bithyniæ Eumenes sparsis consumptisq; fratribus bello itestinae discordiæ quasi uagantē asiæ possessionē iuasurus uictorē Antiochū gallosq; aggreditur: nec difficile faucios adhuc ex superiore cōgressione iteger ipse uiribus superat: ea nāq; tēpestate oīa bella in exitū asiæ gerebant: uti qsq; fortior fuisset: asiā uelut prædā occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum ppter asiā gerebāt. Ptolemæus rex ægypti sub specie sororiæ ultionis asiā inhiabat. Hinc Bithynius Eumenes: inde galli humilior semp mercenarii manus asiā depopulabāt. Cum interea nemo defensor asiæ iter tot prædones inueniebat: uicto Antiocho cum Eumenes maiorem partē asiæ occupassent: ne tūc qdē fratres pedito præmio ppter quod bellū gerebāt: cōcordare potuerunt. Sed omisso externo hoste in mutuū exitiū bellū reparant. In eo Antiochus denuo uictus multoq; dieq; fuga fatigatus tandē ad socerum suū Artamenē regem cappadociæ prouehit: a quo cum primū benigne susceptus eēt iteriectis diebus cognito q; sibi insidiæ pararet: salutē fuga quæsiuit. Igit; cum pfugo nusq; locus tutus eēt: ad Ptolemæum hostem cuius fidē tutiorē q; fratris existimabat: decurrit: memor uel quæ facturus fratri eēt: uel quæ meruisset a fratre. Sed Ptolemæus nō tā amicus ei deditus q; hostis factus seruari eū arctissima custodia iubet. Hinc quoq; antiochus opera cuiusdā meretricis adiutus: quā familiaris agnouerat: deceptis custodibus labit: fugiēsq; a latronibus interficit. Seleucus quoq; iisdē ferme diebus amisso regno equo præcipitatus finitur: sic fratres quasi & germanis casibus exules ambo post regna scelerū suorum poenas luerunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXVIII.

Lympias Pyrrhi Epirotæ regis filia amisso marito eodēq; germano fratre Alexandro cum tutelā filioq; ex eo susceptoq; Pyrrhi & Ptolemæi regniq; ad administrationē ipa recepisset ab ætolis partē acharnaniæ quā in portionē belli pater pupilloq; acceperat: eripere uolentibus ad regē macedoniæ Demetriū decurrit: eiq; habenti uxorē antiochi regis Syriae sororē filiā suam Phytia in matrimoniū tradidit: ut auxiliū qdē misericordia nō poterat iure cognationis obtineret. Fuit igit; nuptiæ: quibus & noui matrimonii grā acquirēt: & ueteris offensa cōtrahit. Nā prior uxor uelut matrimonio pulsa sponte sua ad fratrem Antiochū discedit: eūq; in mariti bellū ipellit Acharnanes quoq; diffisi epirotis aduersus ætolos auxiliū romanog; implorātes obrinuerunt a Romāo senatu: ut legati mitterēt: q; denūciarēt ætolis psidia urbibus acharnaniæ deducerēt: paterēq; eē liberos: q; soli quōdā aduersus Troiāos auctores ab originis suæ auxilia græcis nō miserūt. Sed ætoli legationē rōanog; supbe audiuerūt: pœnos

Vide ne patre sit potius legendū Beronice occiditur

Seleuci clades

Antiochus hierax;

Gallorum flagitium

Eumenes

Eumenes maiorem Asiæ partē occupat

Antiochi & Seleuci interitus

Atq; præteritum in romanis ferēdæ opis

Pyrrhus
 Ferocissimū
 mūm aetolorū
 respōsum
 Olympias
 Nereis
 Laudomia
 occiditur
 Antigonus
 Philippi tu
 tor
 Spartanogē
 constantiā
 in aduersis
 Deomenes
 Rex
 Philippus i
 Macedōia
 Antiochus
 in asia
 Ariarathes
 i cappado.
 Ptolemeus
 in aegypt.
 Vno tēpo
 re regnare
 cōeperant

illis & gallos: a quibus tot bellis uexati toties occisione sint cæsi exprobrantes: dicentesq; prius illis portas aduersus carthaginenses aperiedas: q̄s clauerit metus punici belli: q̄ i græciā arma trāsserēda. Meminisse deide iubēt: q̄bus mine n̄tur aduersus gallos urbē suā eos tueri nō potuisse: captāq; non ferro defendisse sed auro redemisse. Quā gētē se aliq̄to maiori manu græciā igressā nō solū externis uiribus: sed ne domesticis qdē tectis adiutos uniuersam delesse: sedemq; sepulchris eorū p̄buisse. quam illi uiribus ip̄eriq; suo p̄posuerāt: cōtra italiā trepidis ex recenti urbis suæ incendio Romanis uniuersam ferme a gallis occupatā. Prius igit̄ illos gallos italia pellēdos q̄ minent̄ aetolis: priusq; sua defendēda: q̄ aliena defendi apperēda. Quos autē hoies Romanos eē nēpe pastores: q̄ latrocinio iustis dominis adēptū solū teneāt: q̄ uxoris cū p̄pter originis dehonestamēta nec iuenirent: uī publica rapuerint: q̄ deniq; urbē suā parricidio cōdiderint: murorūq; fundamēta fraterno sanguine asperint. aetolos autē principes græciæ semp fuisse: & sicut dignitate ita & uirtute cæteris prestitisse solos. Deniq; esse q̄ macedonas ip̄erio terræ florētes semp cōtēpserint: q̄ Philippū regē nō timuerint: q̄ Alexandri magni post Persas indosq; deuictos cū oēs noie eius orrerent: edicta spreuerint. Monere igitur se romanos cōtenti sint fortuna præsentis: nec puocent̄ arma: q̄bus & gallos cæsos & macedonas cōtemptos uideāt. Sic dimissa legatione Romanogē ne fortius locuti q̄ fecisse uiderent̄: fines epiro regni acharnaniæ depopulant̄. Iā Olympias filiis regna tradiderat: & i locū Pyrrhi fratris defūcti ptolemæus successerat: q̄ cum hostibus istructo exercitu obuius p̄cessisset: infirmitate correptus in itinere decedit. Olympias quoq; nō magno post tempore gemino fune uulnere afflicta ægrū spiri tū trahens nō diu filiis supuixit. Cū ex gente regia sola Nereis uirgo cū Laudomia sorore supessent: Nereis nubit Geloni Siciliae regis filio: Laudomia autē cū i arā Dianæ cōfugisset: cōcursu populi i terficitur quod facinus dii immortales assidue cladibus gentis & prope interitu totius populi uindi cauerunt. Nā sterilitatē famemq; passi: & intestina discordia uexati: externis ad postremū bellis pene cōsumpti sunt. Miloq; Laudomiæ percussor in furorē uersus nunc ferro nunc saxo in summa denti bus laceratis uisceribus. xii. die intererit. Iis in Epiro gestis interim in Macedonia Demetrius rex relicto filio Philippo paruulo: admodū decedit. Cui Antigonus tutor datus accepta in matrimonium mater pupilli regē se cōstituere laborat. Interiecto deinde tēpore cū seditione minaci macedonum clausus in regia teneret̄: in publicū sine satellitibus procedit: p̄iectoq; in uulgus diademate ac purpura dare hæc eos alteri iubet: qui aut imperare illis sciat: aut cui parere ipsi sciant. Se adhuc inuidiosum illud regnū non uoluptatibus sed laboribus ac piculis sentire cōmemorat. deide beneficia sua: ut defectionē sociogē uindicauerit: ut dardanos thessalosq; exulantes morte Demetri regis cōpensauerit: ut deniq; dignitatē macedonū nō solū defenderit: ueq; etiam auxerit. Quogē si illos pœniteat deponere ip̄erū & reddere illis munus suū: quia regē quærant: cui imperent: cum populus pudore motus recipere eū regnū iuberet: tā diu recusauit: donec seditionis auctores supplicio traderet̄. Post hæc bellū spartanis infert: qui soli Philippi Alexandriq; bellis & imperiū macedonū & oibus metuenda arma cōtempserūt. Inter duas nobilissimas gentes bellū sūmis utrinq; uiribus fuit. Cū hi pro uetere macedonū gloria illi nō solū p̄ illibata libertate: sed etiā p̄ salute certaret̄: uicti lacedæmonii: nō ipsi tātū: sed etiā cōiuges liberiq; magno aīo fortunā tulere. Nemo qppe in acie saluti pepercit: nulla amissum cōiugē fleuit. Filioq; mortē senes laudabat: patribus in acie cæsis filia gratulabant̄. Suā uicem oēs dolebant: q̄ nō ipsi p̄ patriæ libertate decidissent. Parētes oēs domibus laucios excipiebāt: uulneratos curabāt: lapsos reficiebant. Inter hæc nullus i urbe strepitus nulla trepidatio magis oēs publicā q̄ priuatā fortunā lugebāt. Inter hæc Deomenes rex post multas hostium cædes toto corde suo pariter & hostiū cruore madens supuenit: igressusq; urbē nō humi cōsedit: nō cibū aut potū poposcit: nō deniq; armogē onus deposuit: sed accliuis parieti cū quattuor milia sola ex pugna supfuisse cōspexisset: hortat̄ ut se ad meliora reipu. tēpora reseruarent: tamē cū cōiuge & liberis aegyptum ad Ptolemæū pficiscit̄: a quo honorifice susceptus diu & i sūma dignitate regis uixit. Postremo post Ptolemæi mortē a filio eius cū omni familia interficit̄. Antigonus autē cæsis occasione spartanis fortunam tātæ urbis miseratus a direptione mīntes p̄hibuit: ueniāq; his q̄ supfuerant dedit. Præfatus bellū se cū Cleomene non cū spartanis habuisse: cuius fuga omnis ira eius finita sit: nec minori sibi gloriæ fore si ab eo seruata lacedæmōia: quo solo capta sit: p̄deref̄. Parcere igit̄ se solo urbis ac tectis: quoniā homines: quibus parceret: nō supfuisent. Nec multo post ipse decedit: regnumq; Philippo annos. xiiii. nato tradidit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXIX.

Isdem ferme temporibus p̄pe uniuersi orbis impia noua regum successiōe mutata sunt. Nā i macedonia Philippus mortuo antigono tutore eodēq; uictrico. xiiii. aīogē regnū suscepit: & in asia interfecto Seleuco impubes adhuc rex antiochus cōstitutus est. Cappadociæ regnū quoq; ariarathi puero admodū pater ipse tradiderat: aegyptū patre ac matre interfectis occupauerat Ptolemæus: cui ex facinoris crimie cognomēto Philopater ex cōtrario fuit. Sed spartani i locū Cleomenis suffecerunt Lycurgum Et ne qua temporibus mutatio deesset apud carthaginē ætate adhuc imatura dux anibal cōstituit: non penuria senioq; sed odio romanogē: quo ibutū eū a pueritia sciebāt. Fatale nō tā Romanis q̄ ip si africae malū. his regibus pueris licet nulli senioris ætatis rectores erāt tamē in suogē quibusq; ma

iorum uestigijs tantis magna in dolis uirtutis emicuit. Solus Ptolemæus scelestus sicut in occupando regno ita & segnis in administrando fuit. Philippum dardani ceterique finitimi populi: quibus uelut immortale odium cum Macedonum regibus erat: contemptu ætatis assidue lacescebant: contra ille sumotis hostibus non contentus sua defendisse: etiam ætolis bellum inferre gestiebat: quæ agitantem illum Demetrius rex illyriorum nup a Paulo Romano consule uictus supplicibus precibus aggredit: iniuriam romanorum querens qui non contenti italiam terminis imperium spe improba totius orbis amplexi bellum cum omnibus regibus ferant. Sic illos Sicilia: sic Sardinia: Hispania: sic deinde totius africæ imperium affectantes bellum cum poenis & annibale suscepisse. Sic quoque non aliam ob causam quam quod italiam finitimus uidebat bellum illatum: quasi nefas esset aliquem regem iuxta imperii eorum terminos esse: sed & ipsi cauendum esse exemplum cuius quod propius nobiliusque sit regnum: tanto sit romanis acriores hostes habiturus. Super hoc cadere se illi regno quod Romani occupauerint: profitemur: gratius habiturus si in possessionem imperii sui socium potius quam hostem uideret. Huiusmodi oratione impulit Philippum: ut omissis ætolis bellum Romanis inferret: minus negotii existimantem: quod iam uictos eos ab annibale apud Transumenum lacum audierat: itaque cum multis bellis eodem tempore grauaret: pacem cum ætolis fecit: quasi alio bellum translaturus: sed ut Græciæ eum etiam consulatur: quam nunquam in maiori periculo fuisse affirmabat. Siquidem consurgentibus ab occidente nouis poenorum & romanorum imperiis: quibus una hæc a Græcia & alia sit mora dum iter se bello discrimine imperii faciunt: ceterum statim uictoribus transitum in orientem fore. Videre se itaque ait consurgentem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli uidere tonantem ac fulminantem ab occasu procellam: quam in quoscunque terrarum partes uictoriae tempestas detulerit: magno cruoris imbre omnia foedaturam. Frequenter Græciam ingentes motus passam nunc Persarum nunc Gallogum nunc Macedonum bellis: sed omnia illa ludum fuisse existimatos: si ea quæ nunc in Italia concurrat: manus extra terram illam se effuderit. Cernere se quod cruenta & sanguinaria inter se bella utriusque populi & uiribus copiarum & ducum artibus gerant: quæ rabies solo finire partis alterius interitu sine ruina finitimorum non possit. Feros igitur animos uictorum minus quidem Macedonia quam Græciæ timendos: quia remotior & in uindictam sui robustior sit. Scire tamen se eos: quod tantis uiribus concurrant. non contentos hoc sine uictoriae fore: metuendumque sibi quoque certamen eorum: quod superiores extiterunt: Hoc prætextu finito cum ætolis bello nihil aliud quam bellogum Romanorumque bella respiciens singulorum uires pendebat. Sed nec Romani: quibus poeni & Annibal in certaminibus erant soluti metu Macedonico uidebant: nam terrebant eos & uetus macedonum uirtus & deuotio orientis gloria: & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus: quem promptum ad bella industriumque cognouerunt. Igitur Philippus cum iterato prælio uictos a poenis romanos didicisset: aperte hostem se his professus naues: quibus in Italiam exercitum traiceret: fabricare coepit. Legatum deinde ad Annibalem iungendæ societatis gratia cum epistolis mittit: quod comprehensus & ad senatum perductus incolumis dimissus est. Non in honore regis sed ne dubius adhuc indubitatus hostis redderet. Postea uero cum Romanis nuntiatum esset in Italiam Philippum copias traiecturum: Leuinium prætoris cum instructis nauibus ad Philippum transitum mittit: quod cum in Græciam uenisset: promissis multis impulit ætolos bellum aduersus Philippum suscipere Philippus quoque ætolos in romanorum bella sollicitat. Interea & Dardani Macedoniae fines uastare coeperunt adductus. xx. milibus captiuorum Philippum a romano bello ad tuendum regnum reuocauerunt. Dum hæc agunt Leuinius prætor in Italia cum Athalo rege societate Græciam populat: quibus claudibus percussæ ciuitates auxilium petentes Philippum legationibus fatigant necnon & illyriorum reges lateri eorum hæretes assiduis precibus promissa exigebant. Super hæc uastati macedones ultionem flagitabant: quibus tot tantisque obsessis rebus: cui rei primo occurreret: ambigebat: omnibus tamen prope diem auxilia se missurum pollicetur: non quia facere posset: quæ promittebat: sed ut spe impletos in societatis iure retineret. Prima tamen illi expeditio aduersus Dardanos fuit: quod absentiam eius aucupantes maiore belli mole Macedoniae iminebat. Cum Romanis quoque pacem facit. contentis interim bellum macedonicum distulisse. Philopomeni achæorum duci quem romanos sociorum animo sollicitare didicerat: insidias pretendit: quibus ille cognitis uitatibus discedere ab eo Achæos auctoritate sua coegit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXX.

Philippo in Macedonia magis rebus intento Ptolemæi in ægypto diuersi mores erant. Nam regno parricidio obtento: & ad necem utriusque parentis cæde etiam fratris adiuncta ueluti rebus feliciter gestis luxuriæ sese tradiderat: regisque mores omnes secuta regio erat. Itaque non amici tantum profectique: uerum etiam omnes exercitus depositis militiæ studiis ocio ac desidiosa corrupti marcebant: quibus rebus cognitis Antiochus rex Syriæ ueteri iter se regnum odio stimulate repetino bello multas urbes eius oppressit: ipsamque ægyptum aggreditur. Trepidat igitur Ptolemæus & per legationes quousque uires parat: rogat morari Antiochum: magno deinde in Græciam exercitu conducto secundum prælium facit: spoliassetque regno Antiochum: si fortunam uirtute iuuisset contentus recuperatione urbium: quas amiserat: factaque pace auide materiam quietis arripuit: reuolutusque in luxuriam occisa Eurydice uxore eademque sorore sua Agathocleæ meretricis illecebris capitur: atque ita omni magnitudine nominis ac maiestatis oblitus noctes in stupris dies in conuiujs consumit. Addunt instrumenta luxuriæ tympana & tripudia: nec iam spectat rex: sed magister nequitia neruorum oblectamenta modulatur. Hæc primo labentis regiae tacita pestis & occulta mala fuere. Deinde crescente licentia iam nec parietibus regiae domus contineri meretricis audacia potest quam pteruio

Demetrius
illyriorum
RexPhilippus
bellum ro:
infertAtf. ueram
futurorum
prædictio-
nemLeuinius
prætorAlexandri-
nae delitiæAtf. prole-
mæi luxu-
riam

rem sociata cū Agathocle fratre ambitiosæ pulchritudinis scorto quotidiana regis supra faciebāt
 Accedebat & mater Euanthe quæ gemine sobolis illecebris deinctū regē tenebat. Itaq; nō cōtētæ
 rege iā etiam regnū possident: iā in publico uisunt: iā salutāt: iā comitant. Agathocles regis lateri iū
 ctus ciuitatē regebat: tribunatus p̄fecturas & ducatus mulieres ordinabāt: nec q̄sq; i regno suo mi-
 nus q̄ ip̄e rex poterat. Cū iterū relicto q̄nq̄nni ex Eurydice sorore filio morit: sed mors eius dū pecu-
 niā regiā mulieres rapiūt: & ip̄erū inita cū p̄ditissimis societate occupare conāt: diu occultata fuit:
 re tamē cognita cōcursu multitudinis Agathocles occidit: & mulieres i ultionē Eurydice patibulis
 suffigūt. Morte regis supplicio meretricū uelut expiata regni ifamia legatos Alexandrini ad Ro. mi-
 ferūt orātes: ut tutelā pupilli suscipāt: tuerēt q; regnū ægypti: qd̄ iā Philippū & antiochū facta iter
 se pactiōe diuisisse dicebāt Grata legatio romāis fuit cām belli q̄rētibus aduersus Philippū q̄ ifidia-
 tus eis tp̄ibus punici belli fuerat. huc accedebat: q; p̄cenis & ānibale supato nullius magis arma me-
 tuebāt: reputātib; q̄tū motū Pyrrhus pua manu macedonū i italia fecisset: q̄tasq; res macedones i
 oriēte gessisset. Mittūt igit̄ legati: q̄ antiocho & Philippo ut a r̄gno ægypti abstineāt: nūciēt. Mittit̄
 & M. Lepidus i ægyptū: qui tutorio nomine regnū pupilli administraret. Dum hæc agunt̄ interim
 legati Attali regis pergami & Rhodiorum iniurias Philippi regis quærentes romam uenerunt: quæ
 res omnem cunctationem Macædonici belli senatui exemit. Statim prætextu ferendi auxilii sociis
 bellum aduersus Philippum decernitur: legionesque cum consule in Macedoniā mittunt̄. Nec mul-
 to post tēpore tota Græciā fiducia Romanorū aduersus philippū spe pristinae libertatis erepta bel-
 lum ei itulit. atq; ita cū rex undiq; urgeret: pacē petere cōpellit. Deinde cū expositæ cōditiones pacis
 Romanis eēt: repetere sua & Attalus & Rhodii & Achæi & ætoli cœpere: cōtra Philippus adduci
 se posse: ut romanis pareat: concedebat. Cæterum indignū eē Græcos a Philippo & Alexandro ma-
 ioribus suis uictos sub iugū Macædonici ip̄erii subactos uelut uictores leges pacis sibi dicere q̄bus
 prius sit ratio seruitutis reddenda: q̄ libertas uendicāda. ad postremū tamē eo petente idutiæ duogē
 mensiū sunt datae: ut pax q̄ i Macædoia nō cōueniebat a senatu peteret. Eodē anno iter i sulas thera-
 mene & thersia medio utriusq; ripæ & maris spatio terræmotus fuit: i quo cū admiratiōe nauigā-
 tiū repēte ex p̄fudo cū calidis aq; i sula emerit. In Asia uero eodē die motus terræ Rhodū multasq;
 alias ciuitates graui ruinae labe cōcussit: q̄sdā solidas obsorbuit. Quo pdigio territis oībus uates
 ceciere oriēs rōanorū ip̄iū uetus græcorū ac Macedonū uoraturū. Interi a senatu repudiata pace Phi-
 lippus i societate belli nabī tyrānū sollicitat. Atq; ita cū i acie exercitū instructis e diuerso hostibus
 p̄duxisset hortari suos cœpit. Referēdo p̄fas bactrosq; idosq; & oēm asiā oriētis sine a macedōibus
 p̄domitā: tātoq; fortius hoc bellū q̄ illa sustinēdū: q̄to sit libertas ip̄io carior. Sed & flaminio romāo
 rū cōsul relatiōe regē recētissime gestage suos stimulat i p̄liū ostēdēdo hīc Carthaginē cū Sicilia:
 ide italiā & hispaniā Romana uirtute p̄domitas: nec ānibalē Alexandro qd̄ magno postponēdū quo
 italia pulso africā ipsā tertiā p̄tē mūdi supauerit: Sed nec Macedonas ueteri fama sed p̄sentibus uiri-
 bus existimādos: q̄a nō cū Alexandro magno: quē iuictū audiuerāt: nec cū exercitu eius: q̄ totū oriētē
 deuicerat: bellū gerāt: sed cū Philippo puero imaturæ ætatis: q̄ regni terminos aduersus finitimos
 ægre defēdat. Et cū iis Macædoibus q̄ nō ita ut p̄dæ pridē dardāis fuerūt: illos maiorū d̄cora: rōanos
 se suorū militū cōmēorare. Nō. n. alio exercitu Annibalē & p̄enos & totū ferme occidētē sed iis ip̄is
 quos i acie habebat militibus subactos. His adhortatiōibus utrinq; cōcitati milites p̄lio cōcurrūt:
 alteri oriētis alteri occidētis ip̄erio gloriātes: ferētēsq; i bellū alii maiorū suorū antiquā & obsoletam
 gloriā: alii uirētē recētibus experimētis uirtutis florē. Sed Macædōes romana fortuna uicit: Fractus
 itaq; bello Philippus pace a flaminio cōsule petita nomē qd̄ regium retinuit: sed omnibus Traciæ
 urbibus uelut regni membris extra terminos antiquæ possessionis amissis solā macedoniā retinuit
 offensi tamē ætoli: q̄a nō ex arbitrio eorū macedonia quoq; adēpta regi & data sibi i p̄miū belli eēt
 legatos ad Antiochum mittūt: q̄ eū adulatiōe magnitudinis i romana bella spe societatis uniuersæ
 Græciæ impellerent.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXI.

Ortu Ptolemæo Philopatre rege ægypti cōtēptaq; parruli filii eius ætate. q̄ i sp̄e eēt
 regni relictus p̄da domesticis erat. Antiochus rex Syriæ occupare ægyptum statuit.
 Itaq; phoenicē cæterasq; Syriæ qd̄ sed iuris ægypti ciuitates cū iualisset: legatos ad
 eum senatus mittit: q̄ denunciaret ei abstinere a regno pupilli postremis p̄ris p̄cibus
 fidei suæ traditi: q̄bus sp̄tis iteriecto tpe alia legatio supuenit: q̄ omissa pupilli p̄sona
 ciuitates iure belli factas populi Romani i itegrū restitui: iubebat. Abnuēti bellū de-
 nūciat: qd̄ ille facile susceptū infeliciter gessit. Eodē tpe & Nabī tyrannus multas græciæ ciuitates
 occupauerat. Igit̄ senatus ne eodē tpe duplici bello romanæ uires detinerent: scripsit Flaminio: si
 ei uideat: sicuti Macedoniā a Philippo ita græciā a Nabide liberaret. Ob quā cām ip̄erū ei proगतū
 est. Terribile q̄ppe Antiocho bellū Annibalis nomē faciebat: quē æmuli eius occultis mandatis cū
 Antiocho inisse societate apud romanos criminabat: negantes eū æquo animo sub legibus uiuere
 assuetū ip̄erio & imoderata licētia militare: sēp; tædio getis urbanæ nouas belli causas circūspice-
 re: q̄ & si falsa anūciata fuisset: apud timētes tamē p̄ ueris habebāt. Deniq; senatus metu p̄cussus ad
 speculādos actus Annibalis legatū in africā Seruiliū mittit. eiq; tacitis mādatis p̄cepit: ut si posset eū

Semina bel-
 li cū antio-
 cho gesti
 Nabis

pæmulo eius iterficeret: metuq; inuisi nois tādē populū romanū liberaret. Sed res Annibalem nō diu latuit uigē ad pspiciēda cauendaq; pericula peritū: nec minus in secūdis aduersa q̄ i aduersis secūda cogitatē. Igit̄ cū tota die i oculis principū legatūq; romani in foro Carthaginēsiū obseruatus i suū premū fuisset: appropinquāte uespere equū cōscēdit: & rus urbanū qd̄ ppe littus maris hēbat ignaris seruis iussūq; ad portā diuertentē oppiri cōtēdit: hēbat ibi naues cū remigibus occulto sinu littoris absconditas: erat et grādis pecunia i eo agro pparata: ut cū res exegisset nec facultas fugā nec iopiā morat̄. Lecta igit̄ seruoq; iuuētute: quoq; copiā italicōq; captiuoq; nūerus augebat: nauē cōscēdit, cursūq; ad Antiochū dirigit: postera aut̄ die ciuitas principē suū ac tū t̄pis cōsulē i foro expectabat: quē ut pfectū nūciatū ē: nō aliter q̄ si urbs capta eēt: oēs trepidauer̄: exitiosq; sibi fugā eius omiati sūt. Legatus uero rōanus q̄ si bellū iā illatū italiæ ab Annibale eēt: tacitus Romā reuertit̄: trepidūq; nūciū refert. Interī Flaminius i græcia iūcta cū q̄busdā ciuitatibus societate nabidē tyrānū duobus cōtinuis plis subegit: & grauius fractū uelut exāguē i regno reliq; sed libertate græciæ iustituta reductis ab urbibus p̄sidiis cū romanus exercitus i italiā reportatus eēt uelut uacua rursus possēsiōe sollicitatus: multas ciuitates repentino bello inuasit: quibus rebus exterriti Achæi: ne uicinū malū etiā ad se serperet: bellū aduersus Nabidē decernūt: ducēq; prætorem suum Philopomenē insignis industriæ uirum cōstituūt: cuius in eo bello tanta uirtus enituit: ut opinione omnium compararet̄ Flaminiō romano imperatori. Eodē tēpore Annibal cū ad Antiochū puenisset uelut deoq; munus excipit̄: tantūq; eius aduētū ardor aīs regis accessit: ut nō tā de bello q̄ de premiis uictoriæ cogitaret: sed Annibal cui nota romana uirtus erat: negabat opprimi romanos nisi in italia posse. Ad hoc sibi centū naues & decē milia peditū & mille equites polcebat. Promittēs hac manus nō minus bellum q̄ gesserit italiæ iustauratūq; & in asiā regi sedēti aut uictoriā de Romanis: aut æquas pacis cōditiones relatūq;. Quippe & hispanis bello flagratibus ducem tantū deesse: & italiā notiorē sibi nūc q̄ pridē fuisse: sed nec carthaginē quieturā sociāq; ei se sine mora prebiturā: cū regi cōsilia placuisset: mittit̄ carthaginem unus ex comitibus Annibalis: q̄ in bellū cupidos hortet̄: Annibalemq; cum copiis affutūq; nunciet: nihil dicat partibus nisi animos carthaginēsiū deesse: asiā & uires belli & sūptū prebiturā. Hæc cū relata carthaginensibus essent: nuncius ipse ab inimicis annibalis comprehēditur: & perductus in senatum: cum interrogaretur: ad quē missus esset punico ingenio respondit se ad uniuersum senatū missū. Nec. n. hoc opus singuloq; sed uniuersoq; esse: dū multis diebus deliberant an eum Romā ad pugnandam publicam cōscientiā mittant: tacitus conscēsa naue ad annibalem reuertit̄ quo cognito carthaginēses statim romā legatū deserūt. Romani quoq; ad antiochū legatos misere: qui sub spē legationis & regis apparatū specularēt: & Annibalē aut romanis mitigarent: aut assiduo colloquio suspectum inuisumq; regi facerēt: Itaq; legati cum ephesi conuenissent: ad antiochum mandata ei senatus tradunt. Dum responsum expectant omnibus diebus assidui cū annibale fuerunt: dicentes timide eum a patria recessisse: cū pacē romani nō tā cū republica q̄ cū eo factā summa fide custodiāt: nec bella eū romanōq; magis odio q̄ patriæ amore gessisse: cui ab optimo quoq; etiā spiritus ipse debebat. Has. n. publicas inter populos non priuatas inter duces belidī causas esse. inde res gestas eius laudare: quoq; sermōe lætus sapius cupidiusq; cū legatis colloquit̄. Ignarus quid pro familiaritate romana odiū sibi apud regē crearet. Quippe antiochus tam assiduo colloquio reconciliatā cū romanis gratiā existimās: nihil ad eū sicut solebat referre: experteq; totius consilii & ueluti hostē pditoremq; suū odisse cœpit: quæ res tantum apparatū belli cessante impatoria arte corruptit. Senatus mādata fuerāt: ut cōtētus terminis asiæ eēt: nec ipsis ingrediēdi asiā necessitatē iponeret: q̄bus sp̄tis nō accipiēdū bellū statuisset sed iherēdū dicit̄: cū frequēter de bello cōsiliū hūisset reōto Annibale: tādē eū uocari iussisse: nō ex snia eius aliqd̄ ageret: sed ne p oia eū sp̄uisse uideret: oibusq; progatis postremū iherogasse: quo ille ai aduerso itelligere se p̄fessus est: non quia egeat cōsilio sed ad supplēdū numere sniæq; le uocatū: tamē & odio romanōq; & amore regis: apud quē solū tutū sibi exiliū relictū sit: le uia gerēdi belli ediffertūq;. Veniā deide libertatis de p̄catus ē: nihil se aut cōsilioq; aut cœptōq; p̄sentū p̄bare ait: nec sedē belli græciā sibi placere cū italia uberior materia sit: Quippe rōanos uici nō nisi armis suis posse. Nec italiā aliter q̄ italicis uiribus subigi. Siq; de diuersū cæteris mortalibus eē illud & belli genus & hoium aliis bellis plurimū momēti hēre priorē aliquā cepisse occasionē loci tēporisq; agros rapuisse: urbes aliquas expugnasse: cū rōano seu occupaueris prior aliqua rōne seu uiceris tū et cū uictō & iacētē luctādū ē. Quāobrē si qs eos i italia la cesserit suis eos opibus suis uiribus suis armis posse uincere: sicut ipse fecerit: sin uero qs illis italia uelut fōte cesserit uiriū p̄inde falli ac si qs amnes nō ab ipis fontiuū primordiis deriuare: sed cōcretis iā aquaq; molibus auertere uel exicare uelit. Hoc & secreto se cēluisse utroq; ministeriū cōsiliū sui obtulisse: & nūc p̄sentibus amicis iō repetisse: ut scirēt oēs rationē cū romāis gerēdi belli: eosq; foris i uictos domi fragiles eē. Prius nāq; eos urbe q̄ ipio: prius italia q̄ puiciis exui posse. Quippe & a gallicis captos & a se ppe deletos eē: neq; se unq; uictū priusq; terris eoz; cesserit Reuerso carthaginē statim cū loco fortunā belli mutatā. Huic sententiæ obtrectatores amici regis erāt. utilitatē rei cogitantes: sed uerētes: ne p̄bato cōsilio eius primū apud regē locū græ occuparet. At Antiocho nō tā cōsiliū q̄ auctor displicebat: ne gloria uictoriæ Annibalis nō sua eēt. Oia igit̄ uariis assētationū adulationibus corrūpebant̄ nihil cōsilio uel ratione agebat. Rex ipse p̄ hyemē i luxuriā lapsus nouis quotti-

Seruilius
ad quid car
thaginem
missus

Fuga anni
balis ex afri
ca
Consulem
carth. ha
buere

Cōsilia an
nibalis &
antiochi in
moliendo
bello aduer
sus ro.

Ro. legato
rum ars in
annibale cō
pellando

Att̄. anni
balis consi
lium de bel
lo ro. infe
rendo

Att̄lii con
sulis dilige
tia in com
parādo bel
lo

die nuptiis deditus erat. Cōtra Attilius romanus cōsul; q̄ ad hoc bellū missus erat: copias arma cæte
 raq; bello necessaria summa industria parabat: ciuitates socias cōfirmabat: dubias illiciebat: nec alius
 exitus belli q̄ apparatus utriusq; partis fuit. Itaq; priā belli cōgressiōe cū cedētes suos rex cerneret: nō
 laborātibus auxiliū tulit: sed fugiētibus se ducē: p̄buit: castraq; ditia uictoribus reliq̄t. Deinde cū in
 Asiā p̄da romanis occupatis fugiēdo puenisse p̄cēnitere neglecti cōsiliū cōepit: reuocatq; ī amicitia
 Annibale oīa ex snia eius agere uelle dicit. Interim nūciat ei. L. neuū romanū ducē cū octoginta ro
 stratis nauibus in bellū nauale a senatu missū aduētare: q̄ res illi restituēdæ fortunæ sp̄e dedit. Itaq;
 priusq; sociæ ciuitates ad hostes deficerēt: decernere nauali p̄lio statuit: sperās cladē ī grācia acceptā
 noua posse uictoria abōleri. Annibali igiŕ tradita classe p̄liū cōmittit: sed nec asiā milites Romanis:
 neq; naues eoz̄ pares rostratis nauibus fuere: mior tamē clades ducis solertia fuit: Romā nōdū op̄i
 nio uictoriæ uenerat: & iccirco ī cōsulibus creādis suspēsa ciuitas erat. Sed aduersus Annibalē ducē
 quis melior q̄ africani frater crearetur: cum uincere p̄cēnos opus Scipionum sit? Creatur igiŕ cōsul
 Lucius Scipio: eiq; datur legatus frater Africanus: ut intelligeret Antiochus nō maiorem fiduciam
 se in Annibale uictō q̄ romanos in uictore Scipione habere. Traiciētibus in Asiā Scipionibus exer
 citū iā utrobq; p̄fligatū bellū nūciatū ē: uictūq; Antiochū terrestri Annibalē nauali bello iuenerūt
 Primo igiŕ aduētū eoz̄ legatos pacē petētes ad eos Antiochus mittit: peculiare donū Africano ferē
 tes ipsius filiū: quē ex paruo nauigio traiciētē ceperat. Sed africanus priuata beneficia a rebus publi
 cis segregata duxit: aliaq; esse patris officia: alia patriæ iura: q̄ nō liberis tantū uerū etiā uitæ ipsi p̄po
 nant. proinde gratū se munus accipe: priuatoq; ip̄edio munificētiæ regis respōsū: quod ad bellū
 pacēq; pertineat: nihil neq; gratiæ dari: neq; de iure patriæ decidi posse respōdit. Nam neq; de redi
 mendo filio unq̄ tractauit: nec senatū de eo agere permisit: sed ut dignū maiestate eius erat: armis se
 receptūq; filiū dixerat. Post hæc leges pacis dicūtur: ut Asia romanis cederet: cōtentus Syriæ regno
 esset. naues uniuersas captiuas & transfugas traderet: sumptūq; oēm belli romanis restitueret. q̄ cū
 nunciata Antiocho essent nōdū ita uictū se esse respōdit: ut spoliari se regno patereŕ belliq; ea irri
 tamēta nō pacis blādimentā esse. Igiŕ dū ab utroq; bellū parareŕ: & ingressi Asiam romani ilion ueniŕ
 sent mutua gratulatio iliēsiū ac romanoz̄ fuit. iliēsiibus Aeneā cæterosq; duces a se p̄fectos. Roma
 nis se ab his p̄creatos referētibus: tātaq; letitia oīum fuit: quāta esse post lōgū tēpus iter parentes &
 liberos solet. luuabat Ilienses nepotes suos occidēte: ut africa domita & asiā ut auitū regnū uēdicare
 optabilē troiæ ruinā fuisse dicētes: ut tā feliciter renascereŕ. Cōtra Romāos auitos lares & icunabu
 la maioz̄ tēplaq; ac deoz̄ simulacra: inexplēbile desiderū uidendi tenebat. Profectis ab ilio Roma
 nis Eumenes rex cū auxiliis romanis occurrit: nec multo post præliū ē cū Antiocho cōmissum cū ī
 deteriore cornu pulsa legio romana maiore dedecore q̄ piculo ad castra fugeret. M. amylius tribu
 nus triginta milia ad tutelā castrorū relictis armare se milites suos & extra uallū p̄gredi iubet: stri
 ctisq; gladiis fugientibus minari morituros dicens nisi in præliū reuertant. īfestioraq; sua q̄ hostiū
 castra inuēturos. Attonita tanto periculo legio comitātibus comilitonibus qui fugere eos p̄hibue
 rant: ī præliū reuertit: magnaq; cæde edita initiū uictoriæ fuit. Cæsa hostiū. l. milia capta. xi. milia
 Antiocho pacem petēti nihil ad superiores cōditiones additum: Africano prædicante neq; romanos
 si uincant animis minui: neq; si uincant secundis rebus insolescere: captas ciuitates inter socios diui
 sere: muneris romani aptiorē Asiam q̄ possessiones uoluntaria iudicantes. Quippe uictoriæ gloriā
 Romano nomini uendicandam: opum luxuriam sociis relinquēdam.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXII.

Etoli qui Antiochum in bella romana impulerāt uictō eodē soli aduersus romanos
 & uiribus impares & omni auxilio destituti remanserāt: nec multo post uicti liberta
 tem: quam illibatam aduersus dominationem atheniensium & spartanorū inter tot
 grāciæ ciuitates soli retinuerant: amiserunt. Quæ conditio tanto illis amarior quā
 to serior fuit: reputantibus tempora illa: quibus tantis persarum opibus domesticis
 uiribus restiterant: quibus gallorum uiolentiā asiæ Italiæq; terribilē Delphico bel
 lo fregerant: quæ sola gloriosa recordatio maius desyderiū libertatis augebat. Dū hæc aguntur me
 dio tempore inter Messenios & Achæos de principatu primo contentio: mox bellum ortū est: ī eo
 nobilis Achæorum philopomenes imperator capitur: non quia pugnādo uitæ parceret: sed dū suos
 in præliū reuocat: in transitu fossæ equo præcipitatus a multitudine hostiū oppressus est. Quē ia
 centem Messenii seu metu uirtutis uel uerecundia dignitatis interficere ausi non fuerūt. Itaq; uelut
 in illo oē bellum consecissent: captiuum p̄ uniuersam ciuitatem in modum triumphī circunduxe
 runt: effuso obuiam populo ac si suus non hostium imperator aduentaret: nec uictorē Achæi auidi
 us uidissent: q̄ uictum hostem uiderunt. Igitur eundem in theatrum duci iusserunt: ut omnes cōtue
 rentur. quem potuisse capi incredibile singulis uidebatur. Deinde in carcerem deducto uerecundia
 magnitudinis eius uenenū ei dederunt: quod ille lætus: ac si uicisset accepit: quæsito prius an lygor
 tas præfectus Achæorum: quem secundum a se esse scientia rei militari sciebat: incolumis effugisset.
 Quē ut accepit euasisse et nō in totū dicēs cōsultū male Achæis expirauit: nec multo post reparato
 bello Messenii uincūt: p̄cenasq; īterfecti Philopomenis peperderūt: Interea in Syria rex Antiochus
 cū graui tributo pacis a romanis p̄meret: & uictus oneratusq; esset seu inopia pecuniæ cōpulsus seu

Scipionum
laus

Att. cōgra
tulationē
Romanorū
& iliēsiū

Antiochus
uincitur

Aetoli li
bertate pri
uatur

philopome
nes capitur

philopome
nes a Messe
niis uene
no necatur

auaritia sollicitatus qua spabat se sub specie tributariae necessitatis excusatus sacrilegia commissura
 adhibito exercitu nocte templum Dodonaei Iouis aggredis: qua re prodita concursu incolae cum omni
 militia interficit. Romae cum multae gratiae ciuitates quaestum de iniuriis Philippi regis Macedonum
 uenissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium: quem pater ad satisfaciendum senatui
 miserat: & legatos ciuitatum esset: turba querelae confusus adolescens repente obticuit. Tunc sena-
 tus uerecundia eius motus: qua priuatim est antea cum obles romae esset: carus omnibus fuerat cum illi do-
 nauit: atque ita modestia sua Demetrius ueniam patri non iure defensionis: sed patrocinio pudoris obtinuit
 quod ipsi decreto senatus significatum est: ut apparet non tam absolutum regem quam donatum filio patre: quae res De-
 metrii non gratiam legationis sed odium obrectationis comparauit. Nam apud fratrem Perseum aemulatio
 illi inuidiam contraxit: & apud patrem nota absolutiois causa offensa fuit: indignante Philippo plus
 momenti apud senatum personam filii quam auctoritatem patris ac dignitatem regiae maiestatis habuisse. Igitur Perseus
 suspecta patris aegritudine quotidie absentem Demetrium apud eum criminari: & primo iuisum: post est sus-
 pectum reddere: nunc amicitiam romanorum: nunc perditionem ei patris obiectare. Ad postremum insidias sibi ab eo
 paratas confingit: ad cuius rei probationem imittit iudices testes subornat: & facinus: quod obicit: admittit:
 quibus rebus praecipuo ad parricidium fuerat omnem regiam fecit. Occiso Demetrio sublatoque a mulo non
 negligenter tantum Perseus in patre uegetus est & contumacior erat: nec heredem regni. sed regem se gerebat. His re-
 bus offensus Philippus impatientius in dies mortem Demetrii dolebat: tunc & insidiis se circumuentum suspicari:
 testes iudicesque torquere. Atque ita cognita fraude non minus scelere Persei quam innoxia Demetrii morte cru-
 ciabatur: peregrinatusque ultionem: nisi prouentus esset. Nam breui post tempore morbo ex aegritudine contracto dece-
 dit: relicto magno belli apparatu aduersus romanos: quo postea Perseus usus est. Nam & gallos Scordi-
 scos ad belli societatem propulerat: fecissetque romanis graue bellum: nisi decessisset. Namque galli bello aduer-
 sus Delphos infeliciter gesto in quo maiorem uim numini quam hostium senserant amisso Breno duce praesens in asia praesens
 in thraciam extorres fugerant. Inde per eadem uestigia qua uenerat: antiquam patriam repetiuerunt. Ex his praesens qua
 da in confluente Danubii & sabi conuoluit: cordiscosque se appellari uoluit. Tetosagi autem cum in antiqua pa-
 tria tolosam uenisset comprehensique pestifera lue essent: non prius sanitatem recuperauerunt quam auspiciis re-
 sponsis moniti auxilium argenti: bello sacrilegisque quaesitum in Tolosense lacu mergerent. Quod omne
 magno Post tempore Cepio romae consul abstulit: suere auri pondus centum decem milia: argenti pondus quingentes de-
 cies centum milia. Quod sacrilegium causa excidii Cepioni exercituique eius postea fuit. Romanos quoque
 Cymbrici belli tumultus uelut ultor sacrae pecuniae persecutus est: ex gente Tetosagorum non mediocri po-
 pulus praedae dulcedine illyricum repetiuit: spoliatisque istris in panonia conuoluit: istriorum gentem fama est origi-
 nem a colchis ducere: missis ab Oeta rege ad argonautas raptoresque filiae perseuedos: quae ut a ponto itra-
 uerunt Istrum alueo sabi fluminis penitus iuecti uestigia argonautarum insequentes naues suas hueris prou-
 ga motum usque ad littus Adriatici maris trastulerunt: cognitoque argonautae inde per longitudinem nauis
 priores fecissent: quos ut aduectos colchi non reperiunt siue metu regis siue radio longae navigationis
 iuxta aeglegiam conuoluit. Istrique ex uocabulo amnis: quo a mari concesserant appellati. Daci quoque sobo-
 les getae sunt: quae cum Olore rege aduersus Bastarnas male pugnasset: ob ultionem segnitiae capturi sonum
 capita loco pedum ponere iussu regis cogebant: ministeriaque uxoribus: quae ipsis antea fieri solebant facere:
 neque haec ante mutata sunt: quae ignominiam bello acceptam uirtute dederunt: igitur Perseus cum imperio Philippi
 patris successisset: omnes has gentes aduersus romanos in societatem belli sollicitabat. Interim iter Prussiae regem
 ad quem Annibal post pacem Antiocho a Romanis datam profugerat: & Eumene bellum ortum est: quod Prusias
 Annibalis fiducia rupto foedere prior intulit. Namque Annibal cum ab antiocho romani inter ceteras condi-
 tiones pacis deditioem eius deposceret: admotus a rege in fugam uersus cretam deseruit: ubi cum diu geta uita
 egisset: inuidiosumque se per nimias opes uideret: amphoras plumbo repletas in templo Dianae quasi fortunae
 suae praesidia deposuit: atque ita nihil de illo sollicita ciuitate: quoniam uelut pignus opes eius tenebant:
 ad Prussiae conuoluit: auro suo in statuis: quas secum portabat infuso: ne conspectae opes uitae suae nocerent. De-
 inde cum prusias terrestri bello ab Eumene uictus esset: plumbum in mare trastulisset: Annibal nouo com-
 mo auctor uictoriae fuit. Nam omne serpentinum genus in fictilibus lagenas conijci iussit: medioque praesens in naues
 hostium mittit. Id primum potius ridiculum uisum fictilibus dimicare: quae ferro nequeat. Sed ubi serpenti-
 bus repleti naues coepe ancipiti periculo circumuenti: hosti uictoria cessere: quae ubi romae nunciata sunt: mis-
 si a senatu sunt legati: quae utrumque regem in pacem cogerent: Annibalque deposceret. Sed Annibal re cognita su-
 pro ueneno legationem morte prouenit. Insignis hic annus trium toto orbe maxime imperatorum fuit mor-
 tibus Annibalis: Philopomenis: & Scipionis africanis. Ex quibus constat Annibalem nec cum italia cum roma
 non tonante imperio contremuit. Nec cum reuersus carthaginem summum imperium tenuit: aut cubantem coenasse:
 aut plus sextario uini indulsisse: pudicitiamque cum tanta inter tot captiuas habuisse: ut in africa natum quauis
 negaret. Moderationis certe eius fuit. ut cum diuersarum gentium exercitum rexerit: neque insidiis suorum mi-
 litum sit petitus unquam: neque fraude proditus cum utrumque hostes saepe tentassent.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXIII.

In ore quod regem motu romani macedonicum quam punicum bellum gesserunt: sed tanto clarius quanto
 nobilitate macedones poenos antecesserunt: Nam cum gloria orientis domiti & auxiliis omnium
 regum iuuabant. Itaque romani & legiones plures: numero conscripserunt: & auxilia a Massinissa
 rege numidarum ceterisque sociis omnibus acciuerunt. Et Eumene regi bithyniae denunciatum

Antiochus
interficiturDemetrii i-
teritusPhilippi in
teritusScordisci a
gallis defu-
ereAurum to-
losanumIstri a col-
chis suntNota de
traiectu al-
piumDaci a ge-
thisPlutarchus
ad gortyni-
os in creta
uenisse aitScipio
Annibal &
Philopoe-
menes

Macedoni-
ci belli ap-
paratus

Aemilio
paulo
Macedoni-
cum bellū
decernitur

Vincit per
seus

Perseus cū
duobus fi-
liis capitur

Noningen-
ris .xx. tri-
bus annis ī
macedonia
regnatum

Achaici bel-
li origo

Mumius
consul

Acheorum
audacia cor-
inthus euer-
titur

P. popilius

Antiochus
circulo a
popilio in-
clusus cogi-
tur respon-
dere

ut bellū summis uiribus iuaret Perseo p̄ter macedonicū exercitū iūictæ opinionis decennii belli sumptus a patre paratus in thesauris & in horreis erat: quibus rebus inflatus & oblitus fortunæ paternæ ueterem Alexandri gloriā considerare suos iubebat. Prima congressio equitū fuit: qua uictor Perseus suspensam oīum expectatiōe ī fauorem sui traxit: misit tamē legatos ad consulem: qui pacē peterent: quā patri suo Romani etiā uicto dedissent: impensas belli lege uicti suscepturus. Sed consul Sulpitius nō minus graues q̄ uicto leges dixit. Dū hæc agunt: metu tā periculosi belli rōani æmylium Paulū cōsulē creāt: eiq; extra ordinē Macedonicū bellū decernūt: qui cū ad exercitū uenisset: non magnā morā pugnæ fecit. Pridiæ q̄ cōsereret bellū luna nocte defecit: triste id ostētū Perseō omnibus presagientibus: sinēq; macedonici regno portendi uaticinantibus. In ea pugna. M. Cato Catonis oratoris filius dum inter cōfertissimos hostes insigniter dimicat equo delapsus pedestre p̄liū aggredditur. Nā cadentē manipulus hostiū eum horrido clamore uelut iacentē obruncaturus circumsteterat. At ille citius corpore collecto magnas strages edidit: cum ad unū opprimēdum undecunq; hostes cōuolarēt: dū procerū quendā petit: gladius ei e manu elapsus in mediā cohortem hostium decidit: ad quē recuperandum umbone se protegens īspectante utroq; exercitu iter mucrōes se hostium immerferit: recollectoq; gladio multis uulneribus exceptis ad focios cum clamore omniū reuertitur: huius audaciā cæteri imitati uictoriā peperere. Perseus rex fuga cū decē milibus talētū famo thraciā deserit: quē Gneus Octauius ad persequendū missus a cōsule cū duobus filiis Alexandro & Philippo cepit: captūq; ad consulē duxit. Macedōia a Garano: qui primus in ea regnauit usq; ad Perseū triginta reges habuit. Quoq; sub regno fuit quidem annis nōingētis & uiginti tribus: sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita: ita cū ī ditionē Romanorū cessisset magistratibus p̄ singulas ciuitates cōstitutis libera facta est: legesq; q̄bus adhuc utitur: a Paulo accepit. Aetolorum uniuersarū urbiū senatus cum coniugibus & liberis qui dubia fide fuerant romam missus: ibiq; ne in patria aliquid nouaret diu detentus: ægreq; per multos annos legationibus ciuitatum senatu fatigato in patriam q̄sq; suam remissus est.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXIII.

Oenis ac Macedōibus subactis ætolorūq; uiribus principū captiuitate debilitatis soli adhuc ex græcia uniuersæ Achæi nimis potētes tūc tēporis romanis uidebant: nō p̄p̄ singulæ ciuitatū nimias opes: sed p̄pter cōspirationē uniuersarū. Namq; Achæi licet p̄ ciuitates ueluti p̄ mēbra diuisi sint: unū tamē corpus & unū īperium habent singulæq; urbiū pericula mutuis uiribus propulsat. Quæretibus igit̄ romanis causas belli tēpestiui fortūa querelas Spartanorū obtulit: quoq; agros Achæi p̄pter mutū odiū populabant: spartanis a senatu responsum est: legatos se ad inspiciendas res sociorū & ad iuriam demendam: in græciam missuros: sed legatis occulte mādata data sunt: ut corpus Achæorū diffoluerent. singulasq; urbes proprii iuris facerēt: quo facilius ad obsequia cogerētur: & si quæ urbes contumaces essent frāgerent. Igitur legati omniū ciuitatū principibus Corinthum euocatis decretū senatus recitant: quod cōsiliū habeant: aperiunt expedire: omnibus dicūt: ut singulæ ciuitates leges suas & iura sua habeāt. Quod ut omnibus īnotuit: uelut in furorem uersi uniuersorū peregrinum populū trucidāt: legatos quoq; ipsos romanorū uiolassēt: nisi audito tumultu trepidi fugissēt. Hæc ubi romæ nunciata sunt: statim senatus Mumio cōsuli bellū Achaicum decernit: qui ex tēplo exercitu deportato & omnibus strēnue prouisis pugnandi copiam hostibus fecit: sed Achæi uelut nihil negotii romano bello suscepissent. Ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere. Itaq; p̄dā non præliū cogitantes: & uehicula ad spolia hostiū reportāda duxerunt: & coniuges liberosq; suos ad spectāda certamina ī mōtibus posuerūt. Sed prælio cōmissō ante oculos suorū cæsi: lugubre his spectaculū sui & grauē luctus memoriā reliquerūt. Coniuges quoq; & liberi eorū de spectatoribus captiui facti præda hostiū fuere. Vrbs ipsa corinthus diruitur: populus omnis sub corona uēdit: ut hoc exemplo cæteris ciuitatibus metus nouarū regū imponeretur. Dum hæc agunt rex syriæ Antiochus Ptolemæo maiori sororis eius filio regi ægypti bellū infert: segni admodū & quotidiana luxuria ita marcido: ut nō solū regiæ maiestatis officia ītermitteret: ueq; etiam sensu hoīs nimia sagina careret. Pulsus igitur regno ad fratrem minorē Ptolemæū Alexandriā cōfugit. p̄cipatōq; cū eo regno romā legatos ad senatū mittūt: auxilia petūt fidē societatis īplorāt: mouere senatū p̄ceps frat̄: Mittit̄ igit̄ legatus. P. Popilius ad Antiochū: qui abstinere eum ægypto aut si iam incessisset: excedere iubere. Cū ī ægypto eū īuenisset: osculūq; ei rex obtulisset. (Nā coluerat iter cæteros. P. Popiliū Antiochus cū romæ obses eēt) Tūc Popilius faceffere iteri priuatā amicitia iubet: cū mādata patriæ iterce dāt: prolatōq; senatus decreto & tradito cunctari regē uideret: consultationēq; ad amicos referre. Ibi Popilius uirga: quam in manu gerebat amplo circulo īclusum: ut amicos caperet cōsulere iubet: nec prius īde exire q̄ respōsū senatui daret: aut pacē: aut bellū cū Rōanis habiturū. Adeoq; hæc asperitas aīum regis fregit: ut pariturū se senatui respōderet. Reuersus ī regnū Antiochus decedit: relicto paruulo admodū filio: cui cū tutores dati a populo essent: patruus eius Demetrius: qui obses romæ erat: cognita morte Antiochi fratris senatū adiit: obsidēq; se uiuo fratre uenisse quo mortuo cuius obses sit se ignorare. Dimitti igit̄ se ad regnū petendū æquū esse: quod sicuti iure gētū maiori fratri cesserit: ita nūc sibi q̄ pupillū ætatē ātecedat deberi: cū se nō dimitti animaduerteret a senatu tacito

iudicio tutius apud papillū q̄ apud eū regnū futuz arbitrate specie uenādi ab urbe profectus: hostis tacitus: cū fuge comitibus nauē cōscēdit. Delatus ī syriā secūdo fauore omniū excipit: regnūq; ei oc- ciso pupillo a tutoribus tradit: Eodē tēpore ferme Prusias rex bithyniā cōsiliū cepit interficiēdi Ni- comedis filii: dum cōsulere studet minoribus filiis: quos ex nouerca eius susceperat: & romā habe- bat. Sed res adolescenti ab his: qui facinus susceperat: prodit: hortatiq; sunt: ut crudelitate patris pro- uocatus occupet īsidias: & ī auctore retorqueat scelus: nec difficilis persuasio fuit. Igit̄ cū accitus in patris regnū uenisset: statim rex appellat: Prusias regno spoliatus a filio priuatusq; reddit: etiam a ser- uis deserit: cum in latebris ageret: nō minori scelere q̄ filiū occidi iusserat a filio interficit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXV.

Emetrius occupato Syriā regno nouitatis suā ociū periculosum ratus ampliare fi- nes regni statuit: etiā opes augere finitimoz bellis. Itaq; Ariarathi regi Cappadociā propter fastiditas sororis nuptias infestus fratrem eius Holofernē p̄ iniuriā regno pul- sum supplicē recepit: Datūq; sibi honestū belli titulū gratulatus eū restituere ī regnū statuit. Sed Holofernes ingrato animo inita cū Antiochensibus pactiōe offensis tūc a Demetrio pellere ipsum regno a quo restituebat: cōsiliū accepit. Quo cognito De- metrius quidē uitā eius ne Ariarathes metu fraterni belli liberaret: pepercit. Ipsum autē cōprehensum uictum seleuciā custodiri iubet. Nec Antiochenses iudicio territi a defectione destiterunt. Itaq; ad- iuuantibus & Ptolemāo rege ægypti & Attalo rege Asiā & Ariarathe rege Cappadociā bello a De- metrio laceffiti subornant Prompalum quēdā sortis extremā iuuenē: qui Syriā uelut paternum re- gnū armis repeteret: & ne quid cōtumeliā deesset: nomen ei Alexandri indicit: genitusq; ab Antio- cho rege dicit: Tātū odiū Demetrii apud omnes erat: ut æmulo eius nō uires regiā tantū: uerū etiā generis nobilitas consensu oīum tribueret. Igit̄ Alexāder admirabili uarietate rerum pristinaq; sor- dium oblitus totius ferme orientis uiribus succinctus bellū Demetrio infert uictūq; uita pariter ac regno spoliat quāquā demetrio nec animus ī propulsando bello defuit. Nā & primo prælio hostē fugauit: & regibus bellū restituentibus multa milia cecidit in acie. Ad postremū tamē iuictō animo inter confertissimos hostes fortissime dimicās cecidit. Initio belli Demetrius duos filios apud hospi- tem suum Gnidium cū magno auri pondere demandauerat: ut & a belli periculis eximerent: & si ita fors tulisset: uictiōi paternā seruarent. Ex his maior Demetrius ānos pubertatis egressus audita Ale- xandri luxuria: quē insperatā opes & alienā felicitatis ornāmēta uelut captiuū iter scortorum gre- ges desidē in regia tenebant: auxiliantibus Cretensibus securū ac nihil hostile metuentē aggreditur Antiochenses quoq; ueterē patris offensam nouis meritis correcturi se ei tradunt. sed & milites pa- terni fauore iuuenis accensi prioris sacramēti religionē noui regis superbīā præferentes signa ad De- trium trāsferunt: atq; ita Alexāder nō mīori impetu fortunā desertus q̄ elatus primo prælio uictus interficit: deditq; pœnas & Demetrio: quē occiderat: & Antiocho cuius mentitus originem fuerat.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXVI.

Ecuperato paterno regno Demetrius & ipse rerū successu corruptus uitiis adolescen- tiā in segnitie labit: tantumq; contemptū apud omnes inertie quantū odiū ex sup- bīa pater habuerat: contraxit. Itaq; cū ab imperio eius passim ciuitates deficerent: ad abolendam segnitie maculā bellū parthis inferre statuit: cuius aduētum non inuiti orientis populi uidere: & ppter Arsacidā regis Parthoz crudelitātē: & q̄ ueteri ma- cedonū imperio noui populi assueti superbiam indigne ferebant. Itaq; cū & p̄sarū & Elimāoz Bactrianorūq; auxiliis iuuarent: multis præliis Parthos fudit. Ad postremū tamē pacis si- mulatiōe deceptus capit: traductusq; p̄ ora ciuitatū populis qui descierant: ī ludibriū fauoris osten- dit. Missus deinde in hyrcaniā benigne & iuxta cultū pristinae fortunā habet. Dū hæc agunt̄ inte- rim in syria Triso qui se tutorem Antiocho Demetrii priuigni substitui a populo laborauerat: occi- so pupillo regnū Syriā inuadit. Quo diu potitus tandē exolescente fauore recentis imperii ab An- tiocho puero admodū demetrii fratre qui in asia educabatur: bello uincitur: rursusq; regnum syriā ad sobolem demetrii reuertitur. Igitur Antiochus memor q̄ etiam pater propter superbiam inui- sus & frater propter segnitie cōtemptus fuisset: ne in eadem uitiā icideret: accepta in matrimonium Cleopatra uxore fratris ciuitates: quæ initio fraterni iperii defecerāt: summa industria persequit: do- mitasq; rursus regni terminis adiecit. Iudæos quoq; q̄ in macedonico iperio sub demetrio patre ar- mis se in libertatē uendicauerant: subigit: Quorū uires tātā fuere: ut post hunc nullū Macedonū re- gē tulerint: domesticisq; imperiis usi syriā magnis bellis infestauerint. Fuit nāq; iudæis origo dama- scena quæ syriā nobilissima ciuitas est: unde & a syriis regibus genus ex regina Semyramide fuit: no- mē urbi a damasco rege inditum: in cuius honore syrii sepulchrū Ariathis uxoris eius pro tēplo co- luere: deamq; exinde sanctissimā religionis habent. Post damascū Habraam: Moses: Israel reges fue- re. Sed israhelē felix decē filioz prouentus maioribus suis clariorē fecit. Itaq; populū in decem re- gna diuisum filiis tradidit: omnesq; ex nomine iudæ: q̄ post diuisionē decesserat: iudæos appellauit: coliq; eius memoriā ab omnibus iussit. Eius portio omnibus accesserat: minimusq; iter fratres ata- xē Ioseph fuit: cuius excellēs īgeniū ueriti fratres clam interceptum peregrinis mercatoribus uēdide- runt: A q̄bus deportatus in ægyptū cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset: breui ipsi regi

Demetrius a filio interfi- citur

Prusias a fi- lio interfi- citur

Prōpalus

Alexander qui antea prōpalus

Alexander interficitur

Arsacides Parthorum rex

Capitur a parthis de- metrius

Iudæi ab Antiocho subiguntur

Iudæorum
uetusitas

Atq. q̄ in
multis tro-
gus decipia
tur

Et in hoc
quoq; falle
res trogæ

Vbi balsa-
mum nas-
catur

Diuersa fer-
mæ plinius
& alii de la-
cus nam

Atq. iuctū

Atq. attali
studium

Licinius
crassus in
asia occidi
tur

Perpenna

Massilien-
sium gratia
apud ro.

percarus fuit. Nam & prodigiorū sagacissimus erat: & somniorū primus intelligentiam condidit ni-
hilq; diuini iuris humaniq; ei incognitū uidebat. Adeo ut etiā sterilitatē agroꝝ ante multos annos
prouiderit: periissetq; oīs ægyptus fame nisi monitu eius rex edicto seruari per multos annos fruges
iussisset. Tātaq; experimenta eius fuerunt: ut nō ab homine sed a deo responsa dari uiderent. Filius
eius Moses fuit: quem etiam præter paternæ scientiæ hereditatem formæ pulchritudo commenda-
bat: Sed cū scabiem ægyptii: & pruriginē paterent: responso moniti eū cū agris: ne pestis ad plures
serperet: terminis ægypti pellunt. Dux igit̄ exulū factus sacra ægyptioꝝ furto abstulit quæ repeten-
tes armis ægyptii domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaq; Moses damascena patria antiq̄
repetita montem synæum occupat: in quo septem dierum ieiunio per desertam arabiaꝝ cum populo
suo fatigatus: cum tandem uenisset septimum dierum more gentis sabbatum appellatum in omne
æuū ieiunio sacrauit. Quoniā ille dies famem illis erroremq; finierat. Et quoniam metu contagiōis
pulsos se ab ægypto meminerant ne eadem causa inuisi apud incolas forent: cauerunt: ne cum pere-
grinis communicarent: quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemq; cōuertit. Post
Mosem etiam eius filius Aruas sacerdos sacris ægyptiis mox rex creat. Semperq; exinde hic mox
apud iudæos fuit: ut eosdem & reges & sacerdotes haberent: quoꝝ iustitia religione permixta incre-
dibile q̄tū coaluere opes genti & uestigalibus opobalsami creuere: quod in his tātū religionibus gi-
gnit. Est namq; uallis quæ continuis mōtibus uelut muro quodā cincta ad instar castrorū claudi-
tur: spacium loci ducenta milia iugera nomie hierico dicit̄: i ea ualle silua est & ubertate & amoeni-
tate i signis. Siquidem palmēto & opobalsamo distinguit̄: & arbores opobalsami formam simile py-
ceis arboribus habēt: nisi q̄ sunt humiles magis: & i uineaq; more excolunt. Hæc certo tempore an-
ni balsamum sudant: sed nō minor loci eius opacitatis q̄ ubertatis admiratio est. Quippe cum toto
orbe regionis eius ardentissimus sol sit: ibi tepida aeris naturalis quædam ac perpetua opacitas iest.
In ea regiōe latus est: qui propter magnitudinē & aquæ imobilitatē mortuū mare dicit̄. Nam neq;
uentis mouet̄ resistente turbinibus bitumine: quo aqua omnis stagnat. Neq; navigationis patiens: est
quoniam omnia uita carentia in pfundū mergunt̄: nec materiam ullam sustinet: nisi quæ a lumine
illustrat̄: Prius Xerxes rex persæ iudæos domuit. Postea cum ipsis persis in ditionē Alexandri ma-
gni uenere: diuq; in potestatem macedonici imperii fuere. A Demetrio cū descuissent: amicitia ro-
manoꝝ petita primi omniū ex orientalibus libertatē receperunt: facile tunc romanis de alieno lar-
giētibus. Per eadem tēpora: quibus in syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur: in asia rex
Attalus florentissimū & ab Eumene patruo acceptum regnum cædibus amicorum & cognatorū
suppliciiis scædabat: nunc matrem anū: nunc Byronicem sponsam maleficiis eoꝝ neq; necatas confingēs.
Post hanc scelestam uolentiaꝝ rabiem squallidam uestem sumit: barbaram capillumq; in modū reoꝝ
summittit: nō in publicum prodire: nō populo se ostendere: nō domi lætiora conuiuia inire: aut ali-
quod signum sani hoīs habere: prorsus ut pœnas pendere manibus interfectorū uidet̄. Ommissa de-
inde regni administratione hortos fodiebat: gramina seminabat: & noxia innoxiiis permiscebat: eaq;
omnia ueneni succo ifecta uelut peculiare munus amicis mittebat: ab hoc studio ærariæ artis fabri-
cæ se tradidit: cæterisq; fingendis & ære fundendo procudendoq; oblectat̄: matri deinde sepulchrū
facere instituit: cui operi intentus morbum ex solis ardore contraxit: & septima die decessit. huius
testamento hæres populus romanus tunc instituit̄. Sed erat ex Eumene Aristonicus nō iusto matri-
monio sed ex pellice Ephesia Citharistæ cuiusdam filia genitus: qui post mortem Attali uelut pa-
ternū regnū inuasit asiam. Cum multa secunda prælia aduersus ciuitates quæ metu romanorum se
tradere ei nolebant: fecisset iustus rex iam uideret̄: Asia Licinio Crasso consuli decernit̄: qui inten-
tior Attalicæ prædæ q̄ bello cū extremo anni tempore inordinata acie præliū conseruisset: uictus
pœnas inconsultæ auaritiæ sanguine dedit. In huius locū missus Perpenna cōsul prima congressiōe
Aristonicum superatum in potestatem suam redegit: Attalicaq; gazas hæreditarias populi romani
nauib; impositas Romā deportauit. Quod ægre ferens successor eius Marcus Aquilius consul ad
eripiendū Aristonicū Perpennæ ueluti iui potius triumphii munus esse deberet: festinata uelocitate
contendit. Sed cōtentionē consulū mors Perpennæ diremit. Sic asia facta Romanorū cū opibus suis
uita quoq; Romam transmisit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXVII.

Aptō Aristonico massilienses pro Phocensibus conditoribus suis: quoꝝ urbem fena-
tus & omne nomen: & quod & tunc & ante Antiochi bello infesta contra populum
romanum arma tulerant: deleri iusserat: legatos Romā misere deprecantes: ueniāq;
iis a senatu obtinere. Post hæc regibus qui aduersus Aristonicū auxilia tulerant: pre-
mia persoluta Mithridati pōtico Syria minor: filiis Ariarathis regis cappadociaꝝ qui
eodē bello ceciderat lycaonia & cilicia data: fideliorq; populus romanus in socii fili-
os q̄ mater i liberos fuit. Quippe huic paruulo auctū regnū: ide uita adēpta. Nāq; Laodice ex nume-
ro sex filioꝝ: quos uirilil sexus ex Ariarathe tege susceperat: timēs ne diutina regni administratione
adultis q̄busdā potiret̄: qnq; parricidiali ueneno necauit: unū paruulū sceleri matris cognatoꝝ cu-
stodia eripuit: q̄ post necē Laodices (nā ppter crudelitātē eā populus extixerat) solus regno potitus
est. Mithridates quoq; repētina morte interceptus filij q̄ & ipse Mithridates dicit̄ ē: reliq; cuius ea

postea magnitudo fuit ut nō sui tātū tēporis: uerū etiā superioris ætatis oēs reges maiestate supauerit: bellaq; cū romanis p. lxxvi. annos uaria uictoria gesserit. Cū eū summi imperatores Sylla Lucullus cæteriq; ī sūma Gneus Pōpeius ita uicerunt: ut maior clariorq; resurgeret istaurādo prælio: dānisq; suis terribilior redderet. Deniq; ad postremū nō ui hostili uictus: sed uolūtaria morte ī auito regno senex hæredē filio decessit: huius futurā magnitudinē etiā cælestia ostēta prædixerāt: Nā & quo gēi tus est anno & eo qđ regnare primū cœpit: stella cometes p utruq; tēpus septuaginta diebus ita luxit: ut cælum omne cōflagrare uideret. Nā & magnitudinē sui qrtā partē cæli: occupauerat: & fulgore sui solis nitore uicerat: & cū oriret: occumberetq; quattuor spaciū horarū consumebat. Puer tu toq; īsidias passus est: q eū fero equo īpositū eqtare iaculariq; cogebāt: q conatus cū eos fefelissent: su pra ætatē regēte equū Mithridate ueneno eū appetuere: Quod metuēs antidota sæpius bibit & ita se aduersus īsidias exq̄sitionibus remediis stagnauit: ut ne uolēs quidem senex ueneno mori potuerit. Timēs deīde ne inimici quod ueneno nō potuerāt: ferro pagerent: uenandi studiū finxit: qua pp ter quattuor annos neq; urbis neq; ruris tecto usus est: sed p siluas uagatus ē: & diuersis mōtiū regionibus pernoctabat. ignaris oibus qbus esset locis: assuetus feras cursu aut fugere aut pseq; cū qbusdā etiā uiribus cōgredi: qbus rebus & īsidias uitauit: & corpus ad omnē uirtutis patiētiā durauit. Ad regni deīde administrationē cū accessisset: statim nō de regēdo sed de augēdo regno cogitauit. Itaq; scythas iūctos antea q Sopyriona Alexātri magni ducē cū triginta milibus armatorū deleuerant: q Cyrū persarū regē cū ducētis milibus armatorū trucidauerāt: q Philippū macedonū regē fugauerāt: ingēti felicitate pdomuit. Auctus igif uiribus pontū quoq; ac deīceps Cappadociā occupauit: cū de alia tractaret: cū qbusdā amicis tacitus a regno pfectus nemine sciente puagatas ē: oīumq; urbiūq; situs: ac regiones cognouit. Inde Bithyniā trāscēdit: & qsi iā dominus Asiæ opportunæ quæq; uictoriae suæ metatus ē Post hæc ī regnū cū iā periisse crederet: reuersus est: iūcto paruulo filio quē p absentia eius Laodice soror uxoris enixa fuerat: sed iter gratulationē post lōgā pegrinationē aduersus sui: & filii geniti ueneno piclitatus ē. Sigdē Laodice soror cū piisse eū crederet in concubitus amicorū piecta qsi admissum facinus maiore scelere tegere posset: uenenū adueniēti parauit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognouisset: facinus ī auctores uindicauit. Hyeme deīde īminēte non ī cōuiuio sed ī cāpo nō ī uacationibus sed ī exercitationibus: nec inter sodales sed inter æquales aut equo aut cursu aut uiribus cōtēdebat. Exercitū quoq; suū ad parē laboris patiētiā quotidiana exercitatione durabat: atq; ita inuitus ipse inexpugnabilē exercitū fecerat. Inita deīde a Nicomede societate Paflagoniā iuadit: uictaq; cū socio diuidit: quā cū teneri a regibus senatui nunciatū esset: legatos ad utruq; misit: qui gētē restitui in pristinū statū iuberēt. Mithridates cū se parē iā magnitudini romanorū crederet: superbo responso hæreditariū patri suo regnū obuēnisse respondit: mirariq; se quæ ei aōtrouersia relata nō fuerit: sibi referāt. Nec territus minis Galatiā quoq; occupat. Nicōedes quoni am se tueri iure nō poterat: iusto regi redditurū respondit. Atq; ita filiū suū mutato nomine Philomenē Paflagonū regum nomine appellat: & quasi stirpi regiæ reddidisset: regnum falso nomine te net. Sic ludibrio habiti legati Romam reuertunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXXVIII.

Mithridates Parricidia nece uxoris auspiciatus sororis alterius Laodices filios cuius uige Ariarathā regē Cappadociæ per Gordium īsidias occiderat: tollendos statuit: nihil actū morte patris existimās si adolescens paternū regnū cuius ille cupiditate flagrabat occupasset. Igif dū ī his occupationibus uersat interim Nicomedes rex Bythiniæ uacuā morte regis cappadociā inuadit. Quod cū nūciatū Mithridati fuisset: p simulationem pietatis auxilia sorori ad pellēdū cappadocia nicomedē mittit. Sed iam Laodice per pactionē se nicomedi ī matrimoniū tradiderat. Quod ægre ferēs Mithridates p̄sidia nicomedis cappadocia expellit: regnūq; sororis filio restituit: egregiū p̄sus factū nisi subsecuta fraus esset: Sigdē interiectis diebus simulat se Gorgiū: quo ministro usus ī Ariarathe interficiendo fuerat: restituere in patriā uelle: sperās si obsisteret adolescens: causas belli futuras: aut si pmitteret p eundē filiū tolli posse p quē iterfecerat patrē. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit: idigne ferens interfectore patris p auūculū potissime ab exilio reuocari: igētē exercitū cōtrahit. Igif cū ī aciē eduxisset Mithridates peditū octoginta milia eqtū decē milia currus falcatos donec Ariarathi auxilian tibus finitimis regibus minores copiarū essent: incertū belli timēs cōsilia ad īsidias trāsfert: sollicitatoq; iuvene ad colloquū cum ferrū occultatū iter fasces gereret scrutatori: ab Ariarathe regio more misso curiosius imū uētrē p̄trectātū ait: cauere ne aliud telū inueniret: q̄ q̄reret: atq; ita rilu p̄trectis īsidias se euocatū ab amicis uelut ī secretū sermonē spectāte utroq; exercitu iterficit: regnū cappadociæ octo annorū filio īposito Ariarathis noīe additoq; ei rectore Gordio tradit. Sed cappadoces crudelitate ac libidine præfatog; uexati a Mithridate deficiūt: fratreq; regis: & ipsum Ariarathē nomine ab asia ubi educabat reuocat: cū quo Mithridates plū renouat: uictūq; cappadociæ regno expellit. Nec multo post ex ægritudine adolescens collecta īfirmitate decedit. Post huius mortē Nicomedes timēs: ne Mithridates accessione cappadociæ etiā bithyniā finitimā iuaderet: subornat puerū eximie pulchritudinis q̄si Ariarathes tres nō duos filios gēuisset: q a senatu rōano paternū regnū peteret. Vxorē quoq; Laodicē romā mittit ad testimoniū triū ex Ariarathe susceptog; filiorū: quod

Art. laodices scelus in auditū

Prodigiū ī ortu mitridatis

Art. Mitridatis studium

Scytharū uictoriae

Mithridates paphlagoniā & cappadociam occupat

Art. mitridatis parricidia

Laodices testimoniū

ubi Mithridates cognouit: & ipse pari impudētia Gordiū Romā mittit: q̄ senatui affereret puerū cui cappadociā regnū tradiderat: ex eo Ariarathe genitū: q̄ bello aristonico auxilia romanis ferens cecidisset: sed senatus studia regū itelligēs aliena regna falsis noībus dare: noluit: & Mithridati cappadociā & nicomedi ad solatiū eius Paflagoniā ademit. ac ne cōtumelia regū foret adēptū illis: quod aliis dare: uterq̄ populus libertate donatus est. Sed cappadoces munus libertatis abnuētes negant uiuere gētē sine rege posse. Atq̄ ita rex illis a senatu Ariobarzanes cōstituit. Erat eo tpe Tigrāes rex armeniae obles a parthis āte nō multū tēpus datus: nec olī ab iisdē ī regnū paternum remissus. Hūc Mithridates ad societate Romani belli qd' olī meditantē: plicere cupiebat. nihil igit' de offensa romanorū sentiētē p̄ Gordiū ipellit: ut Ariobarzai regni admodū bellū īferat: & neq̄s dolus subesse uideret: filiā Cleopatrá ei ī matrimoniū tradidit. Primo ergo aduētū Tigrāis Ariobarzāes sublatis rebus suis Romā cōtendit. Atq̄ ita p̄ Tigranē rursus cappadocia iuris esse Mithridatis cōcepit. Eodē tēpore mortuo Nicomede etiā filius eius & ipse nicomedes regno a Mithridate pellit: q̄ cū supplex Romā uēisset: decernit ī senatu: ut uterq̄ ī regnū suū restituat: in qd' tamē missi Aglius Malios & Malthinius legati. His cognitis Mithridates societate cū Tigrane bellū aduersus Romanos gesturus iūgit: pactiq̄ iter se sunt: ut urbes agriq̄ Mithridati: hoīes uero & quacūq̄ auferre possēt. Tigrani cederēt. Post hāc Mithridates itelligēs q̄tū bellum suscitaret: legatos ad Cimbro alios ad Gallogrācos: & Sarmatas Bastarnasq̄ auxiliū petitū mittit. nā oēs has gētes cū romanū meditare: bellū uariis beneficiorū muneribus iā āte illexerat. A scythia quoq̄ exercitū uenire iubet: oēm̄q̄ orientē aduersus romanos armat. nō igit' magno labore Agliū & Malthiniū āsiano exercitu īstructos uicit: q̄bus simul cū nicomede pulsis īgētī fauore ciuitatū excipit multū ibi auri argētiq̄ studio ueterū regū magnūq̄ belli apparatus iuenit: q̄bus īstructus debita ciuitatibus publica & priuata remittit. & uacationē q̄nquēnio cōcedit. Tūc ad cōcionē milites uocat: eosq̄ uariis exhortationibus ad Romana bella siue āsiana īcitāt. Quā orationē dignū duxi eius exēplū breuitati huius operis īserere: quā obliquā p̄pēius Trogus exposuit: quoniā ī Liuiō & Salustio reprehēdit: qd' cōciōes direptas p̄ sua oratiōe opī suo īserēdo historiāe modū excesserit. Oprādū sibi fuisse ait: ut de eo liceret cōsulere: bellū ne sit cū Romanis an pax habēda: q̄n uero sit resistēdū īpugnātibus: nec eos qd' dubitare q̄ spe uictoriae careant. Quippe aduersus latrones si nequeat p̄ salute: p̄ uictōe tamē sua oēs ferrū strigere. Ceterūq̄ nō id agit: an liceat q̄scere: nō tātū aīo hostiliter sed etiā p̄lio cōgressis cōsulere: q̄ ratiōe ac spe cōcepta bella sustineat eē tamē sibi uictoriae fiducia: si sit illis aīus. Romanosq̄ uici posse cognitū nō sibi magis q̄ īp̄s militibus: q̄ ī bithynia Agliū: & Malthyniū ī cappadocia fuderit: at si qd' aliena magis exēpla q̄ sua expimēta moueat: audire se a Pyrrho rege epiro nō amplius q̄ q̄nq̄ milibus macedonū īstructo fusos tribus p̄lis romāos: Audire Annibalē sedeci annos italiāe uictorē īmoratū: & q̄n ipam caperet urbē: nō Romanorū illi uires obstitisse: sed domesticā emulatiōis atq̄ inuidiā studiū. Audire populos trās alpinae galliāe italiā īgressos maxis eā plurimiq̄ urbibus possidere & latius aliquāto solū finiu: q̄ ī āsiā: quā dicat ī bellis eosdē gallos occupasse: nec uictā solū dici Romā a gallis sed etiā captā: ita ut unius illis mōtis tātū cacumē reliqueret: nec bello hostē sed p̄cio remotū. Gallogrā aut nomē: qd' semp Romāos terruit: ī p̄te uiriū suarū ipse habeat. nā hos q̄ āsiā īcolūt: gallos ab illis: q̄ italiā occupauerāt: sedibus tantū distare: originē qd' ac uirtutē genusq̄ pugnae: idē habere: tātōq̄ his sagaciora: esse īgenia q̄ illis q̄to lōgiori ac difficiliōri spacio p̄illyricū thraciāq̄ p̄dierūt pene operiosius trās iūris illoz finibus q̄ ubi cōsedere possessis. Iā ipam italiā audire se nūq̄ ut Roma cōdita sit satis illi pacatā sed assiduā p̄ oēs ānos p̄ libertate alios cōtra quosdā ēt p̄ iure īp̄i bellis cōtinuis p̄seuerasse: quot a multis ciuitatibus italiāe deleros romanorū exercitus ferri a q̄busdā nouo cōtumeliāe more sub iugū missos: ac ne ueteribus īmoremur exēplis hoc ipso tpe uniuersā italiā bello marlico cōsurrexisse nō iā libertate sed cōfortiū īp̄i ciuitatisq̄ poscētē. nec grauius uici no italiāe bello q̄ dōesticis p̄icipū factiōibus urbem p̄mi: multoq̄ piculosius accessisse italico ciuile bellū: simul & a germania cimbro īmēsa illā ferorū atq̄ imitiū populorū more p̄cellae īundasse italiā: quoz tā & si singula bella sustinere romani possent: uniuersis tamē obruāt: ut ne uacatuos qd' bello suo putēt. Vtēdū igit' occasiōe & rapiēda īcremēta uiriū: ne si illis occupatis q̄uerit: mox aduersus uacuos & q̄tos maius negotiū habeāt. Nō enim quārit an capiēda sint arma: sed utrū sua potius occasiōe an illoz bellū eqdē iā tūc secū ab illis geri cōceptū: cū sibi pupillo maiorē Phrygiā ademerint: quā p̄ri suo p̄miū dati aduersum Aristonicū auxiliū cōcesserāt: gētēq̄ quam & p̄ auo suo Mithridati Seleucus Callimachus ī dotē dedisset. Quid cū Paphlagonia se decedere iusserūt: nō alterum illud genus belli fuisse: quā nō ui nō armis sed adoptionē testamētī & regū dōesticorū īteritu hāreditaria p̄ri suo obuēnisset: cū īter hāc decretorū amaritudinē parēdo nō tamē eos mitigaret: quin acerbius se ī dies gerāt nō obtinuisse: qd' enī a se nō p̄bitū illis obsequium nō Phrygiā Paphlagoniāq̄ dimissas: nō cappadociā filiū eductū quā iure gētīū uictor occupauerat. Raptrā tamē sibi eē uictoriā eius ab illis quoz nihil ē nisi bello quāsitū nō regē bithyniā Crestō ī quem senatus arma de creuerat: a se ī gratiā illoz occisum: tamē nihilominus īputari sibi siq̄ Gordius aut Tigrāes faciat: libertate etiā ī cōtumeliā sui a senatu ultro delatā cappadociā q̄ reliqs gētibus abstulerūt: deīde populo Cappadocū p̄ libertate oblata Gordiū regē orātē ideo tāq̄ amicus suus eēt nō obtinuisse. Nicomede p̄cepto illoz bellū sibi ītulisse: q̄ iustus ierit Mithridates: ab īp̄s uētū obuiā: & nūc eam

Origo mithridatici belli

Art. qd trogus in liuio & salustio reprehēdit

Bellū mariticū

Binomistis

fec
nō
fat
run
An
in
ap
cap
bis
me
reg
ab
ho
fic
iei
su
to
m
na
po
ta
ge
gn
iū
ue
ne
be
un
be
q̄
ill
tu
m
tu
lib
or
q̄
p
b
P
u
fu
n
it
g
n
q̄
t
e
r
u
u
p
d
l
t
n
t
c
t

secū bellandi causam illis fore: q̄ non ipone se Nicomedi lacerādū Saltatricis filio pbuerit. Quippe nō delicta regū illos sed uires ac maiestātē ī seq. neq; ī se uno sed ī aliis quoq; oībus ac semp arte grafatos: sic & auū suū Pharnacē p cognitionū arbitria succidaneū regi Pergameno Eumeni datum: sic rursus Eumenē: cuius classibus primū ī asia fuere trāsuecti: cuius exercitu magis q̄ suo & magnum Antiochū & gallos ī asia & mox ī macedonia regē Persem domuerāt: & ipsum p hoste habitum eiq; interdictū italia: & qd̄ cū ipso deforme sibi putauerāt: cū filio eius Aristonico bellū gessisse: nullius apud eos maiora q̄ masinissae regis Numidarū haberi merita. Hinc imputari uictū Annibalem: hinc captum Syphacem: hinc Carthaginem deletam: hinc inter duos illos africanos tertium seruatore urbis referri: tamen cum huius nepote bellum modo in africa gestum adeo īexpiabile ut ne uictū qdē memoriae patris donarent: quin carcerē ac triumphī spectaculū experiret. Hanc illos oībus regibus regē odiogē dixisse: scilicet quia ipsi tales reges habuerint: quoq; etiā noībus erubescant: aut pastores aboriginum aut aruspices sabinog; aut exules corynthiog; aut seruos uernalq; Thuscog; aut & qd̄ honoratissimū nomē fuit inter hos superbos: atq; ut ipsi ferūt cōditores suos lupae uberibus alitos: sic oēm illū populū lupog; animos habere inexplēbiles sanguinis atq; imperii diuitiarūq; auidos ac ieiunos. Se aut̄ seu nobilitate illis cōparet: clariorē illa colluue cōuenagē esse: qui paternos maiores suos a Cyro Dariog; cōditoribus p̄fici regni maternos a magno Alexandro ac Nicanore Seleuco cōditoribus iperij Macedonici referat: seu populis eog; cōferat suos: eaq; se gētiū esse: quae nō modo romano iperio sint pares: sed macedonico quoq; obstiterint. Nullā subiecturā sibi gētiū exptā peregrina iperia: nullis unq; nisi dōesticis regibus paruissē. Cappadociā uelit an Paphlagoniā recēdere: rursus pontū an bithyniam: itēq; Armeniā maiorē minorēq; quarū gētiū nullā neq; Alexander ille qui totam pacauit asiam: nec quisquā successog; eius aut posterog; attigisset. Scythiā duos unq; ante se reges nō pacare: sed tantū intrare ausos Dariū & Philippū: agre inde fugā sibi expedisse: unde ipse magna partē aduersus romanos uitiū haberet: multoq; se timidius ac diffidentius bella pontica ingresum: cum ipse rudis ac tyro esset scythiāe prāter arma uirtutemq; animi: locog; quoq; solitudinibus uel frigoribus īstructa: per quae denūciaref ingens militiae labor ac periculū inter quas difficultates nec spes qdē premii foret ex hoste uago: nec tātū pecuniae sed etiam sedis inopiae: nunc se diuersam belli conditionem ingredi. Nam neq; caelo Asiae esse temperantius aliud: nec solo fertilius: nec urbi um multitudie amoenius: magnamq; temporis partem nō ut militiam sed ut festum diem acturos. bello dubium facili magis an uberi si modo: aut proxias regni attalici opes aut ueteres lydiae ioniae q; audierit: quas non expugnatum eant sed possessum: tātūq; auida asia ut etiam uocibus uocet adeo illis odiū Romanog; incussit rapacitas proconsulum exactio publicanog; calumniae litium. Sequatur se modo fortiter & colligant: quid se duce possit efficere tantus exercitus: quem sine cuiusquā militum auxilio sua & unius opera uiderint Cappadociam caelo rege cepisse: qui solus mortaliū pōtum omnem scythiamq; pacauit: quā nemo ante transire tuto atq; adire potuerit. Nāq; iustitiae atq; libertatis suae ne ipsos milites quin experiant testes effugere & illa iudicia habere quod solus regum omnium non paterna solum uerumetiam externa regna haereditatibus propter munificentiam ac quisitam possideat colchos: Paphlagoniam: Bosphorum: Sic excitatis militibus post annos .xxiii. sūpti regni in romana bella descendit: Atq; in aegypto mortuo rege Ptolemæo ei qui Cyreneis regnabat Ptolemæo: p legatos regnū & uxor Cleopatra regina soror ipsius deseret. Latus igitur hoc solo Ptolemæus: q; sine certamine fratrum regnum recepisset: q; subornati & a matre Cleopatra & fauore principum fratris filium cognouerat: ceterum infestus omnibus statim ubi alexandriam īgresus est: fautores pueri trucidari iussit: ipsum quoq; die nuptiarum: quibus matrem eius in matrimonium recipiebat: inter apparatus epularum & solennia religionum in complexu matris īterficit: atq; ita torum sororis caede filii eius cruentus ascendit. Post quod non mitior in populares: qui eum ī regnum uocauerant fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia caedis data: omnia sanguine quotidie manabant: ipsamq; sororem filia eius uirgine per uim stuprata & in matrimonium ascita repudiat: quibus rebus territus populus in diuersa labit: patriamq; metu mortis exul relinquit. Solus igit in tāta urbe cum suis relictus Ptolemæus: cum regem se non hominum sed uacuarum aedium uideret. edicto peregrinos sollicitat quibus cōfluentibus obuius legatis romāorum Scipioni africāo & Spurio Mūmio: & L. Metello: qui ad inspicienda sociorum regna ueniebant: procedit: sed q̄ cruentus ciuibus omnibus tam ridiculus romanis fuit. Erat enim & uultu deformis & statura breuis & sagina uentris non homini sed belluae similis: quā foeditatem nimia subtilitas & perlucida uestis augebat: prorsus quasi astu inspicienda praeberent: quae omni studio occultanda pudibundo uiro erant. Post discessum deinde legatorum: quorum africanus dum aspicit urbem spectaculo Alexandrinis fuit. Ptolemæus iam etiam populo peregrino inuisus cum filio: quem ex sorore susceperat & cum uxore matris pellice metu insidiarum tacitus in exilium proficiscit: contracto mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriae infert. Accersitum maximum deinde a cyrenis filium ne eum alexandrinis cōtra se regem crearent: interficit. Tunc populus statuas & imagines eius detrahit. Quod factum studio sororis existimans: filium quem ex sua susceperat: interficit: corpusq; in membra diuisum & incista imposta matri die natali eius inter epulas afferri curat. Quae res non reginae tātū uerumetiam uniuersae ciuitati acerba & luctuosa fuit tantūq; moerorē festiuissimo cōuiuio itulit: ut regia om-

Atf. q̄ one-
ret roma-
nos inuidia

Quae gen-
tes ad alex.
intacitae in
asia

Peroratio

Atf. ptole-
mæi scelus

Ro. legati
ad ptole-
mæum

Atf. ptole-
mæi patri-
cidia

nis repentino luctu incendere. Verso igitur studio principum ab epulis in exequias membra lacera-
 ta populo ostendunt: & quid sperare de rege suo debeant: filii cæde demonstrant. Finito luctu orbi-
 tatis Cleopatra cum urgeri se fraterno bello uideret: auxilium a Demetrio petit Syriae rege per legatos
 eius: cuius ipsi uarii & memorabiles casus fuere: namque Demetrius: ut supra dictum est: cum bellum parthis itu-
 lisset. & multis congressibus uictor fuisset: repente circumuetus insidiis aisso exercitu captus. Cui Arsacides
 parthorum res magno & regio animo misso in hyrcania non cultum tantum regnum præstitit: sed & fi-
 liam in matrimonium dedit. Regnumque Syriae quod per absentiam eius Trypho occupauerat: resti-
 turum promittit. Post huius mortem desperato teditu non ferens captiuitatem Demetrius priuatam
 & si opulentam uitam partæsus tacitus in regnum fugam meditatus hortator illi ac comes Caliman-
 der amicus erat: qui post captiuitatem eius a Syria per Arabiae deserta duribus pecunia comparatis
 particho habitu babyloniam peruenerat. Sed fugientem Phrahartes qui Arsacidae successerat: equi-
 tum celeritate per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad regem Caliman-
 dro quidem non tantum uenia uerum etiam premium fidei datum. Demetrium autem & grauius
 castigatum ad coniugem in Hyrcaniam remittit: & arctioribus custodibus obseruari iubet. Interiecto
 deinde tempore cum finem illi etiam suscepti liberi facerent: eodem amico comite repetita fuga est:
 sed pari infelicitate prope fines regni sui reprehenditur: ac denuo perductus ad regem ut iuisus a cõ-
 spectu summouetur. Tunc quoque uxori in liberis donatus in hyrcaniam poenalem sibi ciuitatem do-
 natam remittitur: talisque aureis ad exprobrationem puerilis leuitatis donatur sed hanc tam partho-
 rum mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis nec respectu cognationis faciebat:
 sed quod Syriae regnum affectabant usuri Demetrio aduersus Antiochum fratrem: prout res uel tẽ-
 pus uel fortuna belli exegisset. His auditis Antiochus occupandum bellum ratus exercitum: quem
 multis finitimorum bellis indurauerat: aduersus Parthos ducit: sed luxuriæ non minor apparatus quam
 militiæ fuit. Quippe. viii. milia armatorum secuta sunt trecenta milia lixarum: ex quibus coquorum
 pistorum scænicorumque maior numerus fuit: argenti certe aurique tantum. ut etiam gregarii milites ca-
 ligas auro fingerent: proculcarentque materiam: cuius amore populi ferro dimicant culinaram quoque
 argentea instrumenta fuere profusius: quasi ad epulas non ad bella pergerent. Adueniens Antiocho
 multi orientales reges occurrere tradentes se regnaque sua cum execratione iupbiæ parthicae: nec mora cõ-
 gressioni fuit. Antiochus tribus preliis uictor babyloniam cum occupasset: magnus haberi cepit.
 Itaque omnibus ad eum deficientibus populis nihil parthis relictum præter patrios fines fuit. Tunc
 Phrahartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum parthico præsidio mittit: ut eo pa-
 cto Antiochus ad sua tuenda a parthia reuocaretur. Interim quoniam uiribus non poterat insidiis
 Antiochum ubique tentabat: propter multitudinem hominum omnem exercitum suum Antiochus
 per ciuitates in hyberna diuiserat: quæ res exitii causa fuit. Nam cum grauari se copiarum præbitio-
 ne & iniuriis militum ciuitates uiderent: ad parthos deficiunt: & die statuta omnes apud se diuisum
 exercitum per insidias ne inuicem ferre auxilia possent: aggrediuntur: quæ cum nunciata Antiocho
 essent: auxilium proximis laturus cum ea manu quæ secum hyemabat: progreditur in itinere obui-
 um regem parthorum habuit: aduersus quem fortius quam exercitus eius dimicauit. Ad postremum ta-
 men cum uirtute hostes uincerent: metu suorum desertus occiditur. cui Phrahartes exequias regio-
 more fecit: filiamque Demetrii quam secum Antiochus adduxerat captus amore uirginis uxorem du-
 xit. Poenitere deinde dimissi Demetrii cepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festinan-
 ter misisset: Demetrium hoc ipsum metuentem iam in regno missi inuenerunt: frustra quoque omnia co-
 nati ad regem suum reuersi sunt.

Varii De-
 metrii ca-
 sus

Audi lixa-
 rum nume-
 rum

Antiochi
 successus

Antiochi
 interitus

Syriae defe-
 ctio a De-
 metrio

Gryphus

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXXIX.

Antiocho in parthia cum exercitu deleto frater eius Demetrius obsidione parthorum
 liberatus ac restitutus in regnum: cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum
 esset quasi parthica ipsius ac fratris bella: quibus alter captus alter occisus erat pro-
 sperè gessissent: ita aegypto bellum inferre statuit: regnum aegypti Cleopatra socru precium
 auxilium aduersus fratrem suum pollicente. Sed dum aliena affectat: ut assolet: fieri propria per
 defectionem Syriae amisit. Siquidem Antiochenes primi duce Triphone execrates su-
 perbiæ regis quæ cõuersatione parthice crudelitatis intolerabilis facta erat: mox Apæniæ ceteraque
 ciuitates exemplum secuta per absentiam regis a Demetrio defecere. Ptolemæus uero rex aegypti bello ab
 eodem petitus cum cognouisset. Cleopatram sororem suam opibus aegypti nauibus impositis ad filiam &
 Demetrium generum in Syriam profugisse: immittit iuuenem quendam aegyptium Protarchi negociatoris
 filium qui regnum Syriae armis peteret. Et composita fabula quasi per adoptionem Antiochi regi
 receptus in familiam regiam esset: nec syriis quemlibet regem aspernantibus ne Demetrii paterentur superbiæ:
 nomen iuueni Alexander imponit: auxiliaque ab aegypto ingentia mittunt. Interea corpus Antiochi
 interfecti a rege parthorum in loculo argenteo in sepulturam in Syriam remissum peruenit: quod cum
 ingenti studio ciuitatum & regis Alexandri ad firmadam fabulae fidem excipit: quæ res illi magnam
 fauorem popularium conciliauit: oibus non fictas in eo sed ueras lachrymas existimantibus. Demetrius
 autem uictus ab Alexandro cum undique circumstantibus malis præmeretur: ad postremum etiam ab
 uxore filisque deseritur. Relictus igitur cum paucis seruulis cum Tyrum religionem templi se defensu-

rus petisset: nauis egrediens praefecti iussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus quoniam sine matris auctoritate diadema sumpserat: ab eodem interficitur. Aliter ex filiis cui propter nasimagnitudinem cognomen Grypho fuit: rex a matre haecenus constituitur: ut nomen regis penes filium: uis autem omnis imperii penes matrem esset. Sed Alexander occupato syriae regno tumens ex successu rerum spernere iam etiam ipsum Ptolemæum: a quo fuerat in regno ornatus: superba insolentia coepit. Itaque Ptolemæus reconciliata sororis gratia destruere Alexandri regnum: quod odio Demetrii uiribus suis acquisierat: summis operibus instituit. Mittit ergo in gratiam Grypho auxilia & filiam Gryphinam Grypho nupturam: ut populos in auxilium nepotis non societate tantum belli uerum etiam affinitate sua sollicitaret: nec res frustra fuit. Nam cum omnes Gryphum instructum aegyptiis uiribus uiderent: paulatim ab Alexandro deficere coepere. Fit deinde inter eo praedium: quo uictus Alexander Antiochiam profugit. Ibi inops pecuniae cum stipendia militibus deesset: in templo Iouis solidum ex auro uictoriae signum tolli iubet: faceret iocis sacrilegium circumscribens. Nam uictoriam commodatam sibi a Ioue esse dicebat. Interiectis deinde diebus cum ipsius Iouis aureum simulacrum infiniti poderis tacite euelli iussisset: deprehensusque in sacrilegio concussu multitudinis in fugam esset uersus: magna uis tempestatis oppressus ac desertus a suis latronibus capitur: perductusque ad Gryphum interficitur. Gryphus porro recuperato patrio regno externisque periculis liberatus insidiis matris appetitur: quae cum cupiditate dominationis perditio marito Demetrio & altero filio interfecto huius quoque uictoriae inferioris dignitatem suam factam doleret uenienti ab exercitatione ueneni poculum obtulit. Sed Gryphus praedictis ante iam insidiis ueluti pietate cum matre certaret bibere ipsam iubet abnuenti instat. Postremum Plato indice eam arguit: solam defensionem sceleris superesse affirmans si bibat: quod filio obtulit. Sic uicta regina scelere in se uerso ueneno: quod alii parauerat: extinguit. Parta igitur regni securitate Gryphus octo annis quiescit & ipse habuit: & regno suo praesitit. Natus deinde illi est aemulus regni frater ipsius Cyricoenus eadem matre genitus sed ex Antiocho patruo susceptus: quem cum ueneno tollere uoluisset: ut maturius cum eodem armis de regno contenderet: excitauit. Inter has regni syriae parricidiales discordias moritur rex aegypti Ptolemæus regno aegypti uxori & alteri filio: quem illa legisset relicto uidelicet quasi quiescit aegypti status quam syriae regnum esset: cum mater altero ex filiis electo alterum hostem esse habitura. Igitur cum prior in minore filium esse: a populo compellitur maiorem eligere: cui prius quam regnum daret: uxorem ademit: compulsumque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram minorem sororem Selaucae ducere iubet: non materno iter filias iudicio cum alteri maritum eriperet: alteri daret. Cleopatra uero non tam a uiro repudiata quam a matre diuortio uiri dimissa Cyricoeni in syria nubit: eique ne nudum nomen uxoris afferret: exercitum Cypri sollicitatum uelut dotalem ad maritum deducit. Par igitur uiribus iam factus Cyricoenus praedium committit: ac uictus in fugam conuertitur: Antiochiamque uenit. Tunc Antiochiam Gryphus in qua erat Cyricoeni uxor Cleopatra obsidere coepit: qua capta Gryphina uxor Gryphi nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri iussit: non ut captivae opem ferret: sed ne effugere captiuitatis mala posset: quae sua aemulatione in hoc potissimum regnum inuaserit hostis quoque sororis nubendo: hostem se eius effecerit: tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos: cum repudiatam a fratre contra matris uoluntatem extra aegyptum nuptam accusat. Contra Gryphus orare ne tam foedum facinus facere cogat a nullo unquam maiore suorum iter tot domestica bella tot externa post uictoriam in foeminas saeuitum: quas sexus ipse & periculis bellorum & saeuitiae uictorum eximat. In hac uero praeter commune bellantium nefas accedere necessitudine sanguinis. Quippe ipse quae tam cruenta sauiat sororem equidem germanam esse suam uero consobrinam: liberorum deinceps communium matertera. His tot necessitatibus sanguinis adiicit superstitionem templi: quo abdita profugerit: tantumque religiosius colendos deos sibi quo magis his propitiis ac fauoribus uicisset: tum neque occisa illa se uirum quocumque Cyricoeni dempturum: nec seruatumque reddita. Sed quanto Gryphus abnuuit tanto soror muliebri principia accendit rata non misericordiae haec uerba sed amoris esse. Itaque uocatis ipsa militibus mittit: quae sororem confoderet: qui ut in templum intrauerunt cum euellere eam non possent: manus amplexantes deae simulacrum praeciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidae mundata uolatis numinibus in uisionem sui decidit. Nec multo post repetita praedii congressione uictor Cyricoenus uxorem Gryphi Gryphinam quae paulo ante sororem interfecerat: caput eiusque supplicio uxoris manibus parentauit. At in aegypto Cleopatra cum grauaretur socio regni filio Ptolemæo populum in eum incitat. abductaque ei Seleuce uxore eo indignius: quod ex Seleuce iam duos filios habebat: exulare cogit. Accersito minori filio Alexandro & rege in locum fratris constituto: nec filium regno expulisse contenta bello cypri exulante persequitur. Unde pulso interficit ducem exercitus sui: quem uiuum eum e manibus emisisset. quem Ptolemæus uere cunctia materni belli non uiribus minor ab insula recessisset. Igitur Alexander territus ac matris crudelitatem: & ipse eam reliquit periculoso regno securam ac tutam uitam antepones. Cleopatra uero timens ne maior filius Ptolemæus ab Cyricoeni ad recuperandum aegyptum auxiliis iuueret: ingentia Grypho auxilia & Seleuce uxorem nupturam hosti prioris mariti mittit: alexandrumque filium per legatos in regnum ruocat: cui cum occultis insidiis exitum machinaretur occupata ab eodem interfecta: spiritumque non fato sed parricidio dedit. Indigna prorsus hac mortis infamia: quae et matrem thoro expulit: & duas filias uiduas alterno fratrum matrimonio fecit: & filio alteri in exilium acto bellum intulit: alteri erepto regno exitum per insidias machinata est sed nec alexandro caedes tam nefanda iulta fuit. Nam ubi primum conuictum est per scelus filii matrem interfectam con-

Art. alexan
dri caulliū
i sacrilegio

Mater ue
neno quod
filio para
uerat extin
guis

Cleopatra
cyricoenus

Cleopatra
iunior occi
dit a sorore

Cleopatra
mater a fi
lio occidit

curfu populi i exiliū agit. Reuocatoq; Ptolemæo i regnū reddif: q; neq; cū mīe bellū gerere uoluit
set nec a fīe armis repetere: qd̄ prior poffediffet. Dū hæc agūf: frater eius ex pellice fufceptus: cui p̄
Cyrenarū regnū testamēto reliquerat hærede populo Ro. instituto decessit. Iā. n. fortuna Romana
porrigere se ad orientalia regna nō cōtēta italiae terminis cœpat. Itaq; & ea ps libyæ puincia facta ē.
postea creta ciliciæq; piraticq; bello p̄domitæ i formā puiciæ redigūf. Quo pacto & syriæ & ægy
pti regna uicinitate romana arētata: quæ icremēta de finitimis bellis querere solebant: adēpto uacā
di arbitrio uires suas in perniciem suā cōuerterūt: adeo ut assiduis præliis cōsumpti in contēptum
finitimoz; uenerint: prædæq; arabum genti in belli ātea fuerint: quoz; rex Herotimus fiducia sex
centoz; quos filiorū ex pellicibus fufceperat diuifis exercitibus nunc ægyptū nunc Syriā ifestabat:
magnūq; nomē arabum uiribus finitimoz; exanguibus fecerat.

Heroti-
mus sexcē-
tos habuit
filios

Tigranes sy-
riæ rex con-
stituitur

Atf. motū
terræ perni-
tiosiffimū
Syria Ro-
manorum
fit puincia

Parthorū
uetustas

Parthiæ fi-
tus

Partichus
fermo

Parthorū
bellandi rō

IVSTINI HISTORICI LIBER XL.

Vtuis fratrum odijs. & mox filiorum inimicitijs parentum succedentibus: cū in ex-
piabili bello & reges & regnū syriæ consumptū esset: ad externa populus auxilia cō-
currit: peregrinosq; sibi reges circūspicere cœpit. Itaq; cū pars Mithridatē ponticū:
pars Ptolemæum ab ægypto arcessendū cēseret: occurreretq; & Mithridates iplici-
tus bello Romano esset. Ptolemæus quoq; hostis syriæ fupfuffet: omnes in Tigna-
nem regem armeniaē consenserunt: instructū præter domesticas uires parthica socie-
tate & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnū syriæ per. xviii. annos trāquilliffimo regno po-
titus est: neq; bello aliū laceffere: neq; laceffitus iferre aliū bellū necesse habuit. Sed ficut ab hostibus
tuta syria fuit ita terræ motu uastata est: quo. c. lxx. hominum milia & multæ urbes pierūt. Quod
prodigium mutationem rerum portēdere aruspices respōderūt: Igitur Tigrane a Lucullo uictō rex
syriæ Antiochus Cyricoeni filius ab eodē Lucullo appellat. Sed qd̄ Lucullus dederat: postea adē-
mit Pompeius: qui poscenti regnum respondit: ne uolēti quidem syriæ nedū recusanti daturum se
regem: qui. xviii. annos quibus Tigranes syriam tenuit in angulo ciliciæ latuerit. Vico aut eodē Ti-
grane a Romanis alieni operis præmia postulet. Igitur ut habenti regnum nō ademerit: ita quo cef-
ferit Tigrani nō daturū quod tueri nesciat: ne rursus syriam iudæoz; & arabū latrocinijs ifestā red-
dat. Atq; ita syriam in prouinciaē formam redigit: paulatimq; oriens romanorum discordia confan-
guineorum regum factus est.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLI

Arthi penes quos uelut diuisione orbis cū romanis facta nunc orientis imperium ē:
scytharum exules fuerūt. hoc etiam ipforum uocabulo manifestatur. Nam scythico
sermone parthi exules dicuntur. Hi & Assyriorum & medorum tēporibus iter oriē-
tales populos obscuriffimi fuere. Postea quoq; cum imperiū orientis a medis ad plas-
trālatū ē: ueluti uulgus sine noīe p̄da uictoz; fuere. Postreō macedōibus triūphato
oriēte seruiērūt: ut cuius miq; uideat: ad tātā eos felicitatē p̄ uirtutē p̄uectos: ut ip̄et
gētibus sub q̄z; ip̄erio ueluti seruire uulgus fuer. a rōanis quoq; trinis bellis p̄ maxios duces florētif-
simis tp̄ibus laceffiti soli ex oibus gētibus nō solū pares: ueq; et uictores fuer: q̄q; plus gloriae sit iter
assyria & medica persicæq; memorata oli regna: & opulētiffimū illud mille urbiū Bactrianū impiū
emergere potuiffet: q̄ lōgiqua bella uiciffet. Præterea cū grauib; scythis & uicinalibus bellis assidue
uexati uariisq; periculoz; certaminibus urgerent: hi domesticis seditionibus scythia pulsi solitudi-
nes iter hyrchaniam: & dacas: & areos: & spartanos. & magianos furtim occupauere fines. Deinde in
tercedentibus primo finitimis: postea etiā prohibentibus in tantū ptuler: ut nō imensa tantū iam
ac profunda camporum: uerū etiā prærupta colliū montiūq; ardua occupauerint: Ex quo fit. ut par-
thiæ plæraq; finium aut æstus aut frigoris magnitudo possideat: q̄ppe cū mōtes nix & cāpos æstus
ifestet. Administratio gentis post defectionē Macedonici impij sub regibus fuit. Proximus maiesta-
ti regū populoz; ordo est: ex hoc duces in bello: ex hoc rectores i pace habent. Sermo inter scythicū
medūq; medius & utriusq; mixtus: uestis olim sui moris: postea q̄ accessere opes ut medis: perlucida
ac fluida: armoz; patrius ac scythius mos. Exercitū nō ut aliæ gentes liberoz; sed maiore partem ser-
uorum habent. Quoz; uulgus nulli manumittendi ptate permiffa: ac per hoc oibus seruis nascenti-
bus idies crescit. hos pari cura ac liberos suos habent: & equitare & sagittare magna idustria docēt.
Locupletiffimus ut quisq; est: ita plures in bello equites regi suo præbet. Deniq; Antonio bellū par-
this inferenti cū. L. milia equitū occurrerēt soli. cccc. liberi fuere. Cōminus in acie præliari nesciunt
oblessaq; expugnare urbes. pugnant aut procurrentibus equis aut terga dantibus. sæpe etiā fugā si
mulant: ut incautiores aduersus uulnera ifequētes habeāt signū his in prælio nō tuba sed tympano
datur: nec pugnare diu possunt. Cæterū intolerādi forēt si quātus his impetus est: uis tanta & perse-
uerantia esset. Plerunq; in ip̄o ardore certaminis prælia deserūt: ac paulopost pugnā ex fuga repetūt
& cū maxime uiciffet te putes: tunc tibi discrimen subeundū fit. Munimentū ip̄is equisq; loricae sūt
plumatae: quæ utrinq; toto corpore tegunt. Auri argētīq; nullus nisi in armis usus. Vxores dulcedie
uariæ libidinis singuli plures habent: nec ulla delicta adulterijs grauius uindicant. Quāobré foemi-
nis nō cōuiuia tātū zelo uirorū: uerū etiā conspectum interdicit. Carne nō nisi uenatibus quæ sita
uescunt. Equis omni tempore uectantur: illis bella: illis cōuiuia: illis publica ac priuata officia obe-

unt. super illos ire: consistere: mercari: colloqui: hoc denique discrimen iter seruos liberosq; eē: q; ser
 ui pedibus liberi nō nisi equis icedunt. Sepultura uulgo aut auū aut canū laniatus est. Nuda demū
 ossa terra obruūtur. In superstitionibus ad curā deoꝝ præcipua omnibus ueneratio est. Ingenia gē
 ti tumida: seditiosa: fraudulēta: procacia: q; uiolētiā uiris: māsuētinem mulieribus assignant.
 Semp aut in externos aut in domesticos motus inquieti: natura taciti: ad faciendū q; ad dicēdū pm
 ptiores. Proinde secūda aduersaq; silentio tegūt. Principibus metu nō pudore parēt. in libidinē pro
 iecti: in cibū parci: fides dictis pmissisq; nulla: nisi q; tenus expedit. Post mortē Alexandri magni cū
 inter successores eius oriētis regna diuiderēt: nullo Macedonū dignāte parthoꝝ imperiū Stagenori
 externo socio tradit. Hi postea seductis macedonibus i bellū ciuile cū cæteris iupioris asiæ populis
 Eumenē secuti sūt: quo uicto ad Antigonū trāsire. Post hūc a Nicāore Seleuco ac mox ab antiocho
 & successoribus eius possessi: a cuius p nepote Seleuco primū defecere. Priō pūico bello Lucio Ma
 nilio Pisone: Artilio Regulo cōsulibus huius defectionis ipunitatē illis duoz; fratꝝ regū Seleuci &
 Antiochi discordia dedit: q; dū sibi inuicē eripe regnū uolūt pseq; defectores omiserūt. Eodē tēpore
 etiā Theodotus mille urbiū Bactrianoz; pfectus defecit: regēq; se appellari iussit: qd; exēplū secuti
 totius orientis populi a macedonibus defecere. Erat eo tēpore Arfaces uir sicut incertæ originis: ita
 uirtutis exptæ. Hic solitus latrociniis & rapto uiuere accepta opinione seleucū a gallis in asia uictū
 solutus regis metu cū pdonū manu parthos ingressus pfectū eoz; mandragorā oppressit: sublatoq;
 eo iperū gētis iuasit. Nō magno deīde post tēpore Hyrcanoz; quoq; regnū occupauit: atq; ita dua
 rū ciuitatū iperū præditus grandē exercitū parat metu. seleuci & Theodoti Bactrianoz; regis. Sed
 cito morte Theodoti metu liberatur: cū filio eius & ipō Theodoto scēdus ac pacē fecit: nec multo
 post cū Seleuco rege ad defectores persequēdos ueniente cōgressus uictor fuit: quem diē pthi exin
 de solēnē uelut initium libertatis obseruāt. Reuocato deīde Seleuco nouis motibus i asiā dato laxa
 mēto regnū parthicū format: militē legit: castella munit: ciuitates firmat: urbē quoq; noīe clarā in
 mōte Thaborthēo cōdit: cuius loci ea cōditio ē: ut neq; munitius q; q; esse: neq; amoenius possit. Ita
 n. & p̄ruptis rupibus undiq; cingit: ut tutela loci nullis defensoribus egeat: & soli circūiacētis tāta
 ubertas ē: ut ppriis opibus expleatur. iā fōtiū ac siluaz; ea copia est: ut & aquaz; abūdātia irriget: &
 uenationū uoluptatibus exornetur. sic arfaces quæsito simul cōstitutoq; regno nō minus memora
 bilis parthis: q; p̄licis Cyrus: macedōibus alexander: Romanis Romulus matura senectute decessit:
 cuius memoriæ hunc honorē parthi tribuerūt: ut omnes exinde reges suos arfacis noīe nuncupēt.
 Huius filius & successor regni arfaces & ipse noīe aduersus antiochū Seleuci filiū. C. milibus peditū
 & .xx. milibus equitū instructus mira uirtute pugnavit: ad postremum i societate eius assumptus ē
 Tertius parthis Rex Pāpatius fuit: sed & ipse arfaces dictus. nā sicut supra dictū ē omnes reges suos
 hoc noīe sicuti Romani Cæsares augustosq; cognominauerūt. Is actis in regno. xii. annis decessit re
 lictis duobus filiis Mithridate & Pharnace: quorum maior Pharnaces moræ gētis hæres regni mar
 dos ualidam gentem bello domuit: nec multo post decessit: multis filiis relictis: quibus præteritis
 fratri potissimū Mithridati insignis uirtutis uiro reliquit imperiū: plus regio q; patrio deberi nomi
 ni ratus potiusq; patriæ quā liberis consulendū. Eodē ferme tempore sicut in parthis Mithridates
 Ita in Bactris Eucratides magni uterq; uiri regna ineunt. Sed parthoꝝ fortuna felicior ad summum
 hoc duce imperii fastigium eos perduxit. Bactriani aut per uaria bella iactati non regnū tantū: uege
 etiam libertatem amiserunt. Siquidem sogdianoz; & Dranganitanoz; idorūq; bellis fatigati ad po
 stremū in ualidioribus parthis uelut exangues oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna
 uirtute gessit: quibus attritus cū obsidionē Demetrii regis idoz; patere cū. ccc. militibus. lx. milia
 hostium assiduis eruptionibus uicit. Quinto itaq; mense liberatus indiā in potestātē redegit. Vnde
 cum se reciperet a filio: quem sociū regni fecerat: in itinere interficitur: qui non dissimulato parrici
 dio uelut hostem nō patrem interfecisset: & per sanguinē eius currū egit: & corpus abiici in sepultū
 iussit. Dū hæc apud Bactros gerunt: interim inter parthos & medos bellū oritur: cū uariis utriusq;
 populi casus fuisset: ad postremū uictoria penes parthos fuit. his uiribus auctus Mithridates mediæ
 Bachasum in regno præponit: ipse in Hyrcaniam proficiscit. Vnde reuersus bellū cū Elimeoz; rege
 gessit: quo uicto hanc quoq; gentē regno adiecit: imperiūq; parthorum a monte caucaso multis po
 pulis in ditionē redactis usq; ad flumen Euphratē protulit. Atq; ita aduersa ualitudine arreptus nō
 minor Arface proauo gloriosa senectute decessit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLII.

Ost necē Mithridatis parthoꝝ regis Phrahartes filius eius rex constituitur. qui cum
 iſerre bellū in ultionē tētati ab Antiocho parthici regni syriæ statuisset. scythaz; mo
 ribus ad sua defendenda reuocaf. Nāq; scythæ in auxiliū parthoꝝ aduersus antio
 chū syriæ regem mercede sollicitati cū confecto iam bello supuenisset: in calumnia
 tardius lati auxilii mercede frauderētur dolentes tantū eis itineris frustra mensum:
 cum uel stipendium pro uexatione uel aliū hostē dari sibi poscerent superbo respon
 so offēsi fines parthoꝝ ualtare cœperūt. Igit Phrahartes cū aduersus scythas pficisceret ad tutelā re
 gni reliqt Himez; quēdā pueritiæ sibi flore cōciliatū: q; tyrānica crudelitate oblitus & uitæ p̄teritæ
 & uicarii officii Babylonios multasq; alias ciuitates iportunæ uexauit. Ipse aut Phrahartes exercitū

Adulteria
seuere a p
this uindi
canturParthoꝝ se
pulchra a
ues & canes

Statenor

omnino
omnino
omninoBactriani
mille urbes
habueresup̄
de
omnino
omninoAtf. urbis
situmomnino
omninoMedorum
omnino
omninoAntiochi
omninoBactriano
rum regnū
Eucratides
a filio inter
ficitur

M. C. C.

omnino
omnino
omninophrahartes
Rex

Artabanus

**Armenii re
gni & gētis
origo**

**attēde quae
de iasone &
Medea tro
gus**

**Medorum
nomen
armenius**

**Armenia
Tigris**

**Horodes
Parthogē
Rex
M. Crassus**

**Ventidius
parthos cū
īge occidit**

græcorū quē bello ātiochi captū crudeliter supbeq; tractauerat: ī bellū secū ducit: īmemor p̄fus: q; hostiles eorū aīos nec captiuitas minuerat. & insup iniuriæ īdignitas exacerbauerat. Itaq; cū inclinatā parthogē aciē uidissent: arma ad hostes trāstulerūt: & diu cupitā captiuitatis ultionē exercitus parthici & īpius Phrahartis īgis cruēta cæde executi sūt. In huius locū Artabanus patruus eius rex substituit. scythæ autē contenti uictoria depopulata parthia ī patriā reuertunt. Sed Artabanus bello colchatariis illato ī brachio: uulneratus statī decedit. Huic Mithridates filius succedit: cui res geste magnū cognomē dedere. Quippe claritatē parētū æmulationē uirtutis accēsus aī magnitudinē supgre dicitur. Multa igif bella cū finitimis magna uirtute gessit: multosq; populos parthico regno addidit. Sed & cū scythis p̄spere aliquotiēs dimicauit: ultorq; iniuriæ parentū fuit: ad postremū Artoadisti armeniogē regi bellū ītulit. Sed quoniā ad armeniā trāsitū facimus: origo eius paulo altius repetēda est. Neq; n. silētio p̄teriri tātū regnū fas ē: cū fines eius post parthiā oīum regnogē magnitudinē superent. Siqdē armenia a cappadocia usq; undecies cētena milia ad mare caspium patet: sed ī latitudinē milia passuū septingēta porrigit. Cōdita est autē ab armenio Iasonis Thessali comite: quē cū p̄dere propter īsignē piculosamq; regno suo uirtutē Pelias rex cupet: denūciata militiā in colchos eū abire iubet: pellēq; arietis memorabilē gētibus reportare: sperās īteritū uiri aut ex piculo tā lōge nauigatiōis: aut ex bello tā p̄fūdæ barbariæ. Igif Iasō diuulgata opiniōe tā gloriosæ expeditōis cū ad eū certatī p̄cīpes iuuentutis totius ferme orbis cōcurreret exercitū fortissimogē uirogē: q; argonautæ cōgnomiātī sūt: cōparuit: quē cū magnis rebus gestis īcolumē reduxisset: rursus a Pelia filii Thessalia pulsus magna uī cū īgētī multitudinē: q; ad famā uirtutis eius ex oībus gētibus quotidie cōflugebat comite Medema uxore: quā repudiatā miseratiōe exilii rursus recepat: & Medo priuigno ab ægæo rege atheniēsīū genito colchos repetiuit. Iocēq; ēt regno pulsū restituit. Magna deīde bella cū finitimis gessit: captasq; ciuitates p̄i regno foci ad abolēdā supioris militiæ īuriā: q; filiā eius Medea abduxerat: & filiū oætæ ægialū īterfecerat: adiunxit p̄i populos quos secū adduxerat: assignauit. P̄ius hūanogē post Herculē & Libegē: q; īges oriētis fuisse tradūt: eā cæli plagā dōuisse dī: populis q; busdā phrygiū & asifratū aurigas Castoris & pollucis duces assignauit: cū albais foedus p̄cussit: q; herculē ex Italia ab albāo mōte cū Geryōe exticō armēta eius p̄ italiā duceret: secuti dicūt: q; memores italicæ origis exercitū Gn. pōpeiī bello mithridatico s̄res salutauere. ita Iasoni totus ferme oriēs ut cōditori diuinos honores tēplaq; cōstituit: quæ parmenion dux Alexātri magni post multos annos dirui iussit: ne cuiusq; nomē in oriente ueneralibus q; Alexandri esset. Post mortē Iasonis Medus æmulus uirtutis eius in honorem matris mediā urbem condidit: regnūq; e nomine suoq; Medorum cōstituit: sub cuius maiestate omne postea īperiū fuit. Albanis uicinæ amazones s̄unt: q; rum reginam Thalestrem cōcubitū Alexandri petisse multi auctores p̄didere. Armenius quoque & īpe Thessalus unus de numero ducū Iasonis recollecta multitudinē: quæ amisso Iasone rege passim uagabatur Armeniam cōdidit: a cuius montibus tigris fluuius modicis primo incrementis nascit. Interiecto deīde aliquanto spacio sub terras mergitur: atq; itaq; post. xxv. milia passuum grande iā flumen in regione Sophene emergit: ac si in paludes Euphratis recipitur. Igif Mithridates rex parthogē post bellū armeniaē p̄pter crudelitātē a senatu parthico bello pellit. Frater eius Horodes cū regno uacans occupasset Babylonīā: quo Mithridates cōfugerat: diu obsedit: & fame coactos in ditionem oppidanos compellit. Mithridates autē fiducia cognatiōis ultro se in potestatem Horodis tradit. Sed Horodes plus hostē q; fratrē cogitās in cōspectu iuo trucidari eū iussit. & post hæc bella cum romanis gessit. Crassumq; imperatorem cū filio & oī exercitū Romano deleuit. Huius filius Pacorus missus ad persequēdas Romani belli reliquias magnis rebus in syria gestis in parthiā patri susceptus reuocatur: quo absente exercitus parthogē relictus in syria a Cassio quæstore Crassi cū oībus ducibus trucidat. His itaq; gestis nō magno post tēpore romanis inter Cæsarem Pompeiūq; ciuile bellū orit: in quo parthi Pompeianæ partiū fuere: & p̄pter amicitia cū Pōpeio bello Mithridatico iunctam & p̄pter Crassi necem: cuius filium in partibus Cæsaris esse audierant: quem ultorē patris uictore Cæsare futurum nō dubitabant. Itaq; uictis partibus Pompeianis & Cælio & Bruto auxilia aduersus Augustū & Antoniū misere. Et post belli finē rursus Pacoro duce cū Labieno īta societate syriā & Asiā uastauere. Castraq; Ventidii: q; post Cassiū absēte Pacoro exercitum parthi cum fuderat: magna mole aggrediunt. sed ille simulato timore diu se continuit: & insultare parthos aliquantisper passus est. Ad postremū in securos lætosq; partem legionū emisit: quarum īpetu fusi parthi ī diuersa abire. Pacorus cū fugiētes suos abduxisse secū legiōes Romanas putaret: castra Vētidii ueluti sine defensoribus aggreditur. Tūc uentidius reliqua parte legionū emissa uniuersam parthorum manū cū rege ipso Pacoro interfecit: nec ullo bello parthi unq; maius uulnus acceperunt. Hæc cū nunciata in parthia esset. Horodes pater Pacori: qui pauloante uastatā syriā occupatā Asiā a parthis audierat: uictoremq; Pacogē Romanogē gloriabatur: repente filii morte & exercitus clade audita ex dolore ad furorem uertit. Multis diebus non alloqui quēq; nō cibū sumere: non uocem mittere: ita ut mutus factus uideretur. Post multos deīde dies ubi dolor uocē laxauerat: nihil aliud quam Pacogē uocabat. Pacorus illi uideri. Pacorus audiri uidebat: cū illo loqui cū illo consistere: in terdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deīde luctum alia sollicitudo miserandum senem inuadit: quem ex numero triginta filiorum in locum Pacoro regem cōstituat. Multæ pellē

ces: ex quibus generata tāta iuuentus erat: pro suis quoque quæque sollicitæ animū senis obfidebant. Sed fatum parthiæ fecit: in qua iam quasi solenne est reges parricidas haberi: ut sceleratissimus omnium & ipse Phrahartes nomine statueret. Itaque statim quasi nollet mori naturaliter patrem interfecit: fratres quoque triginta trucidat: sed nec in filiis cessant parridia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera uideret: ne esset: qui nominari rex posset: adultum filium interfici iubet. Huic Antonius propter auxilium aduersus se & Cæsarem latum bellum cū sedecim ualidissimis legionibus intulit: sed grauius multis præliis uexatus: a parthia refugit: qua uictoria insolētiōr Phrahartes redditus cum multa crudeliter consuleret: in exilium a populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas ciuitates: & ad postremum scythas precibus fatigasset: scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente regem parthi Tyridatem quendam constituerant: qui audito scytharum aduētū magna amicorum manu ad Cæsarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentē profugit: obsidem Cæsari nemiū filium Phrahartis ferens: quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito Phrahartes legatos statim ad Cæsarem mittit seruum suum Tyridatē & filium remitti sibi postulat. Cæsar & legatiōe Phrahartis audita: & Tyridatis postulatis cognitis (Nā & ipse restitui in regnū desiderabat: iuris Romanorum futuram Parthiam affirmās si eius regnum muneris eorum fuisset) neque Tyridatem dediturum se Parthis dixit: neque aduersus parthos Tyridati auxilia daturum: ne tamē a Cæsare nihil per omnia obtentum uideretur: & phraharti filium sine precio remisit. Tyridati quoad manere apud romanos uellet: opulentum sumptum præberi iussit. Post hæc finito Hispano bello: cum in syriam ad componēdum oriētis statum peruenisset: metum Phraharti iniunxit: ne bellum Parthiæ uellet inferre. Itaque tota parthia captiui ex Crassiano siue Antonii exercitu reollecti signaque cum his militaria augusto remissa. Sed & filii nepotesque phrahartis obsides augusto dati plusque Cæsar magnitudinē sui nois fecit: quā armis alius imperator facere potuisset.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLIII

Arthis orientalibusque ac totius propemodum orbis rebus expeditis ad initia Romanæ urbis Trogus uelut post longam peregrinationem domum reuertitur: ingrati ciuis officium existimans: si cum omnium gentium res gestas illustrauerit de sola tantum patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperii perstringit: ut nec modum propositi operis excedat: nec utique originem urbis: quæ est caput totius orbis silentio præmittat. Italiæ cultores primi ab origine fuere: quorum rex Saturnus tantæ iustitiæ fuisse dicitur: ut neque seruerit sub illo quisque: neque quicquam priuatæ rei habuerit: sed omnia communia & indiuisa omnibus fuerint: ueluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cuius exempli memoriam cautum est: ut saturnalibus exæquato omnium iure passim in conuiuibus serui cū dominis recumbant. Itaque italiæ regis nomine saturnia appellata est: & mos quem inhabitabat Saturnus: in quo nunc ueluti a loue pulso sedibus suis Saturno capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Faunum ferunt: sub quo Euander ab Arcadiæ urbe pallateo in italiam cum mediocri turba populariū uenit: cui Faunus & agros & montem: quem ille postea palatinum appellauit: benigne assignauit. In huius radicibus templū Lyceo: quem græci Pana. romani Lupcū appellant: constituit ipsū dei simulacrū nudum caprina pelle amictū est: quo habitu nunc Romæ laupcalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua: quæ assidue diuino spiritu impleta uelut per furorē futura præmonebat: unde adhuc qui inspirari solent: fatuari dicuntur: ex filia Fauni & Hercule qui eodem tpe extincto Geryone armenta uictoriæ præmia per italiam ducebat: stupro conceptus Latinus procreatur. quo tenente regnum Aeneas ab Illo Troia a græcis expugnata in italiā uenit statimque prælio exceptus cū in aciem exercitum eduxisset: & ad colloquium uocatus tantā admirationē sui latino præbuit: ut in societatem regni reciperetur: & Lauinia in matrimoniū data ei gener ascisceret. Post hæc cōmune utriusque bellū aduersus Turnū rutilogæ regē propter fraudatas Lauiniæ nuptias fuit: in quo & Turnus & Latinus iterierunt. Igitur cū Aeneas iure uictoriæ utroque populo potiretur: urbē ex noie uxoris Lauiniæ cōdidit: Bellum deinde aduersus Mezentium regē ethruscogæ gessit: in quo cum ipse occidisset: in locum eius Ascanius filius successit: qui Lauinio relicto lōgam albam cōdidit: quæ trecētis annis caput regni fuit. Post multos deinde urbis huius reges ad postremum Numitor: & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum in ætatem potiozem Numitorem oppressisset: filiā eius Rheam in perpetuam uirginitatem ne quis uindex regni sexus uirilīs ex genere Numitoris oriretur: demersit: addita iniuriæ specie honoris: ut nō dānata sed sacerdos electa uideretur. Igitur clausa in luco Martis sacro duos pueros incertum stupro an ex Marte cōceptos enixa est: quo cognito Amulius multiplicato metu pro euētū duos pueros exponi iubet: & puellam uiculis onerat: ex quoque iniuria decesit. Sed fortuna origini Romanæ prospiciēs pueros lupæ alēdos obtulit: quæ amissis catulis distenta ubera exinanire cupiēs nutricem se infantibus præbuit: cū sæpius ad paruulos ueluti ad catulos reuertere. rem Faustulus pastor animaduertit: subtractosque feræ iter greges pecorum agresti uita nutriuit. martios pueros fuisse siue quod in luco Martis enixi sunt: siue quod a lupa: quæ in tutela Martis est nutriti ueluti manifestis argumētis creditum est. Nomina pueris: alteri Remo: alteri Romulo fuerunt. adultis inter pastores de uirtute quottidiana certamina & uires & pernicitatē auxere. Igitur cum latrones a rapina pecorum idultriæ frequēterque summouerēt. Remus ab iisdem latronibus captus:

Atf. aduersus phrahartem mouit

Tyridates

Signa Romæ Crasso adempta augusto remittuntur

antiquus Italiæ status saturnus

Faunus Euander

Fatua Fatuari

Rhea

Lupa

Remus captus

Roma con-
ditur
Senatus

Tarquini
tempora
Massiliae
conditio

Furius
Peranus
Atf. ispera-
tas nuptias

Atf. fabulā

Floralia a-
pud massi-
lienses

Comam re-
gis caedes i-
teritus

Cart. a mas-
siliensibus
uicti

& ueluti ipse esset: quod in aliis prohibebat: regi offertur: crimini datur: quasi greges Numitoris i-
stare solitus esset. Tunc a rege in ultionem Numitori traditur. Sed numitor adolescētia iuuenis per-
motus & in suspitionē expositi nepotis adductus: cum eū nunc liniamentorū filiae similitudo: nunc
aetas expositionis tēporibus congruens anxium teneret: repente Faustus cū Romulo superuenit
a quo origine cognita puerorum facta cōspiratione & adolescentes in ultionē maternae necis & Nu-
mitor in uindictam capti regni armantur. Occiso Amulio regnū numitori restituit: & ibi urbs Ro-
mana ab adolescentibus cōditur. Tunc & Senatus centum seniorum: qui patres dicti sunt: cōstituit
tunc & uicinis cōnubia pastorum dedignantibus uirgines sabinæ rapiunt. finitimisque populis ar-
mis subiectis primum italiae mox orbis imperium quæsitum. Per ea adhuc tempora reges hastas p-
diademate habebāt: quas græci sceptrā dixere. Nam & ab origine rerum pro diis immortalibus ue-
teres hastas coluere: ob cuius religionis memoriam adhuc deorum simulacris hastæ addunt. tem-
poribus Tarquini regis ex asia Phocensium iuuentus ostio tyberis inuecta amicitiam cum Roma-
nis iunxit. Inde in ultimos galliæ sinus nauibus profecta Massiliam inter ligures & feras gentes gal-
lorum cōdidit: magnasq; res siue dum armis se aduersus gallicā feritatē tuent: siue dum ultro lace-
sunt: a quibus fuerāt ante lacestiti gesserunt. Nāq; Phocenses ex ignauitate ac macie terræ coacti stu-
diosius mare q̄ terras exercuerunt: piscando mercando plerunq; etiā latrocinio maris quod illis tē-
poribus gloria habebatur: uitā tolerabāt. Itaq; in ultimā oceani orā pcedere ausi in sinū gallicū ostio
Rhodani amnis deuenere: cuius loci amoenitate capti reuerſi domū referētes: q̄ uiderāt: plures soli-
citare. duces classi Furius & Peranus fuere. Itaq; ad regē Segoregioꝝ Senanū noīe ī cuius finibus ur-
bem cōdere gestiebāt: amicitia petētes cōueniūt. Forte eo die rex occupatus ī apparatu nuptiarū Gy-
ptis filiae erat: quā more gētis electo iter epulas genero nuptū tradere illi parabat. Itaq; cū ad nupti-
as iuitati oēs pcessissent: rogant & græci hospites ad cōuiuū. Introducta deīde uirgo cū iuberet a
patre aquā porrigere ei: quē uirgē eligeret: nūc omissis oībus ad græcos cōuersa aquā Perāo porrigit:
qui factus ex hospite gener locum condendæ urbis a socero accepit. Condita igit Massilia est pro-
pe ostia Rhodani amnis in remoto sinu ueluti in angulo maris. sed ligures incrementis urbis inui-
dentes græcos assiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulsando in tantum enituerunt: ut ui-
ctis hostibus in captiuis agris multas colonias constituerent. Ab his igit galli & usū uitæ cultoris
deposita & mansuefacta barbaria & agrorum cultus & urbes moenibus cingere didicerūt. Tunc &
legibus non armis uiuere: tunc & uitam putare: tunc oliuam serere cōsueuerūt. Adeoq; & magnus
& hominibus & rebus impositus est nitor: ut non græcia in galliam emigrasse: sed gallia in Græciā
translata uideretur. Mortuo rege Senano Segoregiorum: a quo locus acceptus cōdendæ urbis fue-
rat: cum regno filius eius successisset. Cōmanus affirmante regulo quodā quādoq; Massiliā exitio fi-
nitimis populis futurā opprimēdāq; & ipso ortu ne mox ualidior ipsum obrueret: subnectit & illā
fabulam Canem aliquando partu grauidam locum a pastore precario petisset: in quo pareret: quo
obtentō iterato petisse: ut sibi educare ī eodem loco catulos liceret: ad postremū adultis catulis ful-
tam domestico præsidio proprietatem loci sibi uendicasse. Nō aliter Massilienses qui nūc iniqui-
ni uideantur: quādoq; dominos regionum futuros. his incitatus rex insidias Massiliensibus extruit.
Ita solēni floraliorum die multos fortes ac strēnuos uiros hospitii iure misit in urbē: plures Scirpis
latentes frondibusq; supertectos induci uehiculis iubet: & ipse cum exercitu in proximis mōtibus
delitescit: ut cum nocte prædictis aptæ portæ foret: tēpestiue ad insidias adessent: urbēq; sōno ac ui-
no sepultam armati inuaderent. Sed has insidias mulier quædā regis cognata prodidit: quæ adulte-
rari cum græco adolescente solita in amplexu iuuenis miseratam formam eius insidias aperit: pericu-
lumq; declinare iubet ille rem statim ad magistratus desert: atq; ita patefactis insidiis ligures con-
prehenduntur: latentesq; de sirpis protrahuntur: quibus omnibus interfectis insidiantī regi insidiæ
tenduntur. Cæsa sunt cum ipso rege hostium. vii. milia. Exinde Massilienses festis diebus portas clau-
dere: uigilias agere: stationē in muris obseruare: pegrinos recognoscere: curas habere: ac ueluti bel-
lum habeant: sic urbem pacis tēporibus custodire: adeo illic bene instituta nō tēporum necessitate:
sed recte faciendi consuetudine seruātur. post hæc illis magna cum liguribus magna cum gallis fue-
re bella: quæ res & urbis gloriam auxit: & uirtutem græcorum multiplicata uictoria celebrem iter
finitimos reddidit. Carthaginensium quoq; exercitus cum bellum captis piscatorum nauibus ortū
esset: sæpe fuderunt: pacemq; uictis dederunt: cum hispanis amicitia iunxerunt: cū Romanis prope
ab initio cōditæ urbis fœdus sūma fide custodierunt: auxiliisq; in omnibus bellis industriae socios
iuuerunt: quæ res illis & uirium fiduciam auxit: & pacem ab hostibus præstitit. Dum igit Massilia
fama rerum gestarū & abundantia opum & uirium gloria uirente floreret: repēte finitimi populi ad
nomē Massiliensium delendū ueluti ad commune extinguendū incendium concurrunt. Dux con-
sensu omnium Caramandus regulus eligitur: qui cum magno exercitu lectissimorū uirorum urbē
hostium obsideret: per quietem specia Toruæ mulieris: quæ se deam dicebat. exteritus ultro pacē
cum Massiliensibus fecit: petitoq; ut intrare urbem & deos eorum adorare liceret: cum in arcē Mi-
neruæ uenisset: conspecto in portibus simulacro deæ: quam per quietem uiderat: repente exclamat
illā esse: quæ se nocte exterruisset. Illamq; recedere ab obsidione iussisse: gratulatusq; Massiliensibus
& animaduertit eos ad curam deorū immortalium pertinere: torque aurea donata dea in perpe-

taum amicitiam cum massiliensibus iunxit. Parta pace & securitate fundata reuerentes a delphis massiliensium legati: quo missi munera Apollini tulerat: audiuerat urbem romanam a gallis captam incensamque: quam rem nunciatam domi publico funere massilienses persecuti sunt: aurumque & argentum publicum & priuatum contulerunt ad explendum pondus gallis: a quibus redemptam pacem cognouerat. Ob quod meritum & immunitas illis decreta: & locus spectaculo in senatu datus: & foedus aequo iure percussum. In postremo libro Trogus maiores suos a uolsis originem ducere. auum suum Trogum Pompeium sertoriano bello ciuitatem Gn. Pompeio percepisse dicit. patrum mithridatico bello turmas aequitum sub eodem Pompeio duxisse: patrem quoque sub Caio Caesare militasse epularumque & legationum simul & annuli curam habuisse.

IVTINI HISTORICI LIBER XLIII

Hispania sicuti Europae terminos claudit: ita & huius operis finis futura est. hanc ueteres ab hybero annee primam hyberiam: postea ab Hispalo hispaniam cognominauerunt. Haec inter africanam & galliam posita oceani freto & pyrenaeis montibus claudit: sicut minor utraque terra ita utraque fertilior. Nam neque ut africa uiolento sole torret: neque ut gallia assiduis uentis fatigat. Sed media inter utramque hinc temperato calore inde felicibus & tempestiuis imbribus in omnia frugum genera foecunda est: adeo ut non ipsis tantum incolis uerum etiam Italiae urbibus romanae cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc enim non frumenti tantum copia magna est. uerum etiam uini mellis oleique. Nec ferri solum materia praecipua est: sed & equorum pernicies greges. Nec summa tantum terrae laudanda bona: uerum & abstrusorum metallorum felices diuitiae. Iam lini spartique uis igens. minii certe nulla feracior terra. in hac cursus amnium non torrentes rapidique ut noceant: sed lenes. & uineis campisque irrigui aestuariisque oceani affatim piscosi praerique etiam diuites auro quod in paludibus uehunt: uno tantum pyrenaei montis dorso adhaeret galliae: reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terrae prope quadrata: nisi quae arcuantibus freti littoribus in Pyrenaeum cogit. Porro pyrenaei montis spatium sexcenta milia passuum efficit. Salubritas caeli per omnem Hispaniam aequalisque aeris spiritus nulla paludum graui nebula inficitur. Huc accedunt & mariae aurae undique aduersus assidui flatus: quibus omnem prouinciam penetrantibus euentilato terrestri spiritu praecipua omnibus sanitas redditur. Corpora hominum ad inedia laborumque: animi ad mortem parati: dura omnibus & stricta perlimonia: bellum quod ocium malunt: si extraneus deesset: domi hostem quaerunt. saepe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui. adeo illis fortior taciturnitatis cura quam uita. celebrat eadem etiam bello punico serui illius patientia: qui ultus dominum inter tormenta risu exultauit: serenaeque laetitia crudelitatem torquentium uicit. Velocitas genti pernix: inquietus animus plurimis. militares equi: & arma sanguine ipsorum cariora. Nullus nisi festis diebus epularum apparatus aqua calida lauari post secundum bellum punicum a romanis didicere. In tanta saeculorum serie nullus illis dux magnus praeter Viriatum fuit: quem ipsum non iudicio populi electum: sed ut cauendi scientem declinatorumque periculorum peritum secuti sunt. Cuius ea uirtus continentiaeque fuit: ut cum consulares exercitus frequenter uicerit: tantis rebus gestis non armorum: non uestis cultum: non denique uictum mutauerit: sed in eo habitu quo primum bellare coepit: perseverauerit: ut quis gregarius miles ipso imperatore etiam opulentior uideret. In lusitanis iuxta fluuium tagum equas ueto concipere multi auctores prodiderunt: quae fabulae ex equarum fecunditate & gregum multitudine natae sunt: qui tanti in galletia ac lusitania tam pernicies uisunt: ut non immerito ipso ueto concepti uideant. Galleci autem graecam sibi originem asserunt. Siquidem post finem troiani belli teucrum morte Aiaceis fratris inuisum patri Thelamoni cum non reciperet: in regnum Cyprum concessisse: atque ibi urbem nomine antiquae patriae Salaminam condidisse. Inde accepta opinione paternae mortis patriam repetisse. Sed cum ab Eurice Aiaceis filio accessu prohiberet hispaniae littoribus appulsum: loca ubi nunc est Carthago noua occupasse: inde galletiam transisse: positisque sedibus genti nomen dedisse. Galletiae autem portio Amphiloci dicunt. Regio cum aeris & plumbi uberrima: tum minio quae etiam uicino flumini nomen dedit. auro quoque ditissima adeo ut et aratro frequenter glebas aureas excidat. In huius gentis finibus sacer mos est: quae ferro uiolari nefas habet. Sed si quando fulgure terra proscissa est: quae in his locis assidua res est: detectum aurum uelut dei munus colligere permittit: foeminae res domesticas agrorumque culturas administrat: ipsi armis & rapinis seruiunt: praecipua his quidem ferri materia: sed aqua ipso ferro uiolentior. Quippe temperamento eius ferrum acrius reddit: nec ullum apud eos telum probat: quod non aut Bibili fluuii aut chalybe rigat. Vnde etiam chalybes fluuii huius finitimi appellati: ferroque caeteris praestare dicuntur. Saltus uero carchesiorum: in quibus Titanas bellum aduersus deos gessisse prodit: incoluere curetes: quorum rex uetustissimus Gargoris mellis colligendi usum primus inuenit. Huic cum ex filia stupro prouenisset: pudore flagitii uariis generibus extigui paruulum uoluit: sed per omnes casus fortuna quadam seruatus: ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione peruenit. Primum omnium cum eum exponi iussisset: & post dies ad corpus expositi requirendum misisset: inuentus est uario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum tramite angusto: per quem armenta compeare consueuerat: proiici iubet crudelis procius: qui proculcari nepotem: qui simplici

R. o. a massiliensibus auro adiuti senonico bello

Vnde hispania dicta

Hispaniae laus

Hispaniae forma

Viriatum

Conceptus equarum

Atque miramontis naturam

Saltus carchesiorum Gargoris Rex Gargoris seuitia in nepotem

Cerua pue
rum alit

Habidis
Rex

Geryones

Cartha.in
hispania.im
perium

Augustus
hispaniam
denuo pa
cauit.

morte interfici maluit. Ibi quoque cum iuiolatus esset: nec alimentis egeret: canibus primo ieiunis & multorum dierum abstinentia cruciatis: mox etiam suis obiici iubet. Itaque cum non solum non nocerent: uerum etiam quarundam uberibus aleret: ad ultimum in oceanum abiici iussit. Tum plane manifesto quodam numine inter furientes aestus ac reciprocantes undas uelut naue non fluctu ueheretur: leni salo in littore exponit: nec multo post cerua affuit quae ubera paruulo offerret. Inde denique conuersatione nutricis eximia puero pernicitas fuit: interque ceruorum greges diu montes saltusque haud inferior uelocitate peragrauit. Ad postremum laqueo captus regi datus dono est. Tunc & linamentorum similitudinem & notis corporis: quae iniustae paruulo fuerant: nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque ab eodem successor regni destinatus. Nomen illi impositum Habidis: qui ut regnum accepit: tantae magnitudinis fuit: ut non frustra deorum maiestate periculis ereptus uideretur. Quippe barbarum populum legibus iunxit: & boues primo aratro domari: frumenta quoque sulco serere docuit: & ex agresti cibo melioribus uesci odio eorum: quae ipse passus fuerat: homines coegit. Huius casus fabulosi uiderentur: nisi & Romanorum conditores lupa nutriti: & Cyrus rex Persarum cane alitus prodere. Ab hoc & ministeria seruilia populo interdicta: & plebs in septem urbes diuisa. Mortuo Abide regnum permulta saecula a successoribus eius retentum est. In alia parte Hispaniae & quae ex insulis constat: regnum penes Geryonem fuit. In hac pabuli tanta laetitia est: ut nisi abstinentia interpellata sagina fuerit: pecora rumpantur. Inde denique Armenta Geryonis: quae illis temporibus solae opes habebant: tantae famae fuere: ut Herculem ex Asia praedae magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipsum non triplicis naturae: ut fabulis proditur: fuisse ferunt: sed tres fratres tantae concordiae extitisse: ut uno animo omnes regi uiderentur: nec bellum Herculi sua sponte intulisse: sed cum armenta sua rapi uiderent: amissa bello reperisse: post regna deinde Hispaniae primi Carthaginenses imperium prouinciae occupauere. Nam cum Gatidani a Tyro: unde & Carthaginensium origo est: sacra Herculis per quietem iussi in Hispaniam transfulissent: urbemque ibi condidissent: inuiden- tibus incrementis nouae urbis finitimis hispaniae populis ac propterea Gaditanos bello lacessentibus auxiliu[m] consanguineis Carthaginenses miserunt. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab iniuria uendicauerunt. & maiorem partem prouinciae imperio suo adiecerunt. Postea quoque hortantibus primae expeditionis auspiciis Hamilcharem imperatorem cum magna manu ad occupandam prouinciam miserunt: qui magnis rebus gestis dum fortuna inconsultius sequitur: in insidias deductus occiditur. In huius locum gener ipsius Hasdrubal mittitur: qui & ipse a seruo hispani cuiusdam ulciscens domini iniustam necem interfectus est. Maior utroque Annibal imperator Hamilcharis filius succedit. Siquidem res gestas utriusque supergressus: uniuersam hispaniam domuit. Inde Romanis illato bello Italia[m] per annos sedecim uariis cladibus fatigauit. Cum interea Romani missis in hispaniam Scipionibus primo poenos prouincia expulerunt. Postea cum ipsis hispanis grauius bella gesserunt: nec prius perdomitae prouinciae iugum hispaniae accipere potuerunt: quam Caesar Augustus perdomito orbe uictoria ad eos arma transfulit: populumque barbarum ac ferum legibus ad cultiorem uitae usum traductum in formam prouinciae redegit.

Iustini historici uiri clarissimi epitomatum in Trogi
Pompeii historias liber. XLIII. & ultimus feliciter finit.

Ad magnificum comitem Petrum Mariam Rubeum Parmensem Philippi broaldi Bononiensis Epistola.

Vemadmodum Dinocrates architectus clarissime uir procera statura: facie haut illi
beralt; formaq; totius corporis uenustissima Alexandrum macedonem: q; ex rebus actis
& auctis Magni cognome inuenit: & sibi conciliare elaborauit: & elaborando affecu-
tus e: ita quoq; tibi: ut spero: gratus ero pueniamq; ad commendatione praesidio littera-
rum doctrinaeque fauore. Cognoui enim te non solum litterario studio delectari: ueruetiam
quod p inde dignum e laude. litteratorum hominum amatissimum. O magna foecunditas animi:
o p clara ingenii aplitudo. quum clementia dictatore Caesaris: liberalitate Cymonem: elegantia cultus ui-
ctusque splendore Lucullum uel aequares uel antecelleres: omnibusque uirtutibus esses ornatus. Ut emi-
neres undecumque laudatissimus amoeniores litteras humanitatisque studia auidissime complexus es: sem-
perque existimasti praclarum eiusdem Alexandri magni dictum esse habendum in memoria atque in pecto-
re longe nobilius longe fore praestantius litteris antecellere quam imperio atque diuitiis. Quapropter quum
ego nuper rogatu Henrici Coloniensis. Senis impraesoris solertissimi. L. Florum curiosum diligenterque
emendassem: tuo eum nomini dicare constitui: ut in mille exemplaria transscriptus testimonium quot
tidie exhibeat meae erga te obseruantiae atque amoris: simul ut succisuis tu temporibus ista legendo
pernoscas: quae Romanus populus domini forisque p tot annos bella gesserit: p quos uiros quibusque artibus ipe-
rium pepit: & primum auxerit: & auctum ad summum fastigium suis met uiribus euerterit. & euersum p augustum tan-
dem Caesarem sublimius erexerit. Quae oia. L. Florus quattuor quasi epithomatis ita scite collegit: ita enu-
cleate distixit: ita breuiter enarrauit. Ut cum cuncta tanquam in illustri posita monumento itueri & comprehende-
re facillie queas: Disertus e: uehemens: distinctus: uariis: breuis: concinns cum splendore ac luce uerborum.
Florum itaque clarissime uir quum litterario ocio: quod oia pene negotio pulchrius e: te tradideris in manu
sumere & subinde legere non spernas: cuius frequens lectio oppido litterata multum delectare: nec minus
prodesse poterit. Sed ne morosior sit plogus quam fabula: iam historia. L. Flori luculetam conspicias quae so:
& me in numerum tuorum recipias unum: ut lepidissimus poeta ait (si superest) locum rogantem. Vale.

LVCII FLORII GESTORVM ROMANORVM EPITHOMA INCIPIT.

Opulus Romanus a rege Romulo in Caesarem Augustum septingentos p annos tantum ope-
rum pace belloque gessit: ut si quis magnitudinem ipeii cum annis conferat aetate ultra putet: ita
late p orbem terrarum arma circutulit: ut quae res eius legunt: non unius populi sed generis hu-
mani facta discant. Nam tot laboribus periculisque iactatus est: ut ad constituendum eius im-
perium contedisse uirtus & fortuna uiderent. Quare cum praecipue hoc quoque sicut caete-
ra operum praecium sit cognoscere: tamen quia ipsa tibi obstat magnitudo rerumque diuersitas
acie intentionis abrupta: faciam quod solent: quae terrarum situs pigunt in breui quasi tabella totam eius imaginem ample-
ctar non nihil ut spero admirationem praecipis populi collaturus: si pariter atque in semet uniuersam magni-
tudinem eius ostendero. Si quis ergo populum Romanum. quasi hominem consideret: totaque eius aetate pcesat: ut coepe-
rit: utque adoleuerit: ut quasi ad quaedam iuuetate flore puenit: ut postea uelut consenuerit: quattuor gradus
processusque eius inueniet. Prima aetas sub regibus fuit ppe. ccl. p annos quibus circum ipsam matrem suam cum fi-
nitimis luctatus est. Haec erit eius infantia. Sequens a Bruto Collatinoque consulibus in Appium Claudium
Quintum Fuluium consules. cc. annos patet. quibus Italia subegit Hoc fuit tempus uiris armisque incitatissimum.
Ideo quis adolecentiam dixerit. Dehinc ad Caesarem Augustum. ccl. anni: quibus totum orbem pacauit. hic iam ipsa iu-
ueta ipeii & quasi quaedam robusta maturitas a Caesare Augusto in saeculum nostrum: aut non multo minus
anni. cc. quibus iertia caesare quasi consenuit atque decoxit: nisi quod sub Traiano principe mouet lacertos: & praeter
spem omnium senectus ipeii quasi reddita iuuetate reuifescit. Primus ille & urbis & ipeii conditor Ro-
mulus fuit a Marte genitus & Rhea Silvia. haec de se sacerdos grauida confessa est: nec mox fama dubi-
tauit: cum Amulii ipeio abiectus in pfluentem cum Remo fratre non potuit extigui. siquidem & Tyberius am-
nem repraesentat: & relictis catulis lupa uagitu secuta ubera admouit infatibus matremque se gessit. Sic reper-
tos apud arborem Faustulus regis pastor tulit in casam: atque educauit. Alba tunc erat latio caput Iuli opus:
nam Lauinium prius Aeneae contempserat. ab his Amulius iam septima sobole regnabat: fratre pulso Numitore
cuius ex filia Romulus Igitur prius iuuetate face patruum Amulium ab arce deturbat. auum repoit. ipse flumi-
nis amator & motum. apud quos erat educatus moenia nouae urbis agitabat. gemini erant. uter auspi-
care & regeret adhibere piacula. Remus montem auentinum: hic palatinum occupauit. prior ille sex uul-
tutes: hic postea: sed. xii. uidit sic uictor augurio urbem excitat. plenus spei bellatricem fore. ita illi assue-
te sanguini & praedae aues pollicebant. ad tutelam nouae urbis sufficere ualium uidebat: cuius dum irridet
angustias Remus idque increpat saltu: dubium an iussu fratris occisus est. prius certe uictima fuit: mutio
neque urbis nouae sanguine suo consecrauit. imaginem urbis magis quam urbem fecerat. icolae deerat. erat in pxi-
mo lucus huc Asylum facit. & statim mira uis hominum latini tulcique postores: quidam & transmarini phryges:
quod sub aenea: Archades quod sub Euandro duce influxerat. Ita ex uariis quasi elementis congregauit corpus unum:
populumque Romanum ipse fecit: res erat unius aetatis: populus uiroque. Itaque matrimonia a finitimis petita:
quia non ipetrebant: manu capta sunt. Simulatis quippe ludis aequestribus: uirgines quae ad spectaculum
uenerat: praedae fuerunt: & haec statim causa belloque: Pulsi fugatique Veientes cenientium captum ac dirutum e op-
pidum. spolia insuper opima de rege feretrio Ioui manibus suis rex reportauit. Sabinis perditae portae p uirgi-

d. cc. ante ab
origine ur-
bis ad augu-
stum

aetatis par-
tes quae ro-
po. contigit

Romulus]

Remus oc-
ciditur

Sabinorū
raptus
Prima spo-
lia opima

ne nec dolo: sed puella præciū rei: q̄ gerebāt ī sinistris: petierat. dubiū clypeos an armillas. Illi ut & fi-
dē soluerēt & ulciscerēt: clypeis obiuere. Ita admissis ītra mœnia hostibus: atrox ī ipso foro pugna:
adeo ut Romulus Ioue oraret: ut foedā suorū fugā fingeret. Hic tēplū est Stator Iuppiter: tādē sæuie
tibus interuenere raptæ laceris comis. Sic pax facta cū Tatio: foedusq; p̄cussum: secutaq; res mira di-
ctu: ut relictis sedibus suis: nouā ī urbē hostes demigrarēt: & cū generis suis auitas opes p̄ dote socia-
rēt. Auctis breui uiribus hūc rex sapiētissimus statū reipu. iposuit: ut iuuetus diuisa p̄ tribus: ī eqs &
in armis ad subita bella excubaret. Cōsiliū reipu. penes senes cēt. q̄ ex auctoritate patres: ob ætatē se-
natus uocabat. His ita ordiatis: cū repēte cōcionē haberet: atē urbē apud capræ paludē e cōspectu
ablatus ē. Dilcerptū aliq̄ a senatu putāt ob asperius īgeniū: sed aborta tēpestas solisq; defectio cōse-
crationis speciē p̄buere. Cui mox Iulius Proculus fidē fecit: uisum a se Romulū affirmās augustiore
forma q̄ fuisset. mādare præterea ut se p̄ numine acciperent. Quirinū ī cælo uocari placitū diis: ita
gentium Roma potiretur.

Senatus a
Romulo
cōstitutus

DE NUMA POMPILIO.

Numæ Pō
piliū institu-
ta

Vcessit Romulo Numa Pompilius: quē curibus sabinis agētē ultro petiuere: ob iclytā
uiri religionē. Ille sacra & cærimonias oēm̄q; cultū deoz̄ īmortaliū docuit. Ille pontifi-
ces: augures: Salios: cæterosq; p̄ sacerdotia: ānuū quoq; ī. xii. mēses: fastos dies nefastosq;
descripsit. Ille ancilia atq; palladiū secreta quædā īperii pignora ianūq; geminū: fidē pa-
cis ac belli: ī primis focū uestæ uirginibus colēdū dedit: ut ad simulacrū cælestiū syderū custos im-
perii flāma uigilaret: Hæc omnia quasi monitu deæ ægeriæ: quo magis barbari acciperent: eo dēiq;
ferocē populū redegit: ut quod ui & iniuria occupauerat imperiū religione atq; iusticia gubernaret

DE TVLLO HOSTILIO.

Horatii &
Curiatii

Xcipit Pompiliū Numā Tullus Hostilius: cui ī honorē uirtutis regnū ultro datū hic om-
nem militare disciplinā: artēq; bellandī condidit. Itaq; mixe imodū exercita iuuetute: p̄-
uocare ausus Albanos grauē & diu principē populū. Sed cū pari robore frequentibus præ-
liis utrinq; cōminuerent. misso incōpendiū bello Horatii Curiatiiq; trigemīs hīc atq;
inde fratribus utriusq; populi fata cōmissa sunt. Anceps & pulchra cōtentio: exituq; ip̄o mirabilis: tri-
bus quippe illinc uulneratis: hinc duobus occisis: qui supererat horatius addito ad uirtutē dolo: ut
distraheret hostē simulat fugā: singulosq; prout sequi poterāt adortus exuperat. Sic rage alias decus
unius manu parta uictoria est: quā ille mox parricidio sedauit. Flētē spolia circa se sponsi quidē sed
hostis sororē uiderat. hūc tā imaturū uirginis amorē ultus ē ferro. citauere leges nefas sed abstulit
uirtus parricidā & facinus ītra gloriā fuit: nec diu in fide mansit Albanus. nā fidenati bello missi in
auxiliū ex foedere medii iter duos expectauere fortunā. Sed rex callidus ubi īclinare se socios ad ho-
stē uidet: tollit aīos quasi ipse mandasset: spes idē nostris: metus hostibus. Sic fraus p̄ditorum irrita
fuit. Itaq; hoste uicto ruptorē foederis Metiū Sufferū religatū inter duos currus p̄nicibus equis di-
strahit. albāq; ip̄am quīs parentē emulā tamē diruit: prius cū omnes opes urbis ip̄m̄q; populū romā
transulisset. Prorsus ut cōsanguinea ciuitas nō peris̄se sed in suum corpus redisse rursus uideretur.

DE ANCO MARTIO.

Metii sup-
plicium
Alba dirui-
tur

Ncus deinde Martius nepos ex filia Pōpiliū pari ingenio. hic igit & mœnia muro ample-
xus est: & interfluentē urbi tyberinū pōte cōmisit. hostiāq; ī ip̄o maris fluminisq; cōfinio
coloniā posuit: iā tū uidelicet prælagiens animo futuz̄: ut totibus mūdi opes & comnea
tus illo ueluti maritimo urbis hospitio reciperentur.

DE TARQ VINIO PRISCO.

Hostia co-
lonia

Arquinius postea priscus quīs transmarinæ originis regnū ultro petēs accipit ob īdustri-
am atq; elegantiā: quippe q̄ oriūduus Corintho græcū īgeniū italicis artibus miscuisset. Hic
& senatus maiestātē numero ampliavit. & cēturiis tribus auxit: quīs Actius Nauius nūe-
rū augeri phibeat sūmus augurio: quē rex in experimētū rogauit: fieri ne posset: quod
ip̄e mēte cōceperat: Ille rē exptus augurio: posse: r̄spōdit: atq; hoc iqt̄ agitabā: an cotē illā secar̄ noua
cula posse: augur potes ergo iqt̄: & secuit. Inde romāis sacer̄ auguratus. Neq; pace Tarquinius q̄ bello
prōptior. xii. nāq; tusciæ populos frequentibus armis subegit: & ide faces: trabeæ: curules: anuli: falerae
paludamēta: prætexta: idē q̄ aureo curru q̄ttuor eqs triūphat: togæ pictæ: tunicae: palmatae: oīa
dēiq; decora & īsignia: quibus īperii dignitas eminet.

DE SERUIO TVLLIO.

Tres centu-
riæ anitæ
Actius
Nauius
Vnde Ro-
regum īsi-
gnia

Eruius Tullius deiceps gubernacula urbis iuadit: nec obscuritas īhibuit quīs mēte serua
creatū. Nā ob eximiā idolē uxor Tarquii Tanaql liberaliter educauerat: & clage fore ui-
sa circa caput flāma p̄miserat. Ergo iter Tarquii mortē admittēte regia substitutus ī lo-
cū regis: quīs ad tēpus regnū dolo partū sic egit īdustria: ut iure adeptus uideret. ab hoc po-
pulus Ro. relatus icēsū: digestus ī classes curiis atq; collegiis distributus: sūmaq; regis solertia ita ē ex
ordinata respu. ut oīa p̄rimoniū: dignitatis ætatis: artū officiorūq; discrimina ī talibus referent: acsi
maxia ciuitas minie domus diligentia contineret.

DE TARQ VINIO SVPERBO.

Prodigium
in Seruio
Tullio
Cesus & or-
do ciuita-
tis

Ostremus oīum fuit regū Tarquinius cui cognomē supbo ex moribus datū: hic regnū aui-
tū: qd̄ a seruiio tenebat: rapere maluit: q̄ expectare: īmissisq; ī eū p̄cussoribus scelere par-
tā potestātē nō melius egit: q̄ acq̄sierat: nec abhortebat moribus uxor Tulliaq; ut uirum

Impia Tul-
lia

regem saluaret: super cruentum p̄m uecta carpento consternatos equos egit: sed ipse i senatum ca-
 dibus: i ois supbia q̄ crudelitate grauior e bonos grassatus cu saeuitia ia domi fatigasset: tade i hostes
 couersus e: sic ualida oppida i latio capta sut. Ardea: otriculū: gabii: suessā pomeria: tū quoq; cruētus
 in suos: neq; enī filiū uerberare dubitauit: ut simulati trāsfugā apud hostes hīc fides esset: cui Gabi-
 is ut uoluerat recepto: atq; p̄ nūcios cōsulēti qd fieri uellet: eminetia forte papauerū capita uirgula
 excutiēs cū p̄ hoc iterficiēdos eē principes itelligi uellet quā supbia sic respōdit: tamē de manubiis
 captae urbiū tēplū erexit: qd cū iauguraret. cedētibus ceteris deis: mira res dictu restitere iuētas &
 terminus. Placuit uatibus cōtumacia nimiū. siqdē firma oia & aeterna pollicebāt: sed illud horrēdū:
 q; moliētibus sedē i fundamētis humanū reptū e caput: nec dubitauere cūcti monst̄e pulcherrimū
 imperii sedē caputq; terrae p̄mittere: tādū supbiā regis populus Ro. p̄pessus e: dōec aberat libido.
 hāc ex liberis eius iportunitatē tolerare nō potuit: quoq; cū alter ornatissime foeminae Lucretiae stu-
 p̄e intulisset matrona dedecus ferro expiauit: imperiū tū regibus abrogatum.

Gabii
 Capitolius
 templum

Caput pro
 digiose re-
 pertum

ANACEPHALEOSIS DE SEPTEM REGIBVS.

Aec e prima aetas populi Ro. & q̄si ifatia quā habuit sub regibus septē: qdā fatore industria:
 tā uariis igenio ut reipu. rō & utilitas postulabat. Nam qd Romulo ardētius: tali opus fu-
 it ut iuaderet regnū: Quid Nūa religiosus: tā res poposcit: ut ferox populus deoq; metu
 mitigaret. Quid ille militiae artifex Tullus bellatoribus uiris quā necessarius: ut acueret
 rōne uirtutē: Quid aedificator Ancus: ut urbē colonia extēderet: pōte iugeret. muro tueret. lā uero
 Tarq̄nii ornāmēta & isignia q̄ntā principi populo addiderūt ex ipso habitu dignitatē: Actus a Ser-
 uio cesus qd efficit: nisi ut ipsa se nosceret respu. Postremo supbi illius iportuna dominatio nō nihil
 imo uel plurimū p̄fuit. Sic. n. effectū e: ut agitated iniuriis populus cupiditate libertatis icenderet.

Ardens
 Romulus
 Religiosus
 Numa
 Bellator
 Hostilius
 aedificator
 Ancus

DE MUTATIONE REIPUBLICAE.

Gis Bruto Collatinoq; ducibus & auctoribus: qbus ultionē sui moriens matrona nāda-
 uerat. Populus Ro. ad uindicādū libertatis ac pudicitiae decus: quodā q̄si istictū deoq; cō-
 citus: regē repēte destituit: bona diripit: agq; Marti suo cōsecrat. iperū i eisdē libertatis
 suae uindices trāsfert mutato tamē & iudice & noie. q̄ppe ex p̄petuo ānuū placuit: ex sin-
 gulari duplex: ne potestas solitudine uel mora corruperet. Cōsulēsq; appellauit p̄ regibus: ut cōsule
 re se ciuibus suis debere meminissent. Tātūq; libertatis nouae gaudiū icesserat: ut uix mutati status
 fidē caperēt: alterūq; ex cōsulibus tātū ob nomē & gēus regiū fascibus abrogatis urbe dimitterent.
 Itaq; substitutus horatius publicola ex sūmo studio ānixus e ad augēdā liberi populi maiestātē: nā &
 fasces ei p̄ libera cōtiōe submisit: & ius puocatiōis aduersus ipsos dedit: & ne i specie arcis offēderet:
 eminentes aedes suas i plana submisit. Brutus uero fauori ciuiū et domus suae clade & pricidio uelli-
 ficatus e: q̄ppe cū studere reuocādis i urbē regibus liberos suos cōperisset: p̄traxit i foz: & cōtione
 media uirgis cecidit: & secuti pcussit: ut plane publicus parēs i locū liberoq; adoptasse sibi populū
 R. uideret. Liber iā hīc po. Ro. priā aduersus exteros arma p̄ libertate corripuit: mox p̄ finibus: de-
 ide p̄ sociis: tū gloria & ipio laceffētibus: assidue usq; q̄q; finitimis: q̄ppe cū patrii soli gleba nulla ef-
 set: sed statim pomeriū mediūsq; iter latiū & Thuscōs q̄si i quodā biuio collocatus oibus portis in ho-
 stē icurreret: donec q̄si cōtagiōe qdā p̄ singulos itū e: & p̄ximis qbusq; corruptis totā italiā sub se re-
 degerūt.

Priscus or-
 nator
 Seruius ci-
 uitatis insti-
 tutor
 Superbus
 iportunus
 Primi con-
 sules

Brutus fili-
 os percussit

BELLVM ETHRVSCVM CVM REGE PORSENNIA.

Vlris ex urbe regibus priā p̄ libertate arma corripuit. nā Porsēna rex Ethruscoq; ingēti
 bus copiis aderat: & Tarq̄nios manu reducebat. Hūc tamē quīs & armis & fame urgeret:
 occupatoq; ianiculo ipis urbis faucibus icubaret: sustinuit: repulit. nouissime etiā tāta ad-
 miratōe p̄culit: ut superior ulto cū pene uictis amicitiae foedera feriret. Tūc illa romana
 pericula atq; miracula Horatius Mutius Cloelia: quā i ānalibus forēt: hodie fabulae uiderēt. Quip-
 pe Horatius Cocles postq; hostes undiq; istates solus submouere nō poterat: pōte reciso traninatat
 Tyberī: nec arma dimittit. Mutius sceuola regē p̄ isidias i castris eius aggredit: sed ubi frustratū cir-
 ca purpuratū eius ictū tuet. ardētibus focis iniicit manū: terrorēq; geminat dolo. Ut scias iqt̄ quē ui-
 rū effugeris idē trecēti iurauimus. Cū iteri imane dictu: hic iteritus: ille trepidaret: tāq; manus regis
 arderet: Sic qdē uiri. Sed neq; sexus a laude cessaret: ecce & uirginū uirtus. Vna ex oblidibus regi da-
 ta elapsa custodiā Cloelia p̄ patriū flumē eq̄tabat: & rex qdē tot tātisq; uirtutū territus monitis uale-
 re liberosq; eē iussit. Tarq̄ni tādū dimicauerūt: donec Arontē filiū regis manu sua Brutus occidit:
 supq; ipo mutuo uulnere expirauit. Plane q̄si adulterū ad iferos usq; lequeref.

Porsenna

Horatius
 Mutius
 Cloelia

BELLVM LATINVM.

Atini quoq; Tarq̄nios asserebāt emulatiōe & iuidia: ut populus q foris dominabat. saltē
 domi feriret. Igit̄ oē latiū Manilio Tusculano duce q̄si in regis ultionē tollit aios. apud
 Regilli lacū dimicaf diu marte uario: donec Posthumius ipse dictator signū i hostes iacu-
 latus e nouū & isigne cōmētū: uti peterēt cursu Cossus eq̄tū magister ex uere frānos i-
 perauit: & hoc nouū quo acrius icurreret: ea demū atrocitas fuit praēlii: ut iter fuisse spectaculo deos
 fama tradiderit: duos i cādidiis eqs Castorē atq; Pollucē nemo dubitauit. Itaq; & iperator ueneratus
 est: pactusq; uictoriā tēpla p̄misit & reddidit sane q̄si cōmilitonibus deis stipēdiū. Haftenus p̄ liber-
 tate: mox de finibus cū eisdē latinis assidue & sine intermissiōe pugnatū est. Sora: q; credat: & algidū

Manilius
 tusculanus
 Regillus la-
 cus

terrori fuerūt. Satricū atq; corniculū puincia: de ueis & bouillis pudet si triūphauimus. Tibur nūc suburbanū: & æstia: prænestæ delitia: nuncupatis ī capitolio uotis petebāt. Idē tūc fesulæ: qd' capræ nup idē nemus aticinū: qd' hercinus saltus: fregellæ: qd' gesoria cū qd' Tigris: qd' Eufrates Coriolos quoq; p pudor uictos adeo gloriæ fuisse: ut captū opidū. CN. Martius Cariolanus qsi numātiā aut africā nomini idueret. Extat & parta de Antio spolia: quæ mœnibus ī suggestu fori capta hostiū classe suffixit: si tamē illa classis: nā sex fuere Rostratæ: sed hic numerus illis initiis nauale bellū fuit. Peruicacissimi tamē latinorū eq; & uolsci fuere: & quottidiā: ut si dixerī hostes. Sed hos p̄cipue Titus Quītius domuit ille dictator ab aratro: q̄ obfessa ac pene iā capta Marci Minutii cōsulis castra egregia uirtute seruauit. Mediū erat forte tēpus semētis cū patriciū uirū īnixū aratro suo licitor in ip̄o ope dephēdit: Inde ī aciē p̄fectus: neq; a rustici opis imitatiōe cessaret: uictos more pecudū sub iugū misit. Sic expeditione finita reddiit ad boues rursus triūphalis agricola: fides nūminū q̄ ue locitate itra. xv. dies ceptū pactūq; bellū: p̄sus ut festinasse dictator ad relictū opus uideret.

BELLVM CVM ETHRVSCIS: FALISCIS: ET FIDENATIBVS.

Sidui uero & āniuersarii hostes ab Ethruria fuere Veiētes: adeo ut extra ordinariā manū aduersus eos pmiserit priuatūq; gesserit bellū gēs una Fabioz: satis superq; idonea clades: cæsi apud Cremerā trecenti & sex: patricius exercitus: & scelerato signat̄ noīe q̄ p̄ficiscentes ī plūū porta dimisit: sed ea clades īgētibus expiata uictoriis: postq̄ per alios atq; alios duces robustissima capta sūt oppida uario qdē eūtu. Falisci se sp̄ote dederūt. cremati suo igne Fidenates Rapti funditus deletiq; Veiētes. Falisci cū obsiderēt: mira uisa ē fides ip̄atoris: nec īmerito: q̄ ludi magistrū urbis p̄diorē cū his: quos adduxerat pueris: uictū sibi ultro remissū. Eā nāq; Furius Camillus uir sanctus & sapiēs sciebat uerā eē uictoriā q̄ salua fide & integra dignitate pararet. Fidenæ qa pares nō erant ferro: ad terrorē mouēdū facibus armatæ: & discoloribus ferpētū ī nodū uitis furiali more p̄cesserāt: sed habitus ille feralis euerisionis omē fuit. Veiētū q̄ta res fuerit īdicat decēnis obsidio Tūc primū hyematū sub pellibus taxata stipēdio hyberna: adactus miles sua sp̄ote iureiurādo nisi capa urbe nō remeare: spolia de Laerte Tolūnio rege ad feretriū reportata. deniq; nō scalis: nec irruptione: sed cūiculo & subterraneis dolis pactū urbis excidiū: ea deniq; uisa est p̄dæ magnitudo: ut eius decia Apollini phytio mitterent. Vniuersusq; po. Ro. ad direptionē urbis uocaret. Hoc tūc Veiētes fuere: nunc fuisse quis meminit? q̄ reliquæ? quodue uestigium? laborat annalium fides: ut ueios fuisse credamus.

BELLVM GALLICVM.

Inc siue inuidia deū: siue fato rapidissimus p̄currentis īperii cursus parump gallogz senonum ī cursione suppressit. Quod tēpus populo Ro. neicio utrū clade funestius fuerit: an uirtutis experimētis speciosius. Eacerte fuit uis calamitatis. ut in experimētū illatā putē diuinitus scire uolentibus: immortalibus diis an romana uirtus imperium orbis mereretur. Galli senones gens natura ferox: moribus incondita: ob hoc ip̄a corporum mole: p̄inde ac armis ingentibus adeo omni genere terribilis fuit ut plane nata ad hominū interitum: urbiū stragem uideret. Hi quondā ab ultimis terraz oris cum cingerentur omia oceano īgēti agmīe p̄fecti: cū iā media uastassēt positis iter alpes & padū sedibus: ne his qdē cōtēti p̄ italiā uagabāt. Tū clusiū opidū obsidebāt. Pro sociis ac foederatis. P. R. iteruēit. Missi ex more legati: sed qd' ius apud barbaros: ferocius agūt: mouēt exīde certamē. Cōuersis igit̄ a Clusio. Romāq; ueniētibus: ad Allia flumē cū exercitu Fabius cōsul occurrit: nō Cremere foedior clades. Itaq; hūc diē saltis Roma mādauit. Fusio exercitu iā mœnibus urbis appropiquabāt. Erāt nulla p̄sidia Tū igit̄ aut nūq; ali as apparuit uera illa rōana uirtus: lapridē maiores natu aplissimis uli honoribus ī fozz coeūt: ibi deuouēte pōtifice: diis se manibus cōsecrāt: statiq; ī suas q̄sq; ædes regressi sicut ī trabes erāt: & aplissimo cultu: ī curulibus sellis sese posuerūt ut cū uenisset hostis ī sua dignitate moreret: Pōtifices & flamines q̄cqd̄ religiosissimi ī tēplis erāt: p̄tī ī doliis de fossa terra recōdūt: p̄tī īposita plaustris secū auserūt. Virgīes simul ex sacerdotio ueste nudo pede fugientia sacra comitāt: tamē excepisse fugientes unus e plebe ferē Albinus q̄ depositis uxore & filiis: uirgines ī plaustrū recepit. Adeo tū quoq; ī ultimis religio publica priuatis affectibus antecellebat. Inuētus uero: quā satis cōstat uix mille hoīum fuisse: duce Mālio arcē capitolini mōtis īsedit: obtestata ip̄m q̄si p̄sentē louē: ut quēadmodū ip̄i ad defendēdū tēplū eius cōcurrissent: ita ille uirtutē eozz numie suo tueret. Aderāt iterī Galli: aprāq; urbē p̄rio trepidare q̄ subesset dolus: mox ubi solitudinē uidēt: pari clāore & īpetu iuadūt patētes passim domos adeūt. ubi sedētes ī curulibus suis p̄textatos senes: uelut deos geniosq; uenerati. mox eos dē postq̄ eē hoīes liq̄bat: alioq; nihil respōdere dignitates pari uecordia maētāt. faceiq; tectis iniciunt. & totā urbē igne ferro manibus exæquāt: sex mēsis barbari qs crederet: circa mōtē unū p̄pēderūt: nec diebus mō sed noctibus oīa expti. Cū tamē Mālius nocte subeūtes clāgore āferis excitatus. a sūma rupe deiicit & ut sp̄e hostibus demeret: quāq; ī sūma fame: tamē ad sp̄e fiduciæ p̄æs ab arce iacularus ē. Et statō quodā die p̄ medias hostiū custodias Fabiū pōtificē ab arce dēisit: q̄ solēne sa cōz ī q̄riali mōte cōficeret. Atq; ille p̄ media hostiū tela īcolūis religiōis auxilio rediit: p̄pitiosq; deos r̄nūciauit. nouissime cū iā obliidiōe sua barbaros fatigasset: mille pōdo auri r̄cessū suū uedicātes: idq; ip̄m p̄ īsolēriā cū ad īiq; pōdera addito adhuc gladio: supbe uictos iterc̄parent: subito aggressus a

Sex ātiatiū naues Rostratæ

Fabiorum cades

Falisci Fidenates ueientes

ueiorum direptio

senonicum bellum

Clusium

Non cōsul sed tribunos militaris

Sacra ro. Vestales Albinus

Manlii facinus

Fabii religio

Camillus

sergo Cāillus adeo cecidit: ut oīa icēdiorū uestigia gallici sāguis inūdatōe delet. Ageſ grās diis imor
 talibus p ipō rāte cladis noīe libet: pastorū casas ignis ille & flāma paup̄tatē Romuli abscōdit. Incē
 diū illud qd̄ egit aliud nisi ut destituta hoīum ac deorū domicilio ciuitas nō deleta: nō obruta sed ex
 piata potius & illustrata uideat. Igit̄ Post assertā a Mālio: restituta a Camillo urbē acrius ēt uāhemē
 tiusq; ī finitimos resurrexit. Ac primū oīum illā ipsā gallicā gētē nō cōtētus moenibus expulisse: cū p
 italiā naufragia sua latius traheret. sic p̄secutus ē duce Camillo: ut hodie nulla senonū uestigia sup
 sint. Semel apud Anienē trucidati: cū singulari certamine Mālius aureū torquē barbaro iter spolia
 detraxit. Inde torquati. Itē pōtino agro cū in simili pugna Lutus Valerius isidēte galeā saryra ali
 te adiutus rettulit spolia: & ide coruini. Nec nō tamē post aliquot annos oēs reliqas eorū ī ethruriā
 ad lacū uadimonis Dolobella deleuit: neq; extaret ī ea gētē: q̄ icēsam a se Romā urbē gloriaret.

BELLVM LATINVM.

Onuersus a gallis ī latinos Mālio torquato Decio murena cōsulibus: sēp qd̄ emulatiōe
 īperii & magistratuū īfestos: tū uero cōtēptu urbis icēsa: cū ius ciuitatis: p̄tē īperii ac ma
 gistratuū poscerēt: pari īperio atq; iā amplius q̄ cōgredi auderēt: quo tpe q̄s cessisse hostē
 mirabit̄: cū alter cōsulū filiū suū qa cōtra īperiu pugnauerit: quis uictorē: occiderit. quasi
 plus in īperio ēt: q̄ ī uictoria. Alter q̄si monitu deorū capite uelato primū ante aciē diis manibus se
 deuouerit: ut ī cōsertissima se hostiū tela iaculatus: nouū ad uictoriā iter sanguinis sui semita apiret.

BELLVM SABINVM.

Latinis aggressus ē gētē sabinorū: q̄ imemores factae sub Tito Tatio affinitatis quodā cō
 tagio belli se latinis adiunxerūt. Sed Curio dētato cōsule: oēm eū tractū q̄ nar ambit: fō
 telq; uelini adriatico: tenus mari igne ferroq; uastauit: q̄ uictoria tātū hoīum: tātum agro
 rum redactum ī potestātē: ut ī utro plus esset: ne ipse posset existimare: qui uicerat.

BELLVM SAMNITICVM.

Recibus deīde cāpaniā motus nō p se: sed qd̄ ē speciosus p sociis sānitas iuadit. Erat fœ
 dus cū utriq; p̄cussū: sed hoc cāpani sāctius: & prius oīum suorū deditōe fecerūt: sic ergo
 rōanus bellū sāniticū tāq; sibi gessit: oīum nō mō italia. sed toto orbe terrarū pulcherria cāpaniā pla
 ga ē: nihil mollius cælo: deniq; bis floribus uernat nihil uberius solo: nō liberi cērisq; certamē dī: ni
 hil hospitalius mari: hic illi nobiles portus: caietā: misēus: & tepētes sōribus baiā: lucrīus & auernus
 qd̄a maris oīa: hic amicti uitibus montes: gaurus: falernus: massicus: & pulcherrius oīum ueluuus
 æthnei ignis imitator: urbes ad mare formiā: cumā: puteoli: neapolis: herculaneū: pōpei: & ipsa ca
 put urbiū capua: quōdā iter tres maxias Romā carthaginēq; numerata. Pro hac urbe iis regionibus
 P. R. sānitas iuafit: gētē si opulētia quæras: aureis & argēteis armis discolori ueste: usq; ad ambitū ar
 matā: si fallaciā saltibus feræ & mōiū fraude grassantē: si rabiē ac furorē: sacratis legibus humanisq;
 hostiis ī exitiū urbis agitātā. si p̄naciā. sexies rupto fœdere cladibusq; ipsis aīosiorē. Hos tamē quin
 q̄ginta annis p̄ fabios & papirios patres eorūq; liberos ita subegit ac domuit: ita ruinas ipsas urbiū
 diruit: ut hodie sāniū ī ipō sānio reqrāt: nec facile appareat materia q̄tuor & uiginti triūphorū: maxi
 me tamē nota & illustris ex hac gētē clades apud caudias furcas Verurio Posthumioq; cōsulibus ac
 cepta ē: clausa. n. p̄ isidias itra eū saltū exercitū: unde nō posset euadere. Itupēs occasiōe tāta dux hosti
 um pōtius herēmū patrē cōsuluit: & ille: mitteret oēs uel occideret: sapiēter ut senior suaserat. hic ar
 mis exutos mittere sub iugū maluit: ut nec amici forēt beneficio: & post flagitiū hostes magis: itaq;
 & cōsules magnifice uolūtaria deditiōe turpitudinē fœderis dirimūt: & ultionē flagitās miles Papi
 rio duce horribile dictu subiectis ensibus p̄ ipam uia ante pugna furit: & ī cōgressū arlisse oīum ocu
 los hostis auctor fuit. nec prius finis cædibus datus: q̄ iugu & hostibus & duci capto reposuerūt.

BELLVM ETHRVSCVM ET SAMNITICVM.

Actenus. P. R. cū singulis gētū: mox aceruatim tamē sic quoq; par oibus ethruscorū. xii.
 populi in id̄ tēpus icitati: antiquissimus italiā populus sāniū: reliqui in excidium romani
 noīs repente cōiurāt. Erat error īgens: tot simul tantorūq; populorū: a latere ethruria ī fe
 sta quattuor agminū signa uolitabāt. Ceminus interim saltus in medio ante iuius plane
 quali calydonius uel hercinius adeo tūc terrori erat: ut senatus cōsuli denūciaret: ne tātū
 piculi ingredi auderet. Sed nihil horū terruit ducē: qn̄ fratre p̄missio exploraret accessus: ille p̄ noctē
 pastorio habitu speculatus oīa refert. Tū sic Fabius maximus piculosissimum bellū piculo explica
 uit: nā subito icōditos atq; pallātes aggressus est. captisq; superioribus iugis ī subiectos suo more deto
 nuit. Ea nāq; species fuit illius belli: quasi in terrigenas e cælo ac nubibus tela mitterēt: nec icrueta
 tamē illa uictoria: nā opp̄ssus ī sinu uallis alter cōsulū Decius more patrio deuotū diis manibus
 obtulit caput: solēnemq; familiā suā consecrationem in uictoriā precium rededit.

BELLVM TARENTINVM ET CVM PYRRHO REGE.

Equi bellū tarentinū: unū qd̄ titulo & noīe: sed uictoria multiplex. hoc. n. campanos:
 apulos: atq; Lucanos: & caput belli tarētinos: idē totā italiā: & cū istis oibus Pyrrhū clā
 rissimū græciā regē una ueluti ruina pariter iuoluit: ut eodē tpe & italiā cōsumaret. &
 trālmarinos triūphos auspicaret. Tarentū ēt lacedæmoniōrū opus calabriā quondā &
 apuliā totiusq; iucaniā caput: tū magnitudine & muris: portuq; nobili: tum mirabili si

Torquati
cognomen

Satyra auis

Manlius fi
liū occidit

Decius se
deuouet
Sabinorū fi
nes

Campaniā
laus

Samnitus
opes
Atē. quoti
ens de sam
nitibus tri
umphatū

Caudino
clades

Ro. oculi
in acie arse
re

Ceminus
saltus

Decius se
deuouet

Tarēti laus

Tarentino
rum iuriaz
Pyrrhus
apud asculum
pene mo-
tus
Pyrrhi ars
ro. superan-
dis
Romano-
laudem
Tarentinum
bellum
Quousq;
pyrrhus
processerit
elephanti
capti
Aedes tel-
luri uota
Pales dea
Fabius gur-
ges
Posthumi i
castris lapi-
datus

tu: quippe in ipsis adriatici maris faucibus posita: in oras nostras Histria: illyricum: epyge: achaiam: africam: siciliam uela dimittit. iminet portui ad prospectum maris positum urbis theate: quod quidem ca misera ciuitati fuit omnium suarum calamitatum. Ludos forte celebrabat: cum remigantes littori romanas classes inde uident atque hostem rati emicant sine discrimine insultant: quod autem unde: Romano nec satis norant: aderat sine mora quarela ferens legatio: hac quoque scedius per obscenam turpemque dictum contumeliam uiolat. Ex hinc bellum: sed apertus horribilis: cum tot simul populi per tarantinum consurgerent: omnibusque uahementior Pyrrhus qui semi graecam ex lacedaemoneis conditoribus ciuitatem uideaturus: cum totis uiribus: epyri: thessaliae: macedoniae: icognitisque in id tempus elephatis mari terra uiris equis: armis: addito insuper ferarum terrore ueniebat. Apud heracleam & capaniae fluuium lyri Leuius consul: prius pugna: qui tam atrox fuit: ut feretanae turmae profectus iuectus in regem turbauerit: coegeritque praecipitis insignibus praeflo excederet. Factum erat: nisi elephati conuersi in spectaculum belli percurrisset: quoque tum magnitudine: tum deformitate & nouo colore simul ac stridore consternati eoque cum icognitas sibi belluas apertius quam erat suspicarent: fugam stragisque late dederunt. In apulia deinde apud asculum melius dimicatum est Curio Fabricioque consulibus. iam quippe bellum terror exoleuerat: & Caius Minutius quartae legionis hastatus unius permoscidae absconditae mori posse belluas ostenderat: itaque & in ipsas pila congesta sunt: & in turres uibratae faces: tota hostium agmina ardentibus ruinis operuerunt. nec alius cladi finis fuit: quam nox dirimeret: postremusque fugientium ipse rex a satellitibus huiusmodi faucibus in armis suis referret: Lucaniae supra pugna sub arulinis quos uocat capis: ducibus iisdem: qui superius: & tunc tota uictoria exitum: quem datura uirtus fuit casus dedit. Nam perductis in primam aciem rursus elephatis: unum ex his pullum adactum in caput teli grauis ictus auertit: qui cum per stragem suorum percurreret stridore querebat: mater agnouit: & quasi uindicare exiuit: tum omnia circa quasi hostilia graui timore permiscuit: ac si eadem ferax: qui primam uictoriam abstulerat: secundam parare facere: tertiam sine contouersia tradidere. nec uero tantum armis & in capis: sed consiliis quoque & deo & intra urbem cum regem Pyrrho dimicatum est. Quippe post primam uictoriam rex callidus intellecta uirtute romana: statim despuauit armis: seque ad dolos contulit. Nam iterptos creauit: captiuosque indulgeter habuit: & sine pretio restituit. Missisque deinde legatis in urbem omnium modo adnixus est. ut in amicitiam reciperet sed bello & pace foris & domi omnem in partem romana uirtus tum se probauit: nec alias magis quam tarantina uictoria ostendit populi romani fortitudinem: senatus sapientiam: ducum magnanimitatem: qui nam illi fuerunt uiri quos ab elephatis primo praeflo obrutos accipimus: omnium uulnera in pectore: quodam hostibus suis immortui: omnium in manibus enses: & relictas in uultibus minas: & in ipsa morte ita uiuebat: quod adeo pyrrhus miratus est: ut diceret. O quam facile erat orbis imperium occupare. aut mihi romanis militibus aut me rege romanis. Quare at eorum: qui superauerunt in reparando exercitu festinatio: cum Pyrrhus uideo me inquit plane hercules sydere procreatum: cui quasi ab angue laerneo tot caeca hostium capita de sanguine suo renascuntur? Qui autem ille senatus fuit: cum porate Appio caeso pulsus cum muneribus suis ab urbe legati. Interrogati a rege suo quod de hostium sede sentirent. Urbem templum sibi uisum: senatum regnum esse confiterentur: quales portu ipsi duces uel in castris: cum medicum uenale regis pyrrhi caput afferentem Curius remisit. Fabricius oblata sibi a rege imperii partem repudiavit: uel in pace: cum Curius fictilia sua samnitico praeferet auro. Fabricius decem pondo argenti: circa Ruffinum consularis uirum: quasi luxuriam censoria grauitate danaret. Quis ergo miretur his moribus: uirtute militum: uictorem populum romanum fuisse: unumque bello tarantino intra quadrennium maximam partem italiae: fortissimas gentes: opulentissimas urbes: uberrimasque regiones in deditioem redeuisse? Aut quod adeo fide superet: quoniam si principia belli cum exitu conferantur. Victor primo praeflo Pyrrhus totam tremantem italiae: capaniae: Lyrim: flagellasque populatus: prope captam urbem a praeflina arce per-spexit: & a uigesimo lapide oculos trepide ciuitatis fumo ac puluere impleuit. Eodem postea his exuto castris: bis faucibus: & in graeciam suam transmare ac terras fugato: pax & quies & tanta adeo de opulentissimis tot gentibus spolia: ut uictoriam suam Roma non caperet. Nec enim ullus pulchrior in urbe: aut speciosior triumphus intravit. Ante hunc diem nihil nisi pecora uolucosque: greges sabinosque: carpenta gallosque: fracta sannitum arma uidisset. Tum si captiuos aspiceret: Molossi: thessali: macedones: brutius: apulus: atque Lucanus. Si popas: aurum: purpura: signa: tabulae: tarantinaeque deliciae. Sed nihil liberius populus romanus aspexit: quam illas quas timuerat cum turribus suis belluas: qui non sine sensu captiuitatis summissis ceruicibus uictores equos sequebantur.

BELLVM PICENTE.

Mnis mox italia pacem habuit. quod enim post tarantum auderent: nisi quod ultro persequi socios hostium placuit. Domiti hic picentes. sed gentis asculum Sepronio duce: qui tremante iter praeflium capto tellure dea permissa aede placauit.

BELLVM SALENTINVM.

Alentini picentibus additi: caputque regionis brundisium iclito portu. M. Attilio duce & in hoc certamine uictoriae praeflium sibi pastoria pales ultro poposcit.

BELLVM VVLSINENSE.

Ostremi italicorum in fide mansere uulsini opulentissimi ethruscosque: implorantes opem aduersus seruos quodam suos: qui libertatem a dominis datam in ipsos erexerant: translataque in se republica dominabantur. Sed hi quoque duce Fabio gurgite poenas dederunt.

DE SEDITIONIBVS.

Aec est secunda aetas. P. R. & quasi adolescentia qua maxime uiruit: & quodam flore uirtutis exarsit ac fremuit. Itaque quaedam adhuc ex pastoribus feritas quiddam spirabat idomitum. Inde est quod exercitus Posthumium imperatorem ificiantem quas permisserat praedas facta

in castris seditione lapidauit: q̄ sub Appio Claudio noluit uincere hostem: cum possēt: q̄ duce Valerio Nerōe detractatibus plerisque militiā: fracti cōsulis fasces. Inde q̄ clarissimos principes q̄: aduersaretur uoluntati suae: exultatiōe multauit: ut coriolanum colere agros iubentē: nec minus ille ferociter iuriā armis uindicassent: nisi q̄ iā iferentē signa filiū mater Vetruria lachrymis suis exarmauit ut ipsum Camillū q̄ inq̄ inter plebē & exercitū diuisisse ueientē p̄dā uideret. Sed hic melior obsessis i capta urbe cōsuluit & mox supplices de hoste gallo uindicauit. Cū senatu quoq̄ de æquo bonoq̄ certatū ē: adeo ut relictis sedibus solitudinē & interitū patriae suae minarent.

Coriolanus

Rima discordia ob ipotentia feneratorum: q̄bus iterga quoq̄ seruiliter seuiētibus: in sacrum mōtē plebs armata secessit: aegre q̄ nec nisi tribunos ipetrasset: Menenii agrippae faciūdi & sapiētis uiri auctoritate ruocata ē. Extat orōis atiquae satis efficax ad cōcordiā fabula: q̄ dissidisse iterse quōdā hūanos artus: q̄ oibus ope fugiētibus solus ueter immunis age r̄t: deinde moribūdos a seiuētōe redisse i gram quādo fessisset: q̄ eis opa: redactis i sanguinē cibus irrigarēt.

Prima ciuitatis discordia

Ecundā in urbe decemuiratus libido cōflauit: allatas a graecia legis decem principes lecti iubēte populo cōscripserāt: ordinataq̄ erat i. xii. tabulis tota iusticia. Cū tamē traditos fasces regio quodā furore retinebāt Ante ceteros Appius eo i solētia elatus est: ut ingenuā uirginē stupro destinaret: oblitus & lucretiae & regū & iuris: qd̄ ipse cōposuerat. Itaq̄ cū oppressā iudicio filiā trahi i seruitutē uideret uirginis pater: nihil cūctatus i medio foro manu sua i terfecit: admotisq̄ signis cōmilitonum totā eam dominationē obsessam armis in carcerē & catenas ab auentino monte detraxit.

Secunda ciuiū discordia

Ertiā seditionē excitauit matrimoniōe i dignitas: ut plebes cū patriciis iungerent: q̄ tumultus in monte laniculo duce Canuelio tribuno plebis exarsit.

Tertia discordia

Vartā honore cupido: ut plebei quoq̄ magistratus crearent. Fabius ambustus duage pater: alteram Supplicio patriti sanguinis dederat: alterā plebeio Stolo quodā tpe: q̄ hictoriae uirgā sonū ignotū penatibus suis expauerat a sorore satis i solēter irrita iniuriā nō tulit. Itaq̄ nactus tribunatū honore & magistratū cōsortiū quīs i uictō senatui extorsit. Vege

Quarta seditio

i his ipis seditiōibus principē populū nō i merito suspexeris: siquē nūc libertatē: nūc pudicitia: tū nataliū dignitatē: honore & insignia uindicauit. Inter oīa hāc nullius acrior custos q̄ libertatis fuit. Nullaq̄ i p̄ciū eius potuit largitōe corrūpi: cū ut i magno & i dies maiore populo iteri p̄ncipiosi ciues existerēt. Cassiū largitōe agraria lege suspectū regiae domiatiōis p̄senti morte multa uit. Ac de spurio qd̄ suppliciu pater ipius sumplit. Hūc Quītiū dictatoris iperio i medio foro magister eqtū Seruilius hala cōfodit. Māliū uero capitolii uidice: q̄ plerōq̄ debitoq̄ liberauerat: altius se & i ciuilius efferētē. ab illa quā defēderat arce: deiecit. talis domi ac foris talis pace belloq̄. P. R. fretū illud adolescētiae. i. secūdā iperii aetate habuit i qua totā iter alpes fretūq̄ italiā armis subegit.

Sp. cassius Manlius capitulinus

LVCII FLORII EPITHOMATIS LIBER SECVNDVS.

Omita subactaq̄ italia. P. R. ppe q̄ngētēsimū annū agēs: cū bona fide adoleuisset: si qd̄ ē robur: si q̄ iuuetas: tū ille uere robustus & iuuenis & par orbi terrae esse ccepit. Itaq̄ migre & i credibile dictu: q̄ ppe q̄ngētis annis domi lumatus ē: adeo difficile fuerat dare italiae caput his ducentis annis qui sequuntur: africam: europam: asiam: totum deniq̄ orbem terrarum bellis uictoriisq̄ peragrauit.

Processus ro. po.

PRIMUM BELLVM PVNICVM.

Gitur uictor italiae populus cū a terra fretū usq̄ uēisset: more ignis: q̄ obuias populatus icēdio siluas iterueniētē flumine abrūpit: pauliū substitit: mox cū uideret opulētissimā i p̄xio p̄dā quodā mō italiae suae abscissa & q̄si reuulsa adeo cupiditatis eis exarsit ut q̄te nus nec mare iūgi: nec pōtibus possēt: armis belloq̄ iūgēda. & ad cōtinētē suū reuocāda bello uideret. Sed ecce se ultro ipis uia pādētibus satis nec occasio defuit: cū de poenoge

Sicilia

ipotentia foederata siciliae ciuitas messana quæreret. Affectabat aut ut romanus ita penus siciliae: & eodē tpe paribus uterq̄ uotis ac uiribus iperiu orbis agitabat. Igit specie qd̄ socios iuuādi: re autē sollicitate p̄da: quāquā territaret nouitas rei: tāta tamē in uirtute fiducia est ille rudis: ille pastorius populus: uereq̄ terrestre ostēdit nihil itereffe uirtutis: eqs an nauibus: terra an mari dimicare. Ap

Ro. in siciliam traiciunt

pio Claudio cōsule primū fretū tū ingressus est fabulosis infame mōstris æstuq̄ uiolētū: sed adeo nō est exterritus: ut ipsā illā ruētis æstus uiolētia p̄ munere amplecteret: statiq̄ ac sine mora Hyeronē syracusanū regē tāta celeritate uicit: ut ipse ille se prius uictū: q̄ hostē uideret: fateret. Dullio Cor

Hyero uincitur

nelioq̄ cōsulibus ēt mari cōgredi ausus est: cū qd̄ ipsa uelocitas classis cōperate auspiciū fuit: intra enī sexagesimū diē: quā cæsa liua fuerat. clx. nauiū classis in anchoris stetit: ut nō arte facte: sed quodā munere deoge cōuersae naues: atq̄ mutatae arbores uiderent: praelii uero fama mirabilis: cū illas celeres uolucresq̄ hostiū naues hae graues tarda q̄ cōphēderēt: iōge illis nauticae artes: detorque remos: & ludificari fuga rostra. Iniectae. n. ferreae manus machiaq̄ aliae ante certamē multū ab hoste dirisae coactiq̄ hostes q̄si i solido decernere: uictor ergo apd̄ liparas merfa & fugata hostiū classe primū illd̄ maritimū egit triūphū: cuius qd̄ gaudiū fuit. cū Dullius ipator nō cōtētus unius diei triūpho p̄uitā oēm ubi a cēa r̄diret plucere fualia: p̄ciere sibi tibias iussit: q̄si quotidie triūphat: p̄ tāta huius uictoria leue huius plii dānū fuit. Alter cōsiliū i tercepto Asina Corne. q̄ simulato colloquio euocaf atq̄

Classis

Dullius

Calphurni
us flama

oppessus fuit: p̄fidiā punicā documētū Colatino dictatore fere oīa p̄sidia p̄oenoz agrigēto: drepāo panormo: eryce: lilybeo detraxit: trepidatū est semel circa camerinensium saltum: sed eximia uirtute Calpurnii flamme tribuni militū euasimus: qui lecta. ccc. manu īfestū & īfessū ab hostibus tumultum occupauit adeoq; moratus hostes: dum exercitus omnis euaderet: ac si pulcherrimo exitu terno pylarum & leonide famam adequauit. Hoc illustrior noster q; expeditioni tātā superfuit & superuixit licet nihil scripserit sanguine: Lutio Cornelio Scipiōe cū iā sicilia suburbana esset populi romani prouincia: serpente latius bello sardiniam annexamq; ei corsicam transit: ubi & hic carale urbis excidio incolas terruit. adeoque omnis terra mari p̄enos expugnauit: ut iam uictoriā nihil nisi africa ipsa restaret. M. Attilio Regulo duce iam in africā nauigabat bellū: nec deerāt: q; ipso punici maris nomine ac terrore deficerent: augēte insup tribuno Mānio metū: ī quē: nisi paruisset: securi districta imperator metu mortis nauigādi fecit audaciā: mox de uētis remisq; p̄peratū ē: tantusq; terror hostici aduētus p̄oenis fuit: ut aptis pene portis carthago caper̄. Belli prima p̄miū fuit ciuitas clypea: prima enī a punico littore q̄si arx & specula p̄currit: & hęc & .ccc. āplius castella uastata sūt. nec cū hominibus: sed cum monstris quoque dimicatū est. Cum quasi in uindictā africā nata mirā magnitudinis serpens posita apud bragadam castra uexaret: Sed oīum uictor regulus cū terrore: noīs sui late circūtulisset: cūq; magnā uim iuuetutis ducesq; ipsos aut coepisset aut haberet in uinculis: classēmq; īgēti p̄da homustā & triūpho grauē in urbē p̄misset: etiā ipsam caput belli carthaginē urgebat obfidiōe: ipsiq; portis inherebat. Hic paulū circūacta fortuna est: tantū ut plura deessent romāe urbis insignia: cuius fere magnitudo calamitatibus approbat: nā cōuersis ad externa auxilia hostibus: cum

Ro. ī afri-
cam traii-
ciun

Xantippus illis ducē Lacedaemō misisset: a uiro militiāe pitissimo uicimur: cū foeda clade romanisq; usu icognita. Viuus ī manus hostiū uenit fortissimus īperator. Sed ille qdē par tātā calamitati fuit. Nā nec punico carcere fractus est: nec legatiōe suscepta: q̄ppe diuersa: quā hostes mādauerāt: cēsuit: ne pax fieret: ne cōmutatio captiuoz recipere: sed nec illo uolūtario ad hostes suos reditu: nec ultimo siue carceris: seu crucis supplicio deformata maiestas. Immo his oībus admirabilior qd aliud q̄ uictus de uictoribus: q̄a carthago nō cesserat: de fortuna triūphauit. Populus at romāus multo acrior īfestiorq; p̄ uictōe reguli q̄ p̄ uictoria fuit: Metello igif cōsule spirātibus altius p̄oenis: & reuerfo ī siciliā bello: apud panormū sic hostes cecidit: ut ne amplius ea in īsula cōcitare. Argumentū īgētis uictoriā cētū circiter elephātoz captiuitas. Sic quoq; magna p̄da si gregē illū nō bello sed uenatiōe coepisset. Publio Claudio cōsule nō ab hostibus sed a diis ipsis iupatus ē: quoz auspicia cōtēpserāt: ibi statī classe demersa: ubi ille p̄cipitari pullos iusserat: q; pugnar̄ ab his uetare. M. Fabio buteone cōsule classē hostiū ī africo mari apd egimuz iā ī italiā ultro nauigātē cecidit. Quāuis Octauio triūphus tēpestare ītercidit: cū opulēta p̄da classis aduersis acta uētis naufragio suo africā & syrtes oīum īperia gentiū: īsulaz littora īpleuit. Magna clades: sed nō sine aliqua p̄cipis populi dignitate ītercepta tēpestare uictoria: & triūphū p̄uisse naufragio. Et tamē cū p̄uicā p̄dā oībus īsulisq; fluitaret. P. R. triūphauit. Luctatio Catulo cōsule: tādē bello finis īpositus apud itulas: qbus nomē egates: nec maior alia ī mari pugna: q̄ppe cōmeatibus exercitu: ppugnaculis: armis: grauis hostiū classis: & ī eis q̄si tota carthago: qd ipsū exitio fuit. Rōana classis p̄mpta: leuis: expedita: & quodā genere castrēsis ad similitudinē pugnae eq̄stris sic remis q̄si habenis agebat: & ī hos uel ī illos mobilia rostra speciē uel uētū p̄ferebat. Itaq; momēto t̄pis laceratae hostiū rates totū iter siciliā sardiniaq; pelagus naufragio suo opuerūt. Tāta deniq; fuit illa uictoria: ut de excidēdis hostiū mōenibus nō q̄rere: supuacuū uel sū ē ī arcē murosq; s̄uire: cū iā ī mari eēt deleta carthago.

Xantippus

Reguli fi-
des
Metellus

M. fabius
buteo

Luctatius
consul

Victoria
naualis ad
egates

Ianus gemi-
nus secun-
do claudif

Domiti li-
gures

Gallorum
natura

Tertia spo-
lia opima

Eracto punico bello secuta est breuis sane & q̄si ad recipiēdū spiritū reges argumētū: q; pacis & bona fide cessantiū armoz: tūc primū post Numā clausa fuit porta. Iani: sed statī ac sine mora patuit: q̄ppe iā Ligures: iā insubres galli: nec nō & illirici laceſſebāt. Sic de subalpiibus. i. de subiplis italiae faucibus gētes: deo quodā assidue icitat: ne rubiginē ac sitū arma sentirent: deniq; itaq; quottidiani: & q̄si domestici hostes tyrocinia militū ibuebāt: nec alter utraq; gēte quasi cote quadā. P. R. sepe suae uirtutis acuebat. Ligures imis alpiū iugis adherētes: iter uarrū & macrā flumē īplicitos dumis siluestribus maior aliquāto labor erat iuenire: q̄ uincere: tutū locis: & fuga: dūq; atq; uelox genus ex occasiōe magis latrocinia q̄ bella faciebat. Itaq; cū diu multūq; eluderēt saltus deciates moxubii: euburiates: icognitas tādē Fuluius latebras eorū ignibus sepsit. Bebius ī plana deduxit. Posthumus ita exarmauit ut uix reliq̄rit ferrum quo terra coleretur.

BELLVM GALLICVM.

Allis insubribus & his accolis alpiū: animi feraz: corpora plusquā humana erāt: sed experimēto deprehēſū ē: q̄ppe sicut primus īpetus eis maior q̄ uiroz ē ita sequēs minor q̄ foeminae. Alpiā corpora humēti cælo educata hēt qdā simile niuibus suis: q̄ mox ut caluer̄ pugna: statī ī sudorē eūt: & leui motu: q̄si sole laxāt. Hi saepe & alias: sed Brito maro duce nō prius soluturos se baltea: q; capitolii ascēdissent iurauerāt: factū est: ui-

ctos. n. Emilius ī capitolio discinxit. Mox Aristonico duce uouere de n̄m militū p̄da Marti suo torquē: ītercepit Iuppiter uotū: nā de torq̄bus eoz aureū tropheū Ioui Flāminius erexit. Viridomare rege romana arma Vulcano p̄miserāt: alioquin uota ceciderunt occiso enim rege marcellus tertia post Romulum patrem feretrio Ioui arma suspendit.

BELLVM PUNICVM.

BELLVM ILLYRICVM

Illyrii seu liburni sub extremis alpiū radicibus agūt: iter arsiā titiūq; flumē: longissi-
me p totū adriani maris littus effusi: hi regnāte Teusa muliere populatōibus nō cōtē-
ri licētiae scelus addiderunt. Legatos qppe nōs ob ea quae deliquerāt iure agētes: nec
gladio qdē: sed ut uictimas securi pcutiūt pfectos nauū igne cōburūt: idq; quo indi-
gnius foret mulier iperabat. Itaq; Cneo Fuluio cētimalo duce late domant. Strictae
in principum colla secures legatorū manibus litauere.

BELLVM PVNICVM SECVNDVM.

Ost primū punicum bellum uix quadrienni requies ecce alterum bellum minus qui-
dem spacio: nec. n. amplius q. xviii. annos habet: sed adeo cladium atrocitate terribi-
lius: ut si quis conferat damna utriusq; populū: similior uicto sit populus q uicit. Aut
pudebat nobile populū ablatū mare: raptae insulae: dare tributa: quae iubere cōsueue-
rat. Hinc in ultionē puer Hānibal ad arā patri iurauerat: nec re morabat. Igit i causa
belli Saguntus delata est hispaniae ciuitas: & opulēta: fideiq; erga romanos magnū q-

dem sed triste monumentū: q i libertate cōmuni foedere exceptā. Hānibal causas nouae motuū q-
rens: & suis & ipsoq; manibus euertit. ut italiā sibi rupto foedere aperiret. Summa foede & romanis
religio est. Itaq; ad auditū sociae ciuitatis obsidiū: memores icti cū poenis quoq; foederis: nō statī ad
arma pcurrūt: dū prius more legitimo quāri malūt interim iā nouē mēsi bus fessi fame: machinis
ferro & igne uersa denique in rabiem fide immane in foro excitant rogum: tum desuper se suosque
cū oībus opibus suis ferro & igne corrūpunt. Huius tantae cladis auctor Hannibal poscit: tergiuer-
santibus poenis dux legatiōis: quae iqt mora est? Fabius. In hoc ego sinu bellū afferro: & pacē: utq; eli-
gitis: utrum placet sumite: cūq; succlamatū esset: utrum uellet: daret. Bellū igitur inqt accipite: & ex-
cussio in media curia togae gremio nō sine horrore quasi plane sinu bellum ferret: effudit. Similis exi-
tus belli initio fuit. Nam quasi has i ferias sibi saguntinoe ultimae dire in illo publico parricidio icē-
dioq; mandassent: ita manibus eoz uastatōe italiae: captiuitate africae. ducum & regū. qui id gessere
bellum: exitio parētatum est. Igitur ubi semel se i hispania mouit illa grauis & luctuola punici belli
uis atq; tempestas: destinatūq; romanis iam diu fulmen saguntino igne cōflauit: statim quodā ipe-
tu rapta medias per fregit alpes: & i italiā ab illis fabulosae altitudinis niuibus uelut cālo missa de-
scēdit: ac primi quidē impetus turbo iter padum & ticinū ualido statim fragore detonuit. Tūc Sci-
pione duce fusus exercitus sauius & ipse uenisset i hostium manus imperator: nisi protectum patrē
prætextatus admodū filius ab ipsa morte rapuisset: & hic erit Scipio: q in exitū africae crescit nomen
ex malis eius habiturus. Ticino Trebia succedit: hic secūda belli pūici procella defauit Sempronio
cōsule: tunc callidissimi hostes frigidū & niualē nacti diē cū se ignibus prius oleoq; fouissent. horri-
bile dictū: hoīes a meridie & sole uenientes: nostra nos hyeme uicerūt. Trasimenus lacus tertiu flū-
mē Hānibalis iperatore Flaminio: ibi quoq; ars nouae pūicæ fraudis: qppe nebula lacus plaustribus
q; uirgultis tectus eqtū terga subito pugnatiū iuasit. Nec de diis possumus quāri: iminentē temera-
rio duci cladē pdixerat. Insidentia signis agmina & aquilae pdirae nolentes: & cōmissam aciem secu-
tus ingens terrae tremor: nisi illū horrore soli eqtū uiroq; q; discursus & mota uehementius arma fe-
cerunt. Quartū idest poene ultimū uulnus imperii cāne ignobilis apuliae uicus. sed magnitudine cla-
dis emerit: & xl. miliū cāde parua nobilitas. Ibi i exitū infelicis exercitus dux: terra: cālu: dies: tota
deniq; rege natura consensit. Siquidem nō cōtentus simulatis transfugis Hannibal: q mox terga pu-
gnatiū ceciderāt. Insup callidissimus iperator patētibus in campis obseruato loci igenio. q & soli ibi
acerrimus & plurimus puluis: & eurus ab oriente semp quasi ad constitutum: ita instruxit aciem ut
romanis aduersus hāc oīa aduersis: quasi secundū cōelū tenēs: uēro: puluere: sole: pugnaret. Itaq; duo
maximi exercitus cāsi ad hostium facie tatē: donec Hannibal diceret militi suo: parce ferro. Ducū ef-
fugit alter: Alter occisus est: dubiū uter maiore animo: paulū puduit. Varro nō desperauit: Documē-
ta cladis: cruētis aliquādiu aufidus pons de cadaueribus iussu ducis factus i terrore Vergelii: modū
duo anuloz carthaginé missi dignitasq; equestris taxata mēsurā: dubiū deinde nō erat: quin ultimū
illū diē habitura fuerit Roma: qntūq; intra diē epulari Hānibal in capitolio potuerit: si quod poenū
illū dixisse Adherbalē Bomilcaris ferūt. Hānibal quē admodū sciret uincere: sic uti uictoria fecisset.
Tum quidem illum: ut dici uulgo solet: aut fatum urbis imperaturae: aut ipsius mēs mala & aduersi
a carthagine dii in diuersum abstulerunt: cum uictoria posset uti: frui maluit. Relictaq; Roma cāpa-
niam tarentumq; peragrarē: ubi mox & ipse: & exercitus ardor elanguit: adeo ut uerum dictū sit ca-
puam Hannibali cannas fuisse. Siquidē inuictum alpibus indomitum armis: campaniae: quis crede-
ret: soles & tepentes fontibus baiæ subegerūt. Interim respirare romanus: & quasi ab inferis emerge-
re arma non erant: detracta sunt templis deerant iuuetus: in sacramentum militiae liberata seruitia:
egebant aerario: opes suas liberis senatus i medium protulit: nec præter q in bullis singulisq; anulis
erat: quicquā sibi auri reliquere: eques secutus exemplū: imitataq; equite tribus: deniq; uix iussece-
re tabulae uix scribae manus Leuiū Marcelloq; consulis cum priuatae opes in publicum deferē-
tur: quid autem in eligendis magistratibus: quae centuriarum sapiētia: cum iunioribus a senioribus
consilium de creandis consulis petiuere: quippe aduersus hostem totiens: uictorem: tā callidum

Libūnoze
sedesSecundum
bellum pu-
nicum

Saguntus

Att. nouā
belli denū-
ciationemAt ticinum
uincuntur
Ro.Iteq; ro. ui-
cuntur ad
trebiam]Trasimena
aciesCannae po-
ro. funestae

Aherbal

Capua An-
nibali
Cannae lo-
co fuit

**Cūctator
fabius**

non uirtute tantum: sed suis etiam pugnare cōsiliis oportebat. Prima redeūtis: sed ut sic dixerim re uiuiscentis imperiis spes Fabius fuit: qui nouam de Hānibale uictoriam commentus est: nō pugna re. Hinc illi cognomen nouū: & reipublicæ salutare cunctator. Hic illud ex populo: ut iperii scutū uocaretur: itaq; per samnium totum p falernos gauranosq; saltus. sic maceravit Hānibalem: ut qui frāgi uirtute nō poterat mora cōminueret. Inde claudio Marcello duce etiam congregi ausus ē cominus uenit & pepulit: & cāpania sua: & ab obsidiōe nolæ urbis excussit. Ausus & lempronio graccho duce per lucaniam sequi: & præmere terga cedentis: quāuis tunc: o pudor manu seruili pugna ret: nam hucusque tot mala compulerāt: sed libertate donati fecerant de seruitute romanos. O horribilem in tot aduersis fiduciam: o singularem animum ac spiritum populi romani tam arctis afflictisque rebus: cum de Italia sua dubitaret: ausus est tamen in diuersa respicere: cūq; hostes i iugulo p campaniam apuliamq; uolitantem mediamq; de italia africam facerent: eodem tpe & hūc sustinebat: & in siciliam: sardiniā: hispaniā: diuisa per terræ orbē arma mittebat. Sicilia mandata Marcello: nec diu restitit: tota enim insula in una urbe superata: est grande illud: & ante id tempus iūctum

Marcellus

Syracusæ

Archimedes

**Scipiois res
in hispania
gestæ**

Carthago

**Prodigiōsa
tēpestas**

**Hasdrubalis
iteritus**

**Res in africa
a scipione
gestæ**

caput syracusæ quāuis Archimedis ingenio defenderent: aliquādo gesserunt. Longe illi triplex murus: totidemq; arces: portus ille marmoreus & fons celebratus Aretusæ: nisi q; hæc haec pfluere: ut pulchritudini uictæ urbis parceretur. Sardiniam Gracchus arripuit: nihil illic gentium feritas insanogq;: nam sic uocant immanita montium pfluere: sæuitum i urbes. urbemque urbium Caralim: ut gens contumax uilisq;: mortis saltem desiderio patrii soli domaret: In hispaniam missi Cneus & Publius Scipionis spem totam pœnis eripuerant: sed insidiis punicæ fraudis oppressi rursus amiserant: Magnis quidem illi plis cum punicas opes cecidissent: sed punicæ insidiæ alteq; ferro castrametantem: alteq; cum euasisset in turrem cinctum facibus oppræsserunt. Igit in ultionem patris ac patri missus cum exercitu Scipio cui tam grande de africa nomen fata decreuerāt. Bellacricem illā uiris armisq; nobilem hispaniam illam seminarium hostilis exercitus: illam Hannibalis eruditricē: incredibile dictu: totam a pyreneis montibus in Herculis columnas: & oceanum recupauit: nescias citius an facilius q; uelociter quattuor anni fatent: q; facile uel una ciuitas probat: eodem qppe quo obsessa est die capta est: omenq; Africanæ uictoriæ fuit: q; tā facile capta est Hispania Carthago. Certum est tamē ad profligandam prouinciam maxime profecisse singularem ducis sanctitatem: quippe qui captiuos pueros puellasq; præcipuæ pulchritudinis barbaris restituerit: ne in conspectum q; dem suum passus adduci. ne quid de uirginitatis integritate deliberasse saltem uel oculis uideret. Hæc inter diuersa terræ populus romanus: nec ideo tamen Italiae uisceribus inherentem summo nere poterat Hannibalem carthaginensem. Plæraq; ad hostem defecerāt: & dux acerrimus cōtra romanos italicis quoque uiribus utebat: iam tamen cū plærisq; opidis & regionibus excusseramus Tarentinus ad nos redierat: iam & capua sedes & domus & patria altera Hānibalis tenebat: cuius ammissio tantum pœno duci dolorem dedit: ut ille totis uiribus Romam conuerteretur. O populum dignum orbis imperio: dignum omnium fauore: & administratione hominum ac deorum: compulsus ad ultimos metus ab incepto non destitit. & de sua urbe sollicitus: capuam tamen nō omisit: sed parte exercitus sub Appio cōsule relicta: parte flaccum in urbem secuta: absens simul præsensq; pugnat. Quid ergo miramur? Mouēti castra a tertio lapide Hannibali iteq; ipsos deos: deos inquā nec fateri pudebit restitisse: tanta enim ad singulos illis motus uis imbrium effusa est: tanta uentog; uiolētia coorta est: ut diuinitus hostem summoueri: nec cœlo sed ab urbis ipsius mœnibus: & capitolio ferri uideretur. Itaque fugit: & cessit: & in ultimū se italiae recepit sinum: cū urbem tantū non adortā reliquisset. Parua res dictu: sed ad magnanimitatē. P. R. probandam satis efficax: q; illis ipsis quibus obsidebant diebus: ager quem Hannibal castris insiderat: uenalis romæ fuit: hæc q; subiectus inuenit emptorem. Voluit Hānibal contra fiduciam imitari: subiecitq; argentarias urbis tibernas nec sector inuentus est. Ut scias etiam pflagia fatis fuisse: nihil actum erat tanta uirtute tanto fauore deorum. Siquidem ab hispania Hasdrubal frater Hannibalis cum exercitu nouo: nouis uiribus. noua belli mole ueniebat: Actum erat procul dubio: si uir ille se cum fratre iunxisse: sed hunc quoque castrametantē Claudius Nero cum Liuiio Salinatore debellat. Nero i ultimo italiae angulo summouebat Hannibalem: Liuius i diuersissimam partem: & in ipsas nascētis italiae fauces signa cōuerterat: tanto omni q; longissima italia solo interiacente: quo consilio: qua celeritate cōsules castra coniunxerint: inopinanterq; hostem collatis signis compresserint. neq; id fieri Hānibal senserit: difficile dictu est. Certe Hannibal re cognita: cum proiectum fratris caput ad sua castra uidisset agnosco inquit in foelicitatem carthaginis: hæc fuit illius uiri nō sine præfagio quodam fati iminētis prima confessio: iam certum erat Hannibalem etiam ipsius confessione posse uinci: sed tot rerum prosperarum fiducia plenus populus romanus magni extimabat asperrimum hostem i sua africa debellare. Duce igit Scipione in ipsam africam tota mole conuersus imitari cœpit Hannibalem: & italiae suæ clades in africa uindicare. Quas ille dii boni Hasdrubalis copias: quos Syphacis exercitus fudit quæ quantaq; utriusq; castra facibus illatis una nocte deleuit: deniq; iam nō a tertio lapide: sed ipas carthaginis portas obsidiōe quatibat: sic factum est: ut inherētē atq; incubantem italiae extorqueret Hannibalē. Nō fuit maior sub imperio romano dies q; ille: cum duo omnium & antea & postea ducū maximi ille italiae: hic hispaniæ uictor collatis cominus signis direxere aciem. Sed & colloqui

um fuit inter ipsos de legibus pacis. Steterunt diu mutua admiratione defixi: ubi de pace non conuenit: signa cecinere. Cōstat utriusque confessione nec melius instrui aciem: nec acrius potuisse pugnari: hoc Scipio de Hannibalis: Hannibal de Scipionis exercitu prædicauerunt. Sed tamē Hannibal cessit: præmiumque uictoriæ africa fuit & secutus africanam terrarum orbem.

BELLVM MACEDONICVM PRIMVM.

Post carthaginē uinci neminem puduit: secutæ sunt statim africanas gentes: macedonia: græcia: syria: cæteraque omnia quondā quasi æstu & torrente fortunæ: sic primi omnium macedones affectator quondā imperii populus. Itaque quāuis tunc Philippus regno præsi-deret: romani tamē dimicare sibi cū rege Alexādro uidebāt. Macedonicū bellum nomine amplius quā spectatione gentis fuit. Causa cœpit a foedere Philippi: quo rex iam pridem dominantem in italia Hannibalem sibi sociauerat: postea creuit implorantibus athenis auxilium contra regis iniurias: cum ille ultra ius uictoriæ in templis aras: & sepulchra ipsa sæuaret. Placuit senatui opem tantis ferre supplicibus: quippe iam gentium reges duces: populi: nationes: præsidia sibi ab hac urbe petebant. primo igitur Liuius consulē populus romanus Ionium mare ingressus tota græciæ littora ueluti triumphanti classe pagrauit spolia quippe siciliæ: hispaniæ: sardinia: africa præferebat. Et manifestam uictoriam nata in prætoris puppe laurus pollicebat. Aderat sponte in auxilium Attalus rex pergamorum. Aderant Rodii nauticus populus: quibus a mari consul: a terris omnia equis uirisque quærebatur: bis uictus rex: bis fugatus bis exutus castris. cum tamen nihil terribilius macedonibus fuit ipso uulnerum aspectu: quæ non spiculis neque sagittis: nec ullo græculo ferro: sed ingentibus pilis: nec minoribus adacta gladii ultra mortē patebant. Enimvero Flamio duce iuios athenas chaonum montes. Indūque anem per abrupta uadentē: & ipsa Macedonia claustra penetrauimus. itroisse uictoriæ fuit: Nam postea nunquam ausus congregi rex ad tumulos: quos cynocephalus uocat: uno ac ne hoc quidem iusto prælio opprimere: & illi quidem consul pacem dedit regnumque concessit: mox nequid esset hostile thebas & Euboeam & grassantē sub Nabide suo lacedæmona cōpescuit. Græciæ uero ueterem statum reddidit: ut legibus uiueret suis & auita libertate frueretur. Quæ gaudia quæ uociferationes fuerunt: Cum hoc forte Nemeæ in theatro quinquennialibus ludis a præcone caneretur: quo certauere plausu: quid florum in consulē profuderunt: & iterum iterumque præconem repetere illam uocem iubebat: qua libertas athenarum pronuntiabatur: nec aliter illa consulari sententiæ: quæ modulatissimo aliquo tibiæ aut fidiū cantu fruebatur.

BELLVM SYRIACVM REGIS ANTIOCHI.

Macedoniam statim & regē Philippum Antiochus excepit quodā casu quasi industria sic a gubernante fortuna: ut quemadmodum ab africa in europam: sic ab europa in asiam uultro se suggerentibus causis imperium procederet: & cum terrarum orbem litu: ipse ordo uictoriarum nauigaret. Non aliud formidolosius fama bellum fuit: quippe cum persas & orientem Xersem atque Dariū cogitarent: quādo perfossi inuii montes: quando uelis operum mare nunciaret: ut hoc cælestes minæ territabant cum humore continuo cumanus Apollo sudaret: sed hic fauentis asiæ suæ numinis timor erat. sed nec sane uiris opibus armisque quæ copiosius syria. sed in manibus tam ignaui regis inciderat: ut nihil fuerit in Antiocho speciosius: quā quod a romanis uictus est. Impulere regē in id bellum illinc Thoasetholiæ princeps: in honoratam apud romanos quærens aduersus macedonas militiæ suæ societate: hinc Hannibal qui in Africa uictus profugus: & pacis impaciens hostem populo romano toto orbe quærebat: & quod illud fuisset periculum: si se consiliis eius rex tradidisset: si asiæ uiribus usus fuisset miser Hannibal: Sed rex suis opibus & nomine regio fretus satis habuit bellum mouere Europa iam dubio procul iure ad romanos pertinebat. Hic lysimachiam urbem in littore tracio positam a maioribus suis Antiochus ut hereditario iure repetebat. Hoc uelut sydere asiatici belli mota tempestas & maximus regum conuentus fortiter indixisse bellum cū ingenti strepitu ac tumultu mouisset ex asia Occupatis statim insulis græcisque littoribus otia & luxuria tamē uictor agitabat. Euboeam insulam continenti adherentē tenui freto recipro cantibus aq̄ Euripus abscondit. Hic ille positus aureis sericisque tentoriis sub ipso freti murmure cum iter flueta tibiis fidibusque cōcineret collatis undique quis per hyemem rosas: ne cū aliquo ducū genere age re uideret uirginū puerorumque delectus habebat. Talē ergo regē iam sua luxuria debellatū populus romanus Acilio glabrione consule in insula aggressus ipso statim aduentu sui initio coegit ab insula fugere. Tam præcipitē apud thermopylas assecutus locū. ccc. laconū speciosa cæde memorandū: ne ibi quæ fiducia loci resistētē mari ac terra cedere coegit. Statim & euestigio itur in syriam: classis regia Polixēdi Hannibalicque commissa. Nam rex præliū nec spectare poterat. Igitur duce Eminio regillo a remigantibus rodiiis tota lacerat. Ne sibi placeant Athenæ in Antiocho uicinus Xersem in Emilio Alcibiadē æquauimus ephesiis Salamina pensauimus. Consule Scipione cui frater ille modo uictor carthaginis africanus uoluntaria legatione aderat: debellari regē placet: & iam toto cesserat mari: sed nos imus ulterius meandrum ad anem: montesque sypilū castra ponunt: hic rex incredibile dictu: quibus auxiliis quibus copiis confederat: trecenta milia peditum: equum falcatorumque curruum non minor numerus: elephantis ad hoc imensæ magnitudinis auro purpura argēto & suo ebore fulgentibus aciem utriusque uallauerat: sed hæc omnia præpedita magnitudine sua ad hoc imbrem: qui subito superfusus mira felicitate persicos arcus corrupe-

Hannibal in africa uincitur

Origo macedonici belli

Plutarchus adsum amnem ipsum uocat Liuius Aoum

Redditur libertas græciæ

Orientis opes

Antiochus

Thermopyle

Vide ne themistole sit legendum non alcibiadem

rat: primum trepidatio: mox fuga: de hinc triumphus fuerunt. Victo & supplici pacē atq; partem regni dari placuit: eo libentius: q; tam facile cessisset.

BELLVM ETHOLICVM.

Fulvius nobilior

Yriaco bello successit: ut debebat: etholicū. uicto quippe romanus Antiocho faces asiatici belli persequabatur: ergo Fulvius nobiliori mandata ultio est. Hic protinus caput gentis ambraciam regiam pyrri machinis quatit secuta deditio. Aderant etholog; præcibus attici: Rodii & memineras auxiliū: sic placuit ignoscere. serpit tamē latius ī proximos bellum omnemq; late Cephaloniam: zacynton: & quicquid insularum in eo mari iter ce raunios montes iugumq; maleum etholici belli accessio fuerunt.

BELLVM HISTORICVM.

Appius pulcher

Istri sequuntur etholos: quippe bellantes eos nuper adiuuerant: & initia pugnae prospera hosti fuerunt: eademq; exitii causa. Nam cum Cnei Manlii castra cœpissent opimæque incubarent: epulantes: ac ludibundos plærosq; aut ubi essent præ poculis nescientes: Appius pulcher inuadit: sic cum sanguine & spiritu male partam reuomere uictoriam. Ipse rex apulo æquo impositus: cum subinde crapula: & capitis errore lapsaret: captum sese uix & ægre postquam experrectus est didicit.

BELLVM GALLOGRAECVM.

Gallogræci unde

Allogræciam quoq; syriatici belli ruina conuoluit: fuerant inrer auxilia regis Antiochi: an fuisset cupidus triumphus Manlius: an eos uisos simulauerit dubium certe: negatus ē uictori triumphus: quia causam belli non approbavit senatus. Cæterum gens gallogræcorum sicut ipsum nomen inditio est: mixta & adulterata est: reliquæ gallorum quibus etiam Breno duce uastauerant græciam: mox orientem secuti in media asiæ parte etiā sedere. Itaq; ut frugum semina mutato solo degenerant: sic illa genuina feritas eor; asiatica amoenitate mollica est. Duobus itaq; plius fusi fugatiq; sunt: quis sub aduentu hostis relictis sedibus: ī altissimos se montes recepisset. solo stogio: & tectosagiam infederat. utrinq; fundis sagittisq;

Atq; mulieris pudicitia exemplum

acti imperpetuam se pacem dederunt. Sed alligati miraculo quodam fuere cū cathenas moribus & ore tētasset: cū offocandas iuicem fauces prebuissent. Nam orgiagontis regis uxor a centuriōe stuprā passa: mēorabili exēplo custodiam euasit. Reuulsūq; militis caput ad maritum suum rettulit.

BELLVM MACEDONICVM SECVNDVM.

Atq; per se desperatio

Um alia aliaq; gentes syriaci belli sequuntur ruinam: macedonia se rursus erexit. fortissimum populum memoria & recordatio suæ nobilitatis agitabat: & successerat philippo filius Perse: q; semel in perpetuum uictam esse macedoniam nō putabat ex gentis dignitate. multo uehementius sub hoc macedones q; sub patre consurgunt quippe thraces in uires suas traxerāt. Atq; ita industria macedonū: uiribus thracū: disciplinā macedonicā temptauerunt. Accessit his cōsiliū ducis: q; sitū regionū suar; sūmo speculatus hemo: positus p

Perse capitur

abruta castris: ita macedoniā suā armis: ferroq; ualluerat: ut nō reliquisset aditum nisi a cœlo uenturis hostibus uideret. Nā Marcio philippo consule: eā prouinciā ingressus populus romanus exploratis diligenter accessibus palustrē paludē: p; acerbos dubiosq; tumulos: illa quæ uolucris quoq; uidebatur inuia accessit: regemq; securæ & nihil tale metuentem subita belli eruptione terruit. cuius tanta trepidatio fuit: ut pecuniam omnem in mare iusserit mergi ne periret: classem cremari: ne incendere tur. Paulo consule cum maiora & crebra essent imposita præsidia: per alias uias macedonia depressa est: Sūma qdē arte & industria ducis: cū alias minatus: alias irrepisset cuius aduentus ipse eo terribilis regi fuit: ut interesse non auderet: sed gerenda ducibus bella mādauerit. Absens ergo uictus fugit in maria: insulamq; samothracem: fretus celebri regione: quasi tēpla & aræ possent defendere: quem nec montes sui nec arma potuissent. Nemo regū diutius ammissæ fortunæ conscientia retinuit. sup

Dionysii id accidisse ait latino bello

plex cum scriberet ad imperatorem: ab illo quo confugerat tēplo: nomenq; epistolæ notaret suū: regē addidit. Sed nec reuerentior captæ maiestatis alius paulo fuit. cū ī cōspectu uēisset hostis ī templū recepit: & in conuiuio adhibuit: liberosq; admonuit suos: ut fortunam cui tantū liceret reuererent. Inter pulcherrimos hūc quoq; populus romanus de macedonia duxit atq; uidit triūphū: q; ppe cuius spectaculo triduū impleuerit. Prima die signa tabulasq;. Sequens arma pecunias trāsuexit. Tertius captiuos ipsumq; regē attonitū adhuc tanq; iubito malo stupētem. Sed multo prius gaudiū uictoriæ populus romanus quā epistolis uictoris perceperat. Quippe eodem die quo uictus est perse ī macedonia: romæ cognitum est. Duo iuuenes candidis equis apud iuturnæ lacum puluerem cruorem ab luebant. Hūi nunciauere. Castorem & pollucem fuisse creditum uulgo quod gemini fuissent: iter fuisse bello: q; sanguine maderent: a macedonia uenire: q; adhuc anhelarent.

BELLVM ILLYRICVM.

Acedonici belli contagio traxit illyricos. ipsi quidem ut romanum a tergo distringerēt: a Perse rege conducti pecunia militauerunt: sine mora ab Antio præto re subiguntur. Loscor dam caput gentis delesse suffecit. Statim secuta deditio est deniq; hoc bellum ante finitū est q; geri Romæ nunciaretur.

BELLVM MACEDONICVM TERTIVM.

Vadam fato: quasi ita conuenisset inter pœnos & macedonas: ut tertio quoq; uiceretur. Eodem tempore utriq; arma mouere. Sed prior iugum excutit macedo: aliquanto q̄ ante grauior: dum contemnitur. Causa belli prope erubescenda: quippe regnum pariter & bellum uir ultimæ fortis Andrisus inuaserat: dubium liber an seruus: mercenarius certe: sed quia uulgo Philippus & similitudine pseudo Philippus uocabatur: regiam formâ: regium nomen: animo quoq; regio impleuit. Igitur dum hæc ipsa contemnit populus manus Iuuentio prætoris contentus: uirum non macedonicis modo sed thraciæ quoq; auxiliis ignibus ualidum temere tentauit. Inuictus quoq; non a ueris regibus: sed ab illo imaginario & scenico rege superatus. Sed consule Metello: amissum cum legione prætorem plenissime ultus est. Nam & macedoniam seruitute multauit: & ducem belli deditum ab eo: ad quem confugerat thraciæ Regulo: in urbem in cathenis reduxit. Hoc quoq; illi in malis suis indulgente fortuna: ut de eo populus romanus quasi de rege uero triumphauit.

BELLVM PVNICVM TERTIVM.

Ertium cum africa bellum & tempore exiguum fuit. nam quadriennio patratum est: & in comparatione priorum: minimum labore: non enim tam cum uiris: q̄ cum ipsa urbe pugnatum est. sed plane maximo euentu: quippe tandem Carthago finita est. Atq; si quis trium temporum momenta consideret: primo commissum est bellum: profligatum secundo: tertio uero confectum est. Sed huius causa belli: q̄ contra foederis legem aduersus numidas quidem semel parasset classem & exercitum. frequēs autem malinissē fines territabat. sed huic bono foctocq; regi fauebatur: cum bellum sederet: de belli fine tractatum est. Cato inexpiabili odio delendam esse Carthaginem: & cum de alio consuleretur: pronūciabat Scipio nasica seruandam. ne metu ablato emulæ urbis: luxuriari foelicitas urbis inciperet. Mediū senatus elegit: ut urbs tantum loco moueretur: nihil enim speciosius uidebatur: q̄ esse Carthaginem: quæ non timeretur. Igitur Manilio Censorinoq; consulibus populus romanus aggressus Carthaginem spe pacis iniecta: traditam a uolentibus classem sub ipso ore urbis incendit. Tum euocatis principibus: si salui esse uellent ut migrarent finibus imperatum. quod pro rei atrocitate adeo mouit iras: ut extrema mallent. Comploratum igitur publicæ statim & pari uoce clamatum est ad arma: seditq; sententia quoquo modo rebellandum: non quia spes ulla iam superesset: sed quia patriam suam mallent hostium q̄ suis manibus euerri. Qui rebellantium fuerit furor: uel hinc intelligi potest: q̄ in usum noue classis recta domusq; resciderunt: & in armorum officinis aurum & argētū p̄ ære ferroq; cōflatū ē. in tormentoq; uincula matronæ crines suos contulerunt. Mancino deinde consule terra mariq; freuebat obsidio: operis portus nudatus: & primus & sequens iam murus: cū tantū Byrsa: quod nomen arci fuit: quasi altera ciuitas resistebat. Quāuis profligato urbis excidio: tamē fatale Aphricæ nomē Scipionū uidebatur. Igitur in alium Scipionem conuersa respublica finem belli reposcebat. Hūc paulo macedonico procreatū: Africani illius magni filius in decus gentis assumpserat. Hoc scilicet fato: ut quā urbem cōcusserat auus nepos euerteret. Sed quam maxime mortiferi esse morsus solēt morientium bestiarum: sic plus negotii fuit cum semiruta ciuitate Carthagine: quam integra. Compulsis in unam arcem hostibus: portum quoq; maris romanus obsederat. Illi alterum ibi portū ab alia urbis parte foderunt: nec ut fugerēt: sed quia nemo illos nec euadere posse credebat. Inde quasi enata subito classis erupit. tum interim iam diebus iam noctibus noua aliqua moles: noua machina: noua p̄ditorū hominum manus: q̄si ex obruto incendio subita de cineribus flamma prodibat. Deploratis nouissime rebus. xl. se milia uiroq; dediderunt. Quod minus credas duce Hasdrubale. q̄to fortius scemina & uxor ducis quæ compræhensis duobus liberis a culmine se domus in medium misit incēdium imitata reginam quæ carthaginem condidit. quāta urbs deleta sit: ut de cæteris taceam: uel ignium mora p̄bari p̄t. q̄ppe p̄ cōtinuos decē & septē dies uix potuit incēdiū extigui: q̄ domibus ac tēplis suis sponte hostes imiserant: ut q̄tenus urbs eripi rōanis nō poterat triumphis arderet.

BELLVM ACHAICVM.

Vasi sæculum illud euerisionibus urbium curreret: ita carthaginis ruinam statim Corynthos excepit: achaicæ caput: græciæ decus: inter duo maria Ionium & Aegeum quasi spectaculo exposita hæc facinus indignum ante oppressa est q̄ in numero certorum hostiū referretur. Critholus causa belli: qui libertate a romanis data: aduersus ipsos usus est. Legatos romanos dubium an & manu: certe oratione uiolauit. Igitur Metello ordinanti: cui tum maxime macedoniæ mandata est ultio & huic achaicum bellum: ad primā Critholai manū metellus cōsul p̄ patētis helide cāpos toto cecidit alpheo: & uno prælio peractum erat bellum: iam & urbem ipsam terreat obsidio. Sed fata rerum: cum Metellus dimicasset ad uictoriā Mumius uēit. Hic alterius ducis dignitate exercitum sub ipsis līthmi faucibus fudit: geminosq; portus sanguine infecit: tamen ab incolis deserta ciuitas direpta primum. deinde tuba precinente deleta est. Quid signoz;? quid uestiū? quidue tabulaz; raptū: incensum: atq; p̄iectū ē? Quātas opes & abstulerit & cremauerit hinc scias: q̄ q̄cqd corinthi æris toto orbe laudatur. incendio superuisse cōperimus. Nam & æris notam præciosiorē ipsa opulentissimæ urbis fecit iniuria: quia incendio perustis

plurimis statuis atq; simulachris: æris: auri: argentiq; uenæ in commune fluxere.

RES IN HISPANIA GESTAE.

T carthaginē corinthos: ita corynthū Numātia secuta est: nec deinde toto orbe quamq; tātū in aris fuit. Post illa duo clarissima urbium incendia lata atq; passim: nec puices: sed simul pariter: quasi unū undiq; bellum fuit: prorsus utile: quasi agitantibus uētis diffudisse quædam belli incendia toto orbe uideret. Hispāiæ nūq; aius fuit aduersus nos uniuersæ cōsurgere: nunq; cōferre vires suas libuit: neq; aut īperare: aut libertatē tueri suā publicæ: alioqn ita undiq; mari pyreneoq; uallata est: ut ingenio sytus nec adiri qdē potuerit.

Sed antea a romanis obfessa ē: q̄ seipsa cognosceret: & sola oīum puinciæ vires suas: postquā uicta est itellexit. In hac ppe ducetos p̄ ānos dimicatū ē a primis scipiōibus in primū Cæsare Augustū. Nō cōtinue nec coherēter sed put lacefferāt. Nec cū hispanis initio: sed cū penis in hispania. Inde contā

Gn. & P. scipiones

gio & series causaq; belloq;: priā p̄ pyreneū iugū signa romana Publius & Cne. Scipiones itulerunt: præliisq; ingētibus Hannonē & Hasdrubalē fratres Hānibalis ceciderūt. raptaq; erat īpetu hispāia: nisi fortissimi uiri in ipsa sua uictoria oppressi punica fraude cecidissent: terra mariq; uictores. Igif q̄si nouā itegrāq; puinciā ultor patri & patruī Scipio ille mox africanus inuasit. Itq; statū capta carthagine & aliis urbibus non cōtētus pœnos expulisse stipēdiariā nobis puinciā fecit. Oēm citra ultraq; hibegz subiecit īperio. primus romanogz ducū uictor ad gades & oceani orā puenit. plus etiā prouit

Scipiōis gesta in hispania

ciam retinere: q̄ facere. Itaq; p̄ partes iam huc iam illuc missi duces: qui ferocissimas: & ad id temporis iberas gentes ideo īpacientes iugū: multo labore nec incruentis certaminibus seruire docuerunt.

Ato ille Cēsforinus Celtiberos idest robur hispāiæ aliquot præliis fregit. Gracchus pater ille Gracchogz eosdem. c. & .l. urbiū euerfioe multauit. Metellus ille q̄ ex macedonia cognomē meruerat: & celtibericus fieri: cū & cōtrebiā memorabili cepisset exemplo: & uer sobrigis maiori gloria pepercit. Lucullus turdullos: atq; uaceos: de qbus Scipio ille postero singulari certamine cū a rege fuisset prouocatus opima retulerat. Decius Brutus ali

Bruti res in hispania gesta

quādo latius calecos lusitanoq;: omnis galatiæ populus: formidatumq; militibus flumē obliuionis: peragratoq; uictor oceani littore: non prius signa conuertit: q̄ cadentem in maria solem obrutumq; aquis ignem non sine quodam sacrilegii metu: & horrore dephendit. Sed tota certaminum moles cū lusitanis fuit: & nūmātinis: nec in merito: q̄ppe solis gentium duces cōtigerūt: fuisset & cū oībus celuberis nisi dux illius motus initio belli oppressus esset. Sed summus uir astutus & audatiæ si recessisset Salondicus: q̄ hastā argenteā quotiēs uelut cælo missam uaticinanti similis oīum in se mentes conuerterat. Sed cū pari temeritate sub nocte castra consulis adisset: iuxta territoriū ip

Salondicus Viriatus

sum pilo uigilis exceptus est. Cæterū lusitanos Viriatus erexit: uir caliditatis accerrimæ q̄ ex uenatore latro: ex latrone subito dux: atq; īperator & si fortuna cessisset hispaniæ: Romulus non cōtētus libertatē suogz defendere per. xiiii. ānos omnia citra ultraq; hybegz & tagū igni ferroq; populatus castra etiā p̄torioq; & præfidiū aggressus: Claudiū unimanū pœne ad internitionē exercitus cecidisset.

Pompilius

Insignia trabeis & falcibus nostris: quæ cæperant: ī montibus suis trophoea fixisset. Tādē etiā Fabius maximus cōsul oppresserat: sed a successore Pōpilio uiolata uictoria ē: q̄ppe q̄ cōficiēdæ rei cupidus: fractū ducē: & extrema deditiōis agitātē: p̄ fraudē & insidias: & domesticos pcussores: aggressus hanc hosti gloriam dedit: ut uideretur aliter uinci non potuisse.

BELLVM NUMANTINVM.

Vmantia quantum Carthaginis: Capuæ: corinthi: opibus inferior: ita uirtutis nomine & honore par omnibus: sūmūq; si uiros æstimes hispaniæ decus: q̄ppe q̄ sine muro: sine turribus: modice ædito in tumulo apud situata quattuor milibus celtiberogz .xxxx. ī exercitū per ānos. xiiii. sola substinuit. Nec substinuit modo: sed sæuius aliquanto pertulit: pudentis fœderibus affecit. Nouissime cum iniunctam esse cōstaret: opus quoq; eo fuit: q̄ carthaginē euerterat. Nō temere: si fateri licet ullius causa belli iustior: legi denses socios

Numantinorum successus

& cōsanguineos: romanogz manibus elapsos exceperāt: habita p̄ eis depræcatio nihil ualuit: cum se ab omni belloq; contagione reouerent: in legitimi fœderis præcium iussū arma deponere. hoc sic a barbaris: acceptum quasi manus absunderentur. Itaq; statim Megara uictō fortissimo duce: arma cōuersi. Pompeium prælio aggressi: fœdus tamē maluerunt cum debellare potuissent: hostiliū deinde Mancinum: hunc quoq; assiduis cædibus ita subegerunt: ut ne oculos quidem aut uocem numantini uiri quisquam sustineret: tamē cum hoc quoq; fœdus maluere contenti armorum manubiis: cum ad internitionē seruire potuisset. Sed non minus numantini q̄ caudini illius fœderis flagrās ignominia: ac pudore populus romanus. Dedecus quidē præsentis flagitii: deditiōe Mancini expiauit. Cæterum duce scipione carthaginis icēdiis ad excidia urbium imbuto: tandem etiam in ultionem excādui: sed tunc acrius in castris in campo nostro cum milite: q̄ cū numantino p̄liandū fuit: q̄ppe assiduis & iniustis & seruilibus maxime operibus attriti: ferre plenius uallum: q̄ arma nescirent: luto īgnari: q̄ sanguine nollent: iubebantur ad hoc scorta: & calones sarcinæ nisi ad usum necessariæ amputant: tāti esse exercitū. quāti imperatorē: uere proditū est. Sic redacto in disciplinā milite cōmissa acies: quoq; nemo uisurū se unq; sperauerat: factum est: ut fugiētes numantinos q̄ quā uideret. Dedere etiā sese uolebant: si toleranda uiris imperarent. Sed cum Scipio uerā uellet & sine exceptione uictō

Mancinus deditur

riā:eo necessario eōpulsū:primū ut destinata morte in praeliū ruerent cū sese prius æpulis quasi ife
riis impleuissent:carnis semicrudæ & cæliæ:sic uocāt indigenæ ex frumento potionē.Intellecū ab
iperatore consiliū:itaq; nō est permīssa pugna morituris.Cū fossa atq; lorica:quattuor castris circū
datos famæ præmeret ab duce orantes proeliū.ut tanquā uiros occideret:sed ubi nō ipetrabāt:pla
cuit eruptio:sic cōserta manu plurimi occisi:& cū urgeret fames aliquātisper ide uixere.Nouissime
consiliū fugæ sedit:sed hoc quoq; ruptis equoq; cingulis uxores ademere summo scelere p amorē.
Itaq; ēt exitu deplorato in ultimā rabiem furorēq; cōuersi:postremo mori hoc genere destinarūt.
Duces suos:seq; patriāq; ferro:& ueneno:subiectoq; undiq; igne peremerūt.Mactæ esse fortissimā
& meo iudicio beatissimā in ipis malis ciuitatē asseruit cū fide socios:populū orbis terræ uiribus
fultū:sua manu:ætate tā longa sustinuit.Nouissimæ maximo duce oppressa ciuitas:nullū de se gau
diū hosti reliquit.Vnus enī uir numātinus nō fuit:qui in cathenis duceref præda ut de pauperibus
nulla:arma cremauerunt:triumphus fuit tantum de nomine.

Actenus populus romanus pulcher:egregius:pious:sanctus:atq; magnificus.reliqua sæcu
li ut grādia æque: ita uel magis turbida:& foeda crescentibus cū ipsa magnitudine impe
rii uitūis:adeo ut siquis hanc tertiam eius ætatem transmarinam quā ducentoꝝ annoꝝ
fecimus diuidat:centum hos priores:quibus africanam:macedoniam:siciliam:hispaniam domuit:au
reos sicut poetæ canunt:iure meritoq; fateatur.Centum sequentes ferreos plane & cruētos & siqd
immanius.Quippe q iugurtinis:cymbricis:mithrydaticis:parthicus bellis gallicis: atq; germanicis
quibus cælum ipsum gloria ascendit.Græcanas:drusianasq; cædes:ad hæc seruilis bella miscuerūt:
& ne quid turpitudini desit:gladiatoria denique: in se conuersis marianis atque syllanis:nouissimæ
Pompei & Cæsaris manibus quasi per rabiem & furorem & nephas semetipse lacerauit:quæ si iuo
luta inter se sunt omnia atq; cōfusa:tamē quo melius appareant simul & ne scælera uirtutibus ob
streant:separatim proferentur:priusq; cæpimus iusta illa memorabimus:ut & pia cū exteris genti
bus bella magnitudo crescentis indies imperii appareat:tum ad illa ciuium scælera:turpesq; & im
pias pugnas reuertemur.

BELLVM ASIATICVM.

lecta ad occasum hispania:populus romanus ad orientē pacem agebat:nec pacem modo:
sed inusitata & incognita quadam foelicitate relicta regiis hæreditatibus opes & tota in
simul regna ueniebant.

Talus rex pergamenorum regis Eumenis filius socii quōdam commilitonisq; nostri te
stamentum reliquit:populus romanus bonorum meorum hæres esto in bonis regis hæc
fuerunt.adita igitur hæreditate prouinciam populus Romanus non quidem bello:nec
armis:sed q; est æquius testamēti iure retinebat:sed hanc difficile dictu est utrū facilius
ammiserit populus Romanus:an recuperauerit.Aristonicus regi sāguinis ferox iuuenis
urbes regibus parere consuetas:partim facile sollicitat:paucas resistentes Mindum Samō Colopho
nem ui recepit.Crassi quoq; prætoris cædit exercitum:ipsum quoq; cœpit.Sed ille memor & fami
liæ:& Romani nominis custodem sui barbarum uirgula excecā:in exitium sui quod uolebat:ita cō
citat.Mox a perpenna domitus:& captus:& per deditiōē in uinculis habitus.Aquilius asiarici bel
li reliquias confecit mixtis (nephas)ueneno fontibus ad deditiōē quarūdā urbiū:quæ res ut ma
turā:ita infamē fecit uictoriam,quippe cum cōtra fas deū moresq; maiōꝝ medicaminibus impuris
in id tempus sacrosancta romana arma uiolasset.

L. FLORI EPITHOMATIS LIBER TERTIVS INCIPIT.

Ec ad orientem:sed nō ad meridionalē plagā eadē quies.Quis speraret post Car
thaginem:aliquod in africa bellum?Atqui non leuiter se numidia cōcussit:& fu
it i lugurta quod post Hannibalem timeretur,quippe rex callidissimus populū
romanum armis inclytū & inuictum opibus aggressus est:& citra spem omniū
fortuna cessit:ut rex fraudæ præcipuus:fraudæ caperetur.Hic auo Masinissa &
Micypsa patre per adoptionem:cū interficere fratres statuisset agitatus regni cu
piditate:nec illos magisq; senatū populū romanū:quoq; in fide & clientela
regnum erat:metueret:primum scelus mandat isidiis potitusq; Hiēpsalis capite:cum se in Adherba
lem conuertisset:isq; romam profugisset:missa per legatos pecunia traxit in sententiā suam senatū
& hæc fuit de nobis eius prima uictoria.Missos deinde qui regnum inter illum Adherbalēq; diui
derent:similiter aggressus:cū in scauro ipsos romani imperii mores expugnasset:inchoatū nephas
perfecit audacius:sed diu non latent scælera:corruptæ nephas legationis erupit:placuitq; bello pse
qui parricidam.primus in numidā Calpurnius bestia consul immittitur.Sed rex præmonitus for
tius aduersus romanos aurum esse:q; ferre:pacem emit.Cuius flagitii reus cū interueniente publi
ca fide a senatu accersiref:pari audacia & uenit:& competitorem imperii Masinissæ:Masinissam
immissio percussore cōfecit.Hæc altera contra regem fuit causa bellandi.Igitur sequens ultio man
datur Albino.Sed huius quoq;(proh dedecus)ita corripit exercitū:ut uolūtaria nostroe fuga uin
ceret numida castrisq; potiref:adito etiā turpi foedere.in precium salutis:quē quod prius emerat
dimisit exercitum.Eodem tempore in ultionem non tam iperū romani;q; pudoris Metellus assur
git:qui callidissime hostem:nunc præcibus:nunc minis:iam quasi simulata uera fuga eludentē arti

Cælia

Numanti
norum exi
tusRecentior
rerum Ro
manarum
status

Aristonicus

Iugurtinū
bellamIugurtiæ
successus

Theaurus
regis iugur
thi diripit

Iugurta ca-
pitur

Domitius
enobarbus
Fabius ma-
ximus

Vnde cym-
bri

Syllanus
Manilius a
cymbris ui-
cti

Cepio

Theutones

Att. stragē
Qua cym-
bri etiam i
Italiam de-
scendentur
Venetiā
laus
ubi marius
cum cym-
bris confle-
xit

bus suis aggressus est. Agrorū atq; uicorū populatiōe cōtentus in ipsa numidiā capita impetū fecit: & zimā qdē frustra diu uoluit. Cæterū thalā graue armis thesauroq; regis diripuit. Tūc urbibus exu-
tū regē et finiu suoz regniq; fugitiuū per mauros: atq; getuliā sequebat. Postremo marius auctis
admodū copiis cū pro obscuritate generis sui capite censos sacramento adegisset: iā fufū & lautū re-
gem adortus: nō facilius tamen uicit q̄ si integre & recentē. Hic & urbē Herculi conditā capsā i me-
dia africa sitā: anguib; athenisq; uallatā mira quadā scelicitate superauit: & saxeō inditā mōti mu-
lutā urbē p ligurē aditu arduo inaccessoz penetravit. Mox nō ipsū mō: sed Bocchū mauritanīæ re-
gē iure sāguinis numidiā uindicatē: apud opidū Cirthā grauer cecidit. Qui ubi diffusus rebus suis
alienæ cladis accessio fieri timet. p̄ciū foederis atq; amicitīæ regē facit: Sic fraudulētissimus regum
fraude soceri sui in isidias deductus est & Syllæ in manū traditus tandēq; opertū cathenis Iugurtā
i triūpho populus romanus aspexit: sed ille quoq; quāuis uictus & uictus uidit urbē: quā uenale: &
quādoq; piturā: si hūisset emptorē. frustra cecinerat: tamē ut uenalis fuisset: habuit emptorē: & cū
ille nō euaserit: certū erit eā nō esse piturā.

BELLVM ALLOBROGICVM

It ad meridiē populus romanus: multo atrocius & multipliciter: & magis a septen-
trione seuientē nihil hac plaga infestius: atrox cœlum peruicaci ingenio. Omni igif
tractu uiolentus hostis a dextris: atq; leuis: & medio septetrionis erupit prima trāsal-
pes arma nostra sensere Saly quū de icursionibus eoz fidissima atq; amicitissima ci-
uitas Massilia quæreret. Allobroges deinde Aūreni: cum aduersus os similis eduoz
querelæ opem & auxiliū nostrum flagitarent: uariuzq; uictoriæ testis yfara & uinde-
licus amnis: & impiger fluminum Rhodanus maximus: barbaris terror elephantū suere immanitati
gentium pares. Nihil tam conspicuum in triumpho q̄ rex ipse bis uisus discoloribus in armis: argē-
reozq; carpēto: qualis pugnauerat utriusq; uictoriæ: q̄ quantūq; gaudium fuerat: uel hinc extimari
potest q̄ & Domitius Enobarbus & Fabius maximus ipsi quibus dimicauerant locis saxeas erexe-
re turres & desuper exornata armis hostilibus trophea fixere. Cū hic mos inusitatus fuerit nostris.
Nūq̄. n. populus romanus hostibus domitis uictoriā suā exprobaui.

BELLVM CYMBRICVM THEVTHONICVM AC TIGVRINVM

Ymbri: theutōi: atq; tigurini ab extremis galliæ pfugi: cū terras eoz inūdasset ocea-
nus: nouas sedes toto orbe quærebāt: exclusisq; ex galliā: & hispaniā: cū in Italiam re-
migrarēt: miserunt legatos in castra Syllani: inde ad senatū petentes ut martius po-
pulus aliquid sibi terræ daret: quasi stipendiū: cæterū ut uellet manibus atq; armis
suis uteretur. Sed quas daret terras populus romanus a grariis legibus intra se dimi-
caturus: Repulsi igif quod nequiuerāt præcibus: armis petere constituunt. Sed nec
primum impetū barbaroz Syllanus: nec secundum Manilius nec tertium Cepio sustinere potue-
runt. Omnes fugati: exuri castris actum erat nisi Marius illo sæculo cōtigisset. Ille quoq; non ausus
cōgredi statim militē tenuit in castris: donec inuisita illa rabies & impetus quē pro uirtute barbari ha-
bēt cōsenesceret: recesseret igitur increpantes: & tanta erat capiēdæ urbis fiducia: consulentes si qd
ad uxores suas mandarēt. Nec segnius: q̄ minati fuerāt tripartito agmine per alpes idest claustra ita-
liæ ferebantur Marius: mira statim uelocitate occu patis cōpendiis præuenit hostē. Prioresq; Theu-
tonas sub ipsis alpiū radicibus assecutus in locū quē aquas sextias uocant: qua fide numinum
proelio opressit: Vallem fluuiūq; hostes tenebant: nostris aquaz nulla copia: consulto ne id egerit.
Imperator an errorē in consilium uerterit dubiū. Certe necessitate acta uirtus causa uictoriæ fuit.
Nam flagitante aquā exercitu. uiri inquit estis: en illic habetis. Itaq; tanto ardore pugnatū est: eazq;
cædes hostiū fuit: ut uictor Romanus de cruento flumine non plus aquæ biberit: q̄ sanguinis. Bar-
barorum certe rex ipse Theutobochus quaternos senosq; æquos transilire solitus. uix unum: cum
fugeret ascendit: pximozq; in saltu comprehensus: insignæ spectaculū fuit. quippe uir proceritatis exi-
miæ super trophea ipsa eminebat. Sublatis funditus theutonis: in cymbros conuertit. Hic iā qs
crederet per hyemem: quæ altius alpes leuat: tridentinis iugis in italiam puolati ruina descenderāt
athesim flumen non ponte: nec nauibus: sed quodam stoliditate barbarica: primum corporibus ag-
gressi postquam retinere amnem manibus & clypeis frustra tentauerant: ingesta obrutum silua trā-
siluere: & si statim in festo agmine urbem petissent: grāde discrimen esset. Sed inuenetia quo fere tra-
ctu Italia mollissima est: ipsa soli cæliq; clemētia robur elāguit. ad hoc panis usu carnis coctæ: & dul-
cedine uini mitigatos Marius in tempore aggressus est: iam diem pugnæ a Mario imperatore petie-
runt: & sic proximum dedit: In patentissimo: quem caudium uocat campo procurrere: milia deinde
ad. lx. ceciderunt: hinc minus tertio: p̄ omnem diem cōciditur. barbaris. Isti quoq; imperator addi-
derat uirtuti dolum secutus Hannibalem: artemq; cannarum. Primum nebulosum nactus diem: ut
hosti inopinatus occurreret: tū uentosum quoq; ut puluis i oculos & ora ferret. Tū acie cōuersa in
orientē: ut qd ex captiuis mox cognitū est: ex splendore galeaz: ac repercussu: q̄si ardere cœlū uide-
ret. Nec minor cum uxoribus eoz pugna: q̄ cum ipsis fuit. cum obiectis undiq; palustris: atque car-
pentis: alte desuper quasi e turribus lanceis cōtisq; pugnarent: perinde plus speciosa mors earū fuit
q̄ pugna. Nam cum missa ad marium legatione libertatem ac sacerdotium nō impetrassent: nec fas
erat suffocatis elisisq; passim infantibus suis aut mutuis concidere uulneribus uinculo e crinibus

suis factis: ab arboribus iugisq; plaustrorum pependerunt. Beleus Rex in acie dimicās impigre: nec inultus occubuit. Tertia tigurinorum manus: quæ quasi in subsidio noricos infederat alpium tumulos: in diuersa lapsi fuga ignobili: & latrociniis euanuit. Hunc tam lætum tamq; felicem libertatis italiæ: assertiq; imperii nuncium: nō per homines: ut solebat: populus accepit: sed per ipsos (si credere fas est) deos. Quippe eodem die quo gesta res est uisi pro æde Castoris & pollucis iuuenes laureati prætori litteras dare: frequensq; i spectaculo rumor uictoriæ cymbricæ: sceleriter dixit. Quo quid admirabilius? quidq; insignius fieri potest? Quippe uellet ut elata montibus suis roma: spectaculo belli interesset: q; in gladiatorio munere fieri solet: uno eodemq; momento cum i acie cymbri occumberent: populus in urbe plaudebat.

Beleus rex

BELLVM THRACIUM.

Ost macedonas (sic diis placet) thraces rebellabant ipsi quondam tributarii macedonum nec in p̄ximas modo puincias contenti incurrere: thessaliam atq; dalmaciam in adriacum mare usq; uenerunt. eoq; sine contenti quasi iterueniente natura: cōtor ta i ipsas aquas tela miserunt. Nihil iterim p̄ id omne tempus residuum crudelitatis fuit. In captiuos sæuientibus: litare diis sanguine humano: bibere in ossibus capitū: & huiuscemodi ludibrio foedare mortē tā igni q̄ fumo. Partus quoq; grauidæ extorquere: tormētis sæuissimi omniū thracū Scordici fuere. Sed calliditas quoq; ad robur accesserat: siluag; & montiū situs cum ingenio consentiebāt. Itaq; non fusus modo ab his aut fugatus: sed simili prodigio omnino rotus interceptus exercitus: quē duxerat Cato. Didius uagos & libera popularione diffusos i tra suam reppulit thraciam. Drusus ulterius egit: & ueruit transire dannubium. Minutius toto uastauit hebro: multis quidem amissis: dum p̄ perfidum glaciæ flumē equitatur. Pilo rhodopem caucasumq; penetrauit. Curio daciantenus uenit: sed tenebras saltuum expauit. Appius i far matas usq; peruenit. Lucullus ad terminum gentium tanain: lacumq; meotin. Nec alter cruetissimi hostium q̄ suis moribus domiti quippe i captiuos igne ferroq; sæuitum est. Sed nihil barbaris atrocius uisum est: q̄ q; abscissis manibus relictis: uiuere superstites: p̄næ suæ uidebantur.

Thracum facinus

Cato
Didius
Drusus
Minutius
Piso
Appius
Lucullus

BELLVM MITRIDATICVM.

Onticæ gentes ad septentrionem in mare sinistrum iacent a pontico cognominatæ mari. Hæc gētium atq; regionum rex antiquissimus Areas post Arrabazes: a septem persis oriundus: inde Mithrydates omnium longe maximus: quippe cum quattuor Pyrrho. xvii. anni Hannibali suffecerent. ille per. xl. annos restitit: donec tribus igenti bus bellis subactus: sceleritate Syllæ uirtute Luculli: magnitudinē Pompei cōsumeret. Causam quidem illius belli prætenderat apud Cassium legatum atrectari terminos

Pontici reges
Mithrydatis

suos a Nicomede bitynio. Cæterq; elatus animus igentibus asiæ totius & si posset europæ cupiditate flagrabat. spem ac fiduciā dabant nostra uitia: quippe cum ciuilibus bellis disungeremur: inuitabat occasio. Nudūq; impii latu ostēdebant p̄cul Marius: Sylla: Sertorius. Inter hæc reipu. uulnera: & hos tumultus repēte quasi captato tpe: in lassos simul atq; districtos subitus turbo p̄ntici belli ab ultima ueluti spectacula septentrionis erupit. Primus statim ipetus belli bithyniam rapuit. Asia ide pari terrore correpta est. Nec cūctanter ad regē ab urbibus nostris populisq; descitū est. Aderat: ista bat: sæuitia quasi uirtute utebatur. Nā quid atrocius uno eius edicto: cum oēs q; in asia forent romana ciuitatis hoies interfici iussit. Tū qdem domus tēpla & aræ humana oia atq; diuina iura uiolata sunt. Sed hic terror asiæ europā quoq; regi aperiebat. Itaq; missis archelao Neophtholemoq; p̄fectis: excepta Rhodo: quæ pro nobis firmiter stetit. Cæterq; Cyclades: Delos: euboea: & ipm græciæ decus Athenæ tenebant Italiā iam ipsamq; urbē romā regius terror afflabat. Ita Lutius Sylla festinat uir armis optimus: pari q; uiolentia ruentē ulterius hostē manu quadā quasi ipsius reppulit. Primūq; Athenas urbē q; crederet frugum parentē: obsidione ac fame ad humanos cibos compulit: sic illos quoq; ante: mox subruo pyrei portu sex quoq; & amplius muris postq; domuerat i gratissimos hominū ut ipse dixit: in honorē tamen mortuog; sacris suis famæq; donauit. mox cū euboea: atq; boe tia præsidia regia dispulisset: oīs copias: uno apud cheromā: apud orchomenon altero bello dissipauit. Statimq; i asiam transgressus ipsum opprimis: & debellatū etiā foret: nisi de Mithrydate triūphare cito q̄ uere maluisset. Ac tū qdem hunc asiæ statū Sylla dederat iētū cum ponticis foedus: recepit Bythiniā a rege Nicomede: ab Ariobarzane cappadociā: ac sic ut erat asia rursus nostra: ut coeperat Mithrydates tantū repulsus: itaq; nō fregit ea res p̄nticos sed icendit: quippe rex asia & europa quodammodo inescatus: nō iam quasi alienā: sed quia amiserat: quasi captā belli iure repetebat. igit ut extincta pag; fideliter incendia: maiore flāma reuiuiscunt: ita ille de integro auctis maiorem in modum copis: tota denique regni sui mole i asiam rursus mari terra fluminibusq; ueniebat. Cizicum nobilis ciuitas: arce moenibus: portu: turribusq; marmoreis asiaticæ plagæ littora illustrat. hāc ille quasi alteram romam totā inuaserat bello. Sed fiduciam oppidanis resistenti nuncius fecit docens: aduentare Lucullum. qui horribile dictu: p̄ medias hostium naues utre suspensus: & pedibus iter ad gubernans uidentibus p̄cul quasi marina pistris euaserat: mox clade cōuersa: cum ex more obsidētē regem: & ex fame: pestilētia urgeret: recedentē Lucullus assequitur: adeoq; cæcidit: ut granicus & elopus amnes cruenti redderentur. Rex callidus: romanæq; auaritiæ peritus: spargi a fugientibus

Crudele mithrydatis edictum

Athenarū fames

Cheroma Orchomenon

Cizicum Nuncii celeritas & audacia
Vbi uictus Mithrydatis

Vbi nouif-
simæ mi-
thydate
uictus
Vide ne si-
ciliæ sit le-
gendum

Popei suc-
cessus

Hircanus

Pyrratarum
successus

Phaselis

Pompeia-
næ classis
legati

pompeia-
næ uicto-
riæ ueloci-
tas

sarcinâs: & pecuniâ iussit: qua sequentes moraretur: nec felicior in mari quàm in terra fuga: quippe cen-
tum amplius nauium classem apparatusque belli grauem: in pontico mari aggressa tempestas tam fœ-
da strage lacerauit: ut naualis belli instar efficeret: plane quasi Lucullus quodam cum fluctibus pro-
cellisque commertio debellandum tradidisse regem uentis uideretur. Attrita iam omnes ualidissimi re-
gni uires erant: sed animus malis angebatur. Itaque conuersus ad proximas gentes: totum pene orien-
tem ac septentrionem ruina sua inuoluit. Hiberi Caspii: albanis: & utroque sollicitabantur armenia.
Perque omnia & decus & nomen & titulos Pompeio sua fortuna quarebat. Qui ubi nouis motibus ar-
dere Asiam uidet: aliosque ex aliis prodire reges: nihil cunctandum ratus: priusquam inter se gentium robo-
ra coirent: statim ponte nauibus facto: omnium ante se primus transit euphratem regemque fugientem me-
dia nocte armœnia quanta foelicitas uiri uno praelio confecit: noxurna ea dimicatio fuit: & luna in
partibus quippe quasi commilitans cum a tergo hostibus: a facie romanis se praeuisset: potius per erro-
rem longius cadentes umbras suas: quasi hostium corpora petebant. Et Mithrydates quidem nocte
illa debellatus est. Nihil enim postea ualuit: quod omnia expertus more anguini: qui obruto capite postre-
mum cauda minantur. Quippe cum effugisset hostem colchos: Siciliae quoque littora: & campaniam
nostram subito aduentu terrere uoluit. Mox subruo pyrei portu colchis tenus iungere bosporum.
Inde per thraciam macedonia: & graeciam transilire. Sic Italiam nec oppinatus iuadere tantum cogitauit.
Nam per defectionem ciuium pharnaui filii scelere praeuictus male tentatum ueneno spiritum ferro
expulit Cneus interim Magnus rebellis Asiae reliquias sequens per diuersa gentium terrarumque uolita-
bat: nunc sub orientem secutus armenios captis in ipso capite gentis Artaxis: supplicem iussit regna-
re Tigranem. At in septentrionem schyticum iter tanquam in mari stellas secutus cholchos caecidit:
ignouit hyberia pepercit albanis: regem cholchorum Oroden positus etiam sub ipso caucaso castris
iussit in plana descendere. Arthoceni qui hiberis imperabat: & obsides liberos dare. Oroden etiam re-
muneratus est. Vltro ab albania sua lectulum aureum & alia dona mittentem. nec non & in meridie
uerso agmine. Libanum syriae: damascumque transgressus per nemora illa odorata: per thuris & bal-
sami syluas romana signa circutit Arabes siquid imperaret praesto fuere. Hierosolymam defende-
re tentauere iudaei. Verum haec quoque & intrauit: & uidit illud grande impiae gentis archanum patens
aureo uti caelo Dissidentibus de regno fratribus: arbiter factus: regnare iussit Hircanum Aristobolo
quia renuebat eam rem: cathenas dedit. Sic Pompeio duce populus romanus totam qua latissima est:
Asiam peruagatus: quam extremam imperii habebant prouinciam: mediam fecit. Exceptis quippe
parthis: qui foedus maluerunt & Indis: qui adhuc nos non nouerant: omnis Asia inter rubrum & ca-
spium & oceanum Pompeianis domita: uel oppressa signis tenebatur.

BELLVM PYRATICVM,

Interim dum populus Romanus per diuersa terrarum distractus est. Cilices iuaferant
maria: sublatique commertis: rupto foedere generis humani: sic maria bello quasi tem-
pestate praeculerant: Audaciam perditis: furiosisque latronibus dabat inquieta Mi-
thydati praeliis Asia: dum sub alieni belli tumultu: exterique regis inuidia impune
grassantur. Ac primum duce Isodoro contenti proximo mari: Cretam inter atque cy-
renas: pyreum: & achaiam sinumque maleum: quem a spoliis aureum ipsi uocauerunt: latro-
cinabantur: Missusque in eos Publius Seruilius: quis leues & fugaces & myoparonas: graui & martia
classe turbaret: non incruenta uictoria superat. Sed nec mari submouisse contentus ualidissimas ur-
bes eorum: & diutina praeda abundantes: Phaselis & Olypon euertit: Isauronque ipsam arcem ciliciae unde
consciis sibi magni laboris Isaurici cognomen adamauit. Non ideo tamen tot cladibus domiti: terra
se continere potuerunt: sed ut quaedam animalia: quibus aqua terramque incolendi gemina natura est: sub
ipso hostis recessu impatientes soli: in aquas suas resilerunt: & aliquo latius quam prius: sic foelix ille &
dignus uictoria Pompeius uisus est: & Mithridaticae prouinciae facta accessio. ille dispersam toto ma-
ri pestem semel & imperpetuum uolens extinguere diuino quodam apparatu aggressus est. Quippe cum
classibus suis & socialibus rhodiisque abundaret pluribus legatis: atque praefectis utraque potius & oceanum ora
complexus est. Gellius tusco mari impositus plotius siculo. Gratillius ligusticum sinum Pompeius gallicum ob-
sedit. Torquatus balearicum: Tiberius Nero gaditanum fretum: quod primum maris nostri limen apertum. Lentulus lybi-
cum. Marcellinus aegyptium. Pompeius iuuenes adriaticum. Varro Terentius aegaeum & poticum & Paphlagicum. Me-
tellus asiaticum. Coepio ipas praepotidis fauces. portius Cato sic obditis nauibus: quasi portum obseruauit:
sic per omnes aequoris portus: sinus: latebras recessus: praemotoria: freta peninsulas quaequid pyratum fuit qua-
dam indagine inclusum & oppressum est. Ipse Pompeius in originem fontemque belli ciliciam uersus est. Nec hostes
detrahaere certamen non ex fiducia: sed quia oppressi erant ausi uidebantur: sed nihil tamen amplius:
quam ut primum ictum concurrerent. Mox ubi circumfusa undique rostra uiderunt abiectis statim telis: remisque
plausu undique pari quod supplicanti signum fuit: uitam petiuerunt. Non alia tam incruenta uicto-
ria usi nunquam iumus sed nec fidelior in posterum reperta gens ulla est. Idque praespectum singulari consi-
lio ducis: qui matrimonium genus a conspectu longe remouit: maris & mediteranis agris quasi obli-
gavit. Eodemque tempore & usum maris nauibus recuperauit: & terrae homines suos reddidit. Quid
prius in hac mirere uictoria uelocitatem: quae quadragesimo die parata est. An foelicitatem: quae ne una
quidem nauis amissa est. An perpetuitatem: quae amplius pyratum non fuerunt.

CRETICVM BELLVM.

Reticum bellum: si uera uolumus noscere: nos fecimus: sola uincendi nobilem insulam cupiditate: fauisse Mithrydati uidebatur: hoc placuit armis uindicare. Primus inuasit insulam Marcus Antonius cum ingenti quidem uictoriae spe: atque fiducia: adeo ut pluris catenas in nauibus: quam arma portaret. dedit itaque poenas uacordiae: nam praerascque naues intercepere hostes: captiuoque corpora religata uelut ac funibus pependere: ac sic uelificantes triumphantium in modum cretes portubus suis adremigauerunt. Metellus deinde totam insulam igni ferroque populatus intra castella: & urbes redegit: & gnoson: & erytrae: & ut graeci dicere solent urbium matrem cydonam. Adeoque saeue in captiuos consulabatur: ut uenose praerique conficerent. Alii deditioem suam ad Pompeium absentem mitterent: & cum ille res in asia gerens: eo quoque praefectum misisset Antonium in illa puincia irritus fuit: eoque infestior Metellus in hostes ius uictoris exercuit: uictisque lasthenae & panarac cydoae ducibus uictor redit: nec quicquam amplius tamen de tam famosa uictoria quam cognomen exercitum reportauit.

Metelli acerbitas in cretes

BELLVM BALEARICVM.

Vatinus Metelli macedonici domus bellicis nominibus assueuerat: altero ex liberis eius cretico facto: mora non fuit: quin alter quoque balearicus: uocaretur baleares per idem tempus insulae pyratice rabie corruerant: maria homines feras atque siluestres mireris ausos a scopulis suis saltu maria prospicere. Ascendere etiam inconditas rates: & praenauigantes subinde inopinato impetu terruere. Sed cum uenientem ab alto romanam classem prospexissent: praedam putantes ausi etiam occurrere: & primo impetu in geneti lapidum saxoque nimbo classem operuere. Tribus quisque fundis praeliatur: ceteros esse quis miratur ictus: cum haec sola genti arma sint: id unum ab infantia studium. cibum puer a matre non accipit: nisi quem ipsa monstrante percussit. Sed non diu lapidatione romanos terruere. postquam cominus uentum est: expertique rostra: & pila uenientia pecudum in more: clamore sublato petierunt fuga littora dilapsique in proximos tumulos quaerendi fuerunt ut uincerent.

Baleares sunt de studiosi

EXPEDITIO IN CYPRON.

Derat fatum insulae: igitur & Cypros recepta sine bello: insulam ueteribus diuitiis abundantem: & ob hoc ueneri sacra Ptolemaeus regebat: & diuitiarum tanta erat fama: nec falso ut uictor gentium populus & donare regna consueuerat. Publio Clodio Tribuno duce focii uiuicque regi confiscationem mandauerit & ille quidem ad rei famam uenire non fata praecipit. Ceterum portius Cato cyprias opes liburnis per Tyberinum hostium iuuevit: quae res laetius aeternum populi Romani quam ullus triumphus impleuit.

Ptolemaeus

BELLVM GALLICVM.

Sia Pompeii manibus subacta: reliqua quae restabant in Europa: fortuna in Caesare transiit. Restabant autem inanimissimi gentium galli atque germani: & quis toto orbe diuisi: tamen qui uiceret habuit britania. Primus galliae motus: ab heluetiis cepit: qui Rhodanum iter & rhenum siti non sufficiens terris uenere sedes petendum incensis moenibus suis: hoc facramentum fuit: ne rediret: sed petito tempore ad liberandum. Cum iter moras Caesar Rhodani ponte rescisso: abstulisset fugam statim bellicosissimam gereret: & sic in sedes suas: quasi greges in stabula pastore deduxit. Sequens longaque cruentior pugna belgarum: quippe pro libertate pugnantium. Hic cum multa romanorum militum insignia: tum illud egregium ipius ducis: quod nutante in fuga exercitu: raptis fugientis e manu scuto: in primam uoluntas aciem: manu plium restituit. Inde cum Venetis etiam nauale bellum: sed maior cum oceano: quam cum ipsis nauibus rixa quippe ille rudes & informes: & statim naufragae rostra sensissent: sed haerebat inuadi pugna. cum aestibus solitis cum ipso certamine subductus Oceanus intercedere bello uideret. Ille quoque accessere diuersitates pro gentium locorumque natura. Aquitani callidum genus in speluncas se recipiebant: iussit includi: mora dilabebantur in siluas: iussit incendi: nemo tantum feroces dixerit gallos: fraudibus agunt. Indutiomarum treueros. Ambiorix conuocauit eburones: utriusque absente Caesare coniuratione facta inuenere legatos: sed ille fortiter a Dolobella summotus est: relatumque regis caput. Hic insidiis in ualle dispositis dolo pertulit: itaque & castra dirrepta sunt: & aurum ablatum. Cottam cum Titurio Sabino legato amissimus: nec ulla de rege mox ultio: quippe perpetua transrhenum fuga latuit: nec rhenus ergo immunis: nec etiam fas erat: ut liber esset receptator hostium atque defensor. sed prima contra germanos illius pugna iustissimis quidem ex causis: haec auidae incursumibus eorum quae rebantur: quae Ariouisti regis superbia: cum legati dicerent: ueni ad Caesarem: quis est autem Caesar: & si uult ueniat inquit. & quid ad illum: quid agat nostra germania: num ego me interpono romanis: itaque tantis gentis nouae terror in castris: ut testamenta passim: & in principibus scriberent: sed illa immania corpora: quo erant maiora: eo magis gladiis ferroque patuerunt. Qui calor in praeliado militum fuerit: nullo magis exprimi potest: quam quod elatis super caput scutis: cum se testudine barbarus tegetet: super ipsa romani scuta lacerant: & inde in iugulos gladius descendebant. Iterum uno de germano centenari quae rebatur. Hic uero iam Caesar ultro Massiliam nauali ponte transgreditur: ipsaque rhenum: & hirciniam hostem quaerit in siluis: sed in saltus & paludes genus omne diffugerat: tantum pauoris ictus intra ripam subito romana uis: nec simul rhenus: & ite ga

Heluetii

Belgae

Veneti

Aquitani

Treueri

Eburones

Cotta & Ti

rurius

Sabinus

Germani a

Caesare uin

cuntur

Britāniam
Cæsar inua
dit

Calydoniæ
siluæ

Alesia
Gergouia

Vndecim
legiones cū
Crasso dele
tæ

Mezeras

Aurum li
quidū gras
si rictui in
fusum

Ciuiliū bel
lorum cau
sæ

quoq; & quidem ponte facto penetratus est: sed maior aliquāto trepidatio: quippe cū rhenum suū sic ponte quasi iugo captū uiderēt. Fuga rursus ī siluas & paludes: sed quod acerbissimū Cæsari fuit non fuere qui uincerentur: omnibus terra mariq; captis respexit oceanum & quasi hic romanus orbis non sufficeret alterum cogitauit. Classe igitur comparata Britāniam petit in Britāniā transit mirā celeritate: quippe qui tertia uigilia morino soluisset a portu: minus q̄ medio die insulam īgressus est: plena erant tumultu hostico littora: & trepidantia ad cōspectū rei nouæ carpēta uolitabāt. Itaq; trepidatio p̄ uictoria fuit: arma & obsides accepit a trepidis: & ulterius isset: nisi improbam classem naufragio castigasset oceanus. Reuersus igit̄ ad galliā classe maiore: auctisq; copiis: in eundē rursus oceanū eos deniq; rursus brytānos: calydonias secutus ī siluas unū quoq; e regibus cauelianis ī uinacula dedit: contentus his nō enim prouinciæ: sed nomini studebatur: cū maiore q̄ prius præda reuectus est. Ipso quoq; oceano tranquillo magis & propitio: quasi imparē se fatere. Sed maxima oīum eadēq; nouissima coniuratio fuit galliæ. Cū oēs pariter auernos atq; byturigas: carnuntas simul se quanosq; contra ille corpore armis: spirituq; terribilis: nomine & quasi terrore composito uergingetorix: ille festis diebus: & comitalibus: cū frequētissimos in lucis haberet: ferocibus dictis ad ius pristinū libertatis erexit. Aberat tūc Cæsar Rauēnæ delectū agens: & hyeme creuerāt alpes: sic iterclusum putabant iter. Sed ille qualis erat: ad nunciū rei felicissimæ temeritatis p̄ inuios ad id tēpus mōtium multos: per intactas uias: & niues expedita manu emensus: occupat galliā: ex distantibus hibernis castra contraxit: & ante in media gallia fuit: q̄ ad ultima timeretur. Tum ipsa capita belli aggressus urbes: saluari cū quadraginta milia propugnatiū sustulit. Alesiam ducentoz̄ quinquaginta miliū iuuetute subnixā flammis adæquauit: circa Gergouiam tota belli moles fuit: quippe cū. lxxx. muro & arce: & abruptis defenderēt maximam ciuitatē uallo: sudibus: & fossa: inductoq; fosse flumine ad hoc. xviii. castellis ingentiq; lorica circumdatam: primū fame domui: mox audentē eruptiōes in uallo gladiis: sudibusq; concidit: nouissime in deditionem redegit. Ipse ille rex maximū uictoriæ decus: supplex cū in castra uenisset: tum & faleras & sua arma ante Cæsaris genua p̄iecit. habes inquit fortē uir fortissime uicisti.

BELLVM PARTHICVM.

Vm gallos per Cæsarem in septētrione debellat: interim ad oriētem graue uulnus a parthis populus Romanus accepit. Nec de fortuna queri possumus: caret solatio clades: aduersa & diis & hominibus cupiditas consulis Crassi: dum parthico inhiat auro xi. stragæ legionum & ipsius capite mulctata ē. quod tribunus plebis Metellus exeūtem ducem hostilibus diris deuouerat: & cū zeugma transisset exercitus: rapta subditis signa turbinibus haulit euphrates: & cū apud nicesorum castra posuisset: missi ab Orode rege legati denūciauere percursorum cum Pompeio foederum consilia q̄ meminisset regiis inhians ille thesauris nihil. ne imaginario quidem iure: sed Seleuciæ se responsurum esse respondit. Itaq; dii foederum ultores: nec insidiis nec uirtuti hostium defuerūt. Jam primū qui solus & uere cōmeatus: & munire poterat: a tergo relictus euphrates: dum simulato transfugæ cuidam. Mezeræ syro creditur: cum in mediam camporum uastitatem eodem duce ductus exercitus undiq; hosti exponeretur. Itaq; uix dum uenerat carras: cum undiq; præfecti regis Sylaces & Surenas ostendere signa auro sericisq; uexillis uibrantia. Tum sine mora circūfusi undiq; equitatus: in modū grandinis atq; nimborum: densa tela pariter fuderūt. Si miserabili strage deletus exercitus: ipse in colloquium sollicitans signo dato uiuus in hostium manus incidisset: nisi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari ferro occupassent. Sic quoque relatum caput: ludibrio hosti fuit. filium ducis pœne in conspectu patris eisdem telis operuere reliquæ in foelicis exercitus: quo quēq; rapuit fugam in armeniā ciliaciam: syriamq; distractæ uix nūcium cladis rettulerūt. Caput eius recisum cum dextra manu ad regem reportatum ludibrio fuit neq; indigno: aurum enim liquidum in rictum oris ifusum est: ut cuius animus arserat auri cupiditate eius etiam mortuum & exangue corpus auro uteretur.

ANACEPHALEOSIS.

Aec est illa tertia ætas populi romani transmarina: qua italia progredi ausus orbe toto arma circūtulit. Cuius ætatis superiores. c. anni sancti pii: & ut diximus aurei: sine flagitio: sine scelere: dum sincera adhuc & innoxia pastoriæ illius sectæ integritas: dūq; pœnoz̄ hostium imminēs metus disciplinā ueterem cōtinebat. Postremi. c. quos a carthaginis: corynthis numatiæ quæ excidiis & attali regis in asiatica hæreditate deduximus in Cæsarem & Pompeium: secutūq; os de quo dicemus. Augustum & claritate rerum bellicarum magnifici. Ita domesticis cladibus miseri: & erubescēdi quippe sicut galliam thraciam: ciliciam: uberrimas ualidissimasq; prouincias: armenios etiam & britannos: ut nō in usu: ita ad imperii speciem magna nomina acquisisset pulchrum atq; decorum. Ita eodem tēpore dimicasse domi cum ciuibus: fociis: mancipiis: gladiatoribus: totoq; inter se senatu: turpe atq; miserādū ac nescio an satis fuerit populo romano Sicilia & Africa cōtentū fuisse: aut his etiam ipis carere dominati italia sua: q̄ eo magnitudinis crescere: ut uiribus suis conficeret. Quæ enī res alia furores ciuiles peperit: q̄ nimia foelicitas: Syria prima nos uicta corrupit. Mox asiatica p̄gameni regis hæreditas: ille opes atq; diuitiæ afflixere sæculi mores: mer samq; uitiis suis: quasi sentina républicā pessum dedere. Vnde. n. populus romanus agros & cibaria flagitaret nisi per famē: quam luxus fecerat. hinc

ergo gracchana: & priā & secūda: & illa tertia apuleiana seditio. Vnde regnaret de iudiciariis legibus diuulsus a senatu eques: nisi ex auaricia: ut uectigalia reipublicæ: atq; ipsa iudicia in quæstu haberēt hinc rursus & promissa ciuitas latio: & per hoc arma sociorū. Quid autem bella seruilia unde nobis nisi ex abundantia familiarium: unde gladiatorii aduersus dominos suos exercitus: nisi ad conciliā dum plebis fauorem: effusa largitio: Cū spectaculis indulget supplicia quondam hostium autem facit iā ut speciosiora uitia tangamus. Nonne ambitus honorum ab hiisdem diuitiis incitatus: Atqui iude mariana: inde syllana potestas. Aut magnificus apparatus cōiuiorū & sumptuosa largitio nōne ab opulētia pitura mox ægestatem: hæc Catilinam patriæ suæ impegi. Denique illa ipsa principatus & dominādi cupido: unde nisi ex nimis opibus uenit: Atq; hic Cæsarem: atq; Pompeium furialibus in exitiū reipublicæ facibus armauit. Hos igitur populi romāi omnis domesticos motus sepeatos ab externis iustisq; bellis ex ordine prosequemur.

DE LEGIBVS GRACCHANIS.

Editionem omnium causa tribunitia potestas excitauit: quæ specie quidē plebis tuēdæ: cuius in auxilium comparata est. Re autem dominationem sibi acquirēs studiū populi ac fauorē agrariis: frumentariis: iudicariis legis aucupatur. Inerat oibus spes æquitatis: quid tam iustū enim: q̄ recipere plebem ius suum a patribus: ne populus gentium uictor orbisq; possessor: extorris: aris ac focis ageret? Quid tam æquū q̄ in opem populum uiuere ex ærario suo? quid ad ius libertatis æquandæ magis efficax q̄ ut senatu regente prouincias: ordinis æquestris auctoritas saltem iudiciorum regno niteretur? sed hæc ipsa in perniciem redibant: & misera respublica in exitium suum recesserat: & a senatu in eqtē translata iudiciorum potestas: uectigalium: idest imperii patrimonium supprimebat: & emptio frumenti ipsos reipublicæ neruos exhauriebat: ærarium reduci plebs in agros unde poterat sine possidentium euerfione: qui sibi pars populi erant & tamen relictas sibi a maioribus sedes ætate quasi iure hæreditario possidebant.

Iudicia in equites trāslata

SEDITIONO TYBERII GRACCHI.

Rimam certaminum, famem, Tyberius Gracchus accendit genere: forma: eloquētia facile princeps: sed hic siue Mancinianæ deditio: quia sponsor foederis fuerat conragium timēs: & inde popularis siue æquo & bono ductus: quia depulam agris suis plebem miseratus est ne populus romanus gentium uictor: urbisq; possessor: laribus ac focis suis exularet: & quacūq; mente rem ausus ingentem postq̄ rogatiōis dies aderat ingenti stipatus agmine rostra conscendit: nec deerat obuia manu tota inde nobilitas & tribuni in partibus sed ut intercedentem legibus suis Cneum Octauium uidet Gracchus: contra fas collegii ius potestatis iniecta manu depulit rostris: adeoq; præfenti metu mortis exterruit: ut abdicare se magistratu cogeretur: sic triumuir creatus diuidendis agris cum ad ppetrāda cœpta die comitorum prorogari sibi uellet imperium: obuia nobiliū manu eorumque: quos agris mouerat: cædes a foro cœpit. Inde cum in capitolium profugisset: plebemque ad defensionem salutis suæ: manu caput tangens hortaretur: præbuit speciem: regnum sibi & diadema poscentis: atque ita duce Scipione Nasica concitato in arma populo: quasi iure oppressus est.

Att. Gracchi ferociā in collegā

T. Gracchi cædes

SEDITIONO CAII GRACCHI.

Tatim & mortis & legū fratris sui uindex: non minore impetu icaluuit Caius Gracchus: qui cum pari tumultu atq; terrore plebem in auitos agros arcesseret: & recentē Attali hæreditatem in alimenta populo polliceretur. Iamque nimius & potēs altero tribunatū secunda plebe uolitare: abrogare auso legibus suis Minutio tribuno: fratris comitum manu. fatale familiæ suæ capitolium inuasit: Inde proximorum cæde depulsus: cum se in auentinū recepisset: inde quoq; obuia senatus manu ab Opimio consule oppressus est. Insultatū quoq; mortis reliquiis & illud sacrosanctū caput tribuni plebis: percussoribus auro pensatū est.

C. Gracchi interitus

SEDITIONO APVLEIANA

Ihilominus Apuleius saturninus gracchanas asserere leges non destitit. Tantum animorum uiro Marius dabat: qui nobilitati inimicus: consulatu suo p̄terea cōsifus: occiso palam comitiis Annio cōperitore tribunatus subrogare conatus est in eius locū Caium Gracchum: hominem sine tribu: sine nomine: sed subito titulo in familiam ipse se adoptabat cum tot tantisque ludibriis exultaret impune: rogandis gracchorum legibus ita uehementer incubuit: ut senatum quoque cogeret in uerba iurare: cum abnuentibus aqua & igni interduturum se minaretur: unus tamen extitit qui mallet exilium. igitur post Metelli fugam omni nobilitate percussa: iam cum tertium annum dominaretur: eo uesania progressus est: ut consularia quoque comitia noua cæde turbaret: quippe ut satellitem furoris sui Glauciam consulem faceret Gaium Memmiam competitorem interfici iussit: & in eo tumultu regē ex satellitibus suis appellatū: lætus accepit. Tū uero iā cōspiratōe senatus ipso quoq; iā Mario cōsule: quæ tueri nō poterat aduerso. directe i foro acies: repulsus iude: capitolium inuasit: sed cū abruptis fistulis obsideret: senatūq; plegatos poenitentiæ fidē faceret ab arce digressus: cū ducibus factiōis receptus i curiā ē. Ibi i eū facta irruptiōe: populus fustibus: saxisq; cooptū: i ipsa quoq; morte lacerauit.

Metelli exilium

Saturnini interitus

DRUSIANA SEDITIO.

Equitum
peculatus

Tribunitia
uis

Quo popu
lo a ro. im
perio defe
cerint

Popedii so
ciales belli
dux

Cato
Gabinus
Ro. duces
Carbo
Sylla
Pompeius
Strabo
Herdonius

Eunus
Syrus

Att. Euni
Syri com
mentum

Ostremo Livi^{us} Drusus non tribunatus modo uiribus: sed ipse etiam senatus aucto-
ritate: totiusque Italiae consensu easdem leges asserere conatus dum aliud captat ex alio
tantum conflavit incendium: ut ne prima illius flamma posset sustineri: & subita mor-
te correptus hereditarium in posteros suos bellum progaret iudiciaria lege Caii Grac-
chi. Diuiserant populum romanum: & bicipitem ex una fecerant ciuitatem: equites
romani tanta potestate subnixi: ut qui fata patrum uitaeque principum haberent in
manu: interceptis uectigalibus peculabantur suo iure rempublicam: senatus exilio Metelli damna-
tione Rutilii: debilitatus omne decus maiestatis amiserat. In hoc statu rerum: pares opibus: animis di-
gnitate: unde & nato Livi^o Druso aemulatio accesserat: equitem Seruilius Cepio senatum Livi^{us} Dru-
sus asserere: signa & aquae: & uexilla aderat. Caeterum sic urbe in una quasi in binis castris dissidebatur:
prior Cepio in senatum impetu facto: reos ambitus Scaurum & Philippum principes nobilitatis ele-
git. His ut motibus resisteret Drusus plebem: sed se gracchanis legibus eisdem socios ad plebem spe ci-
uitatis erexit. Extat uox ipsius nihil se ad largitionem ulli reliquisse: nisi si quis aut cauum diuidere uel-
let: aut caelum. aderat promulgandi dies: cum subito tanta uis hominum undique apparuit: ut hostium
aduentu obfusa ciuitas uideretur. Ausus tamen abrogare de legibus consul Philippus: sed apprehen-
sum faucibus uiator non ante dimisit: quae sanguis & in ora: & oculos redudaret: sic per uim datae iustitiae
que leges: sed praecium rogationis statim socii flagitare: cum interim imparem Drusum: agrumque rege-
temere motarum: matura: ut in tali discrimine mors abstulit: nec ideo minus socii promissa Drusi a
populo romano reposcere armis desierunt.

BELLVM QVOD ADVERSVS SOCIOS GESTVM EST.

Oriale bellum uocetur: licet ut extenuemus inuidiam si uerum tamen uolumus: illud
ciuile bellum: quippe cum populus romanus ethruscos: latinos: sabinosque miscuerit: &
unum ex omnibus sanguinem ducat: corpus fecit ex membris: & ex omnibus unus est
nec minore flagitio socii citra Italiam: quam intra urbem ciues rebellabant. Itaque cum tusciae
ciuitates: quas uiribus auxerant socii iustissime postularent: ad quam spe eos cupidi-
ne dominationis Drusus erexerat. Postquam ille domestico scelere oppressus eadem fax:
quae illum cremauit: socios in arma & in expugnationem urbis accedit. Quid hac clade tristius: quod
calamitosius: cum omne latium: atque picenum: ethruria omnis: atque capania. Postremo Italia contra
matrem ac parentem suam urbem consurgerent: cum omne robur fortissimorum fidelissimorumque
sociorum sub suis quisque signis haberent municipalia ista prodigia. Popedius marcos & etiam latinos
Afranius umbros: totus senatus & consules Samnium Lucaniamque Thelesinus: cum regum & gentium
arbiter populus: ipsum se regere nec posset: ut uictrix Asiae Europaque a Corfinio Roma peteret. Pri-
mum fuit belli in albano monte consilium: ut festo die latinarum Iulius Caesar & Martius Philippus con-
sules inter sacra & aras immolarent. Postquam id nephas prodicione discussum est. Asculo furor omnis
erupit: In ipsa quidem ludorum frequentia trucidatis: qui tum aderant ab urbe legatis. Hoc fuit im-
pii belli sacramentum: inde iam passim ab omni parte Italiae duce & auctore belli discursate Popedio
diuersa per populos & urbes signa cecinere. Nec Hannibalis nec Pyrrhi fuit tanta uastatio. Ecce otri-
culum: ecce grumentum: ecce fesulae: ecce carseoli referatae: nuceriae & picetii: caedibus ferro & igne
uastantur: fusa Rutilii copia: fusa Cepionis: nam ipse Iulius Caesar exercitu amisso cum in urbem cruen-
tus referretur: miserabili funere: mediam etiam urbem per uiam fecit. Sed magna populi romani for-
tuna: & semper in malis maior: totis de suo uiribus insurrexit: aggressique singulos populos: Cato discu-
tit ethruscos: Gabinus marcos: Carbo lucanos: Sylla sanites: Strabo uero Pompeius omnia flammis
feroque populatus: non prius finem caedium. quam Asculi euerfione manibus tot exercitum consularium:
direptarumque urbium diis litaretur.

BELLVM SERVILE.

Tuncque & si cum sociis nephas: cum liberis tamen & ingenuis dimicatum est. Quis aequo ani-
mo ferat in principe gentium populo bella seruorum? Primum seruile bellum inter ini-
tia urbis Herdonio duce sabino: in ipsa tentatum est: cum occupata tribunitiis sedi-
tionibus ciuitate capitolium obsessum est & a consule captum. Sed hic tumultus ma-
gis fuit quam bellum. Mox imperio per diuersa terrae occupato: quis crederet Sicilia mul-
to cruentius seruili: quam punico bello esse uastatam: terra frugum serax: & quodammodo
suburbana prouincia late fundis ciuium latinorum tenebatur. Hic ad cultum agri frequentia ergastu-
la: cathenarumque cultores materiam bello praebere. Syrus quidam nomine Eunus: magnitudo cladum
facit ut meminerimus: fanatico furore simulato: dum Syriae deae cemonias iactat ad libertatem & ar-
ma seruos quasi numinum imperio concitauit: idque ut diuinitus fieri probaret: in ore abdita nuce: quam
sulphure & igne stipauerat: leuiter inspirans flammam inter uerba fundebat. Hoc miraculum primum
duo milia ex obuiis: mox iure belli refractis ergastulis. lx. amplius milium fecit exercitum. Regiisque
nequid malis deesset decoratus insignibus: castella: oppida: uicos miserabili dirreptione uastauit. Illud
quoque in ultimum belli dedecus capta sunt castra praetorum: nec nominare ipsos pudet: castra Man-
lii: Lentuli: Pisonis: Hipsei. Itaque qui per fugitiuos distrahi debuissent: praetorios duces praefugos pra-

lio ipsi sequebantur. Tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptū est. Hic enim uictos & apud Ennam nouissime oblectos cum fame quasi pestilentia cōsumpsisset: reliquias latronum cum pedibus cahenis religauit: cruribusq; puniuit. Fuitq; de seruis ouatiōe contentus: ne dignitatē triumphī seruii inscriptione uiolaret. Vix dum respirauerat insula: cum statim a seruis & a Syro reditur ad cilicē. Athenio pastor interfecto domino: familiam ergastulo liberatam sub signis ordinat. Ipse ueste purpurea argenteoq; baculo: & regium in morem fronte redimita nō minorē: quam ille fanaticus prior conflat exercitum: acriusq; multum: quasi: & illum uindicaret. uicos: castella: oppida diripiens: in dominos: in seruos īfestius: q̄ in transfugas sauebat. Ab hoc quoq; pratoris exercitus cæsi: capta Seruiliū castra capta Luculli: sed Aquillius Perpennæ usus exemplo interclusum hostē: cōmeatibus ad extrema compulit: cōmunitasq; copias armis: fame facile deleuit. Deditq; se nisi suppliciorum metu uolūtariam mortem pertulissent. Ac ne de duce quidē supplicium exigi potuit quāuis in manus uenerit: quippe dum circa ad deprehēdendū cum multitudo contendit: inter rixantiū manus præda lacerata est.

BELLVM SPARTICVM.

Nimvero seruiiū armogē dedecus feras: nā & ipsi per fortunā in oīa obnoxii: tamen quasi secūdū hominū genus sunt: & i bona libertatis nostræ adoptat bellū Spartaco duce cōcitātū: quo noīe appellē nescio q̄ppe cū serui militauerint: gladiatores īpauerint: illi infimæ sortis hoīes: hi pessimā auxere ludibrio calamitatē. Spartacus: Chrysus: & Oenomaus: fracto lētuli ludo: cū septuaginta aut ap̄ius eiusdē fortunæ uiris eruperūt Capua: seruisq; ad uexillū & ad auxiliū uocatis: cū statim decē amplius milia coissent homines: nō modo effugisse cōtenti: iā uindicare etiā uolebāt. Prima uelut ara ruris mōs Vesuuius placuit: ibi cū etiā obsiderētur a Clodio glabro per fauces caui montis uitigineis delapsi uinculis ad imas eius descēdere radices: & exitu in uno nihil tale opinātis ducis subito īpetu castra rapuere. Inde alia castra. Deinceps thoram: totamq; peruagantur campaniam: nec uillage atq; uicogē uallatōne contenti: nolam atq; nuceriam: turios atq; metapontum terribili strage populātur: affluētibus in diem copiis. Cum iam esset iustus exercitus e uiminibus pecudumq; tegumentis incōditos sibi clypeos: & ferro ergastulorum recocto: gladios ac tela fecerunt. Ac ne quod decus iusto deesset exercitui domitis obuiis gregibus parat equitatus: captaq; de pratoribus insignia & fasces ad ducē detulere: nec abnuī ille de stipendiario thrace miles: de milite desertor: inde latro: deinde in honore uirium gladiator: qui defunctorum quoq; prælio ducū funera īperatoris celebrauit exequiis captiuosq; circa rogū iussit armis depugnare. Quasi plane expiaturus omne præteritū dedecus si de gladiatore munerator fuisset. Inde iam cōsulares quoq; aggressus in Apēnino Lentuli exercitum cecidit: apud mutinam Caii Crassii castra deleuit. Quibus elatus uictoriis de inuadēda urbe romana quod satis est turpitudini nostræ deliberauit: tandem etiam totis uiribus contra Mirmilonem confurgitur: pudoremq; romanum: Licinius Crassus asseruit: a quo pulsū fugatq; pudet dicere hostes ī extrema italia cōsurrexerūt: ibi circa brurium angulū clusi: cum fugā in siciliā pararet: neq; nauigiā suppetere: ratesq; ex cratibus: & dolia cōnexa uirgultis ī rapidissimo freto frustra experirent tandē erupitiōe facta: dignā uiris obiere mortē: & quod sub gladiatore duce oportuit: sine missiōe pugnatū est. Spartacus ipse ī primo agmine fortissime dimicās quasi īperator occisus est.

BELLVM CIVILE MARIANVM.

Occiderat unum populi Romani malis: iam ut ipse intra se patriciale bellum domi stringeret: & i urbe media ac foro: quasi harena ciues cū ciuibus suis gladiatorio more cōcurrerent: æquiore animo utcūq; ferrem: si plebei duces: aut si nobiles: mali saltem ducatum sceleri præbuisset. Cum uero: proh facinus: qui uiri: qui imperatores: decora & ornāmēta sæculi sui Marius & Sylla pessimo facinori suam etiam dignitatem præbuerūt: tribus ut sic dixerim syderibus agitatū est. Primo & leui & modico tumultu: maiore q̄ bello: itra ipsos armorum duces subsistente sauitia. Mox atrocius & cruetius p̄ totius uiscera senatus grassante uictoria. Vltimum nō ciuicam modo: sed hostilem quoq; rabie supergressum est: cum armogē furor totius italia uiribus niteretur: eousq; odiis sauiētibus: donec deessent: qui occiderentur. Initium & causa belli inexplēbilis honogē marii fames: dum decretam Syllæ prouinciam Sulpitia lege sollicitat. Sed impatiēs iniuriæ statim Sylla legiones circūegit: dilatoq; Mithrydate exquilina Collinaq; porta geminū agmen urbi īfudit. Vnde cum subito Sulpitius & Albinus uanus obiecissent cateruas: sudescq; & saxa undiq; a moenibus ac tela iacerētur: ipse quoq; iaculatus icēdio uiam fecit: arcemq; capitolii: quæ poenos quoq; gallos etiam Senonas euaserat. quasi captiuam uictor infedit: cum ex cōsulto senatus aduersariis hostibus iudicatis: in præsentem tribunalium: aliosq; diuersæ factionis iure sauitū est. Marium seruilis fuga exemit: imo fortuna alteri bello referuauit. Cornelio Cinna Cneo Octauiō cōsulibus male obrutum resurrexit incendium: & qui dem ab ipso discordia: cum de reuocandis: quos senatus hostes iudicauerat ad populum referret: cinctā quidem gladiis contione: sed uincētib; quibus pax: & quies potior: profugus patria sua Cinna confugit ad partes: redit ab africa Marius: clade maior: siquidem carcer: cæthenæ: fuga exiliū horrificauerant: dignitatem itaque ad nomen tanti uiri late concurritur: seruitia proh nefas: & erga

Syri insignia

Seruiles copiae deletæ

Spartacus
Chrysus
Oenomaus

Vesuuius

Mūerator

Spartaci interitus

Causa primi ciuilis belli

Cinna urbe pellitur

Cinna
Marius
Carbo
Sertorius

Senatorum
caedes

Lamponius
Thelesinus

Sertorii er-
rores

Sertorius
suorum frau-
de oppres-
sus est

Lepidi mo-
tus post Syl-
lae interitum

stula armantur: & facile inuenit exercitum miser imperator. Itaque uis patriam reposcens: unde uis fuerat expulsus: poterat uideri iure agere nisi causam suam saeuitia corrumpere: sed cum diis hominibusque infestus rediret: statim primo impetu cliens & alumna urbis hostia nefanda strage diripitur. Mox in urbem quadruplici agmine intratur: diuisere copias Cinna: Marius. Carbo: Sertorius. Hic postquam manus omnis Octauii depulsa ianiculo est: statim ad principum caedem signo dato aliquanto saeuitus: quam aut in punica: aut in cymbrica urbe saeuitur. Octauii consulis caput pro rostris exponitur. Antonii consularis in Marii ipsius mensis: Caesar & Fimbria in penetibus domorum suorum trucidantur. Crassii pater & filius in mutuo alter alterius aspectu. Bebius atque Numitorium per medium forum uinci traxere carnificum. Catulus se ignis haustu ludibrio hostium exemit. Merula flammendialis in capitolio Iouis ipsius oculos uenarum cruore respergit. Arcarius ipso uidente Mario confossus est: quia fatalem illam scilicet non manum porrexit salutanti. Haec tot senatus funera intra calendas & idus Ianuarii mensis: septima illa Marii purpura dedit: quid futurum fuit si annum consularis impleffet. Scipione Norbano quinto consule tertius ille turbo ciuiliis insaniae toto furore detonuit: quippe cum hinc. viii. legiones: inde quingentae cohortes starent in armis. Inde ab Asia cum uictore exercitu Sylla properat: & sane cum tam ferus in Syllanos Marius fuisset quanta saeuitia opus erat: ut Sylla de Mario uindicaretur. Primum apud Capuam sub amne Vulturno signa concurrunt: & ibi statim Norbani fusus exercitus: statim omnes Scipionis copiae ostentata spe pacis oppressae. Tum Marius iuuenis & Carbo consules: quasi desperata uictoria: ne multi perirent: sanguine senatus sibi parentabant: obsessaque curia: sic de senatu: quasi de carcere qui iugulareretur educti. Quid funerum in foro in circo: in patentibus templis? Nam cum Mutius Sceuola pontifex uastales amplexus aras: tantum non eodem igne sepelitur Lamponius atque Thelesinus samnitum duces atrocius Pyrrho & Hannibale Campaniam Etruriamque populantur. & sub spem partium se uindictam. Apud sacriportum: collinamque portam debellatae omnes hostium copiae. Ibi Marius hic Thelesinus oppressi: nec idem tamen caedum: qui bello: finis fuit. Stricti enim & in pace gladii: animaduersumque in eos: qui se sponte dederant minus est. Quod sacriportum. apud Collinam. lxx. amplius milia Sylla concidit: bellum erat: quattuor milia deditoque inermium ciuium in uilla pub. interfici iussit: isti tot in pace non plures sunt: quis autem illos potest computare: quos in urbe passim quisquis uoluit occidit: donec admonente Furfidio uiuere aliquos debere: ut essent: quibus imperarent: proposita est ingens illa tabula: & ex ipso equestri ordinis flore ac senatu duo milia electi qui mori iuberentur: noui generis editum piget post haec referri ludibrio abdita fata Carbois: fata fori praetoris atque denuleii: Bebius sine ferro ritu ferarum inter manus laceratum Marius ducis ipsius fratrem apud Catuli sepulchrum: oculis: manibus: cruribusque defossis seruatum aliquandiu: ut per singula membra moreretur: positus linguloque hominum fere poenis: municipia Italiae splendidissima sub hasta uenerunt. Spoletum: Interamnium: Praeneste. Florentia. nam Sulmonem uerius oppidum socium atque amicum: facinus indignum: nondum expugnatum: ut obsides iure belli: & modo morti dantur duci iubent sic dantur ciuitatem iussit Sylla deleri.

BELLVM SERTORIANVM.

bellum sertorianum quid aliud: quam Syllanae proscriptiois haereditas fuit? hostile potius an ciuile dixerim nescio: quippe quod Lusitani Celtiberique romano cesserint duce: exul & profugus feralis illius tabulae uir summae quidem: sed calamitosa uirtutis: malis suis maria terrasque permiscuit: etiam Africae: iam Balearibus insulis fortunam expertus: missusque in oceanum: fortunataque insulas penetrauit: tandem Hispaniam armauit: ut cum uiris facile conuenit: nec aliter magis apparuit Hispani militis uigor: quam romano duce: quod ille non contentus Hispania: Ad Michrydatem quoque Ponticosque respexit: regemque classe iuuit & quod futurum fuit: satis tanto hosti: uno imperatore resistere: res Romana non potuit. Additus Metello Cneus Pompeius: hi copias uiri diu & ancipiti semper acie attriuere: nec tamen prius bello: quam suorum scelerare & insidiis extinctus. Copias eius prope tota Hispania persecuti: diu & ancipiti semper acie domauerunt. Prima per legatos certamina habita: cum hic Domitius & Horius: inde herculei proluderent: mox his apud Segoniam: illis apud Anam flumen oppressi: ipsi duces cominus inuicem experti: apud Lauronem atque Sucronem aquaere clades. Tum illis ad populationem agros: his ad urbium excidia conuersis: misera inter Romanos duces Hispania discordiae poenas dabat donec oppresso domestica fraude Sertorio: uictoque deditoque Perpenna: ipse quoque in Romanam fidem uenere urbes: ostater: mestudia: ualentia: auxima: & in fame nihil non experta Calagurris. Sic recepta in pace Hispania: uictores duces externum id magis: quam ciuile bellum uideri uoluerunt ut triumpharent.

BELLVM CIVILE SVB LEPIDO.

Arco Lepido Quinto Catulo consulibus: ciuile bellum poene citius oppressum est: quam inciperet: sed quatum lateque fax illius motus ab ipso Syllae rogo exarsit. Cupidus namque rerum nouarum per insolentiam Lepidus: acta tanti uiri rescindere parabat: nec immerito: si tamen posset sine magna clade reipublicae. Nam cum iure belli Sylla dictator proscriptisset inimicos: qui supererant: reuocante Lepido: quid aliud: quam ad bellum uocabantur. Cum damnatorum ciuium bona addiciente Sylla: quauis male capta: iure tamen repetitio eorum: procul dubio labefactabat compositam ciuitatem. Expediebat ergo quasi agra

fauciæq; reip. reſeſcere quocūq;: ne uulnera curatione ipſa reſciderent. Ergo cū turbidis cōciōibus: uelut claſſico ciuitatē terruiſſet: profectus in ethruriam arma inde & exercitū urbi admouerat. Sed iam miluiū pontē: collēq; laniculū Luſtatiuſ Catuluſ Cneuſ Pompeiuſ Syllanæ dominationis duces atq; ſigniferi alio exercitu inſiderant. A quibus primo ſtatim impetu retropuſſus: hoſtiſq; a ſenatu iudicatus: in cruenta fuga ethruriam: inde ſardiniā reſeſſit. Ibi quoq; morbo & poenitentia interiit. Victores q; nō tenuere aliis in ciuilibus bellis pace contenti fuerunt.

L. FLORII EPITHOMATIS LIBER Q. VARTVS INCIPIT.
BELLVM CATILINAE.

Atilinam luxuria primum: tum hīc conflata ægeſtas rei familiaris. ſimul occaſio: q; in extremis finibus mundi: arma romana peregrinabant: in nefaria cōſilia opprimendæ patriæ ſuæ cōpulere: ſenatū confodere: conſules trucidare: diſtringere incēdiis urbē: diripere ærariū: totā deniq; repu. funditus tollere: & quicq; nec Hānibal uidere optaſſe. Quibus nefas ſociis aggreſſus eſt ipſe patritiuſ: ſed hoc munus eſt. Curii Porcii: Syllæ: Cethegi: Antonii: Vargūtei: atq; Lōgini: quæ familiaria: quæ ſenatus inſignia: Lentuluſ quoq; tunc maxime prætor: hoſ oīſ immaniſſi facinoris ſatellites habuit. Additū eſt pignuſ coniurationis ſanguis humanuſ: quem circūlatuſ patris bibere ſummū nefas: niſi ampliuſ eſſet propter quod biberūt. Actum erat de pulcherrimo imperio: niſi illa coniuratio in Ciceronē & Antoniuſ conſules incidiſſet: quorum alter industria rem patefecit: alter manuſ oppreſſit. Tanti ſcleris indicium per Fuluiam emerſit: uiliſſimuſ ſcortū: ſed patriciuſ innocenſ: conſul habito ſenatu in præſentē parricidā reū Cicero perorauit: ſed nō ampliuſ profectum: q; ut hoſtiſ euaderet: ſeq; palam pfeſſo incendiuſ ſuum reſtinctuſ: ruina minaretur: ut ille quidē a præperatū a Manlio in Ethruria exercitū pficiſciſ: ſigna illaturuſ urbi Lentuluſ deſtinatuſ familiaria ſuæ ſybillinū uerſibus regnū ſibi uaticinans: ad præſtitutū a Catilina diem urbe tota uiros: faces: tela diſponit. Nec ciuili conſpiratione cōtentuſ: legatiſ allobrogum: qui tū forte aderant: in arma ſollicitatiſ: & iſſet ultra alpeſ furor: niſi altera pditione. Vulturii prætoris litteræ tenerentur ſtatim Ciceroniſ imperio iniecta eſt barbariſ manuſ: palam prætor in ſenatu cōuincitur. De ſupplicio agentibuſ Cæſar parcenduſ dignitati: Cato animaduertenduſ pro ſcelere cenſebat quam ſententiā ſecutiſ omnibuſ in carcere parricidæ ſtrangulant: q; ſuis parte cōiurationiſ oppreſſa tamē ab incepto Catilina non deſtitit. Sed inſeſtis ab ethruria ſignis patriā petēſ obuiuſ Antonii exercituſ opprimēſ: q; atrociter dimicatuſ ſit exituſ docuit. Nemo hoſtiū bello ſuſſit: quem quiſ in pugnando ceperat locuſ cum amiſſa animo corpore tegebat Catilina longe a ſuiſ inter hoſtiū caduera reperiſ eſt: pulcherrima morte: ſi pro patriā ſic concidiſſet.

BELLVM CAESARIS ET POMPEI.

Am poene toto orbe pacato: maiuſ erat imperiuſ romanū: q; ulliſ externiſ uiribuſ extingui poſſet. Itaq; inuidenſ fortuna principiſ gentiū populo: ipſm illū in exitiū ſuū armauit: ac Mariana quidē Cinnanaq; rabieſ intra urbem præcluſerat: quaſi experiretur ſyllana tempeſtas. Latiuſ intra italiā tum detonuerat Cæſariſ furor atq; Pompei urbem: italiā: gentes nationeſ: totuſ deniq; quam patebat imperiuſ quodaſ quaſi diluuiuſ & cum inflammatione corripuit: Adeo ut non recte tantuſ ciuile dicatur: ac ne ſociale quidem: ſed nec externuſ ſed potiuſ commune quoddam ex omnibuſ & pluſq; belluſ. Quippe ſi duceſ eiſ inſpicias: totuſ ſenatuſ in partibuſ: ſi exercituſ hinc. xi. legioneſ: inde xviii. ſuoſ oīſ & robuſ italiſ ſanguiniſ: ſi auxilia ſociorum: hinc galliciſ germaniq; delectuſ: inde Deiotaruſ: Ariobarzaneſ: Tarchom: Dimotuſ Corinthiuſ: omniſ thraciæ: cappadociæq;: ciliſciæ: macedoniæ græciæ: italiæ: totiſq; robuſ orientiſ ſi morā belli: quattuor annis: & pro clade regeſ breue tēpuſ: ſi locū & ſpaciū ubi commiſſuſ eſt: intra italiā: inde ſe in galliā: hiſpaniā deſlexit. Reuerſuſq; ab occaſu totiſ uiribuſ in epyro: theſſaliq; conſedit: hinc egyptuſ ſubito trāſiliuit. Inde reſpexit aſiā: africā incubuit. Poſtremo in hiſpaniā remigrauit: & ibi aliquando deſecit: ſed nō & odia partiuſ finita cum bello: non enī priuſ quieuerē: q; in urbe ipſa medio ſenatuſ eorū qui uicti erāt: odia uictoriſ ſeſe cæde ſociarēt. Cauſa tantæ calamitatiſ: eademq; omnium nimia felicitatiſ. Siq; dem Quinto Metello & Lutiō Afraniō conſulibuſ. cum romana maiēſtatiſ toto orbe polleret: reſeſſetq; uictoriaſ: ponticoſ & armenioſ triumphoſ in Pompeianiſ theatriſ Roma cantaret: nimia Pompei potētia apud ocioſoſ (ut ſolet) ciueſ mouit inuidiā. Metelluſ ob imminutuſ cretæ triumphū Cato aduerſuſ potenteſ ſemper obliquuſ: detractare Pompeiuſ: actiſq; eiſ obſtrepere. Hic dolor tranſuerſuſ egit: & ad præſidia dignitatiſ paranda impulit: forte tunc Crāſſuſ genere diuitiſ dignitate florebat: uellet tamen auctoreſ opēſ. Caiuſ Cæſar eloquentia & ſpiritu ecce iam conſulatuſ alleuabatur. Pompeiuſ tamen ſuper utrūq; eminebat. Sic igitur Cæſare dignitateſ comparare. Crāſſo augere. Pompeioſ retinere cupientibuſ: omnibuſq; pariter potētiæ cupiditē: de inuadenda repu. facile conuenit: ergo cum mutuſ uiribuſ in ſuū quiſq; decuſ nitereſ: galliā Cæſar inuadit: Crāſſuſ aſiā Pompeiuſ hiſpaniā. Treſ maximoſ exercituſ: etiam ſic orbis imperiuſ ſocietate trium principuſ occupatur: decem annoſ traxit iſta dominatio: exinde quoniam mutuſ metu tenebant: Crāſſi morte apud parthoſ: & morte luliæ Cæſariſ filiæ: quæ nupta Pompeioſ generiſ ſoceriſq; cōcordiā matrimo

Att. ſcœduſ
humāo ſan
guine ſanci
tum.

Fuluia

Allobrogū
indiciuſ

Catilina oc
ciditur

Auxiliares
Cæſariſ &
Pompei co
pia

Qu. Metel
luſ
L. Afraniuſ

Cōſpiratio
Pompei
Crāſſi &
Cæſ.

Lentulus
Marcellus

Pompeii fu
ga.

Aerarii di-
reptio
Massiliae
obsidio

Hispania a
Caesare reci-
piuntur

Opitergi-
norum faci-
nus

Caesar i epi-
ru traicit

Scæuæ uir-
tus

Copiae q̄
in thessalia
confluxere

nii foedere tenebat: statim æmulatio erupit. Iam Pompeio suspectæ Cæsaris opes: & cæsari pompeia-
na dignitas grauis: nec hic ferebat parem: nec ille superiorem: nefas sic de principatu laborabant: atq̄
duos tanti imperii fortuna non taperet: ergo Lentulo Marcelloq; consulibus: rupta prima coniura-
tionis fide: de successione Cæsaris senatus: idemq; Pompeius agitabat: nec ille abnuebat: si ratio sui
proximis comitiis haberet consulatus: absenti quem decem tribus fauente Pōpeio nuper decreuerant
Tum dissimulante eodem negabant: ueniret & peteret maiorum more: ille cōtra flagitare decreta
ac nisi in fide pmanerent: non se remittere exercitum: ergo ut: in hostem decernitur. His Cæsar agi-
tatus statuit premia armog; armis defedere. Prima ciuiliis belli arena Italia fuit: cuius arces leuibus
præsidii Pompeius infederat: sed omnia subito Cæsaris impetu oppressa sūt: prima Arimino signa
cecinerunt. Tum pulsus ethruria Libo: umbria Thermus: Domitius corfinio: & peractū erat bellū
sine sanguine: si Pompeiū brundusii: opprimere: ut coeperat potuisset. Sed ille per obsessi claustra
portus: nocturna fuga euasit: turpe dictu: modo princeps patrum pacis belliq; moderator: per trium-
phatum a se mare lacerata & pœne inermi nauī fugiebat. Nec Pompeius ab italia q̄ senatus ab ur-
be fugatur prior: quam pœne uacua metu Cæsar ingressus consulem seipse facit. Aerarium quoq;
sanctum quod quia tardius aperiebant tribuni: iussit effringi: censumq; & patrimonium populi Ro-
mani ante rapuit: q̄ imperium. Pulso fugatoq; Pompeio maluit prius ordinare provincia q̄ ipsum
sequi. Siciliam & Sardiniam Annonæ pignora: per legatos habuit: nihil hostile erat in Gallia pacem
ipse fecerat: Sed ad hispanienses Pompei exercitus transeunti: per eā duci portas claudere ausa Massi-
lia est: misera dum cupit pacem: belli metu: in bellum icidit: sed quia tutis muris erat uinci eam sibi
iussit absenti. Græcula ciuitas non pro mollicia nominis: & uallum cepere: & incedere machinas au-
sa: & congregi nauibus. Sed Brutus cui mandatum erat bellum: uictos terra mariq; pdomuit: mox
dedentibus sese ablata omnia præter q̄ potiorem omnibus habebant libertatem. Anceps uariumq;
& cruētum in hispana bellū: cum legatis Cnei Pompei Petreio & Afranio: quos Ilerdæ castra habē-
tes: apud Sycorinam obsidere: & ab oppido intercludere aggreditur. Interim ab undatione uer-
ni fluminis commeatibus phibet: sic fame castra tentata sunt: obsessoreq; ipse quasi obsidebat. Sed
ubi pax fluminis redit: populationibus & pugna campos aperuit. Iterum ferox istat: & cedentes ad
celtiberiam consecutus: aggere & uallo: & per hæc siti. ad deditioem compulit. Sic citerior hispa-
nia recepta est: nec ulterior moram fecit: quid enim una post quinq; legiones. Itaq; ultro cedente Var-
rone: gades: fretū: oceanus: oia foelicitatē Cæsaris sequebantur. Aliquid tamē aduersus absentem du-
cem ausa fortuna est. Circa Illyricum & africam: quasi de industria prospera eius aduersis raderent.
Quippe cum fauces adriatici maris iussi occupare Dolabella & Antonius. Ille illyrico: hic cretico
littore castra posuissent: iam maria late tenente Pompeio repente castra legatus eius Octauius Libo
ingentibus copiis classiorum utrūq; circūuenit: deditioem fames extorsit Antonio: Missæ quo-
q; a Basilio in auxilium eius rates: quales inopia nauium fecerat: noua Pompeianog; arte cilicū actis
sub mare funibus captæ quasi per indaginem: duas tamē æstus explicuit: una quæ opiterginos fere-
bat in uadis hæsit memoradūq; posteris exitum dedit. Quippe uix mille iuuenum manus circūfusi
undiq; exercitus: per totum diem tela sustinuit: & eum exitū uirtus nō haberet: tamē ne in deditio-
nem ueniret hortate tribuno Vlteo mutuis ictibus in se concurrat. In africa quoq; par & uirtus: &
calamitas Curionis fuit: qui ad recipiendum prouinciā missus pulso fugatoq; Varo iam superbus: su-
bitū iubæ regis aduentū equitatūq; maurog; sustinere nō potuit. Patebat uicto fuga: sed pudor sua
sit: ut amissum sua temeritate exercitum morte sequeret. Sed iam debitum par fortuna flagitate se-
dem bello Pompeius epyron elegerat. Nec Cæsar mora Quippe ordinatis a tergo omnibus quis
hyems media prohiberet tempestate ad bellum nauigauit: positisq; ad oricum castris: cum pars exer-
citus ob inopiam nauium cum Antonio dimissa brundusii moram faceret: adeo impatiens erat: ut
ad arcessendos eos ardente uētis mari nocte cōcubia: speculatorio nauigio solus ire tēptauerit: extat
ad trepidum tanto discrimine gubernatorem. uox ipsius. Quid times? Cæsarem uehis. Cōtractis in
unum undiq; omnibus copiis: positisq; cominus castris: diuersa erant ducum consilia. Cæsar pro na-
tura ferox: & conficiendæ rei cupidus: ostentare aciem: puocare: laceffere: nunc obsidione castroq;
quæ sexdecim millium uallo obduxerat. Sed quid his obesset obsidio: qui patēte mari omnibus co-
piis abundarent. Nunc expugnatione dyrrachii irrita: quippe quam uel situs inexpugnabile faceret.
Ad hoc assiduis in arruptionem hostiū præliis: quo tempore egregia uirtus Scæuæ ceturionis emi-
cuit: cuius in scuto centum atq; uiginti tela federe. Iam uero dirreptione urbiū sociag; cum oricum
& Gomphos: & alia castella thessaliae uastarent. Pompeius aduersus hæc neçtere moras tergiuersari
simul: ut hostem interclusum undiq; inopia commeatum terreret: utq; ardentissimi ducis consene-
sceret impetus. Nec diutius profuit duci salutare consilium milites otium: locii moram: Principes
ambitum ducis increpabant. Sic præcipitantibus fatis prælio functa est thessalia: & philippicis capis
urbis imperii generis humani fata commissa sunt: nunquā ullo loco tantum uirium populi Roma-
ni: tantum dignitatis fortuna uidit: trecenta amplius millia: hic & illinc præter auxilia regū & sena-
tus. Nunquam imminentis minæ manifestiora prodigia: fuga uictimag; examina: isignes iterdiu te-
nebræ dux ipse & nocturna imagine theatri sui audiens plausum in modum planctus circūsonare:
& mane cum pullo amiculo: nefas apud principia conspectus est. Nunquā acrior neq; alacrior exer-

citus Cæsar fuit. Inde classica prius: inde tela: annotatum quoque committentis aciem Crastini pium. Qui mox adacto in os gladio: sic inter cadauera repertus: libidinem ac rabiem qua pugnauerat ipsa no-
 uitate uulneris præferbat. Sed nec minus admirabilior illius exitus belli. Quippe cum Pompeius adeo
 equitum copia abundaret: ut facile circumuenturus sibi Cæsarem uideretur circumuentus ipse est. Nam
 cum diu æquo Marte contenderet: iussuque Pompeii fusus a cornu erupisset equitatus repente hic si-
 gno dato: germanorum cohortes tantum in effusos equites fecere impetum: ut illi esse pedites: uie-
 nire in equis uiderentur. Hanc stragem fugientis equitatus leuis armaturæ ruina comitata est: tunc
 terrore latius dato: turbantibus inuicem copiis: reliqua strages quasi una manu facta est. Nec ulla res
 magis exitio fuit quam ipsa exercitus magnitudo. Multus in eo prælio Cæsar fuit: mediisque iter impera-
 torem & militem: uoces quoque ob equitantis exceptæ altera cruenta: sed docta & ad uictoriam efficax
 miles faciem feri: altera ad iactationem composita: parce ciuibus cum ipse sequeretur. Felicem utcumque
 in malis Pompeium: si eadem ipsum quæ exercitum eius fortuna traxisset: superstes dignitatis suæ
 uixit: cum maiore dedecore per thessalica tēpe equo fugeret pulsus in deserto ciliciæ scopulo fugam in
 parthos africanam uel ægyptum agitaret. Ut denique in pelusio littore imperio uilissimi regis consilii in-
 spadonum & ne quid malis desit. Septimii desertoris sui gladio trucidatus: sub oculis uxoris suæ li-
 berorumque moreretur. Quis non peractum esse cum Pompeio crederet bellum: at qui acrius multo
 atque uahementius thessalici incendii cineres recalueret: & in ægypto quidem aduersus Cæsarem sine
 partibus bellum: quippe cum Ptolemæus rex Alexandriæ summum ciuilibus belli scelus peregisset:
 foedusque amicitiae cum Cæsare medio Pompeii capite sanxisset: ultionem clarissimi uiri manibus
 quærente fortuna causa non defuit. Cleopatra regis soror affusa Cæsaris genibus partem regni repo-
 scebat. Aderat puellæ forma: & quæ duplicaretur ex illo: quæ talis passa uidebatur iniuriam: odium ip-
 sius regis: qui Pompeii cadem partium fato non Cæsari dederat haud dubie idem in ipsum ausu
 rus si expedisset. Quam ubi Cæsar restitui iussit in regnum: statim ab eiusdem percussoribus Pompeii
 obsessus in regia: quæ exigua manu ingentis exercitus molem mira uirtute sustinuit. Ac primum
 edificiorum proximorum atque naualium incendio infestorum hostium tela submouit. Mox peninsu-
 lam pharon subitus euasit. Inde depulsus in maria mira felicitate ad proximam classem enatauit. Re-
 licto quidem in fluctibus paludamento: seu fato: seu consilio ut illud ingruentibus hostium telis
 saxisque peteretur. Tamen receptus a classicis suis undique simul hostes adortus de ibelli ac perfida ge-
 te iusta generi manibus dedit. Quippe & Theodorus magister: auctor totius belli: & ne uirilia quidem
 portenta Photinus atque Ganymedes diuersi per mare & transfugio & morte consumpti. Regis
 ipsius corpus obrutum in limo repertum est in aureæ loriceæ honore. In Asia quoque nouus rerum
 motus a ponto plane: quasi de industria captante fortuna hunc mithrydatico regno exitum: ut a pom-
 peio pater: a Cæsare filius uiceretur. Rex Pharnaces magis discordiæ nostræ fiducia: quam uirtutis suæ:
 infesto in Cappadociam agmine ruebat. Sed hunc Cæsar aggressus uno: & ut sic dixerim non toto
 prælio obtriuuit more fluminis: quod uno eodemque momento uenit: percussit: abscessit. Nec ua-
 na de se prædicatio est Cæsaris: ante uictum hostem esse: quam uisum. Sic cum exteris An in africa
 cum ciuibus multo atrocius quam in Pharsalia huc reliquias partium naufraga quidam furoris æstus
 expulerat. Nec reliquias diceret: sed integrum bellum: sparsum magis quam oppresse uires erant. Auxerat
 sacramentum ipsa clades imperato is. Nec degenerabat ducum successio. Quippe satis ample sona-
 bant in Pompeiani nominis locum Cato & Scipio. Accessit copiis mauritanus rex Iuba: uidelicet
 ut latius uinceret Cæsar. Nihil ergo inter Pharsaniam: & Thapion: nisi quod amplior eoque acrior cæsa-
 rianorum impetus fuit: indignantium post Pompeium creuisse bellum. Denique quod alter nunquam ante
 imperium ducis sua sponte signa cecinerunt strages a Iuba cepit. Et elephantum bellorum rudes. & nu-
 per a silua consternati subito glâglore: statim & exercitus in fugam: & duces fortius: quam ut effugerent:
 Non in conspicua tamen morte omnium iam Scipio naue fugiebat: & assecutus hostibus gladium p-
 uiscera exegit: & ubi esset quondam requirente: respondit hoc ipsum: bene se habet imperator. Iuba cum
 se recepisset in regiam magnifice epulatus: postero die cum Petreio fugæ comite superque menses & po-
 cula interficiendum se ei præbuit: ille & regi suffecit & sibi. Cum interim semel in medio sciphi &
 parentalia fercula regio simul Romanoque sanguine madebant. Cato non interfuit bello positusque ad
 bragadâ castris: uticam uelut altera africæ claustra seruabat. Sed accepta partiū clade nihil cunctatus:
 ut sapiente dignum erat: mortem etiam lætus acciuit. Nam postquam filium comitesque ab amplexu di-
 misit: in nocte lecto ad lucernam Platōis libro: quod immortalitatem animæ docet: paulum quæuit: tum
 circa primam uigiliam stricto gladio reuelatum manu pectus semel: iterumque percussit. Ausi post hoc
 uirum medici uiolare fomentis. Ille passus dum abscederent. rescidit plagas: secutaque uis sanguinis
 moribundas manus in ipso uulnere reliquit. Quasi non esset usquam dimicatum: sic arma rursus &
 partes: quantoque africa supra Thessaliā fuit: tanto africā superabat Hispania plurimum: quantum fauoris
 partibus dabat fraternitas ducum & pro uno duos stare Pompeios. Itaque nusquam atrocius nec tam an-
 cipi Marte concursus est. Primum in ipso hostio oceani Varus Didiusque legati confligere. Sed acri-
 us fuit cum ipso mari: quam inter se nauibus bellum. Siquidem uelut furorem ciuicum castigaret ocea-
 nus: utranque classem naufragio cecidit. Quinam ille horror: cum eodem tempore fluctus. procellæ:
 armamenta confligerent: adde situs ipsius formidinem urgentia in unum hinc hispaniæ: ide mauri

Pompeii fu-
gaPompeii in-
teritusTheodorus
PhotinusCelerrima
de pharna-
ce uictoriaScipionis
exitus
Iubæ
Petreii inte-
ritus

Oceani ius

taniae littora: mare & intestinum & externum: imminentiſq; Herculis ſpecula: cum omnia undiq; ſimul prælio & tempeſtate ſæuient. Mox circa obſidiones urbium utrinq; diſcuſum eſt. Quæ miſeræ inter hos atq; illos duces ſocietatis romanæ poenas dabant. Omnium poſtrema certaminum Munda hic non pro cætera felicitate: ſed anceps & diu triſte præliū: ut plane uideret nescio qd deli berare fortuna. Sane & ipſe ante aciem moeſtior non ex more Cæſar ſiue reſpectu fragilitatis huma næ: ſiue nimiā proſperorū ſuſpectā habens continuationem: uel eadem timens: poſtquam idem eſſe cœperat: q; Pompeius. Sed ipſo prælio: q; nemo unquam meminerat: cum diu pari Marte acies ni hil aliud q̄ occideret in medio ardore pugnantium ſubito ingens inter utroſq; ſilentium quaſi con ueniſſent: hic omnium ſenſus erat nouiſſime illud inuſitatum. Cæſaris oculis nephaſ: poſt. xiiii. an nos probata ueteranorum manus gradum retro dedit: q; & ſi nundum fugerat: apparebat tamen pu dore magis: q̄ uirtute reſiſtere. Itaq; ablegato equo ſimilis furenti primam i aciem procurrit. Ibi pen ſare fugientes confirmare per totum: deniq; agmen oculi: manibus: clamore uolitare dicitur in illa perturbatione: & de extremis agitaffe ſecum: & ita manifeſto uultu fuiſſe: quaſi occupare manu mor tem uellet: niſi q; cohortes hoſtium quinq; per trãuerſam aciem actæ quas Labienus periclitãtib; caſtris præſidio miſerat: ſpem fugæ præbuiſſent: hoc aut & ipſe credidit: aut dux callidus attribuit in occaſionem & quaſi fugientem inuectus: ſimul & ſuorum erexit animos: & hoſtes perculit. Nam ii dum ſe putant uincere fortius ſequi: inde Pompeiani dum fugere credunt ſuos: fugere cœperunt. Quanta fuerit hoſtium cædes: ira rabieſq; uictoribus ſic æſtimari poteſt. Hoc a prælio profugi cum ſe mundæ recepiffent: & Cæſar obſideri ſtatim uictos imperaſſet: cõgeſtis cadaueribus ager effectus eſt: quæ pilis iaculiſq; confixa inter ſe tenebantur: ſœdum etiam inter barbaras: ſed uidelicet deſpe rantibus Pompei libellis: Cneum prælio profugum crure ſaucio deſerta & auia petentem Cenonius apud lauronem oppidum conſecutus pugnantem nondum deſperantem interficit. Sextū fortuna in celtiberia interim abſcondit: aliisq; poſt Cæſarem bellis reſeruauit. Cæſar in patriam uictor inue hitur: primum de gallia triumphum tranſmiſerat rhenus: rhodanus: & ex auro captiuus oceanus. Al tera laurus ægyptia tunc i ſerculis Nilus. arſinoe & ad ſimulachrum ignium ardens pharus. Tertius de pharnace curruſ & ponto. Quartus Iuban & Mauros: & bis ſubactam oſtendebat hispaniã phar ſalia & tharſos & munda nuſquam: & quanto maiora erant de quibus non triumphabat hic aliqua do ſinis armis fuit. Reliqua pax incruenta penſatumq; clementia bellum nemo cæſus imperio præ ter Afranium: ſatis ignouerat ſemel: & Faſtum Syllam: didicerat generoſum timere: ſiliãq; Pompei cum patruelibus ex Sylla hic poſteris cauebatur. Itaq; non in gratis ciuib; omnes unum in princi pem congeſti honores circa templa imagines in theatro diſtincti radiis corona: ſuggeſtus in curia: faſtigium in domo menſis in cælo ad hoc pater ipſe patriæ perpetuoſq; dictator. Nouiſſime dubiū an ipſo uolente: oblata pro roſtris ab Antonio conſule regni inſignia. Quæ omnia uelut inſulæ i de ſtinatam morti uictimam congerebantur. Quippe clementiam principis uicit inuidia: grauiſq; erat: liberis ipſa beneficiorum potentia. Nec diutius dilatio donata eſt. Sed Brutus & Caſſius aliq; patri cii conſenſerunt in cædem principis: quanta uis fati Manuerat late cõiuratio: libellus etiam Cæſa ri datus eodem die: nec periclitare centum uictimis potuerat: uenit in curiam tamen expeditionem particham meditant: ibi in curuli ſedentē eum ſenatus iuaſit: tribuſq; & uiginti uulneribus ad terrã datus eſt: ſic ille q; terræ orbē ciuili ſanguine impleuerat: tandē ipſe ſanguine ſuo curiam impleuit.

CAESAR AVGVSTVS.

Opulus romanus Cæſare & Pompeio trucidatis: rediſſe in ſtatum priſtinæ libertatis uidebat: & redierat: niſi aut Pompeius liberos: aut Cæſar hærede reliquiſſet uel quod utroq; pnicioſius fuit: ſi nō collega quondã mox æmulus cæſarianæ eſt potentia: ſax & turbo ſequētis ſecundi ſuperuiſſet Antonius: quippe dū ſextus paterna repetit tre pidatū toto mari: dū Octavius mortē patris ulciſcit: iteq; fuit mouenda theſſalia: dū Antonius uariuſ i genio aut ſucceſſorē cæſaris idignat octauiuſ aut amore cleopatræ deſciſcit i regē: nã aliter ſaluus eē nō potuit: niſi cõfugiſſet ad ſeruitutē: gratuladū tamē i rãta pturba tione eſt q; potiffimū ad Octauiuſ Cæſarē Auguſtū ſumma regē rediit: q; ſapientia ſua atq; ſolertia: pculſum undiq; & pturbatū ordinauit iperii corpus: q; ita ut dubiæ nūq; coire & cõſetire potuiſſet: niſi uniuſ præſidis nutu quaſi anima & mente regeret: Marco Antonio & publico Dolobella conſu libus imperium romanū iam ad cæſares tranſferente fortuna: uariuſ & multiplex motus ciuitatis fuit quodq; in annua cæli conuerſione fieri ſolet: ut mota ſydera tonent ac ſuo flexu tempeſtates ſi gnificent: ſic cum romanæ dominationis ideſt humani generis conuerſione poenitus itremuit om niq; genere diſcriminū ciuilib; terreſtrib; ac naualibus bellis omne imperii corpus agitatū eſt.

BELLVM MVTINENSE.

Rima ciuiliū motuū cauſa teſtamētū Cæſaris fuit: cuius ſecūduſ hæres Antonius prælatū ſibi Octauiuſ furens. in expiabile cõtra adoptōnē acerrimi iuuenis ſuſceperat bellū q; ppe cū itra decē & octo ānos tenet & obnoxiū & opportunū iniuriæ iuuenē uideret: ipſe plane & cõmilito cæſaris dignitatem laceraret furis hæreditatē: ipſum in ſectari pbris & cūctis artibus cooptationē luliae gētis cū ihibere nō deſineret. Deniq; ad deprimēdū iuuenē: palā arma moliri: & parato exercitu i ciſalpina gallia reſiſtentē

Pompeioꝝ
fratrū alter
occiditur

Cæſaris ho
nores

Cæſaris in
teritus

Vide ne ſe
culi & non
ſecundi ſic
legendum

motibus suis Decium Brutum obsidebat Octavius Caesar ætate & iuria favorabilis & nois maiestate: q̄ sibi induerat: Reuocatis ad arma ueteranis: priuatis: q̄s crederet: consulē aggreditur: obsidio mutinæ liberat Brutum: Antonium exiit castris: tum quidem etiā manu pulcher apparuit. Nā cruētus & saucius aquilā a moriente signifero traditam: suis humeris in castra referebat.

Vide ne he redem sit le gendum Pulchrum augusti fa cinus

BELLVM PERVSINVM.

Lterum bellum concitauit agroꝝ diuisio: quos Caesar ueteranis in castris pretium militiæ p̄soluebat: semp̄ aliter Antonii pessimū ingeniū gladio cincta uirilī militiæ uxor agitabat: ergo depulsos agris colonos incitando iterū in arma ierat. Hic uero iā non priuatis, sed totius senatus suffragiis iudicatū hostē Caesar aggressus intra perusiæ muros redegit: cōpulitq̄ ad extrema deditiois turpi & nihil nō experta fame.

Perusina fa mes

TRIVMVIATVS

VM solus etiā grauis paci: grauis reipublicæ esset Antonius: quasi ignis incendio lepidus accessit: quid contra duos exercitus necesse fuit uenire ī crudētissimi foederis societate diuersa oīum nota incendia: lepidū diuitiæ cupidū: quæ spes ex turbatiōe reipublicæ Antonii ultioes de eis: q̄ se hostem uindicassent. Casarem inultus pater & manibus eius graues Cassius & Brutus agitabāt in hoc uelut foedus pax iter tres duces componit: apud cōfluētes iter mutinā & bononiā iungūt manus: & exercitus cōsultāt: nullo bono more triuuiratus iuadit: oppressa armis reipublica redit syllana p̄scriptio. cuius atrocitas nihil ī se minus habet q̄ numez. cxi. senatorū exitus foedi: truces: miserabiles toto terræ orbe fugientiū p̄ indignitate rei: imiscat Casarē auūculū suū lepidus lutiū Paulū suū fratrem p̄scripserit. Romæ capita cæloꝝ p̄pōere ī rostris iā usitatū erat. Veḡ sic quoq̄ ciuitas lacrimas tenere nō potuit: cū rescissum Ciceronis caput ī illis suis rostris uideret: nec aliter ad uidendū eū: q̄ solebat ad audiendū cōcurreret. Hæc scelera in Antonii lepidiq̄ tabulis: Caesar percussoribus patris cōtentus fuit. Hæc quoq̄ nisi multa fuisset etiā iusta cædes haberet.

Vide ne di uersa omni um nota in cendia: sit legendum

BELLVM CASSII ET BRVTI.

Rutus & Cassius sic Casarē: quasi Tarquiniū regem depulisse regno uidebātur. Sed libertatem q̄ maxime restitutam uoluerunt: illo ipso parricidio p̄didere. Igit̄ cæde p̄fecta. cū ueteranos Casaris nec immerito timerent: statim curia in capitolium cōfugerant. Nec illis ad ultionē deerat animus: sed ducem nō habebant. Igitur cum apparet: quæ strages reipub. imineret: displicuit ultio cū cōsulis abolitōe decreta. Ne tamē publici doloris oculos ferrent: ī puincis ab illo ipso quē occiderāt Casare datas syriā & macedoniam cōcesserat. Sic uindicta Casaris delata potius q̄ oppressa est: igit̄ ordinata magis ut poterat: quā ut decebat in triumuiros reipublica relicto ad urbis p̄sidiū Lepido: Casar cū Antonio in Cassium Brutumq̄ succingit. Illi comparatis ingentibus copiis eandē illā: quæ fatalis. Cn. Pompeio fuit: harenā īfederāt. Sed nec tum iminētia cladis destinatæ signa latuere. Nā & assuetæ cadaueꝝ pabulo uolucres castra quasi iam sua circūuolabāt. In aciē p̄deuntibus obuius ethiops nimis aperte ferale signū fuit. Ipsiq̄ Bruto p̄ noctē cū illato lumine ex more aliqua secū agitaret: atra quædā imago se obtulit: & quæ esset interrogata: tuus inquit malus genius hoc dixit & sub oculis mirātis euanuit. Pari in meliora p̄sagio in Casaris castris omnia: aues: uictimæq̄ p̄miserant: Sed nihil p̄sentiū: q̄ Casaris medicus somnio admonitus: ut Casar castris excederet: q̄bus capi iminebat ut factū est. Acie nanq̄ commissa cum pari ardore aliquādiu dimicatū foret: & quāuis duces nō essent tunc p̄sentes cum alterum corporis ægritudo: illū metus & ignauia subduxissent staret tamen p̄ partibus inuicta fortuna: & ultoris: & q̄ uindicabat. Primū adeo anceps fuit: & par utrūq̄ discrimē: ut exitus p̄lii docuit. Capta sūt hinc casaris castra: ide Cassii. Sed q̄to efficacior est fortuna q̄ uirtus: & q̄ ueꝝ est: ubi oriens afflauit nō residet in uerbo: tantū esse uirtutē uictoriā illi p̄lio error dedit. Cassius īclinato cornu suoꝝ cū captis Casaris castris rapido impetu recipientes se equites uideret: fugere arbitrat̄. euadit in tumulū: inde puluere & strepitu etiā nocte uicina eximentibus gestæ rei sensum cum speculator quoq̄ in id missus tardius renunciaret: trāfactū de partibus ratus: uni ex proximis auferendū p̄buit caput. Brutus cū in Cassio etiā suum animum perdidisset: nequid ex constituti fide resignaret: ita enim par superesse bello conuenerat: ipse quoq̄ uni comitū suorum. cōfodiendū p̄buit latus. Quis sapientissimos uiros nō miret̄: ad ultimū nō suis manibus ufos: nisi hoc quoq̄ ex p̄suasione nō defuit ne uiolarent manus: sed in abolitione sanctissimæ p̄sentissimarūq̄ animarum iudicio suo scelere alieno uterentur.

Vide quid sibi uelit hic immi scatur

philippen sis pugnae anceps for tuna

Cassii interitus

Bruti interitus

BELLVM CVM SEXTO POMPEIO.

Vblatis percussoribus Casaris: superat Pōpei domus: alter iuuenem in hispania occiderat: alter fuga euaserat: cōtractisq̄ infelicis belli reliquis: cū īsup ergastula armasset: siciliam sardiniāq̄ habebat: iam & classe mediū mare īfederat. O q̄ diuersus a patre: ille cilicas extinxerat: hic secum pyratas nauales agitaret. Tāta mole belli penitus in siculo freto iuuenis oppressus est: Magniq̄ famā ducis ad inferos secū tulisset si nihil tentasset ulterius nihil nisi q̄ magnæ indolis signū est sperare semper. Perditis enī rebus profugit asiamq̄ uelis petit uenturus ibi in manus hostiū: & catheras & q̄ miserrimū est

Sexti pom-
peii exitus

fortibus uiris: ad hostium arbitrium sub percussore moriturus. Nō alia post Xerxem miserabilior fuga: quippe modo trecentarū quinquaginta nauium dominus: cū sex septem uel fugiebat extincto prætorie nauis lumine: annulis in mare abiectis pauens atque respectans: & tamē nō timens ne periret.

BELLVM PARTHICVM DVCE VENTIDIO.

Parthorū
eruptio

Vanius in Cassio & Bruto partes sustulisset in Pōpeio totū partiū nomē aboleret nōdū tamē ad pacis stabilitatē p̄fecerat Cæsar: cū scopulus & nodi & i ora publicæ securitatis sup̄esset Antonius: nec ille defuit uiriis quin piter. Imo oīa expertus ambitu & luxuria: primū hostes: deinde ciues: tandē etiā terræ saculū liberauit. Parthi clade crassiana altius aīos erexerāt ciuilesq; populi. R. discordias læti acceperāt. Itaque ut prima affulsit occasio nō dubitauerūt erūpere: ultro qdē iuitante labieno: q; missus a Cassio Bruto: q; furor scelegē sollicitauerat hostes i auxiliū: & illi pacato duce f̄gio iuuenē dissipāt antoniana p̄sidia Casca legatus ne ueniret i potestātē a gladio suo ip̄etrauit. Deniq; ablata syria: emanabat latius malū: hostibus sub auxilii sp̄e sibi uincētibus: nisi uētidiū & hic legatus Antonii incredibili felicitate: & labieni copias: ipsūq; pacogē: & oēm parthicū eq̄tatū toto iter orōtē & euphratē sinu late cecidisset. Viginti amplius milium fuit. Nec sine consilio ducis: qui simulato metu adeo passus est castris succedere: donec assumpto iactus spatio: adimeret usum sagittarum. rex fortissime dimicans cecidit. mox circūlato eius per urbes: quæ descuerāt captæ syria sine bello recepta. Sic crassianam cladem pacori cæde pensauimus.

BELLVM PARTHICVM CVM ANTONIO.

Parthica
fraus

Xpertis inuicē parthis atque romanis: cū crassus atque pacorus utriusq; uirium mutuagē documēta fecissent: pari rursus reuerētia integrata amicitia. & qdē ab ipso scēdus antonio cū rege p̄cussum. Sed imēsa uanitas hominis: dū titulogē cupidine araxē & euphratē sub imaginibus suis labi concupisset: neq; causa: nec cōsilio: ac ne imaginaria qdē belli cōditioe: q̄si hoc quoq; ex arte ducis esset obrepe: relicta rep̄te syria i parthos ip̄etū facit gēs p̄ter armogē fiducia simulat trepidationē: & in cāpos fugā. Hic statim quasi uictor sequebat: cū subito nec magna hostiū ex iprouiso etiā i fessos uia sub uespere uelut nubus erupit & missis undiq; sagittis duas legiones operuerūt. Nihil acciderat i cōparationē cladis: quæ in postegē diem iminebat. nisi iteruenisset deū miseratio: unus ex clade crassiana: parthico habitu: castris adegrat: & salute latine data cū fidem ipso fecisset: qd immineret: edocuit. iā affutogē cū oībus copiis regē: irēt retro: peterētq; montes: sic quoq; hostē fortasse nō deforet: atque ita secuta ē minor uis hostium: q̄ iminebat. Adfuit tamen delectæq; reliquæ copiae forēt nisi urgentibus telis in modū gradinis quadam foret: quasi doctē p̄cubuisent i genua milites: & elatis sup̄ capita scutis cælogē speciem præbuisent: tum parthus archus inhibuit: deinde romani cū se rursus extulisset: adeo res miraculo fuit: ut unus ex barbaris miserit uocē. Ite & bene ualete romani merito uos uictores fama gentium loquitur: qui parthorum tela figistis. Nō minor ex aqua postea: quam ab hostibus excepta clades infesta primū siti regio cū quibusdā Salmacidis fluuius infestior: nouissimeq; cū iam ab inualidis & auide auriēbat: noxiæ etiā dulces fuere. Mox & ardores per armenia: & niues per cappadocia & utriusq; cæli subita mutatio p̄ pestilētia fuit. Sic uix tertia parte de. xvi. legionibus: reliqua cū argentum passim dolabris concideret: & subinde inter moras mortē a gladiatore suo flagitasset: egregius imperator tandē profugit in syriam: ubi incredibili quadam mentis uecordia ferocior aliquanto factus est: quasi uicisset qui euaserat.

Noxiæ
aquæ

BELLVM CVM ANTONIO ET CLEOPATRA.

Atf. cultus
in anto.

Vror Antonii quatenus per ambitū nō iteriret & luxu & libidine extinctus ē. Quippe post parthos cū exosus arma: i otio ageret: captus amore Cleopatraz: quasi bene gestis rebus i regio se sinu reficiebat. Hæc mulier ægyptia ab Ebrio ipatore preciū libidinū romanū imperiū petit: & p̄misit Antonius: quasi facilior eēt partho romanus Igit̄ dominationē parare: nec tacite: sed patriæ: noīs: togæ: falcū oblitus: totus ut mōstrū illud: ut mente ita aīo quoq; cultogē descuerat. Aureū in manu baculū ad laetus: & in acie purpurea uestis ingētibus ostricta gēmis diadēma aderat: ut regina rex ipse frueret. Ad primū nouogē motuū samā Cæsar a brundisio traiecerat: ut uenienti bello occurreret. positogē castris i epyro leucadē isulā mōtēq; leucate: & ambracii sinus cornua isesta classe succinxerat. Nobis cccc. amplius naues. cc. nō minus hostiū: sed numegē magnitudo pensabat. Quippe a senis in nouenos remogē ordinibus: ad hæc turribus atque tabulatis alleuata castelloq; & urbiū specie: nō sine gemitu maris & labore uetogē ferebat: quæ qdē ipsa moles exitio fuit. Cæsar's naues a triremibus in se nos: nec amplius ordines creuerāt: itaq; habiles in oīa: quæ usus poscebat: ad ip̄etus: & recursus: flexusq; capiēdos. Illas grauis & ad oīa p̄peditas singulas plures adortæ: missilibus simul: tū rostris: ad hoc ignibus iactis ad arbitriū dissipauere. Nec ullare magis hostiliū copiaz apparuit magnitudo: q̄ post uictoriā. Quippe imēsa classis naufragio belli factō toto mari ferebat arabūq; & abeogē & mille aliarum gentium asiæ spolia: purpurā aurū quæ in ripā assidue mota uentis maria reuoluebant. Prima dux fugæ regina: cū aurea puppe: uelogē purpureo se in altū dedit. Mox secutus Antonius: sed instare uestigiis Cæsar. Itaq; nec præparata in oceanum fuga: nec munita præsidis. utraq;

Atf. nume-
rosorum ordi-
nem in ma-
nibus anto-
nij

ægypti cornua parethonium atq; pelusium profuere: prope manu tenebatur, prior ferrum occupauit Antonius. Regina ad pedes Cæsaris prouoluta tentauit oculos ducis frustra. Nā pulchritudo intra pudicitia principis fuit. Nec illa de uita: qua offerebat: sed de parte regni laborabat. Quod ubi desperauit a principe: seruariq; se triūpho uidit: in cautiorē noctā custodiā: in mausolū se (sepulchra regū sic uocat) recipit, ibi maximos ut solebat iduta cultu in differto odoribus solio iuxta suū se collocauit Antonium Admotisq; ad uenas serpentibus: sic morte quasi somno soluta est.

Antonii &
Cleopatraz
exitus

Le finis armoz ciuiliū. Reliqua aduersus exteras gentes. Quæ districto circa mala sua imperio diuersi orbis oris emicabant. Noua quippe pax: nec dū assuetæ frenis seruitutis tumidæ gentiū iflatæq; ceruices ab imposito nuper iugo resiliēbāt. Ad septentrionē cōuersa ferme plaga ferocius agebat: norici: illirii: pannonii: dalmatæ: mysi: thraces: & daci: sarmatæ atq; germani: noricis aīos dabāt alpes atq; niues. q; bellū nō posset ascēdere. Sed omnes illius cardinis populos brēnos: senōes: atq; uindelicos: p priuignū suū Claudiū drusum pacauit. Quæ fuit callidaz gentiū feritas facile uel mulieres ostendere: quæ deficientibus telis infantes ipsos afflictos humo: in ora militū aduersa miserunt. Illirii quoque sub alpibus agunt: imasq; ualles eaz & quædā quasi claustra custodiunt abruptis torrētibus iplicati. in hos expeditionē ipse sumpsit fieriq; pontē iperauit. Hic se & aqs & hoste turbantibus cunctātī ad ascēsum militi scutū de manu rapuit: & iuia primus: tūc agmīe secuto: cū Illiricus multitudine pōtē succidisset: faucibus maibus ac truribus speciosiore sanguine: & ipso periculo augustior: terga hostiū p̄cidit. Pannonii duobus salibus: ac tribus fluuiis drauo sauo histroq; uallantur: populati proximos itra ripas se recipiebant: In

Bellum al-
pinum

hos domādo Vibium misit: cæsi sunt in utrisq; fluminibus: arma uictoz nō ex more belli cremata sed capta sunt: & in profluentes data: ut cæteris q; resistebant: uictoria sic nunciaret: Dalmatæ plærūq; sub siluis agūt. Inde ad latrocinia promptissimi. Hos iam qdem marius incensa urbe delminio quasi detrucauerat. Postea Asinius pollio gregibus armis agris multauerat. hic secūdus orator. Sed Augustus p domandos Vibio mādat: q; essez genus fodere terras coegit: aurumq; uenis repurgare: q; alioqn gens oīum cupidissima studiosa diligentia acqrit: ut illud i usus suos seruare uideatur: My

Bellum Il-
lyricum

sii q; feri: q; truces fuerint: q; ipsoz etiā barbari barbaroz horribile dictū est. Vnus ducū ante aciem postulato silentio. Qui uos inqt estis? Responsum inuicē. Romani gentiū domini: & illi: ita inqunt fiet: si uos uiceritis. Accepit omē Martius Crassus. Illi statim ante aciem imolato equo cōcepere uo tū: ut cæsar extis ducū & litarēt & uescerēt. Deos audisse credideri: nec tubā sustinere potuerūt. Nō minimum terroris incussit barbaris Chonidus centuriosatis barbaræ efficacis tamē apud pares homines stoliditatis: q; poculū gerēs super cassidē suscitātā motu corporis flāmā uelut ardētī capite fū debat. Ante hos thracū maximus populus descuerat. Ille barbarus & signis militaribus & disciplina armis etiam romanis asseuerat. Sed a pifone perdomiti in ipsa captiuitate rabiē ostēdere: q; ppe cū ca

Bellum dal-
maticum

ethenas morsibus tentarent: feritatem suam ipsi puniebāt. Daci montibus inhærent Cotifonis regis imperio: quotiens concretus imperio danubius uinxerat ripas decurrere solebāt & uicina populari: uisum est Cæsari augusto genrē aditu difficillimā submouere. Misso igitur Lentulo ultra ulteriorē repulit ripam: citra p̄sidia cōstituit. Sic tunc Dacia non uicta sed summotā atq; dilata est. Sarmatæ patētibz cāpis ingerāt & hos p̄ eundē Lētulū p̄hibere dānubio satis fuit. nihil p̄ter niues rataq; siluas habēt: tāta barbaria est: ut pacē nō itelligāt. Germaniā quoq; utinā uicere tāti nō putasset: magis turpiter amissā ē q; gloriose acq̄sita: sed quateus sciebat patrē suū Cæsare bis trāsuectū pōtē rheno q̄sisse bellū. In illius honorē cōcupiit facere puiciā: & factū erat: si barbari tā uitia nraq; ipia ferre potuisset. Missus in eā puiciā Drusus primos domuit usipetes: inde cæteros pcurrit: & tactos. Nam marcominoz spoliis isignibus quēdā editū tumulū i trophei modū excoluit. Inde ualidissimas nationes cheruscos: sueuos: & sicābroz piter aggressus ē. Qui. xx. cēturionibus crematis hoc uelut sacramento sumpserat bellū. Adeo certa uictoriæ spe: ut p̄da in antecessum pactione diuiserint. Charusci equos: Sueui auz & argentū. Sicābri captiuos elegerāt: sed oīa retrorsū. Victor nāq; Drusus equos: pecora: torques eoz: ipsozq; p̄da diuisit & uēdidit. Præterea in tutelā prouinciæ p̄sidia atq; puicias ubiq; disposuit. Per molam flumē per albī: per isurgīā: per rheni quidē ripā quinquaginta amplius castella direxit bonā & genosiā cū pōtibz iunxit: classibusq; firmauit. inuisum atq; inaccessible in id tempus byciniū saltū patefacit. ea deniq; in germania pax erat: ut mutari hoies alia terra cœlū ipsam mitius molliusq; solito uideretur. Deniq; nō per adulationem sed ex meritis defuncto ibi fortissimo iuuenē: ipsi q; nunquā aliter senatus cognomē ex prouincia dedit. Sed difficilior est puicias

Myssi

Thraces
Daci

obtinere: q; facere uiribus parantur: iure retinentur: igitur breue id gaudiū fuit. Quippe germani uicti magis q; domiti erant: moresq; nostros: magis q; arma sub iperatore Druso suscipiebant postquā ille defunctus est: uari qntilii libidinē ac superbiā: haud secus: q; sæuitiā odisse cœperunt. Ausus ille agere cōuētū & i castris se direxerat: q̄si uiolentiā & barbaroz lictoris uirgis: & p̄conis uoce posset ihiberē. At illi qui iā pridē rubigine oblitos enses: inertesq; cernerēt equos: ut primū togas & sæuio

Cotifo rex

Sarmatæ

ra arma: iura uiderūt: duce Arminio arma corripuit. Cū interim tāta erat Varo pacis fiducia: ut ne f̄dict. q; ē & prodita per Segestē unū ducū cōiuratiōe cōmoueretur. Itaq; improuidū & nihil tale metuentē improuiso adorti: cū ille (o securitas) ad tribunal citaret undiq; inuadunt: castra rapiunt: tres legiōes opprimunt. Varus perditas res eodē quo canensem diē Paulus & fato est & animo secu-

Germani-
cum bellū

Germani
rebellant

Quintilii uari & triū legionum cædes

Quintilii
uari & triū
legionum
cædes

Getulici
cognomen

Caius in ly
cia periit

Cantabri
cum bellū

Astures

Pacatur no
uissime his
paniæ

Scythagē le
gati farma
tharum le
gati

Art. q̄ re
motis ter
ris legati ro
mam uene
rint

tus: nihil illa cæde per paludes: perq; siluas cruentius: nihil insu:ratione barbarorū intollerātius: præcipue tamen in causage patronos: aliis oculos: aliis manus amputabāt: unius hos sutum recisa prius lingua quā in manu tenēs barbarus tandem inq;: uipera sibilare desiste. Ipsius quoq; cōsulis corpus quod militum pietas humi abdiderat: effossum. Signa & aqlas duas adhuc & barbari possidēt. tertiā signifer priusquā in manus hostiū ueniret euulsit: merfaq; intra baltei sui latebras gerens in cruēta palude sic latuit. hac clade factum: ut imperium quod ī littore oceani nō steterat in ripa rheni fluminis staret. Hæc ad septentrionem. Sub meridiano tumultuatum magis q̄ bellatum est. Musulanos atq; getulos accolos syrtium Cossio duce compescuit: unde illi getulici cognomen: latius uictoria patet. Marmaridas atq; garamantas. Turmio subigēdos dedit. Potuit & ille redire marmaricus: sed modestior in æstimanda uictoria fuit. Ad oriētem plus negotii cum armenis huc alterū Cæsar ex nepotibus suis misit ambo fato breues sed aliter inglorius: massiliæ quippe Lutus morbo soluitur. In licia Caius ex uulnere cum armeniam ad parthos se subtrahētem recipit. Armenios uicto rege Tigra ne in hoc unum seruitutis genus Pompeius assueuerat: ut retores a nobis acciperent. Intermissum ergo ius: per hunc recuperatum: non icruento nec inulto tamen certamine. Quippe dominationis quem rex artaxatis præfecerat: simulata proditiōe adortus uirum intentum libello: quem ut thesaurorum rationem continentem ipse porrexerat: strictus ac recreatus ex uulnere in tempus: cæterum barbarus undiq; infesto exercitu oppræssus gladio & pyra in qui se percussus immisit: etiam Cæsari fatissedit. Sub occasu pacata fere erat omnis hispania nisi q̄ pyrenei desinentis scopulis inherentem ceterior alluebat oceanus. Hic duæ ualidissime gentes Cantabri & Astures immunes imperii agitabant. Cantabrorum & peior & altior: & magis ptinax in rebellando animus fuit. Qui nō contenti libertatem suam defendere: proximis etiam imperitare tentabant: uaccesq; & curgonios & aurigonas crebris incursionibus fatigabant: in hos igitur quia uehemētius agere nunciabatur: non mandata expeditio: sed sumpta est: ipse uenit segisamam castra posuit: inde partito exercitu totam in diem amplexus cantabram efferam gentem ritu ferarum quasi indagine debellabat. Nec ab oceano qes: cum infesta classe ipsa quoq; terga hostium cederentur. Primum aduersus cantabros sub moenibus belgicæ præliatus est. Hinc fuga in eminentissimum uinium montem: qua maria prius oceani: q̄ arma romana ascensura esse crediderat. Tertio arracillum oppidū magna ui repugnat: captum tamē postremo fuit: medulli montis obsidio quem perpetua. xv. milium fossa comprehensum cinxit undique simul adeunte romano: postq̄ extrema barbari uidēt: certatim igne ferro iter epulas uenenosq; quod ibi uulgo ex arboribus taxis exprimitur percepere mortem: seq; pars maior a captiuitate: quæ uidebatur: uindicauere. Hæc per Antistium Firmum Agrippā legatos hibernans in taraconis maritimis Cæsar accepit. ipse præsens hos deduxit montibus: hos obliquibus adstrinxit: hos sub corona iure belli uendidit: digna res lauro: digna curru: senatui uisa est: & Cæsar tantus erat: ut posset triumphos contemnere. Astures p̄ idem tēpus ingenti agmine a montibus suis descenderant: nec temere sumptus: ut barbaris inpare & positis castris apud scuram flumen trifariam idiuiso agmine: tria simul romanorum castra aggredi parant: fuisset anceps & cruentum: & utinā mutua clade certamē: tunc tam fortibus: etiā subito. tam cū cōsilio uenientibus nisi drigecini pdissent: a quibus præmonitus Carisius cum exercitu adueniens oppressisset consilia. Sic tamen quoq; nō icruento certamine: reliq; fusi exercitus ualidissimi ciuitas lancia excepit. Vbi loci adeo certatū est: ut ī captam uerbem falcem poscerentur egre dux impetrauit ueniam: ut uictoriæ romanæ stans potius esset q̄ incensa monumentū. Hic finis augusti bellicorū certaminū fuit. idē rebellandi finis hispaniæ certa. mox fides & æterna pax: cum ipsorum igenio in pacis partes promptior: & cum cōsilio Cæsaris: qui fiduciam montiū timēs: in quos se recipiebant castra sua sed quæ in plano erant habitare & incolere iussit: ingentis esse cōsiliū illud obseruari caput. Natura regionis circa se omnis aurifera miniq; & chrysolocollæ & aliorum colorum ferax: igitur exerceri solum iussit. sic astures ut latētes in pfundo opes suas atq; diuitias: dum aliis quærunt nosse ceperunt. Omnibus ad occasum & meridiem pacatis gentibus: ad septentrionem quoq; dūtaxat intra rhenum atq; dānubium. Item ad orientem intra eurum & euphraten: nili quoq; reliqui: qui immunes imperii erant: sentiebant tamen magnitudinem: & uictoriā gentium populi romani reuerbantur. nam & scythæ misere legatos: & farmatæ amici tiam petentes. Seres etiam habitantesq; sub ipso sole Indicū gemmis & margaritis elephantos quoq; inter munera trahentes nihil magis q̄ longinquitatem uiaē imputabant quadrienniū impleuerāt & tamen ipse hominum color ab alio uenire sole fatebatur. Parti quoq; quasi uictoriæ ptineret. rapta clade crassiana ultro signa rettulere sic ubiq; cuncta atq; cōtinua totius generis humani aut pax fuit: aut pactio. Aususq; tandem Caius Augustus septingentesimo ab urbe cōdita āno ianum geminum claudere: bis ante se clausum sub Numa rege: & uicta primum carthagine: hinc cōuersus ad pacem pronum in omnia mala: & in luxuriam fluēs sæculum grauib; seuerisq; legibus multis coecuit: ob hæc tot facta ingentia dictator perpetuus: & pater patriæ. Tractatum etiam ī senatu an gacondidisset imperium Romulus uocaretur: sed sanctius & reuerentius uisum est nomē Augusti: ut scilicet iam tum dum coli terras ipso nomine & titulo consecraretur.

Aurea Iustini Lucique epitomata Flori
 Aere tibi modico candide lector eme,
 Contrahit iste Titi numerosa uolumina liuii,
 Pompeii historias colligit ille Trogi.
 Quam bene coniuncti: namque hic ubi desinit: ille
 Incipit: atque unum pene uidetur opus,
 Rite recog. nouit quos Iustinianus ad unguem
 Romanus. Felix lector amice Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS IO. MATTHAEO CONTARENO VIRO PA-
 TRITIO SALVTEM,

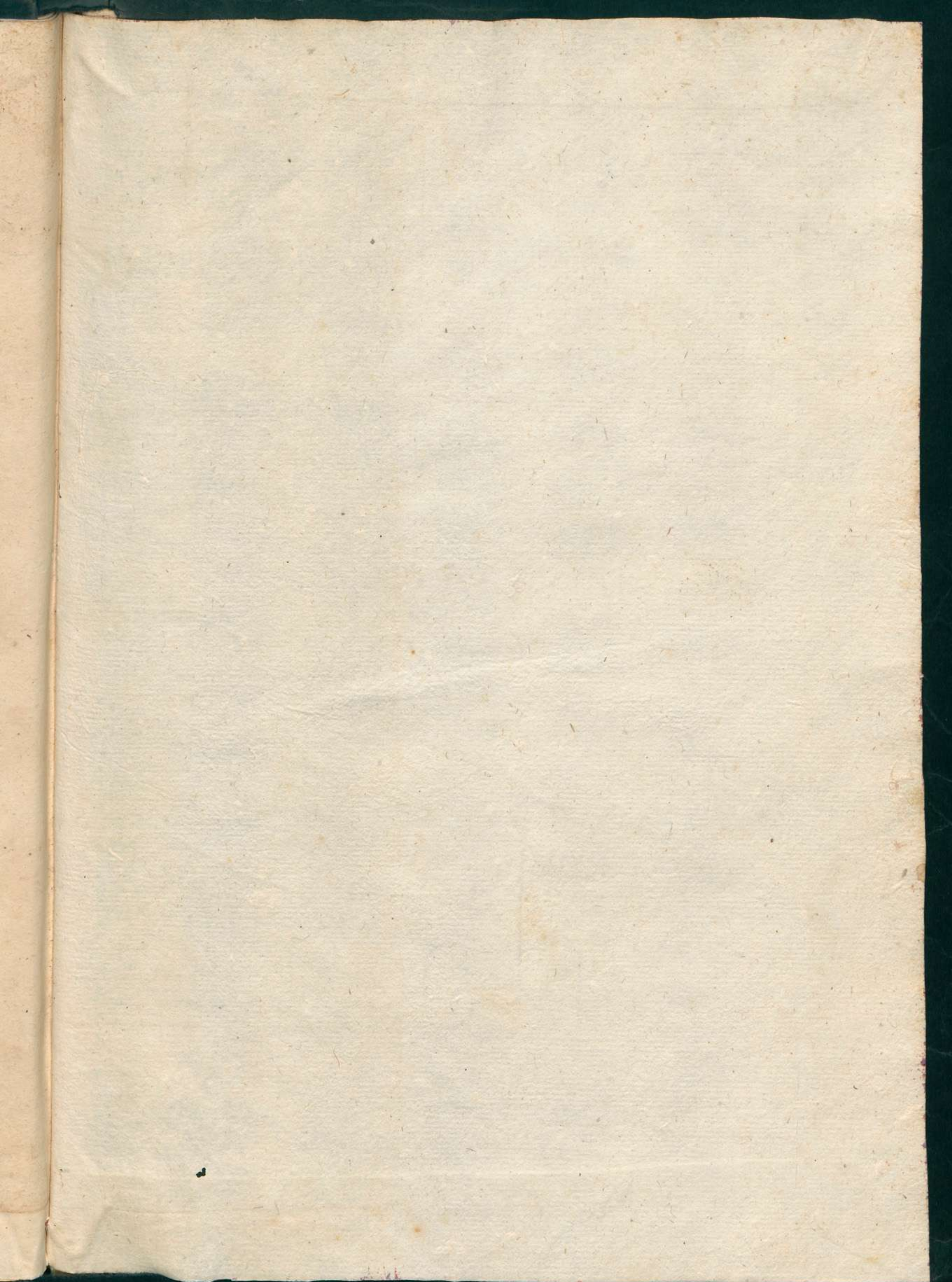
Recognoui his paucis diebus Iustini: & Lucii Flori Epitomen: Fuitque ea mihi lectio parum lacunda non quia non uterque sit amabilis: & ut hic ex Liuii maiestate multum referens: ita ille ex Trogi grauitate. Verum Romanae: Peregrinaeque historiae imaginem uelut duplici tabella intuitus non sine dolore animi admonebat. Quantum in duobus uiris quorum hi lineamenta uerius quam typum expresse re: alii serit posteritas. Caeterum si fatorum inuidia ea fuit ut tanta hominum Indole necessario caremus: haud uulgaris gratia debetur his: per quos demum consecuti sumus ut si non corpus: imaginem saltem tantarum lucubrationum teneremus. quae (Pro dolor) ne hanc quidem umbram nisi mendosam: claudam: & corruptam: librariorum siue incitiae: siue incuria ad posteros transmissit: scio ego uirum nostri temporis ingenio: & erruditione florentem in hoc multum operae adhibuisse: ut Florus ipse quam emendatissime legeretur. Sed uel suo ipsius iudicio: uel quod magis credo librariae officinae uitio parum quod uoluit effecit: Quod tu uir eruditissime ita esse facile deprehendes: si recentia exemplaria (nisi ego quoque pari fraude sum deceptus) cum ueteribus illis contuleris. Nihil enim quod ad eam recognitionem attineret: quae diligentissima esse potuit: a me praetermissum puto: nec Antonius Morettus uir summa diligentia: ac supra quam dici possit accuratus: gerendae rei defuit: sed sic ego euenire arbitror: ut nihil quod a nolentibus: & inuitis fiat recte fiat. Tu uero quid in hac parte profecerimus uide: ac boni consule. Vale.

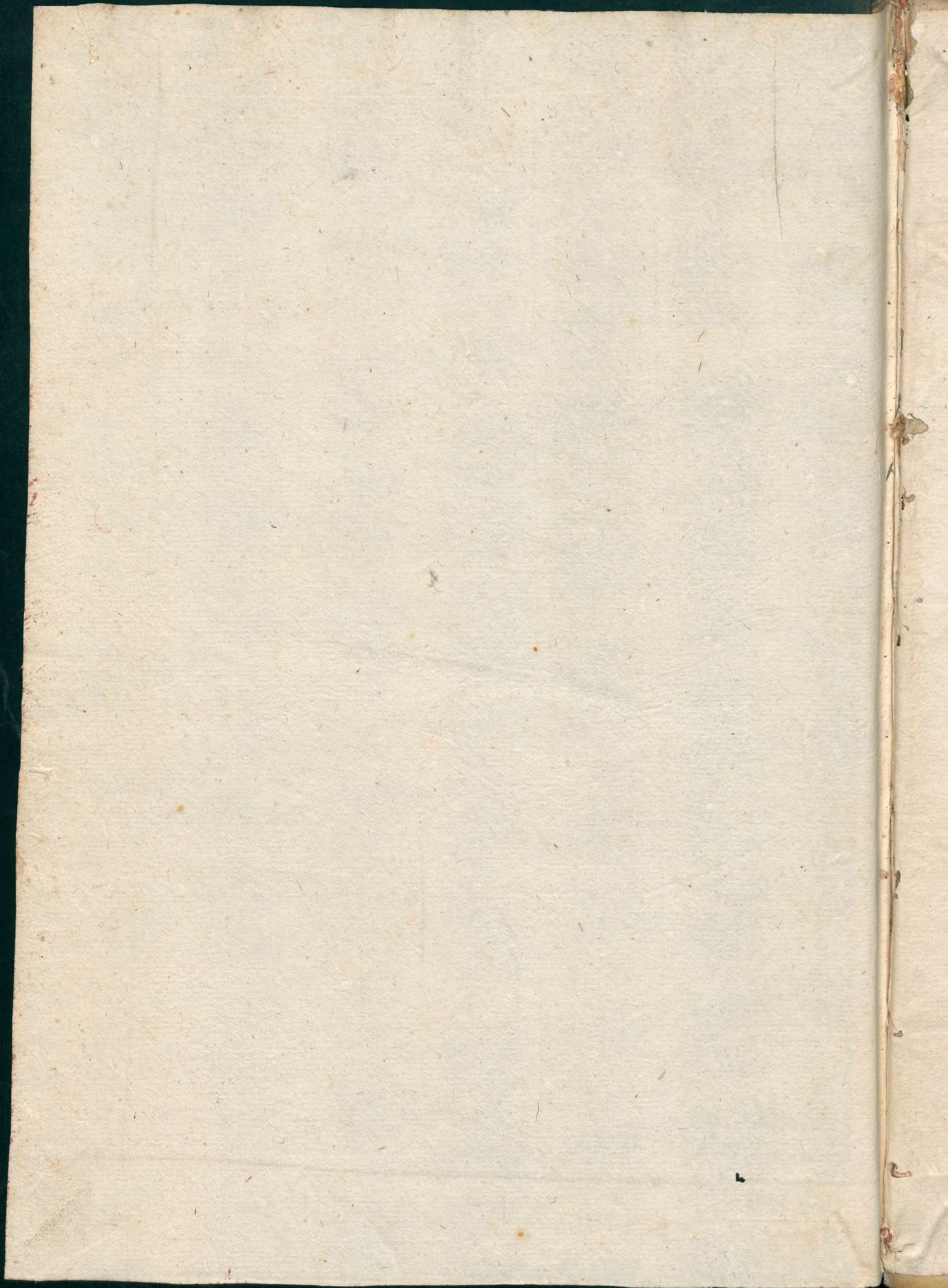
a iii b iii c iii d iii e iii f iii g iii h iii i iii

Cont. quint. l. 9. et fol. l. 54

CADA DOC. TE
EL SEU C. B

2 DRS

Biblioteca de Catalunya

Reg. 501.890

Sig.

Inc. 66-701

Fol.

